आचरिय-बुद्धदत्त-पणीतो

विनयविनिच्छयो

सम्पादक

डॉ० हरिशंकर शुक्ल

घोषणा - पत्र

ग्रन्थ नाम — विनयविनिच्छयो

लेखक या (सम्पादक) अथवा दोनों का नाम — आचार्य बुद्धदत्त

सम्पादक — डा० हरिशंकर शुक्ल

पता — डा० हरिशंकर शुक्ल, प्राध्यापक पालि, पालि एवं बौद्ध अध्ययन विभाग, काशी हिन्दू विश्वविद्यालय, वाराणसी

प्रकाशक का नाम व पता — पालि अकादमी, बुद्ध कुटीर, जोधपुर कालोनी, काशी हिन्दू विश्वविद्यालय, वाराणसी

प्रकाशन वर्ष — ~~1987-88~~ 1988

एतद् द्वारा मैं घोषित करता हूँ कि मैं दस वर्षों से उत्तर प्रदेश में रह रहा हूँ। मेरा निवास स्थान वाराणसी में है। प्रस्तुत कृति लगभग पन्द्रह सौ वर्षों के उपरान्त संभावित वर्ष ~~1987-88~~ 1988 में भारतीय लिपि देवनागरी में आलोचनात्मक रीति से सम्पादित हो प्रथम बार प्रकाशित हुआ है।

हस्ताक्षर

नाम व पता

हरिशंकर शुक्ल

(डा० हरिशंकर शुक्ल)

पालि एवं बौद्ध अध्ययन विभाग

काशी हिन्दू विश्वविद्यालय

वाराणसी

पालि-विनय-सार-पुप्फं

आचरिय–बुद्धदत्त–पणीतो

विनयविनिच्छयो

सम्पादक

डॉ० हरिशंकर शुक्ल

एम० ए०, पी-एच्० डी०

प्राध्यापक पालि

पालि एवं बौद्ध अध्ययन विभाग

काशी हिन्दू विश्वविद्यालय, वाराणसी

बुद्धाब्द २५३३ ईसवी १९८८ विक्रमाब्द २०४५

प्राचीन पाण्डुलिपि-संरक्षण-योजना के अन्तर्गत राष्ट्रीय अभिलेखागार, भारत सरकार नई दिल्ली द्वारा वित्तीय वर्ष १९८६-८७ में प्रदत्त पूर्ण आर्थिक सहायता से प्रकाशित ग्रन्थ।

प्रथम संस्करण : १००० प्रतियाँ

मूल्य : रू० १५०·००

प्रकाशक
पालि अकादमी
बुद्ध कुटीर, जोधपुर कालोनी
काशी हिन्दू विश्वविद्यालय
वाराणसी–२२१००५

मुद्रक
तारा प्रिंटिग वर्क्स
वाराणसी

Pāli-Vinaya-Sāra-Pupphaṃ

ĀCARIYA-BUDDHADATTA'S

VINAYAVINICCHAYO

Editor

DR. HARI SHANKAR SHUKLA

M. A., Ph. D.

Lecturer in Pali

Department of Pali and Buddhist Studies

Banaras Hindu University, Varanasi

B. E. 2533 **C. E. 1988** **V. E. 2045**

Published under the scheme "Preservation of Ancient Manuscripts" with full financial assistance (1986-87) of National Archives of India, Government of India, New Delhi.

First Edition—1000 copies

Price : Rs. 150·00

Published by
Pali Academy
Buddha-Kutir
Jodhapur Colony
Banaras Hindu University
Varanasi–221005

Printed by
Tara Printing Works
Varanasi

समप्पणं

परम-ओदात-चरितस्स सद्धा-सति-हिरि-ओतप्पादिगुणसम्पयुत्तस्स मेत्तासिनेहजल-
परिधोत-सीतल-हदयस्स पाणिनीय-व्याकरण-ओगाहने अभिवाचनेनिपुणस्स
पाचीनविज्जाविसदीकरणे पटिबलस्स सिस्साभिवाचने अभिरतस्स
अन्तेवासिगणपरिवुतस्स धम्मकथाय पसादजनकस्स तिविधमान-
विरहितस्स अगारे अनागारिको विय विहरन्तस्स
विज्जाचरणसम्पन्नस्स परमसक्कारभाजन-
पितासिरि-नन्दकुमार-सुक्ल-पण्डितवरस्स
कराम्बुजेसु इदं नवं पप्फुटितं विनय-
पुप्फं सादरं सभत्तिकं समप्पितं

अधिवासेतु मे तात सादरेण समप्पितं ।
नवं पप्फुटितं पुप्फं विनयकथा-वासितं ॥

सद्धा—ओनतो
हरिशंकर शुक्ल

FOREWORD

The present edition of the *Vinayavinicchaya* makes it accessible to the Devanagari reading public for the first time. It also presents a reliable, critical edition of the whole work as available now. It is, therefore, a welcome addition to the book-world of Pali scholars. The Introduction by the editor is also commendable.

The author of the work is believed to have been Buddhadatta, though his pupil Buddhasiha too undoubtedly had something to do with the production of the work. Buddhadatta is also said to have been indebted to Buddhaghosa in his access to the ancient tradition.

The work summarizes the *Vinaya* systematically and concisely. It is written in chaste and fluent Pali. It would be of interest not merely to the student of Buddhism but also to those whose interest lies in Pali literature as such.

It is true that a number of ancient versions of the *Vinaya-Pitaka* exist. Frauwallner has listed five different versions preserved in the Chinese Tripitaka. Central Asia too has yielded *Vinaya* texts and there are Tibetan versions. The understanding of the history of *Vinaya*, thus, undoubtedly requires a comparative study of different versions of the old tradition. Nevertheless, there can be no doubt that the Pali version is the completest and perhaps the most ancient and faithful one. The *Vinayavinicchaya* is an excellent introduction to the study of the *Vinaya-Pitaka*. Its illustrations and images are replete with social significance and the social historian would find it of as much interest as the literary historian.

Dr. Hari Shankar Shukla deserves to be congratulated for this excellent work which is the fruit of his admirable scholarship and patient effort. I am sure the work will be used by scholars for a long time.

(G. C. Pande)
Former Professor and Vice Chancellor,
Allahabad University, Allahabad,
Rajasthan University, Jaipur, and
Presently Chairman Allahabad
Museum Society, Allahabad.

संस्तुति

पालि भाषा में विरचित बुद्धदत्त की मूल्यवान कृति के कतिपय संस्करणों में डॉ० हरिशंकर शुक्ल द्वारा सम्पादित संस्करण अपनी विशेषतायें रखता है। उसके अन्तर्गत भिक्खु-भिक्खुनी विभङ्गों की सभी पाराजिक, पाचित्तिय कथायें एवम् "चुल्लवग्ग" के "पारिवासिकक्खन्धक-कथा" से लेकर "कम्मट्ठान-भावनाविधान-कथा" तक की ३१८३ गाथाओं में पर्यवसित अंशों को मूल रचना के विभिन्न पाठों से मिलाकर इस संस्करण को जितना वैज्ञानिक और मुद्रण की दृष्टि से निर्दोष रूप में निकाला जा सकता है, निकालने का प्रयास किया गया है।

उक्त रूप में प्रस्तुत संस्करण अध्येताओं के लिए विशेष उपयोगी होगा। इस संग्रहणीय ग्रन्थ के शुद्ध पाठालोचन के लिए हम डॉ० शुक्ल को साधुवाद देते हैं। हमें पूर्ण विश्वास है कि सद्धर्म के मूल अभिप्राय को जानने और एतद्विषयक अनुचिन्तन, श्रवण तथा मनन में हमारे जिज्ञासुओं को उक्त ग्रन्थ से पर्याप्त सहायता मिलेगी।

स. रिनपोछे

(समदोङ् रिनपोछे)
निदेशक
केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा संस्थान,
सारनाथ, वाराणसी।

दिनांक : ८।८।१९८८

PREFACE

It was a fine morning on the bank of the river Kaveri where a lonely cottage was giving a soothing look. The birds started coming out of their nests and the flapping of the wings just awakened their young ones. The rhythmic sound of the ripplates of the river was creating a wonderful music with flying birds in a solemn atmosphere. And young scholar was seen standing at the door of a cottage situated in the natural surroundings. He had a few bundles of perhaps leaves wrapped in saffron cloth on his joint palms. Suddenly, the door of the cottage was opened and an old saint with soothing appearance and smiling face just came out with spiritual glory obviously marked around him. It was an immensely beautiful scene. The former handed over the bundles of leaves to the latter uttering silently "Rev. Sir, I have fulfilled my promise." The readers should now no longer wait in refreshing their memory in knowing that the former young man was the great commentator, Buddhaghosa and the later old one was the saint scholar, Buddhadatta. The spot was none else than the small cottage situated in natural surroundings of the monastery of Veṇhu-Dāsa on the bank of the river Kaveri in South India. The bundles of leaves were the commentaries on the Vinaya written by Buddhaghosa at Anurādhapura in Sri Lanka and brought to his teacher as fulfilment of the promise made at the bed of the sea where the two had met at the onward and inward voyage for the pious purpose of bringing back the commentaries from Sri Lanka on the words of the Buddha.

The joy knew no bounds when Buddhadatta found before him the manuscripts of the commentaries on the Vinaya brought by Buddhaghosa in Pali. He remembered his own promise to prepare the summary of the same for

the benefit of all. He forgot his old age and he went through the manuscripts and composed a treatise embracing all the basic principles of the Vinaya. That treatise is the 'Vinayavinicchaya' which is fortunately at your hands in Devanagari script in the land of its origin one thousand and five hundred years after its composition. This is due to the blessings of the Triple Gem that the publication of the critical edition of the text is now complete.

It is a historical event of the first quarter of the Vth century A. D. when Buddhadatta flourished as an erudite scholar of the Buddhist lore, a saint and a free thinker. He composed the 'Vinayavinicchaya' and also Uttaravinicchaya taking the basic materials of the commentaries on the Vinaya. He composed it in elegant style in verse containing 3183 couplets in the 'Vinayavinicchaya' and so many in 'Uttaravinicchaya.' This text is classed as the manual literature and the first manual of its kind on the Vinaya. It was received with honour by the scholars in India and Sri Lanka but unfortunately it did not remain in India for so many reasons. The book was preserved in Singhalese, Burmese and also in Roman scripts but it did not appear in any one of the Indian scripts for a long period of one thousand and five hundred years. Perhaps, the sons of India remained engaged in so many other problems of the country and did not try to bring out a critical edition of the text.

It was the fortunate moment in my life when I got admission to the M. A. course in Pali at Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā. I got the opportunity to learn the Pali text sitting at the feet of scholars of repute. Those were the pious moments when I received lessons on Buddhist Philosophy from Late Bhikkhu J. Kashyap, Late Prof. Satakari Mukherjee, Late Prof. U. Dhammaratan, Prof. Nathmal Tatia, and Prof. Mahesh Tiwary. I gradually got acquaintaned with the useful Pali text surviving in

different scripts and not available in India. I sincerely longed for these texts and was in search of an opportunity to work on them.

In the year 1979, I was appointed Lecturer in Pali in the Department of Sanskrit and Pali, Banaras Hindu University, Varanasi. I got here the rare occasion of meeting eminent scholars both traditional and modern, well trained in Ancient Indian lore specially in Sanskrit and Pali with various branches. This provided me a wider horizon and helped me in making an intensive study of Pali texts and allied subjects. In course of planning the academic programme at Varanasi I, in consultation with Prof. Tiwary, decided to work on a project for the preparation of the critical edition of some texts not available in India. Accordingly the 'Vinayavinicchaya' was choosen for the obvious reason that the Vinaya is the life of Buddha sāsana. This decision inspired me to work upon the text and complete it in time. For this the Burmese, the Singhalese and the Roman versions of the 'Vinayavinicchaya' were procured for this purpose.

The basic manuscript of the text was prepared from the Roman version of the 'Vinayavinicchaya' published by the Pali Text Society, London. It was thoroughly revised to avoid the scriber's errors. Thereafter, the text was compared with Singhalese version of the 'Vinayavinicchaya' edited by Polvatte Buddhadatta, published by Anand Book Society, Ambalamgoda, Sri Lanka and the Burmese version of the text published by Buddha Sāsana Samiti, Rangoon, Burma.

In course of comparison many varients have been detected in those versions. They have been collected and thoroughly examined. Those, which are very significant in clarifying the meanings of the terms and explaining the concepts, have been preserved in the body of the text. The others have been put in the foot-notes. The new method of preparation of the critical edition of the Pali text and specially introduced in the text published by Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā, has strictly been followed in this text. Headings and sub-headings

are included to make the subject matter clear in different contexts. The method of punctuation of introducing comma, semicolon; full stop, sign of interrogation, double inverted comma, single inverted comma etc. is used to suit the modern scholars and also to help in understanding of the text. The page references of all the three versions of the text are given to provide the occasions to utilise the cross references and readings of the text on the arising of the moments of doubt about certain readings.

Further, at the end of the text two indexes have been appended. The gāthā Paṭhama Pāda index and the index of significant terms are given separately. In the beginning of the text a simple introduction introducing the subject matter of the text has been given. In this way, all possible efforts were made to make the text understandable and help the scholars and the inquistive persons to enter into the vast treasure of Vinayic literature. I can not claim any significant contribution from my side but humbly submit to bring out a critical edition of the 'Vinayavinicchaya', for the first time in Devanagari script in the indigenous method.

The text is now complete in the way stated about. I feel immense joy to see the text in Indian script in the land of its origin after a long gap of fifteen hundred years.

On this pious occasion I regard it my duty to express my deep sense of gratitude to those scholars, friends, colleagues and other well wishers who have helped me in the preparation of the critical edition and publication of the text. Late Rev. Bhikkhu J. Kashyap, Prof. Nathmal Tatia, Late Prof. U. Dhammaratan, Prof. C. S. Upasaka and Dr. U. Zaggarāvibhaṃsa taught me Pali with great affection. I express my deep sense of gratitude towards them. I have been able to put a step into an un-explored area of Vinayic literature and other Pali texts due to the blessings of my father-in-law, Prof. Mahesh Tiwary, Head and Professor of Buddhist

Studies (Pali and Abhidhamma Philosophy), Department of Buddhist Studies, Delhi University, Delhi. Due to his inspiration I took up this project and completed it. I find no suitable words to express my deep sense of gratitude to him. I am really grateful to Late Prof. J. N. Upadhyaya, Prof. A. C. Banerjee, Prof. B. N. Banerjee, Prof. H. Chatterjee, Prof. K. K. Mittal, Prof. Sanghsen Singh, Prof. D. K. Barua, Prof. L. N. Tiwary, Dr. N. H. Samtani, Prof. B. N. Choudhary and Dr. B. N. Sharma. They had been the source of my inspiration. It is my moral duty to express my gratefulness to the teachers of Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā, who always cooperated and inspired me for such programme. They are Prof. Angraj Choudhary, Dr. U. S. Vyas, Dr. N. K. Upadhyaya, Dr. D. K. Banerjee and Dr. N. K. Prasad. Dr. Mithilesh Prasad, Librarian, Nava Nālandā Mahāvihara, Nālandā, provided me the text of 'Vinayavinicchaya' in Burmese script for comparison. I always remember his cooperation with the sense of respect. My colleagues in the Department of Pali and Buddhist Studies, Banaras Hindu University, Varanasi, Shri S. Prasad, Dr. K. C. Jain, and Dr. P. Dubey created a congenial atmosphere for such programme in the department. I am thankful to them.

I can not forget the encouragement of the authorities of the National Archives of India, Government of India, New Delhi, who granted me financial assistance for the completion of the project. Due to their such charming behaviour, this project is now complete. I am really grateful to them.

I have the sweet and cherishable memory of the members, both the official and the ministerial staff of the Banaras Hindu University, Varanasi, who have always helped me. I had the occasions to be with them in connection with the official work of this academic programme from time to time. I am happy to say that I always

received from them the friendly cooperation and sweet behaviour in dealing with the problems. Their approach was always positive. My hearty thanks are for them.

My research scholars Shri A. Gambhira Buddhi, Shri Siya Ram Tiwary, and Shri Radha Kant Pandey and other like Shiv Shankar Tiwary (Munmun) helped me in the preparation of the index and correcting the proof. I bless them for a prosperous and happy long life with sincere devotion in academic projects.

It is a fact that an academic programme can not be successfully completed if there is no congenial atmosphere at home. Fortunately I have so. The cooperation of my wife Smt. Rama Shukla is remarkable. She helped me in the preparation of the index also and made me free from domestic problems. My son Rajiv Ranjan and daughters Rajani and Vishakha became the source of my inner delight in keeping myself engaged in academic programme. I always pray to God for their long prosperous life with right understanding.

The Tara Printing Works, Varanasi, gave me the full cooperation in printing the text, I propose hearty thanks to the proprietors and hope for similar cooperation in future.

In the end, I beg an apology for the lapses in the moment of my unawareness. Some printing errors have mischievously crept-in in spite of our best efforts to make it correctly printed. Therefore, an errata has been appended. I request that the scholars will kindly take the trouble of correcting the text before entering into relishing the Vinayic flavour.

Varanasi
27-8-1988

Hari Shankar Shukla

INTRODUCTION

The 'Vinayavinicchaya' is a text on the Vinaya. It briefly presents all the basic principles of the Vinaya-Pitaka as recorded in the original text as well as in commentaries. It is traditionally believed that Buddhaghosa after completing the writing of the commentary of the Vinaya brought the manuscripts and handed them over to Buddhadatta.[1] This text is mainly based on the material brought by Buddhaghosa from Sri Lanka. It presents the theme of the original text, the different commentaries written in Singhalese in Sri Lanka and the oral traditions surviving in India as well as in Sri Lanka. The entire book is composed in elegant verse replete with lovely illustrations, similies etc. They still survive in the monastic as well as household life. It is, perhaps the first effort to introduce the profound and sublime ideas of monastic life through minimum possible words. The stereo-type expressions of the Tipitaka have been avoided and a simple style of stating the facts has been introduced. It appears that the style of the Tipitaka had become terse by that time. A silent desire was growing in the mind of the people of gaining access to the vast treasure of Vinayic literature. Gradually, the psychological demand became strong and immensely powerful till it took a practical shape. It is in the background of the fulfilment of this psychological demand. This is the origin of this type of writing. It is classed as manual literature. Thus the 'Vinayavinicchaya' is the first manual of the 'Vinaya'.

The title of the text 'Vinayavinicchaya' is most significant. The word 'Vinaya' represents the monastic rules regulating the physical, vocal and mental deeds of the monks and nuns engaged in spiritual pursuit. The word, 'Vinicchaya' is a multi-significant term. It is derived

1. H. P. L. II, P. 559.

as Vi+ni+chi+a. It means decision, judgement, trial, discrimination, analytical discussion, theme, basic points or the appearance of concepts in a crystal clear form. All the meanings are significant in different contexts. They can be judged through the process of analysis.

Then, what is the meaning in this present context ? Here, in this text the word, 'Vinicchaya' expresses the sense of brief exposition of the basic principles of the Vinaya making them crystal, clear and easily accessable. Therefore, it is generally called the manual of the Vinayic literature. The author has rightly observed in the following lines—

भिक्खूनं भिक्खुनीनञ्च, हितत्थाय समाहितो ।
पवक्खामि समासेन, विनयस्स विनिच्छयं ॥
अनाकुलं असङ्किण्णं, मधुरत्थपदक्कमं ।
पटुभावकरं एतं, परमं विनयक्कमे ॥
अपारं ओतरन्तानं, सारं विनयसागरं ।
भिक्खूनं भिक्खुनीनञ्च, नावाभूतं मनोरमं ॥
V. V., P. 3.

The special feature of the 'Vinayavinicchaya' is that it does not present a descriptive account of the monastic life and the religious ceremony held therein. It directly introduces the basic monastic rules. In short, it presents the analytic account of the rules contained in the Bhikkhu and Bhikkhunī Pātimokkha.

The author of the 'Vinayavinicchaya' text is Ācariya Buddhadatta.[1] It is evident from the epilogue of the text that the text was written by Buddhadatta.[2] But there is a clear indication in the epilogue of the text that the 'Vinaya-vinicchaya' of Buddhadatta is an abridgement of Buddha-

1. H. P. L. II, P. 559, H. I. L. II, 212, P. L L., p. 33.

2. ···········कविवरवसभेन परमरतिकर-वर-मधुरवचनुग्गारेन उरगपुरेन बुद्धदत्तेन रचितो यं 'विनयविनिच्छयो' । V. V., P. 316.

sīha's 'Vinayavinicchaya' in versified form who himself is represented as a saddhivihāri of a fellow monk.[1]

It is also evident from the 'Buddhaghosuppatti' that Buddhadatta was a senior contemporary of Buddhaghosa. A lively dialogue takes place between the two scholars on the bed of the sea. It is said that being instructed by his teacher, Buddhaghosa took the sea voyage for Sri Lanka on a boat. He had the firm determination, pious desire and untiring zeal to go to Sri Lanka to study the commentaries written in Singhalese and bring them back into the words of the Master. The cool breeze was refreshing him and the firm determination was being doubly strengthened with the struggle between the waves and the boat. In the meanwhile another boat came from the opposite direction making headway through the waves. An old saint was sitting in the middle of the boat and this saint had a peaceful appearance and yet there appeared a thin line of anxiety on his face. This indicated indirectly that the saint was missing something. The two boats met on the bed of the sea. After the usual exchange of cordial greetings they recognized each other. The old saint was Buddhadatta and the young one was Buddhaghosa. Buddhadatta said that he had gone to Sri Lanka with a mission of bringing back the commentaries on the 'Tipitaka' on the words of the Master. But because of his old age he

---

1. बुत्तस्स बुद्धसीहेन, विनयस्स विनिच्छयो ।
बुद्धसीहं समुद्दिस्स, मम सद्धिविहारिकं ।
कतो यं पन भिक्खूनं, हितत्थायं समासतो ॥
V. V.. P. 315.

× × ×

बुद्धसीहेन थेरेन, यो विनयविनिच्छयो ।
तेनेव रचितो साधु, सासनस्स च वुड्ढिया ॥
S. S., P. 43.

H. P. L. II, P. 378.

was not successful in fulfilling this mission. The loss of the physical and mental Jivitindriya or the life force compelled him to come back to India without completing his mission. He had the miss of that achievements. His expression was pathetic, yet it had a pious sincerity. Hearing this Buddhaghosa narrated his mission and with forceful words assured him that he would bring back the commentaries surviving in Singhalese language into Māgadhi. Buddhadatta's anxiety disappeared in no time and he requested that he would show him the commentaries after completion of the mission. He would make a summary of that. While such lively dialogue was going on between the two scholars, their boats were overturned by sudden gust. The further expressive sublime words remained submerged in the vacuum as well as the tossing wavelets of the sea.

However, Buddhadatta's boat touched the Indian shore safely and the voyage of the Buddhaghosa to Sri Lanka was completed with peace. The former reached his monastery, kept himself engaged in academic and spiritual pursuit sincerely and patiently waiting for the later's arrival. Buddhaghosa went to Sri Lanka and stayed in the Anurādhapura monastery, the then centre of academic and spiritual pursuit. He studied the commentaries, translated them successfully into Māgadhi, brought them back to India and respectfully handed them over to Buddhadatta. This lively account bears the fact that Buddhadatta was a senior contemporary of Buddhaghosa, who wrote the 'Vinayavinicchaya', 'Uttaravinicchaya', 'Abhidhammāvatāra and the 'Rūpārūpavibhāga' on the basis of those commenterial literature. The Gandhavaṃsa' also attests to the fact that Buddhadatta composed these treatises on the basis of the materials brought by Buddhaghosa.

It is further said that the hallowed spot which gave birth to such a great saint scholar in the Uragapura in

Cholā country or Cholā Pradesh.[1] It was Brahmin family which had the privilege of having such noble child due to the immensely pious force of the accumulations of moral deeds of so many previous births.

The vedic lore was very much in the family tradition of Buddhadatta. On this he super-imposed his own experience of life and the teachings of the Buddha. His treatises were devoted and sincere attempts to understand, practise and propagate the values implicit in the teachings of the Buddha. The 'Vinayavinicchaya' is the outcome of the scholarly activity in this tradition.

Buddhadatta wrote this commentary in the monastery of Veṇhu-dasa situated on the bank of the river Kāveri in South India. From the name it becomes clear that Veṇhu-dasa was a Vaisṇava saint who encouraged the Buddhist scholar and provided a congenial atmosphere for the purpose. He speaks of the sincere, faithful and unbiased tradition in search of truth by Indian Savants.[2]

The Vinaya-Pitaka is presently available as two forms of classification. The first form is the Mahāvagga, Cullavagga, Pārājika, Pācittiya and Parivāra. The second way of classification is the Vibhaṇga, Khandhaka and Parivāra. In both the ways of classification Parivāra is available. It is said in that context that it is an appendix

---

1. सेट्ठस्स चोळरट्ठस्स, नाभिभूते निराकुले ।
सब्बस्स पन लोकस्स, गामे सम्पिण्डिते विय ॥
V. V. p. 314.

2. कदली-साल-तालुच्छु-नाळिकेर-वनाकुले ।
कमलुप्पलसञ्छन्न-सलिलासयसोभिते ॥
कावेरिजलसम्पात-परिपूतमहीतले ।
इद्धे सब्बङ्गसम्पन्ने, मङ्गले भूतमङ्गले ॥
पवराकार-पाकार-परिखापरिवारिते ।
विहारे वेण्हुदासस्स, दस्सनीये मनोरमे ॥
V. V. pp. 315-316

to the previous rules or it is the brief enumeration of the previous rules.

The 'Vinayavinicchaya' has taken up a simplified form of the same. It is divided into four chapters, generally known as Bhikkhu-Vibhaṇga, Bhikkhunī-Vibhaṇga, Mahāvagga and Cullavagga. The Mahāvagga and Cullavagga have been placed under the heading Khandhaka. Therefore it is analysed clearly. It may be said that the present author has taken a new method of the Vibhaṇga and the Khandhaka. Further there are some miscellaneous descriptive accounts under it. They are in the name of Catubbidha-Kamma-Kathā, Kammavipatti-Kathā, Pakiṇṇaka-vinicchaya-Kathā and Kammaṭṭhānabhāvanāvidhāna-kathā. From this it appears that the author is fully aware and conscious about the monastic life as well as the purpose for which it is taken up. Therefore, presenting the descriptive analysis of rules of the Vinaya an account of the Kamma has been introduced. The idea behind it is to explain the law of Kamma which is the vital point of Buddhist Philosophy as well as Buddhist life. The Buddha has stated clearly in so many places that a man is the product of the Kamma. He inherits Kamma. He is in a state of existence due to Kamma and he goes from one state of existence to the other due to the force of Kamma.[1] In other places too, he has stated that a man exists due to his Kamma and he also goes to the other state of existence due to the force of Kamma. A moral Kamma takes a man to the good state of existence and an immoral Kamma takes him to the bad state of existence. He always says that he rejoices here and hereafter marking the fruit of the Kamma. He suffers here and hereafter marking the peril of the immoral Kammas and also the fruit produced thereby. The following verses throw sufficient light in this context—

इध नन्दति पेच्च नन्दति, कतपुञ्ञो उभयत्थ नन्दति ।
पुञ्ञं मे कतं ति नन्दति, भिय्यो नन्दति सुगतिं गतो ॥

1. A. N. (Duka), pp. 46-47.

इध तप्पति पेच्च तप्पति, पापाकारी उभयत्थ तप्पति ।।
पापं मे कतं ति तप्पति, भिय्यो तप्पति दुग्गतिं गतो ।।

Kh., Vol. I, PP. 18-19.

Therefore the author has given sub-headings like cutubbidhakamma-Kathā, Kammavipatti-Kathā etc. They have got moral and ethical impact on the monastic life.

Further there is the addition of the Kammaṭṭhānabhāvanāvidhāna-Kathā and important piece of introduction in this book. The monastic life is led not only for following the different rules as a ceremony but it has a very high and profound aim.

What is that ? As the Buddha has pointed out that he gives sermons to explain what is suffering and what is the cessation of suffering ? For that he prescribed a path to take a man from the state of suffering to the state of eternal bliss. The path has three states as-sīla, Samādhi and Paññā. All the monastic rules are the expressions of Sīla. Following them the physical and vocal misdeeds are curtailed. Then comes the role of samādhi which makes divine, pure, free from pollutions, tranquil, mild, and one pointedness. Samādhi is practised on different objects known as 'Kammaṭṭhāna', when it is faithfully and thoroughly practiced, it makes a man capable of entering into the supramundane plane to realise the summumbonum of life known as 'Nibbāna'. It is, for this reason, at the end of the text, is added the chapter 'Kammaṭṭhānabhāvanāvidhāna-Kathā'.

Now coming to this stage it seems that it is logically necessary to add a brief description of a content of this text.

The classification of the book '*Vinayavinicchaya*' is as follows—

1. Bhikkhu-Vibhaṅga

2. *Bhikkhunī-Vibhaṅga*
3. *Khandhaka—*
   (*a*) *Mahāvagga*
   (*b*) *Cullavagga*
4. *Catubbidhakamma-kathā*
5. *Kammavipatti-kathā*
6. *Pakiṇṇakavinicchaya-kathā*
7. *Kammaṭṭhānabhāvanāvidhāna-kathā*

Bhikkhu-Vibhaṅga comprises the Pārājika-kathā, Saṅghādisesa-kathā, Aniyata-kathā, Nissaggiya-kathā, Pācittiya-kathā, Pātidesaniya-kathā and Sekhiya-kathā.

Pārājika-kathā

'Pārājika' is the most grievous type of offence in the monastic life. It entails the removal of a monk from the Order for ever.

The meaning of the word 'Pārājika' is 'defeat' or being defeated. This defeat is to understand in a technical sense. It is defeat of leading the life of a monk. It includes four types of offences which have been described as—Pathamapārājika-Kathā, Dutiyapārājika-Kathā, Tatīyapārājika-Kathā and Catutthapārājika-Kathā.

The *Paṭhamapārājika* is an offence of indulging in sexual misdeeds. A monk is considered to have been of defeated when he indulges in sexual experience. He becomes defeated in leading such pious life.[2]

1. Mv., PP. 100-101, Pārā, P. 35, 91.
2. मते अक्खयिते चापि, येभुय्यक्खयिते पि च ।
मेथुनं पटिसेवन्तो, होति पाराजिको नरो ॥
निमित्तमत्तं सेसेत्वा, खयिते पि सरीरके ।
निमित्ते मेथुनं तस्मि, सेवतो पि पराजयो ॥
बहि मेथुनरागेन, निमित्तं इत्थिया पन ।
निमित्तेन छुपन्तस्स, तस्स थुल्लच्चयं सिया ॥
V. V. PP. 4-5.

The second Pārājika, which has been discussed here under Dutiyapārājika-Kathā-, is related to theft. As per the monastic rule, a monk has been forbidden to indulge in theft.[1] If he does so, he is defeated in his mission and becomes unfit for leading the life of a monk. This has been illustrated here with twenty three events factual or imaginary under the headings like—Bhummaṭṭhakathā, Thalaṭṭhakathā, Morakathā, Ākāsaṭṭhakathā, Vehāsaṭṭhakathā etc.[2]

The third Pārājika has been discussed here under the head 'Tatiyapārājika-Kathā.' It is also an offence related to murder, ordering for depriving one's life, uttering of words in ways of murder or any type of action involving killing of some one.[3]

The description of fourth Pārājika is seen here under the heading 'Catutthapārājika-Kathā. It is an offence of making a claim of some supernatural power. A monk without giving up of his life as recluse makes a false claim of possessing some supernatural power, which he actually does not possess, commits the fourth Pārājika offence and becomes unfit for leading the holy life.

Thus, the text makes four offences which are very serious in nature and monastically termed as the Pārājika dhamma.

Saṅghādisesa-Kathā

The 'Saṅghādisesa' is the second offence in order of gravity or seriousness. It is composed of three words—

---

1. आदियन्तो हरन्तो व, हरन्तो इरियापथं ।
विकोपेन्तो तथा ठाना, चावेन्तो पि पराजितो ॥
V. V. P. 7.

2 V. V., pp. 7, 27.

3. मनुस्सजातिं जानन्तो, जीविता यो वियोजये ।
निक्खिपेय्यस्स सत्थं वा, वदेय्य मरणे गुणं ॥
देसेय्य मरणुपायं, होताय पि पराजितो ।
असन्धेय्यो व सो ञेय्यो, द्वेधा भिन्नसिलाविय ॥
V. V., p. 28.

Saṅgha + ādi + sesa, which means there is the provision of taking order of the Saṅgha in the beginning as well as in the end. It is stated that the violation of rules involves temporary expulsion from the Saṅgha. If any one commits mistake, he is suspended by the Saṅgha for a specified period and after the completion of the period, the Saṅgha admits him by formal resolution. In this way the Saṅgha inflicts the punishment in the beginning (ādi) and makes him free from the punishment in the end (sesa). Hence it is known as Saṅghādisesa (Saṅgho ādimhi ceva sese ca icchitabbo assāti Saṅghādiseso).[1]

It includes thirteen offences which make a monk liable to temporary expulsion from the monastery. They are the—

1. Emission of semen purposely (Sukkavissaṭṭhi).
2. Physical contact with women (Kāyasaṅsagga).
3. Talking with a woman with undesirable words (Duṭṭhullavācā).
4. Inviting a woman with some undesirable purpose (Attakāmaparicariya).
5. Acting as a go-between (Sañcaritta).
6. Crossing the limits in building a cottage (Kuṭikāra).
7. Crossing the limits in building a monastery (Mahallaka).
8. False charges against a Bhikkhu (Paṭhamaduṭṭhadosa).
9. False charges against a Bhikkhu (Dutiyaduṭṭhadosa).
10. Causing division in the Saṅgha (Paṭhamasaṅghabheda).
11. Causing division in the Saṅgha (Dutiyasaṅghabheda).
12. Corrupting families (Kuladūsana).
13. Becoming obstinately disrespectful to the advise of others (Dubbaca).[2]

---

1. S. P. II, p. 518.
2. मोचेतुकामताचित्तं, वायामो सुक्कमोचनं ।
अञ्ञत्र सुपिनन्तेन, होति सङ्घादिसेसता ॥

Out of them the first five (1-5) are related to sex, the next two (6-7) are in connection with the construction of the cottages or Vihārās, eight and nine (8-9) deal with the false accusation of an offence, ten and eleven (10-11) present the division in the Saṅgha and twelve to thirteen (12-13) are in connection with the obstinacy of a monk and pollution of a devout family by a monk.

Aniyata-kathā

It is the third type of offence in the Bhikkhu-Vibhaṅga. The literal meaning of the word 'Aniyata' is uncertain. It consists of two offences relating to the conduct of a monk towords a woman but it has not been decided whether it is the case of Pārājika or Saṅghādisesa. It depends upon the circumstances and proofs. Since the nature of the offence is uncertain, so it is called Aniyata.[1]

Nissaggiya-kathā

The meaning of the word 'Nissaggiya' is giving up. This type of offence requires a monk to abandon robes

---

आमसन्तो मनुस्सित्थि, कायसंसग्गरागतो।
मनुस्सित्थी ति सञ्ञाय, होति सङ्घादिसेसतो॥
दुट्ठुल्लवाचस्सादेन, इत्थिया इत्थिसञ्ञिनो।
द्विन्नञ्च पन मग्गानं, वण्णावण्णवसेन च॥
वण्णं पनत्तनो काम-पारिचरियाय भासतो।
तस्मि येव खणे सा चे, जानाति गरुकं सिया॥
समग्गस्स च सङ्घस्स, भेदत्थं वायमेय्य यो।
भेदहेतुं गहेत्वा वा, तिट्ठेय्य परिदीपयं॥
यो छन्दगामितादीहि, पापेन्तो कुलदूसको।
कम्मे कयिरमाने तं, अच्चजं गरुकं फुसे॥

V. V., pp. 36-47.

1. अनियतो ति न नियतो, पाराजिकं वा सङ्घादिसेसो वा पाचित्तियं वा।
Pārā; P. 282.

or bowls etc which are in question or illegally possessed by him and to confess in the presence of the Saṅgha or Gaṇa.[1]

It is on the fourth place in order of the offences and divided into three vaggas namely : Cīvaravagga, Eḷakalomavagga and Pattavagga. Each vagga contains ten offences. Therefore the total number of offences is thirty. The cīvaravagga contains the rules dealing with robe and robe clothes. In the Eḷakalomavagga seven rules are connected with rug-mat. The eighth one expresses the restrictions for accepting gold, silver, coins or money. The nineth and the tenth rules forbid a monk from buying anything on cash payment and making any sale-purchase business with the layman respectively. Two rules in the Pattavagga, are concerned with the bowl, the third one is related to the medicines and the next six rules present a description in respect of robe and robe-clothes. The tenth one is connected with misappropriating a gift of the Saṅgha himself.[2]

Pācittiya-Kathā

The meaning of the word 'Pācittiya' is expiation or confession. It is a kind of offence which ought to be expiated when committed. A monk becomes non virtuous by committing this offence and all his activities become immoral.[3]

---

1. निस्सज्जनं निस्सग्गियं, पुब्बभागे कत्तब्बस्स विनयकम्मस्सेतं नामं । S. P., II, P. 644.
   सङ्घमज्झे गणमज्झे एकस्सेव च एकतो निस्सज्जित्वान देसेति, तेनेतं इति वुच्चति । Pari. P. 263.
2. जानं परिणतं लाभं, भिक्खु सङ्घस्स यो पन ।
   अत्तनो परिणामेय्य, तस्स निस्सग्गियं सिया ॥
   सचे 'अञ्ञस्स देही' ति, परिणामेति भिक्खुनो ।
   सुद्धिकं सुद्धचित्तेन, पाचितियमुदीरितं ॥
   V. V. p. 90
3. पाचित्तयं ति यं वुत्तं, तं सुणोहि यथातथं ।
   पातेति कुसलं धम्मं, अरियमग्गं अपरज्झति ।
   चित्तसंमोहनट्ठानं, तेनेतं इति वुच्चति ॥
   Pari. p. 263

There are ninety-two Pācittiya offences such as-telling a deliberate lie, using abusive language, speaking ill of others, sleeping with a non-monk in the same room, digging the ground, backbiting, leaving the articles outside, drinking water without straining it with a piece of cloth, going to give sermons to the nun without the permission of the Saṅgha, going out on a journey with a nun, to witness an entertaining show, drinking wine, making sports in the water, cutting jokes, killing a creature, beating and threatening other monks etc. These are grouped into the following nine vaggas—1. Musāvādavagga, 2. Senāsanavagga, 3. Bhikkhunīvagga (Ovādavagga), 4. Bhojanavagga, 5. Acelakavagga, 6. Surāpānavagga, 7. Sappāṇakavagga, 8 Sahadhammikavagga and 9. Rājavagga.

It appears from the text that the Senāsanavagga and Rājavagga are placed in the second and nineth position in the 'Vinayavinicchaya' while in the 'Pācittiya' of the Vinaya Pitaka Bhutagāmavagga and Ratanavagga are seen in the same position.[1]

If a monk commits an offence of Pācittiya, it may be pacified by 1. Sammukhavinaya (i. e. in the presence of Saṅgha, Puggala, Vinaya and Dhamma), 2. Paṭiññātakaraṇa (by admitting the offence before the Saṅgha) and 3. Tiṇavatthāraka (by covering up).[2]

Pātidesanīya-Kathā

The description of four offences related to food taken by asking are seen under the following headings—

1. Paṭhamapāṭidesanīya-Kathā
2. Dutiyapāṭidesanīya-Kathā
3. Tatiyapāṭidesaniya-Kathā
4. Catutthapāṭidesanīya-Kathā

---

1. Pāci. pp. 74, 231.
2. Cv., p. 188.

The first is an accepting of food from the hands of a nun.[1] The text presents the description as—

यो चन्तरघरं भिक्खुं, पविट्ठाय तु हत्थतो ।
अञ्ञातिकाय यं किञ्चि, तस्स भिक्खुनिया पन ॥
सहत्था पटिगण्हेय्य, खादनं भोजनम्पि वा ।
गहणे दुक्कटं भोगे, पाटिदेसनियं सिया ॥

V. V. p. 178

The Dutiyapāṭidesaniya-Kathā is in connection with the allowing the nun to wait while the monk is taking meal.

The third Pāṭidesanīya, which has been discussed here under the heading of Tatiya-Paṭidesanīya-Kathā, is related to the begging alms at the door of a very poor lay disciple.

The description of the fourth Pāṭidesanīya is seen here under the heading of Catutthapāṭidesanīya-Kathā. It is an offence of taking food kept in a wild solitary place.

Sekhiya-Kathā

The word 'Sekhiya' means precepts or sikkhāpadas, laid down by the Buddha in order to maintain the discipline in the Order and cultivate good habits too.[2]

It contains seventy-five types of instructions to be sincerely followed by a monk. They have been described under eight vaggas, such as Paṭhamavagga, Dutiyavagga, Tatiyavagga etc. containing instructions related to day to day life of a monk which may be seen as below—

---

1. Pāci., p. 234.
2. सेखियं ति यं वुत्तं, तं सुणोहि यथातथं ।
सेक्खस्स सिक्खमानस्स, उजुमग्गानुसारिनो ॥
आदि चेतं चरणं च, मुखं सञ्ञमसंवरो ।
सिक्खा एतादिसो नत्थि, तेनेतं इति वुच्चति ।

Pari., p. 264.

1. Parimaṇḍalakathā
2. Ujjagghikakathā
3. Khambhakatakathā
4. Sakkaccakathā
5. Kabalakathā
6. Surusurūkathā
7. Pādukakathā
8. Avasesasekhiyakathā

Each vagga or Kathā contains ten instructions except the eighth one. It comprises only of five instructions. Out of seventy-five, first two (1-2) rules deal with dressing, the next twenty-four (3-26) rules are in connection with the manner of entering into a village or a town or a house. The rules from twenty-seven to fifty-six (27-56) illustrate the instructions regarding taking meals. Rules from fifty-seven to seventy-two (57-72) are connected with the preaching of the Dhamma. And the last three rules (73-75) give instructions regarding the manner of toiletting. If a monk transgresses any Sekhiya, he commits the offence of Dukkata.[1]

Bhikkhunī-vibhaṅga contains the monastic rules relating to nuns. It enumerates a number of offences to be avoided as well as instructions to be followed. They are the—

1. Pārājika-Kathā
2. Saṅghādisesa-Kathā
3. Nissaggiya-Kathā
4. Pācittiya-Kathā
5. Pāṭidesanīya-Kathā
6. Sikkhākaraṇīya-Kathā

1. Pāci., pp. 245-280, S. P. II, pp. 921-923.

Pārājika-Kathā

According to the text of the 'Vinaya-Pitaka' there are eight Pārājika Dhammas in the Bhikkhunī Vibhaṅga including the first four Pārājikas of the Bhikkhu Vibhaṅga. Therefore, they do not require any explanation here. The author of the text also has not mentioned them in the Bhikkhunī Vibhaṅga. Thus, the Pārājika-kathā in the Bhikkhunī Vibhaṅga of the 'Vinayavinicchya' includes only four types of offences. They are the—

1. Enjoying the contact of a male between the collar-bone and knee (Ubbhajāṇumaṇḍala).[1]
2. Concealing the Pārājika offence of another nun (Vajjapaticchādi).[2]
3. Becoming the follower of a monk who has been suspended from the Order (Ukkhittānuvattika).[3]
4. Passing such eight dispositions which are associated with sexuality (Aṭṭhavatthuka).[4]

As per monastic rules, a nun has been forbidden to indulge into the above mentioned type of activities. If she

---

1. छन्दसो मेथुनं धम्मं, पटिसेवेय्य या पन ।
होति पाराजिका नाम, समणी सा पवुच्चति ॥
उब्भक्खकमधोजाणु-मंडलम्पन यं इध ।
कप्परस्स च हेट्ठापि, गतं एत्थेव सङ्गहं ।
V. V., PP. 193-194.

2. धुरे निक्खित्तमत्तस्मिं, सा च पाराजिका सिया ॥
अयं वज्जपटिच्छादी, नामिका पन नामतो ॥
V. V., P. 195.

3. सङ्घेनुक्खित्तको भिक्खु, ठितो उक्खेपने पन ।
यं दिट्ठिको च सो तस्सा, दिट्ठिया गहणेन तं ॥
V. V., P.195.

4. अवस्सुता पटिच्छादी, उक्खित्ता अट्ठवत्थुका ।
असाधारणपञ्ञत्ता, चतस्सो व महेसिना ॥
V. V., P. 197.

does so, she is defeated in mission and becomes unfit for leading the holy life of a nun.[1] In the background, the author concludes that—

यस्स यत्थ मनो सुद्धं, तस्स तत्थ न दोसता।
उभिन्नम्पि अनापत्ति, उभिन्नं चित्तसुद्धिया॥

V. V., P. 194.

Saṅghādisesa-Kathā

The meaning and nature of the word 'Saṅghādisesa' have been given previously in the context of the Saṅghādisesa-Kathā in the 'Bhikkhu Vibhaṅga'. The total number of such type of offences is seventeen, out of which seven offences are common to both the Bhikkhu and Bhikkhuni Vibhaṅga. Therefore, the author has presented only ten offences which here are not common to both. They can be seen as below—

1. The behaviour of a quarrelsome nun (Aṭṭakārī).
2. Dealing with those who admit that lady into the Order who is a thief (Corivuṭṭhāpana).
3. The third is connected with those who go alone into the village or to the bank of a river (gāmāntaragamana).
4. Giving support to a nun who has been turned out from the Order (Gaṇachandosāraṇa).
5. Accepting food from the hand of a man with undesirable desire (Khādanīyaggahaṇa).
6. Encouraging another nun to accept food in the similar way (Uyyojana).

7-8. Expressing disloyalīty to the Buddha, Dhamma and Saṅgha etc. (Kupitavācana).

9-10. They forbid the nuns to associate closely with the householders and to conceal the lapses of others respectively (Paggaṇhita).

1. Pāci, PP. 287, 294, 297.
Pārā, PP. 35, 58, 91, 115.

Such types of offences make temporary expulsion of a nun from leading a monastic life. It is called Saṅghādisesa because the Saṅgha inflicts the punishment in the beginning (ādi) and makes her free in the end (sesa).[1]

Nissaggiya-Kathā

The word 'Nissaggiya' means giving up or to abandon robes, bowls and so on. It is the name of a type of offence connected with taking anything beyond the limits and against the rule. For instance, a set of three pieces of cloth (civara) and alms bowls are permitted for a nun. If a nun transgresses this instruction, and receives additional robes and alms bowls or anything related to her prescribed requisites, it is improper. Doing so she is to appear before the Order to confess it and give up the things taken in this way.[2]

The tolal number of such type of offences is thirty but out of them eighteen are common to the both for monks and nuns and only twelve rules of the Nissaggiya in Bhikkhunī Vibhaṅga are different from the Bhikkhu one.[3] Therefore, the author has mentioned only twelve rules in connection with the description of Nissaggiya in the Bhikkhunī Vibhaṅga. The different rules are given below—

1. It is connected with the collection of bowls (Pattasannicaya).
2. It is concerned with the robes obtained untimely and distributed as if timely (cīvarabhājāpana).

---

1. सङ्घादिसेसो ति सङ्घो व तस्सा आपत्तिया परिवासं देति, मूलाय पटिकस्सति, मानत्तं देति, अब्भेति न सम्बहुला न एकपुग्गलो, तेन वुच्चति सङ्घादिसेसो ।
S. P., II, p. 518.
2. Pāci., p. 361, S. P. II, pp. 641-648.
3. साधारणानि सेसानि, तानि अट्ठारसापि च ।
इमानि द्वादसेवाति, समत्तिसेव होन्ति हि ॥
V. V., p. 210.

3. The third one is about of exchanging of robes with other nun (Cīvaraparivattana).

4-10. Four to ten are in connection with breaking of promise or misappropriation of funds etc. (Aññaviññāpana, Aññacetāpana, iccādi).

11-12. Eleven and twelve are connected with accepting the shawls (Garupāvuraṇacetāpana, Lahupāvuraṇacetāpana).

Pācittiya-Kathā

The term 'Pācittiya' indicates the expiation and confession. It is a kind of ecclesiastical offence which is ought to be expiated when it is committed. A nun by committing such type of offence becomes non-virtuous and ill minded. All her activities are immoral. She is supposed to be deluded.[1]

The total number of the Pācittiya offences for the nuns is one hundred and sixty-six. Out of them seventy are common to both monks and nuns. Therefore, the text presents only ninety-six Pācittiya offences in the Bhikkhunī Vibhaṅga, such as :—to take garlic, to get the private parts shaved, to wait for the monks while they are taking their meals, to get raw grains and to cook or fry it for herself, to throw dirt or rubbish on the other side of the wall, to go in the dark at night with a man, to warm herself with fire to spin, to use harsh words, to dig the ground and so on. They have been enumerated in following nine groups (vaggas)—

1. Lasuṇavagga, 2. Andhakāravagga, 3. Naggavagga, 4. Tuvaṭṭavagga 5. Cittāgāravagga, 6. Ārāmavagga 7. Gabbhinīvagga, 8, Kumāribhutavagga and 9. Chattūpāhanavagga.

---

1. पाचित्तियं ति यं वुत्त', तं सुणोहि यथातथं ।
पातेति कुसलं धम्मं, अरिमग्गं अपरज्झति ।
चित्तसंमोहनट्ठानं, तेनेतं इति वुच्चति ॥
Pari. p. 263.

If a nun commits an offence of Pācittiya, she has to confess in the presence of the Saṅgha, Dhamma and Vinaya, by admitting the offence before the Saṅgha or a monk and by declaring all charges settled. These processes are technically known as Sammukhavinaya, Paṭiññātakaraṇa and Tiṇavatthāraka respectively.[1]

Pātidesanīya-Kathā

It is a group of offences related to day to day life of a nun. It requires confession in the case of committing offence. It is of eight kinds connected with food.[2] They are follows—

1. Sappiviññāpana-Kathā
2-8. Telādiviññāpana-Kathā

In the background the author concludes that—

अनागतेसु सब्बेसु, सप्पिआदिसु पालियं ।
भुञ्जन्तिया तु विञ्ञत्वा, अट्ठसु पि च दुक्कटं ॥
V. V., P. 245.

Sikkhākaraṇīya-Kathā

The meaning of the word ·Sikkhā' is precepts or instructions to be sincerely followed by a nun in her day to day life for cultivating good habits and maintaining discipline in the Order. The number of Sikkhākaraṇiyā is the same as Sekhiya-kathā in the Bhikkhu Vibhaṅga, which is seventy-five in number. It may be seen for details in the Bhikkhu Vibhaṅga. The author rightly suggests that—

सेखिया पन ये धम्मा, उद्दिट्ठा पञ्चसत्तति ।
तेसं महाविभङ्गे तु, वुत्तो अत्थविनिच्छयो ॥
V. V., P. 245.

---

1. Cv., p. 188.
2. सप्पि तेलं मधुं चेव, फाणितं मच्छमेव च ।
मंसं खीरं दधिं चा पि, विञ्ञापेत्वान भिक्खुनी ।
पाटिदेसनीया अट्ठ, सयं बुद्धेन देसिता ॥
Pari. P. 128.

Mahākhandhaka-Kathā

It is the first and the longest Kandhaka of the *'Mahāvagga'* as the name denotes. It contains twelve stories namely : Pabbajjākathā, Upajjhāyācariyavattakathā, Saddhivihārikantevāsikavattakathā, Nissayapaṭippassambhanakathā, Parisadūsakakathā, Nivāraṇakathā, Paṇḍakakathā, Theyyasaṃvāsakakathā, Titthiyapakkantakathā, Tiracchānagatakathā, Abhabbapuggalakathā, and Upasampadā-Kathā.

It is not possible to give the introductions of each story due to the limitation of the text.

Pabbajjā-Kathā

The literal meaning of the word 'Pabbajjā' is going out. In technical sense it is giving up the household life and taking up the life of a recluse. It is done so after properly realizing the truth that the household life is full of obstacles and the life of recluse is free. It is not easy to lead a holy life remaining as a householder. In this background one gives up the household life and takes up the life of the recluse. This going out of the household life and taking up the life of a recluse is the 'Pabbajjā'. Generally, it is called the first ordination. There is the process of confering 'Pabbajjā'. A desirous person, shaving off his hair and beard and putting on the yellow robe, presents himself before the Saṅgha and requests for confering upon him the ordination. There upon he is asked to take refuge to the Triple Gem. He utters thrice -I take the refuge to the Buddha (Buddhaṃ Saraṇaṃ gacchāmi), I take the refuge to the Dhamma (Dhammaṃ Saraṇaṃ gacchāmi), I take the refuge to the Saṅgha (Saṅghaṃ Saraṇaṃ gacchāmi).

Further, there are some restrictions regarding the admission of the Samaṇera. There are certain persons upon whom the 'Pabbajjā' should not be confered. These are—

1. One who has not obtained the permission from his parents.

2. One who suffers from any kind of five chronic diseases like leprosy, eczema, epilepsy etc.
3. One who is a thief.
4. One who has been flogged.
5. One who has been branded.
6. One who is debtor and slave.
7. One who belongs to non-human world.
8. One who has committed a matricide or patricide.
9. One who is a murderer of an Arahanta.
10. One whose hand or hands, ear or ears, foot or feet, etc. are cut off.
11. One who is badly sick.
12. One who has disgraced the assembly and so on.

In the beginning, the Pabbajjā and Upasampadā were not specified separately. It is seen that the monks used to get Pabbajjā and Upasampadā simultaneously. The Buddha enjoined the monks to confer Pabbajjā and Upsampadā together by undergoing the three refuges only. (Anujānāmi, bhikkhave, imehi tīhi saraṇagamanehi Pabbajjaṁ Upasampadaṁ ti).[1] But later on, when the Saṅgha increased and a host of persons started to seek their admission into the Saṅgha, the Pabbajjā and Upasampadā were defined separately and the rules were also laid down accordingly.

Upasampadā-Kathā

The Upasampadā is the name of higher ordination. It is confered after Pabbajjā. It is said that a sāmaṇera, leading the monastic life, receives two types of instructions : theoretical (Pariyatti) and practical (Paṭipatti). In doing so he remains under the guidance of Upajjhāya and Ācariya. He also reaches the age twenty. In this way, in receiving

1. Mv., p. 24.

the two-fold training and also reaching the maturity to some extent in his age, he is regarded as a fit person for Upasampadā.

He shaves off his hair and beard. He puts on the robe and takes up the alms bowl and goes before the Saṅgha for Upasampadā. There he sits in ukkuṭikka posture. Thereafter, the Saṅgha puts some questions to him. The questions are—

1. Do you suffer from any one of five diseases like leprosy eczema, epilepsy etc. ?
2. Are you a human being ?
3. Are you a man ?
4. Are you not a slave ?
5. Are you free from all debts ?
6. Are you a king's servant in the army ?
7. Have you obtained permissions from your parents ?
8. Have you completed twenty years of age ?
9. Have you got your bowl and robes ?
10. What is your name ?
11. Who is your Upajjhāya ?

After such interrogations an able monk proclaims his higher ordination for three times thus—Venerable Sirs, let the Siṅgha hear me. This man wishes for his Upasampadā from the venerable his Upajjhāya. If his higher ordination is agreeable to the Saṅgha, the Saṅgha remains silent, if not, it speaks. He does so thrice.[1] The newly ordained monk is apprised of the four resources (Nissayas) upon which he should depend. These are—1. living on alms (Piṇḍapāta), 2. using rags as his robe (Pansukūlacivara), 3. living under

1. Mv. pp. 54-55.

trees (Rukkhamūla-senāsana) and 4. using filthy urine as his medicine (Pūtimuttabhesajja).[1]

An assembly of at least ten fully ordained monks is needed in the Majjhimadesa for the purpose of holding the Upasampadā ceremony and five fully ordained monks in out side the same. But no Upasampadā should be conferred upon any person without an Upajjhāya, otherwise an offence of 'Dukkata' is committed. It appears from the text that—

नुपसम्पादनीयो व, अनुपज्झायको नरो।
करोतो दुक्कटं होति, न कुप्पति सचे कतं॥
एकुपज्झायको होति, होन्ति आचरिया तयो।
उपसम्पदपेक्खा च, होन्ति द्वे वा तयोपि वा॥
तीहि आचरियेहेव, एकतो अनुसावनं।
ओसारेत्वा कतं कम्मं, न च कुप्पति कप्पति॥
एकुपज्झायको होति, आचरियो तथेकको।
उपसम्पदापेक्खा च, होन्ति द्वे वा तयो पि वा॥

× × ×

नानुपज्झायके नेव, एकेनाचरियेनिध।
उपसम्पदा पटिक्खित्ता, बुद्धेनादिच्चवन्धुना॥

V. V. PP. 255-256.

After Upasampadā, the ordained person attains the full-fledged monkhood and therefore he is expected to follow all the monastic rules laid down in the Pātimokkha and in other Vinaya texts. He also becomes eligible for attending all the Saṅgha-Kammas and other deliberations of the Saṅgha.

1. अनुजानामि भिक्खवे, उपसम्पादेन्तेन चत्तारो निस्सये आचिक्खितुं-पिण्डियालोप-भोजनं निस्साय पब्बज्जा,"""""पंसुकूलचीवरं निस्साय पब्बज्जा,""""रुक्खमूल-सेनासनं निस्साय पब्बज्जा,"""""पूतिमुत्तभेसज्जं निस्साय पब्बज्जा,"""""।

Mv. pp. 55, 100.

2. Mv, pp 216, 335.

There are some persons who are not eligible for Upasampadā. They are—

1. A thief who has an 'emblem' (Dhajabandhacora).
2. One who has run away from jail (Kārabhedaka).
3. A registered thief who has been punished by flogging and branding (Likhitakacora).
4. One who is a matricide (Mātughātaka) or a patricide (Pitughātaka) or a murderer of Arahanta (Arahanta ghātaka).
5. One who has shed the blood of the Buddha (Lohituppādako).
6. One who has entered into the Saṅgha stealthily by himself (Theyyasaṃvāsaka).
7. One who has seduced a nun.
8. One who is a hermaphrodite.
9. One who does not have his Upajjhāya.
10. One whose hands, feet, ears, nose etc. are cut off.
11. One who is a hunchback, dwarf etc.
12. One who disgraces the assembly on account of some deformity (Parisadūsaka).
13. An one-eyed man.
14. One who has a crooked limb.
15. One who has a paralysis in one side.
16. One who is a blind, a dumb, a deaf and so on.

Women were not admitted into the Saṅgha in the beginning of the Buddhist Order. But later on, the Buddha allowed the admission of women into the Order at the request of Mahāpajāpati Gotamī and Venerable Ānanda with some restrictions. Before that the Buddha laid down 'Eight Important rules (Aṭṭhagarudhammā), which a nun must follow throughout her whole life.[2]

1. Mv., pp. 89-95.
2. Cv., pp. 374-75.

The Vinaya texts present the eight types of Upasampadā.[1] These are—

1. Ehi, Bhikkhu Upasampadā (by uttering only 'come').
2. Saraṇagamana Upasampadā (by undergoing the three refuges).
3. Ovādapatiggahaṇa Upasampadā (by receiving 'exhortation only).
4. Paññvyākaraṇa-Upasampadā (by exposition of 'higher knowledge').
5. Garudhammapaṭiggahaṇa Upasampadā (by accepting Eight Important rules).
6. Dūtena Upasampadā (Ordination through the messenger).
7. Aṭṭhavācikā Upasampadā (the formal ordination of a nun).
8. Ñatticatutthakamma Upasampadā (the formal ordination of a monk).

Uposatha-Kathā

The literal meaning of the word 'Uposatha' is sitting together. In technical sense, it is the name of a religious gathering of the Buddhist Order with a view to describe, explain and evaluate the doctrinal significance as well as reciting the rules of Pātimokkha. There is a history behind this monastic ceremony. The tradition of sitting together on the eve of every week was prevalent among the Orders of different sects.[2] The Buddhist monks were always on the move. The people liked to hear from them, but since they were always wandering about, they did not get the opportunity to hear the discourse. It was reported to the Buddha.[3] The Buddha gave it a thoughtful consideration and instructed the monks to sit together. Accordingly they

1. S. P., p. 234.
2. Mv., p. 105.
3. Mv., p. 105.

started sitttng together twice in a fortnight but remained silent.[1] People used to go to them for hearing the discourse but finding them silent became annoyed. It was also reported to the Buddha. Thereupon, the Buddha instructed them to recite the Dhamma. Accordingly the monks started sitting twice a fortnight which means four times in a month for recitation of the Dhamma. There was no prescription of Dhammas to be recited there.

With the passing of time, the number of monks and nuns increased and it became essential for the Buddha to formulate certain definite rules. Therefore, it was clarified that the monks would assemble only twice a month on the Cātuddasī and Paṇṇarasī of every month.[2] They were also enjoined upon to recite the rules of Pātimokkha, express their faithful following or transgression of rules, and in the later case receive punishment meant for the purpose. In short, the Uposatha is an ecclesiastical ceremony where the monks assembled on every fortnight and recited the rules of Pātimokkha.[3]

It was then found necessary to decide the site and location of the place for this purpose. The place of Uposatha was named Uposathāgāra and the area, from which the monks used to come, was called Sīmā. The Sīmā was fixed generally by natural boundary like rivers, mountains, forests, caves, water falls etc. Sometimes the strong pillars were erected to demarcate boundaries. The monks of that particular area used to come to perform the Uposatha ceremony in the 'Uposathāgāra meant for the purpose.[4]

The 'Uposatha' was observed either with the great assembly of the monks or with a lesser assembly of monks.

---

1. .... चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा तुण्ही निसीदन्ति । M. V. p. 105.
2. Mv., p. 105.
3. अनुजानामि, भिक्खवे, पातिमोक्खं उद्दिसितुं । Mv. p. 106
4. Mv. pp. 108-109.

An assembly attended by four or more monks was called Saṅgha-Uposatha. When it was attended by two or three monks, it was called Gaṇa-Uposatha. And when the Uposatha was performed by one monk alone, it was called the Puggala-Uposatha.[1]

In this context some preliminary things are mentioned to observe Uposatha. They are known as Pubbakicca and Pubbakaraṇa Cleaning the Upasathāgāra, putting an oil lamp in it, arranging the seats for the persons to come, keeping water in jars etc. are the Pubbakicca of the Uposatha.[2] It follows with receiving the chanda for the proxy presence who were unable to join, receiving the statement of not transgressing the rules of the Pātimokkha, stating the period or the weather in which the same was celebrated, counting the number of monks present there and instructing the nuns separately on that occasion. These are regarded as the Pubbakaraṇa.

Further, a capable monk makes the announcement of holding the Uposatha on that particular occasion. It is announced thrice. If the Saṅgha remains silent, it is understood that the Saṅgha is agreeable to the holding Uposatha. Thereupon the recitation of Pātimokkha continues from the Nidāna to the Adhikaraṇa Samatha in a solemn way. After recitation the monks exchange the cordial greetings and return to their monastic dwellings to the spiritual pursuit. The text enumerates some minor rules related to the Uposatha also, Injunctions were also imposed on some of the persons as they were declared incapable to participate in the Uposatha. Such rules may be seen in respective places.

Vassāvāsa-Kathā

The Vassāvāsa is also regarded as ecclesiastical ceremony in the Buddhist Order. It literally means spending

1. Mv. pp. 25-26, Pari.,p. 222.
2. Mv., pp. 119-123.
3. Mv., pp. 122-123.

the rainy season in a particular place. In technical sense it is the remaining of monks during rainy days for three months in a particular place to develop their spiritual activity as well as to inspire the people for virtuous deeds.

There is also a traditional history behind it. Earlier, this tradition was followed by the mendicants of other sects.[1] The Buddhist monks used to wander throughout the year. During the rainy days many creeping creatures come into existence. The monks in course of their wandering walked through them and destroyed the green vegetations and small insects. People noticed this and complained to the Buddha. The Buddha, being a practical and the compassionate teacher thought over the issues and gave instructions that monks should stay in one particular place during the rainy season. This came to be known as the 'Vassāvāsa' or the rainy season retreat.[2]

The Vassāvāsa is observed in two ways, from the next day of the fullmoon day of the month 'Āsāḷha' and from the first day after the fullmoon day of Śrāvaṇa. The former is called Purimikā Vassāvāsa and the latter one is called Pacchimikā Vassāvāasa.[3]

The 'Vassāvāsa' is important both from the social and religious point of view. On this occasion only a monk is away from his Cārikā and engages himself in spiritual achievements. The householders, living far away in remote villages, also get the opportunity to hear the dhamma for months together.

Consideration for selecting a place of Vassāvāsa was seriously given before entering into it. It should neither

1. Mv., p. 144.
2. अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सं उपगन्तुं ति। Mv. p. 144.
3. द्वेमा, भिक्खवे, वस्सूपनायिका-पुरिमिका, पच्छिमिका ति। अपरज्जुगताय आसल्हिया पुरिमिका उपगन्तब्बा, मासगताय आसल्हिया पच्छिमिका उपगन्तब्बा-इमा खो, भिक्खवे, द्वे वस्सुपनायिका ति। Mv., p. 144.

be too far from the villages nor should be near. It should be neither crowded with men during the day nor distrurbed by animals in the night. There should be easy access to the village for begging alms. The place may be a Vihāra, an Aḍḍhayoga, a Pāsāda, a Hammiya, a Cave, a Pariveṇa, a Koṭṭhaka, an Upaṭṭhānasālā, or even a small cottage etc.[1]

As per general rules, a monk is required to live continuously in one particular place. He spends his time properly in purifying himself by meditational activities. His noble character inspires the people to be pious and virtuous.

The text is very rigid on the rainy season retreat.[2] However, there are circumstances when the monk has to break the norms and go home only for a week. If his teachers or parents fall ill and they require his presence, the monk should go there even if he is not informed or invited.[3] If his sisters, brothers and his other relatives fall ill and desire his presence, then the monk should go for a week.

It appears from the text that the Buddha used to take into consideration the variegated nature of climatic and seasonal disturbances of the weather in course of prescribing the norms. Therefore, he has also laid down the instructions relating to the giving up the Vassāvāsa. If there is the fear of life due to flood, excess of rain, wild fire, wild animals, snakes, and seasonal creatures, he should leave the place and go to stay in some other places.[4]

A monk living in any part of the country used to observe it sincerely. Here also, there are a number of persons

---

1. Mv. pp. 146-149.
2. इमस्मिं विहारे तेमासं इमं वस्सं उपेमि'ति ।
   निच्छारिते च तिक्खत्तुं, वस्सं उपगतो सिया ॥ V. V. p. 264.
3. एवं सत्ताहकिच्चेन, भिक्खुना विनयञ्ञुना ।
   अपेसिते पि गन्तब्बं, पगेव पहिते पन ॥ V. V., p. 262.
4. Mv., pp. 155-158, S. P. III, pp] 129-30.

who have been forbidden to enter into the Vassāvāsa. A number of places have been discarded for the purpose. The details may be seen in the present text as well as in the Mahāvagga of the Vinaya-Piṭāka.

Pavāraṇā-Kathā

Pavāraṇā is one of the religious ceremonies and ecclestiastical functions of Buddhist monastic Order. It is held at the termination of the rainy season retreat. Generally, it takes place on the fullmoon day of the month of Āsvina and Kattika as the case may be. The monks after completing the Vassāvāsa assemble for doing Pavāraṇā. The literal meaning of the word is 'inviting'. In technical sense it is inviting for declaring any type of transgression either seen or heard or doubted.[1] A monk spends three months regulating himself according to the norms of the Vinaya. It is natural that one may not find the lapses of his own. So, he invites others to indicate whether there is any transgression in him either seen or heard or doubted. The Saṅgha sits together on a particular place and the fellow monks point out the wrongs done by the others.

There is also a procedure of holding the Pavāraṇā in a place. The Saṅgha assembles on the former declaration of holding the Pavāraṇā. After such declaration each beginning from the eldest to the youngest presents himself before the Saṅgha and after making the usual exchange of veneration and greetings, he invites the other members of the Saṅgha to point out the wrongs done by him. His statement runs thrice as—"Sirs, I invite the Saṅgha to let me know kindly if any wrong of mine has been seen or heard or suspected. If it is found so, I will make corrections in me"[2].

---

1. अनुजानामि, भिक्खवे, वस्संवुट्ठानं भिक्खूनं तीहि ठानेहि पवारेतुं—दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा। Mv., P. 167.
2. सङ्घं, आबुसो, पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा। वदन्तु मं आयस्मन्तो अनुकम्पं उपादाय। पस्सन्तो पटिकरिस्सामि। Mv., P. 167.

With a view to put the monastic life on proper footing, a number of rules have been framed related to each action according to the situation. A monk for Pavāraṇā is required to dress properly and sits in the squatting posture (ukkuṭṭika). But of course, if any body is old, he may sit at ease except when his own turn comes to invite, he should then sit in this posture.[1] Doing so he should invite the fellow monks to talk about the faults.

According to this tradition, there are two types of Pavāraṇā, namely : Cātuddasika-Pavāraṇa and Paṇṇarasika-Pavāraṇā. It is calculated according to the date of entering into the Vassāvāsa.

Generally, like Uposathāgāra, a suitable place for holding Pavāraṇā is selected. It may be possible that in a particular residence, a number of monks are living. Really they can not observe Pavāraṇā in that very place. They should go to a place where there is good gathering of capable monks. If the Pavāraṇā is observed before a big congregation of monks, it is called Saṅgha-Pavāraṇā. If only two or three monks gather together and the Pavāraṇā is observed, it is called Gaṇa-Pavāraṇā.

Pavāraṇā is a solemn gathering. It should be held in congenial atmosphere. It should not be observed in the presence of prohibited persons (Vajjanīya-Puggala), nun (Bhikkhuni), a learner (Sikkhamānā), Novice (Sāmaṇera) etc. It should also not be held in the presence of the persons who have committed the Pārājikas offence or the five types of most simple acts like—Matricide, Patricide, Killing the Arahanta, wounding the Buddha and creating a dissension in the Saṅgha. If it is held in their presence, the offence of Dukkaṭa is committed. After the Pavāraṇā ceremony, the monks are free to move and go around the country side.[2]

1. Mv., p. 168.
2. Mv., p. 197, S. P. III, pp. 135-142.

The Pavāraṇā has its vital role in purification of the Buddhist Order. Here, there is no separation, no order, no commandment but one is to request other fellow monks to point out the transgresion of monastic rules during the period of rainy season retreat either seen or heard or doubted. The monks freely do so and as such prepare a healthy background of bringing and developing the physical, vocal and mental purification[1] for moving towards the Summumbonum of life i. e. 'Nibbāna'.

The '*Cullavagga*' of the 'Vinayavinicchaya' consists of only six Khandhakas while that of the Vinaya-Piṭaka is extended to twelve. The six Khandhakas are Pārivāsikakkhandhaka-kathā, Samathakkhandhaka-kathā, Khuddakavatthukkhandhaka-kathā, Senāsanakkhandhaka-kathā, Vattakkhandhaka-kathā and Bhikkhunīkhandhaka-kathā. They deal respectively with disciplinary methods, the settlement of disputes, regulations connected with the daily life of a monk, dwellings, furnishings and allotment of seats, the duties of monks towards each other and the duties of the nuns.

Parivāsa-kathā

The meaning of the word '*Parivāsa*' is sojourn or a dwelling for a short period. It is a period of probation for four months prescribed for the mendicants of different sects seeking admission in the Buddhist Order. Before undergoing the Parivāsa, the mendicant shaves, puts on yellow robes and then requests the Saṅgha for Parivāsa. The Saṅgha then holds a Ñatticatutthakamma for this purpose and the Parivāsa is granted. During this period, it is observed whether the desirous person is interested in accepting the three refuges or not and his activities are closely watched. If he goes to the village at the right hour and returns in time and takes interest in the work of

---

1. उपोसथो किमत्थाय, किमत्थाय पवारणा।
उपोसथो समग्गत्थो, विसुद्धत्था पवारणा॥ V. V. p. 261.

the Order, having faith in the Buddha, Dhamma and Saṅgha, then he is considered eligible for higher ordination, after completing the period of four months of Parivāsa.

The Buddha exempted the Jatila ascetics from the Parivāsa as they were 'Kammavādī'. Sākyās were also exempted as they belonged to his race.[1]

Later on, it is conjoined in the Pātimokkha text that a monk, who has committed a transgression of Saṅghādisesa, should take a course of training in self-discipline and self-purification. And if a monk conceals the Saṅghādisesa offence he is punished with *Parivāsa.* There are many restrictions for a monk undergoing the punishment of Parivāsa. They are as follows—

1. A Pārivāsika monk should not accept the honour or respect from any other pure monk, otherwise the offence of Dukkaṭa is committed.
2. He should not give higher ordination to any one and cannot accept the guardianship of a novice.
3. He should neither deliver sermons to the nuns nor commit a transgression like the one of which he is already guilty.
4. He should neither appear before the other monks of the Order nor go about the company of others.

The restrictions in detail are given in the Pārivāsikakhandhaka of the Cullavagga of the Vinaya-Pitaka.

A Pārivāsika is however permitted to enjoy some previleges according to his age from Upasampadā on the following occasions :– Uposatha, Pavāraṇā, Vassikasāṭikā

---

1. ये ते, भिक्खवे, अग्गिका जटलिका, ते आगता उपसम्पादेतब्बा न परिवासो दातब्बो। तं किस्स हेतु ? कम्मवादिनो एते, भिक्खवे, किरियवादिनो । सचे, भिक्खवे, जातिया साकियो अञ्ञतित्थियपुब्बो आगच्छति, सो आगतो उपसम्पादेतब्बो, न तस्स परिवासो दातब्बो। इमाहं, भिक्खवे, ञातीनं आवेणिकं परिहारं दम्मोति ।
Mv. p. 76

(rainy season robe), Oṇojana (gift or presentation) and Bhatta (feast)[1]. The text explains it as—

पञ्चेव च यथावुड्ढं, लभते पारिवासिको ।
कातुं तत्थेव च ठत्वा, उपोसथं-पवारणं ॥
वस्ससाटिं यथावुड्ढं, देन्ति चे सङ्घदायका ।
ओनोजनं तथा भत्तं, लभते पञ्चिमे पन ॥

V. V., pp. 276-277

If a Pārivāsika lives with another pure monk under the same roof or lives where there is no monk and he does not inform the incoming monks to his Vihāra about his state of being a Pārivāsika, then his Parivāsa for that night is regarded as cancelled.[2]

It is possible that the Vihāra may be crowded occasionally by too many monks. In that case the monk may drop off the Parivāsa so long as such a situation obtains. But the monk concerned should inform another monk of his dropping off his Parivāsa.

In the case of another transgression of Saṅghādisesa during of the period of Parivāsa, the monk concerned is thrown back once more to the commencement of the course. This is called Mulāya Paṭikassanā.

After the completion of the period of Parivāsa, the monk is required to undergo a course of discipline for a period of six days called Chāratta Mānatta. Thereafter, he requests three times to be called back. Then, the Saṅgha

---

1. अनुजनामि, भिक्खवे, पारिवासिकानं भिक्खूनं पञ्च यथावुड्ढं-उपोसथं, पवारणं, वस्सिकसाटिकं, ओणोजनं भत्तं । Cv. p. 68.

2. अभिक्खुके पनावासे, अनावासे पि कत्थचि ।
विप्पवासं वसन्तस्स, रत्तिच्छेदो च दुक्कटं ॥
पारिवासिकभिक्खुस्स, भिक्खुं दिस्वान तङ्खणे ।
नारोचेन्तस्स चेतस्स, रत्तिच्छदो च दुक्कटं ॥ V. V. p. 276.

× × ×

सहवासो, विप्पवासो, अनारोचना-इमे खो, तयो परिवासिकस्स भिक्खुनो रत्तिच्छेदा ति । Cv. p. 71

declares him free from the Saṅghādisesa offence by Ñatticatuttha Kamma and he is accepted as a pure monk.

Kammaṭṭhānabhāvanāvidhāna-Katha

A Dhammic way-farer, following the first step of purification (Sīla), finds that his physical and vocal misdeeds are curtailed and minimized but they are not eradicated because the mind is still polluted. Under the influence of the impure mind, there is the possibility of relapsing into impurity. As such the purity of mind is essential. It is possible only through the Samādhi. The word 'Samādhi' has three component parts :—Saṃ + ā + dhā. The first two are the prefixes which respectively indicate the senses of proper and complete and the Dhā stands for holding. It is the literal meaning of the term. In the technical sense it means the holding of moral consciousness together with its mental states properly and perfectly on a prescribed object. Therefore, Saṁādhi is the one-pointedness of moral consciousness—"Kusala-cittekaggatā Samādhi".[1] With the one-pointedness and continuous practice the mind becomes pure, free from pollutions and tranquil. Having such a state of mind, the Yogāvacara enters into the third step of the path, known as Paññā which means knowledge, intelligence, understanding, wisdom, penetration, insight, realization etc. However, the term 'Insight' is generally used to denote the sense of Paññā.

Thus, the Dhammic path of the Buddha has three steps namely : Sīla, Samādhi and Paññā. Each one is helpful to the other and each serves as a background. It means Sīla is for Samādhi, Samādhi is for Paññā and that also culminates in realization of Nibbāna (Sīla-paribhāvito Samādhi mahapphalo hoti, mahānisaṃso; Samādhi-paribhāvitā Paññā, mahapphala-hoti, mahānisaṃsā; Paññā-paribhā-

1. V. M., p. 57.

vitaṃ cittaṃ sammadeva āsavehi vimuccati).[1] The author has rightly conveyed this sense in the following verse—

इदं चतुब्बिधं सीलं, ञत्वा तत्थ पतिट्ठितो ।
समाधिपुन भावेत्वा, पञ्ञाय परिमुच्चति ॥

V. V., p. 311

During the process of meditation, the yogāvacara suppresses the five hindrances, namely : Kāma-chanda, Vyāpāda, Thina-Middha, Uddhuca-kukucca and Vicikicchā with the arising of the Jhāna-factors.[2] They are five in number such as vitakka, Vicāra, Pīti, Sukha and Ekaggatā.[3] Then, the meditator approaches the Kalyānamitta for having the suitable object for meditation, technically known as Kammaṭṭhāna. Literally it means the place of action. Therefore, the Kammaṭṭhāna is the name of the place where jhānic action is performed. He does not select anything as a Kamaṭṭhāna but he selects one out of the forty Kamaṭṭhānas already prescribed by the Buddha for the purpose. They are the ten circles (Kasiṇa), ten stages of a dead body (asubha), ten objects of reflection (anussati), four illimitables (appamaññā), four formless objects (āruppa), one perception (saññā) and one analysis (vavatthāna).[4]

A circle (Kasiṇa) refers to a Kammaṭṭhāna which is round in shape. It may be just like a ball. They are ten in number namely : the Kasiṇa made with clay, water, fire, air of blue colour, of yellow colour and of red colour, of white colour, a hole and a light.[5] The ten asubhas refer to the

1. D. N., pp. 2, 78.
2. D. N. I, pp. 50-51.
3. D. S., pp. 47-51.
4. दसानुस्सतियो वुत्ता, कसिणा च दसासुभा ।
चतस्सो अप्पमञ्ञायो, तथारुप्पापरद्वयं ॥
इच्चेवम्पन सब्बम्पि, चत्ताळिसविधं सिया ।
कम्मट्ठानं समुद्दिट्ठं, मम्मट्ठानं मनोभुनो ॥ V. V. p. 311.
5. V. M., P. 74.

ten stages of a dead body thrown under the sky in a cemetary or a place like that. It denotes the loathsomeness of the forms of the dead body. They are of ten types, namely; a bloated corpse, a discoloured corpse, a festering corpse, a disjoint corpse, a corpse eaten by vultures, jackals and other animals, a mangled corpse, mutilated corpse, a corpse replete with blood, a worm infested corpse and a skeleton. The ten types of reflections (anussati) are the reflections on the merits of the Triple Gem and other similar objects. They are the reflections on the Buddha, Dhamma, Saṅgha, morality, generosity, deities, peaceful calm, death, unclean things of our body and respiration. The four illimitables are so named because the range of their practice is not limited. They are the friendliness, compassion, joy and equanimity. The one perception (Saññā) is the idea of the unpleasantness and loathsomeness about food. The analysis (Vavaṭṭhana) is contemplating over and analysing of the four basic material elements of which our body is composed of. The four formless objects (āruppa) are infinite space, infinite consciousness, nothingless and the state of the subtlest perceptions i.e. neither perception nor non-perception.[1]

These are the forty Kammaṭṭhānas prescribed by the Buddha for developing the concentration of mind. The Kalyāṇamitta selects any one of them suitable to the temperament of the person concerned. All forty types of Kammaṭṭhānas are not suitable to all types of persons. They

1. असुभा दस विञ्ञेय्या, तथा कायगता सति ।
अनुकूला इमे राग-चरितस्स विसेसतो ॥
चतस्सो अप्पमञ्ञायो, सवण्णकसिणा तथा ।
अनुकूला इमे दोस-चरितस्स पकासिता ॥
वितक्कचरितस्सापि, मोहप्पकतिनो पि च ।
आनापानसतेका व, सप्पाया ति विभाविता ॥
सञ्ञा चेव ववत्थानं, मरणूपसमे सति ।
पञ्ञापकतिनो एते, अनुकूला ति दीपिता ॥
आदि-अनुस्सतिच्छक्कं, सद्धाचरितवण्णितं ।
आरुप्पा कसिणा सेसा, दस सब्बानुरूपका ॥ V. V., P. 313.

are given according to their temperament. It is based only on the psychological attitudes. In this context it is said that the ten stages of a dead body and the unclean things in our body are the eleven objects which are suitable to a person having a strong feeling of attachment (Rāgacarita). One of them is prescribed for such persons. They are to inculcate in them the sense of detachment. The four types of the illimitables and the four circles of blue, yellow, red and white colours are the objects suitable to the persons who have strong feeling of antipathy (Dosacarita). The reflection on breathing is suitable to the man having dull temperament (Mahacarita). Reflections on the greatness of the Buddha, Dhamma, Saṅgha, Sīla, gods etc. are six which are suitable to the persons of believing temperament (Saddhācarita). Reflections over death, the greatness of calm, perception and analysis are suitable to the persons of rationalistic nature (Buddhi-carita). There are ten more objects, namely : circles of earth, water, fire, air, gap, light and the four formless objects. These are suitable to the persons of all temperament. The beginner starts practicing meditation on any one of such gross objects.

After taking the object of meditation one is advised to select a place for practice. He should see that he gets an opportunity to live in the same monastery with his teacher, then he should start his practice of meditation under his guidance and do his duties towards him. If it is not so, he should select another monastery at a suitable distance. In this context there is an enumeration of such eighteen types of places which are regarded as unsuitable. They are the large monastery, a monastery under construction, a monastery situated on a highway, a monastery without Kalyāṇamitta and so on.[1] A Yogāvacara should avoid such places. It appears from the text that—

अनुरूपे वसन्तेन, विहारे दोसवज्जिते ।
भावेत्वा पठमादीनि, झानानि पन सब्बसो ॥ V. V. p. 313.

1. V. M., p. 82.

The 'Visuddhimagga' makes a mention of the five qualitles of a suitable place. It should be neither too far from the village nor too near it. It should be little frequented in the day and having no sound in the night. There should not have disturbances with external elements like gadflies, wind, burning sun and creeping creatures like serpents etc. It should be inhabited by learned monks, well-versed in theory and practice of the Dhamma.[1]

After taking the Kammaṭṭhāna suitable to his temperament and a suitable place for meditation, the Yogāvacara should make efforts for developing concentration. He should keep the Kammaṭṭhāna before him at a reasonable distance, draw his mind from different directions and fix it on the object. It is natural that the fickle mind does not remain on the object and it flits away again and again. But due to the practices, the five hindrances (Nivaraṇas) are suppressed and the constituents of Jhāna (Jhānangas) appear. Then he goes through the different stages of Rūpa and Arūpa Jhāna. Concentration of mind on any object associated with form is called Rāpa-Jhāna. Here the word Arūpa refers to an object which has neither colour nor form. The concentration of mind on such object is called Arūpa-Jhāna.

The practicing of Samādhi has a definite aim and that is the preparation of mind for realization of right understanding (Paññā). As the practice of Sīla is for Samādhi, similarly, the practice of Samādhi is for realization of Paññā which culminates in realization of Nibbāna.

1. V. M., p. 82.

विसय-उद्देसो

भिक्खु-विभङ्गे

भिक्खुनी-विभङ्गे

चुल्लवग्गे

अनुक्कमणिका

ABBREVIATION

(संकेत-सूची)

A. N.	Aṅguttaranikāyo	Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā, Publication.
B.	Burmese Version	Buddha Sāsana Samiti, Rangoon, Burma.
B. M.	Buddhadatta's Manual	Pali Text Society, London.
Cv.	Cullavaggo	Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā, Publication.
D. N.	Dīghanikāyo	„ „ „
D. S.	Dhammasaṅgaṇi	„ „ „
H. I. L.	History of Indian Literature —M. Winternitz	Motilal Banarsidass.
H. P. L.	History of Pali Literature —B. C. Law	Bhārtiya Publishing House, Varanasi.
Mv.	Mahāvaggo	Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā, Publication.
Pari.	Parivārapāli	„ „ „
Pāci.	Pācittiyapāli	„ „ „
Pārā.	Pārājikapāli	„ „ „
P. L. L.	Pali Literature and Language —W. Geiger	Oriental Books Reprint Corporation, Book Publishers, 10-B, Subhash Marg, Delhi-6.
R.	Roman Version	Pali Text Society, London.
S.	Singhalese Version	Anand Book Society, Ambalamgoda, Sri Lanka.
S. S.	Saddhammasaṅgaho	Nava Nālandā Mahāvihāra, Nālandā, Publication.
S. P.	Samantapāsādikā	„ „ „

V. M.	Visuddhimaggo	Bombay edition.
V. V.	Vinayavinicchayo	Pāli Academy, Buddha Kutira B. H. U., Vārāṇasi.
म०	मरम्म (बर्मी) संस्करण	बुद्धसासन समिति, रंगून, बर्मा
सी०	सिंहली संस्करण	आनन्द बुक सोसाईटी, अम्बलमगोड, श्रीलंका
वि० वि०	विनयविनिच्छयो	पालि अकादमी, बुद्ध-कुटीर, बी० एच० यू०, वाराणसी

सुद्धिपण्णं

पिट्ठे	पन्तियं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
३	४	पबक्खामि	पवक्खामि
४	१	सन्थतेनाङ्गजातेन	सन्थतेनङ्गजातेन
६	१७	मिक्खुनो	भिक्खुनो
१५	९	सफुट्ठ	संफुट्ठ —
१५	१४	द्विधामतं	द्विधा मतं
१७	६	तिणेव	तीणेव
२०	४	रूक्खो	रुक्खो
२०	५	रूक्खमद्धगतं	रुक्खमद्धगतं
२०	१५	तत्थेव	तथेव
२२	९	सीसादोहि	सीसादीहि
२४	२	भिवखु	भिक्खु
२५	९	हरन्तस्सं	हरन्तस्स
२६	१७	सचमेव	सयमेव
३१	३	तिच्च	ति च
३७	७	अनुपवकमतो	अनुपक्कमतो
४०	१५	आरोचेहीत्ति	आरोचेहीति
४५	५	तथासञ्ञि	तथासञ्ञी
५२	२०	सहधम्मोनं	सहधम्मीनं
५७	१६	विविखत्तचेतसो	विक्खित्तचेतसो
५९	१३	अछिन्नं	अच्छिन्नं
६१	१५	कण्डुपटिच्छादिं	कण्डुपटिच्छादी
६४	८	निस्सगियं	निस्सग्गियं
६९	१२	बट्टति	वट्टति
७६	१२	ओनको	ओमको
७७	३	पत्तलक्खणसंयुत्तं	पत्तलक्खणसञ्युत्तं
७८	५	कानीचि	कानिचि
८१	८	पुरेभत्तमत्थो	पुरेभत्तमथो
८५	१२	वत्थमञ्ञतकादिनो	वत्थमञ्ञातकादिनो
८५	१६	पर्रियोसाने	परियोसाने
८५	१७	मासस्मिं	मासस्मि

८५	२०	—वापिसु	—वापीसु
८५	२२	तिचितञ्च	तिचित्तञ्च
८६	२०	अछिन्दन्तस्स	अच्छिन्दन्तस्स
८६	१२	तत्थेव	तथेव
८७	१४	बीते	वीते
८८	७	अप्पवारितञ्आतीनं	अप्पवारितञातीनं
८९	१४	ठतेतुं	ठपेतुं
९०	१६	पत्तबग्गो	पत्तवग्गो
९१	८	भिक्खुं	भिक्खु—
९२	१४	अनारूकहेसु	अनारूल्हेसु
९३	१६	परिविखत्तं	परिक्खित्तं
९३	१९	परिछन्न–	परिच्छन्न–
९८	८	बोवट्टं	ओवट्ठं
१०१	१३	तोयते	तोयतो
१०७	६	तिक्दुक्कटं	तिकदुक्कटं
१०८	२२	सन्थरन्तस्स्स	सन्थरन्तस्स
१०९	१५	बह-भूमा	बहु-भूमा
१०९	१७	निकड्ढन्तस्स	निक्कड्ढन्तस्स
११०	१५	निंपज्जन्तस्स	निपज्जन्तस्स
१११	११	सञ्ञिनो	सञ्ञिनो
११२	१९	तिचित्तञ्ञाति	तिचित्तञ्ञाति
११६	१	तत्थेवानुपसम्पन्नं	तथेवानुपसम्पन्नं
११८	१८	समुद्दे	समुद्दे
१२६	७	तत्थेवाकप्पियं	तथेवाकप्पियं
१३९	३	पत्तिगण्हाति	पतिगण्हाति
१३९	१३	भत्तब्यञ्जननपुण्णानि	भत्तव्यञ्जनपुण्णानि
१४३	७	विचारन्तस्स	विचरन्तस्स
१४४	३	अत्तपत्तगत्तं	अत्तपत्तगतं
१५१	९	अतिकम्म	अतिक्कम्म
१५५	१२	तत्थेवानुपसम्पन्ने	तथेवानुपसम्पन्ने
१६४	२२	आदिन्नादानतुल्या	अदिन्नादानतुल्या
१८५	२०	मुञ्जितब्बं	भुञ्जितब्बं
१८६	९	भीय्योकम्यता—	भीयोकम्यता—
१९२	११	थूपी—	थूपि—
१९३	३	पठिसेवेय्य	पटिसेवेय्य
१९५	८	पठममन्तिमवत्थुना	पठमन्तिमवत्थुना

१९७	२	पूरेन्ति	पूरेन्ती
१९८		अट्ठकारी—	अट्टकारी—
१९९	२	आकङ्खियति	आकङ्खीयति
२०९	१	ञञ्ञं	अञ्ञं
२१३	१४	वत्त्थकोणादि	वत्थकोणादि
२२८	९	कोट्टंनं	कोट्टनं
२३३	७	औरे	ओरे
२३९	४	वुत्तम्पि	वत्तुम्पि
२४०	१७	यापारिवासिकेनेत्थ	या पारिवासिकेनेत्थ
२५५	५	अनुपसम्मन्न—	अनुपसम्पन्न—
२५६	१	उपसम्दकम्मस्स	उपसम्पदकम्मस्स
२५६	३	—आदि	—आदी
२६५	१०	सब्ब	सब्बं
२६६	१७	सब्बापि	सब्बा पि
२७१	९	सङ्गो	सङ्घो
२७१	११	मातिकापि	मातिका पि
२७२	२१	आवासपलिबोधो	अवासपलिबोधो
२७६	४	वत्तानि	वुत्तानि
२९९	२०	सम्सुखा	सम्मुखा
३०२	८	तत्थग्धिय—	तत्थग्घिय—
३०३	१३	लेखमेव	लाखमेव
३०५	८	—लेखामत्तन्तु	—लेखामत्तन्तु
३०६	५	दन्तकट्ठानं	दन्तकट्ठानं
३०६	१९	सोवण्णिय	सोवण्णियं
३०७	४	नट्ठेपि	नट्ठे पि

विनयविनिच्छयो

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

विनयविनिच्छयो

भिक्खु-विभङ्गो

१. पाराजिक-कथा

गन्थारम्भकथा

वन्दित्वा सिरसा सेट्ठं, बुद्धमप्पटिपुग्गलं । R1
भवाभवकरं[1] धम्मं, गणञ्चेव निरङ्गणं ॥१॥ B 1 S 1

भिक्खूनं भिक्खुनीनञ्च, हितत्थाय समाहितो ।
पवक्खामि समासेन, विनयस्स विनिच्छयं ॥२॥

अनाकुलं असङ्किण्णं, मधुरत्थपदक्कमं ।
पटुभावकरं एतं, परमं विनयक्कमे ॥३॥

अपारं ओतरन्तानं, सारं विनयसागरं ।
भिक्खूनं भिक्खुनीनञ्च, नावाभूतं मनोरमं ॥४॥

तस्मा विनयनूपायं, विनयस्स विनिच्छयं ।
अविक्खित्तेन चित्तेन, वदतो मे निबोधथ ॥५॥

(१) पठमपाराजिक-कथा

तिविधे तिलमत्तम्पि, मग्गे सेवनचेतनो । B 2
अङ्गजातं पवेसेन्तो, अल्लोकासे पराजितो ॥६॥

पवेसनं पविट्ठं वा, ठितं उद्धरणं पि वा ।
ससिक्खो सादियन्तो सो, ठपेत्वा किरियं चुतो ॥७॥

---

१. भवाभावकरं—म० ।

सन्थतेनाङ्गजातेन, सन्थतं वा असन्थतं ।
मग्गं पन पवेसेन्तो, तथेवासन्थतेन च ॥८॥

उपादिन्नेनुपादिन्ने, अनुपादिन्नकेन वा ।
घट्टिते अनुपादिन्ने, सचे सादियतेट्ठ सो ॥९॥

R 2 होति पाराजिकक्खेत्ते, पविट्ठे तु पराजितो ।
खेत्ते थुल्लच्चयं तस्स, दुक्कटञ्च विनिद्दिसे ॥१०॥

मते अक्खयिते[1] चापि, येभुय्यक्खयिते[2] पि च ।
मेथुनं पटिसेवन्तो, होति पाराजिको नरो ॥११॥

येभुय्यक्खयिते[3] चापि, उपड्ढक्खयिते[4] पि च ।
होति थुल्लच्चयापत्ति, सेसे आपत्ति दुक्कटं ॥१२॥

S 2 निमित्तमत्तं सेसेत्वा, खयिते[5] पि सरीरके ।
R 2 निमित्ते मेथुनं तस्मिं, सेवतो पि पराजयो ॥१३॥

उद्धुमातादि-सम्पत्ते, सब्बत्थापि च दुक्कटं ।
खयिताक्खयितं[6] नाम, सब्बं मतसरीरके ॥१४॥

छिन्दित्वा पन तच्छेत्वा, निमित्तुप्पटिते[7] पन ।
वनसङ्खेपतो[8] तस्मिं, सेवं थुल्लच्चयं फुसे ॥१५॥

B 3 ततो मेथुनरागेन, पतिताय निमित्ततो ।
तायं उपक्कमन्तस्स, दुक्कटं मंसपेसियं ॥१६॥

---

१. अक्खायिते—म० ।
२. येभुय्यक्खायिते—म० ।
३ येभुय्यक्खायिते – म० ।
४. उपड्ढक्खायिते—म० ।
५. खायिते—म० ।
६. खायिताक्खायितं—म० ।
७. निमित्तुप्पाठिते—म० ।
८. वणासङ्खेपतो—सी० म० ।

नखपिट्ठिप्पमाणे पि, मंसे न्हारुम्हि[1] वा[2] सति ।
मेथुनं पटिसेवन्तो, जीवमाने पराजितो ॥१७॥

कण्णच्छिद्दक्खि-नासासु, वत्थिकोस-वणेसु वा ।
अङ्गजातं पवेसेन्तो, रागा थुल्लच्चयं फुसे ॥१८॥

अवसेस-सरीरस्मिं, उपकच्छूरुकादिसु ।
वसा मेथुनरागस्स, सेवमानस्स दुक्कटं ॥१९॥

अस्स-गो-महिसादीनं, ओट्ठ-गद्रभ-दन्तिनं ।
नासासु वत्थिकोसेसु, सेवं थुल्लच्चयं फुसे ॥२०॥

तथा सब्ब-तिरच्छानं, अक्खि-कण्ण-वणेसु पि ।
अवसेस-सरीरेसु, सेवमानस्स दुक्कटं ॥२१॥

तेसं अल्लसरीरेसु, मतानं सेवतो पन ।
तिविधा पि सियापत्ति, खेत्तस्मिं तिविधे सति ॥२२॥

बहि मेथुन-रागेन, निमित्तं इत्थिया पन ।
निमित्तेन छुपन्तस्स, तस्स थुल्लच्चयं सिया ॥२३॥

कायसंसग्गरागेन, निमित्तेन मुखेन वा ।
निमित्तं इत्थिया तस्स, छुपतो गरुकं सिया ॥२४॥

तथेवोभयरागेन, निमित्तं पुरिसस्स पि ।
निमित्तेन छुपन्तस्स, होति अपत्ति दुक्कटं ॥२५॥

निमित्तेन निमित्तन्तु, तिरच्छानगतित्थिया । S.2
थुल्लच्चयं छुपन्तस्स, होति मेथुनरागतो ॥२६॥ R.3

कायसंसग्गरागेन, तिरच्छानगतित्थिया ।
निमित्तेन निमित्तस्स, छुपने दुक्कटं मतं ॥२७॥

---

१. नहारुम्हि—सी० ।
२. चा—सी० ।

अङ्गजातं पवेसेत्वा, तमावट्टकते[1] मुखे ।
तत्थाकासगतं कत्वा, नीहरन्तस्स दुक्कटं ॥२८॥

B. 4 तथा चतूहि पस्सेहि, इत्थिया हेट्ठिमं तलं[2] ।
अच्छुपन्तं पवेसेत्वा, नीहरन्तस्स दुक्कटं ॥२९॥

उप्पाटितोट्ठमंसेसु, बहि निक्खन्तकेसु वा ।
दन्तेसु वायमन्तस्स, तस्स थुल्लच्चयं सिया ॥३०॥

अट्ठि-सङ्घटनं[3] कत्वा, मग्गे दुबिधरागतो ।
सुक्के मुत्ते पि वा मुत्ते, वायमन्तस्स दुक्कट ॥३१॥

S. 3 इत्थि मेथुनरागेन, आलिङ्गन्तस्स दुक्कटं ।
हत्थगाह-परामास, – चुम्बनादिस्वय नयो ॥ ३२॥

अपदे अहयो मच्छा, कपोता द्विपदे पि च ।
गोधा चतुप्पदे हेट्ठा, वत्थु पाराजिकस्सिमे ॥३३॥

सेवेतुकामता-चित्तं, मग्गे मग्गप्पवेसनं ।
इदं अङ्गद्वयं वुत्तं, पठमन्तिमवत्थुनो ॥३४॥

दुक्कटं पठमस्सेव, सामन्तं इति वण्णितं ।
सेसानं पन तिण्णं पि, थुल्लच्चयं उदीरितं ॥३५॥

अनापत्तीति ञातब्बं, अजानन्तस्स भिक्खुनो ।
तथेवासादियन्तस्स, जानन्तस्सादिकम्मिनो ॥३६॥

विनये अनयूपरमे परमे,
सुजनस्स सुखानयने नयने ।
पटु होति पधानरतो न रतो,
इध यो पन सारमते रमते ॥३७॥

---

१. तमावत्तकते– रो० ।
२. हेट्ठिमत्तलं—म० ।
३. सङ्घट्ठनं—म० ।

इमं हितविभावनं भावनं,
अवेदि सुरसम्भवं सम्भवं ।
समारबलिसासने सासने,
समो भवतुपालिना पालिना ।।३८।।

इति विनयविनिच्छये पठम-पाराजिककथा निट्ठिता ।।

(२) दुतियपाराजिक-कथा

१. भुम्मट्ठकथा

आदियन्तो हरन्तो व, हरन्तो इरियापथं । S. 3
विकोपेन्तो तथा ठाना, चावेन्तो पि पराजितो ।।३९।। R 4 B. 5

तत्थ नानेकभण्डानं, पञ्चकानं वसा पन ।
अवहारा दसेवेते, विञ्ञातब्बा विभाविना ।।४०।।

साहत्थाणत्तिको चेव, निस्सग्गो अत्थसाधको ।
धुरनिक्खेपनं चाति, इदं साहत्थ--पञ्चकं ।।४१।।

पुब्ब-सहपयोगाञ्च[1], संविदाहरणं पि च ।
सङ्केतम्मं[2] नेमित्तं, पुब्बयोगादि-पञ्चकं ।।४२।।

थेय्य-पसय्ह-परिकप्प, – पटिच्छन्न-कुसादिका ।
अवहारा इमे पञ्च, वेदितब्बा व विञ्ञुना ।।४३।।

वत्थु-कालग्घ-देसे च, परिभोगञ्च पञ्च पि ।
ञत्वा एतानि कत्तब्बो[3], पण्डितेन विनिच्छयो ।।४४।।

---

१. पयोगो च—म०;
पयोगं च—सी० ।
२. सङ्केतकम्मं—म०, सी० ।
३. कातब्बो—म० ।

दुतियं वा पि कुद्दालं, पिटकं परियेसतो ।
गच्छतो थेय्यचित्तेन, दुक्कटं पुब्बयोगतो ॥४५॥

तत्थ-जातक-कट्ठं वा, लतं वा छिन्दतो पन ।
दुक्कटं उभयत्थापि, वुत्तं सह-पयोगतो ॥४६॥

पठवि खणतो वा पि, व्यूहतो पंसुमेव वा ।
आमसन्तस्स वा कुम्भि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥४७॥

मुखे पासं पवेसेत्वा, खाणुके बद्धकुम्भिया ।
बन्धनानं वसा ञेय्यो, ठानभेदो विजानता ॥४८॥

द्वे ठानानि पनेकस्मिं, खाणुके बद्धकुम्भिया ।
वलयं रुक्खमूलस्मिं, पवेसेत्वा कताय वा ॥४९॥

उद्धरन्तस्स खाणुं वा, छिन्दतो सङ्खलिम्पि वा ।
थुल्लच्चयं ततो कुम्भि, ठाना चावेति चे चुतो ॥५०॥

B.6 पठमं पन कुम्भि वा, उद्धरित्वा तथा पुन ।
ठाना चावेति खाणुं वा, सङ्खलिं वा पि सो नयो ॥५१॥

इतो चितो च घंसेन्तो,[1] मूले सारेति रक्खति ।
वलयं खेगतं तत्थ, करोन्तो व पराजितो ॥५२॥

जातं छिन्दति चे रुक्खं, दुक्कटं कुम्भिमत्थके ।
समीपे छिन्दतो तस्स, पाचित्तियं अतत्थजं ॥५३॥

अन्तो-कुम्भिगतं भण्डं, फन्दापेति सचे पन ।
अपब्यूहेति तत्थेव, तस्स थुल्लच्चयं सिया ॥५४॥

R.5 हरन्तो कुम्भिया भण्डं, मुट्ठिं छिन्दति अत्तनो ।
भाजने वा गतं कत्वा, होति भिक्खु पराजितो ॥५५॥

---

१. घंसन्तो—म० ।

हारं वा पन पामङ्गं, सुत्तारूल्हं तु कुम्भिया ।
फन्दापेति यथावत्थु, ठाना चावेति चे चुतो ॥५६॥

सप्पि-आदिसु यं किञ्चि, पिवतो पादपूरणं ।
एकेनेव पयोगेन, पीतमत्ते पराजयो ॥५७॥

कत्वा व धुरनिक्खेपं, पिवन्तस्स पुनप्पुनं ।
सकलं पि च तं कुम्भिं, पिवतो न पराजयो ॥५८॥

पत्ते खिपति यं किञ्चि, भण्डकं तेलकुम्भियं ।
तं पादग्घनक तेलं, धुवं पिवति तावदे ॥५९॥

हत्थतो मुत्तमत्ते व, थेय्यचित्तो विनस्सति ।
आविञ्जित्वा[1] पि वा कुम्भिं, तेलं गालेति चे तथा ॥६०॥

तेलस्साकिरणं ञत्वा, खित्तं रित्ताय कुम्भिया ।
पितं-तेलञ्च तं भण्डं, उद्धरन्तो व धंसितो ॥६१॥

तत्थेव भिन्दतो तेलं, छड्डेन्तस्स तथेव तं[2] । S
झापेन्तस्स अभोगं वा, करोन्तस्स च दुक्कटं ॥६२॥

२. थलट्ठकथा

ठपितं पत्थरित्वा च, साटकत्थरणादिकं । B 7
वेठेत्वा उद्धरन्तस्स, मुत्ते ठाना पराभवो ॥६३॥

ओरिमन्तेन वा फुट्ठं, ओकासं पारिमन्ततो ।
पाराजिकं अतिक्कन्ते, कड्ढतो उजुकं पि वा ॥६४॥

३. मोरकथा

पुरतो मुखतुण्डञ्च, कलापग्गञ्च पच्छतो ।
द्वीसु पस्सेसु पक्खन्ता, हेट्ठा पादनखा तथा ॥६५॥

---

१. आविज्जेत्वा—म० ।
२. च—म० ।

उद्धञ्चापि सिखग्गं ति, गगने गच्छतो पन ।
मोरस्स छ परिच्छेदा, वेदितब्बा विभाविना ॥६६॥

भिक्खु सस्सामिकं मोरं, 'गहेस्सामी' ति खेगतं ।
हत्थं वा पि पसारेति, पुरतो वास्स तिट्ठति ॥६७॥

मोरो पि गगने पक्खे, चारेति न च गच्छति ।
R 6 दुक्कटं गमनच्छेदे, आमसन्तस्स चेव नं[1] ॥६८॥

ठाना मोरं अमोचेन्तो, फन्दापेति सचे पन ।
एवं फन्दापने तस्स, थुल्लच्चयं उदीरितं ॥६९॥

अगहेत्वा गहेत्वा वा, हत्थेन पन अत्तनो ।
ठाना चावेति चे मोरं, सयं ठाना चुतो सिया ॥७०॥

फुट्ठोकासं मुखग्गेन, कलापग्गेन वा पन ।
कलापग्गेन वा फुट्ठं, मुखतुण्डेन भिक्खु चे ॥७१॥

अतिक्कामेय्य यो मोरं, ठाना चावेति नाम सो ।
एसेव च नयो पाद, – सिक्खा-पक्खेसु दीपितो ॥७२॥

गगने पन गच्छन्तो, करे मोरो निलीयति ।
तं करेनेव चारेन्तो, फन्दापेतीति वुच्चति ॥७३॥

B 8 सचे गण्हाति तं मोरं, इतरेन करेन सो[1] ।
चावितत्ता पन ठाना, भिक्खु ठाना चुतो सिया ॥७४॥

इतरं पन मोरस्स, उपनेति सचे करं ।
न दोसो तत्थ उड्डेत्वा, सयमेव निलीयति ॥७५॥

दिस्वा अङ्गे निलीनं तं, थेय्यचित्तेन गच्छतो ।
पादे थुल्लच्चयं होति, दुतिये च पराजयो ॥७६॥

---

१. तं—म० ।

भूमियं ठित-मोरस्स, तीणि ठानानि पण्डितो ।
पादानं च कलापानं[1], वसेन परिदीपये ।।७७।।

ततो केसग्गमत्तं पि, मोरं पठवितो पन । S. 6
होति पाराजिकं तस्स, उक्खिपन्तस्स भिक्खुनो ।।७८।।

४. आकासट्ठकथा

छिज्जमानं सुवण्णादि[2], पत्ते पतति चे पन ।
हत्थेन उद्धरन्तस्स, तस्स पाराजिकं सिया ।।७९।।

सचे अनुद्धरित्वा व, थेय्यचित्तेन गच्छति ।
दुतिये पदवारस्मिं, पाराजिकं उदीरये ।।८०।।

एसेव च नयो ञेय्यो, हत्थे वत्थे व मत्थके ।
तं तं तस्स भवे ठानं, यत्थ यत्थ पतिट्ठितं ।।८१।।

५. वेहासट्ठकथा

थेय्यचित्तेन यं किञ्चि, मञ्च-पीठादिसु ट्ठितं ।
आमासं पि अनामासं, आमसन्तस्स दुक्कट ।।८२।। R. 7

संहरित्वा सचे वंसे, ठपितं होति चीवरं ।
कत्वा पनोरतो[3] भोगं, तथा अन्तञ्च पारतो ।।८३।।

चीवरेन फुटोकासो[4], ठानं तस्स पवुच्चति ।
न तु चीवरवंसो सो, होतीति सकलो मतो ।।८४।।

ओरिमन्तेन ओकासं, फुट्ठं तं इतरेन वा । B.9
इतरेन पि वा फुट्ठं, ओरिमन्तेन वा पुन ।।८५।।

---

१. कलापस्स—म० ।
२. सुवण्णादि—म० ।
३. पुनोरतो—म० ।
४. फुट्ठोकासो—म० ।

दक्खिणन्तेन फुट्ठं वा, वामन्तेन इतरेन वा ।
वामन्तेन फुटट्ठानं, अतिक्कामयतो चुति ॥८६॥

उद्धं वा उक्खिपन्तस्स, चीवरं पन वंसतो ।
केसग्गमत्ते उक्खित्ते, तस्स पाराजिकं भवे ॥८७॥

रज्जुकेन च बन्धित्वा, ठपितं पन चीवरं ।
थुल्लच्चयं विमोचेन्तो, मुत्ते पाराजिकं फुसे ॥८८॥

वेठेत्वा ठपितं वंसे, निब्बेठेन्तस्स भिक्खुनो ।
वलयं छिन्दतो वा पि, मोचेन्तस्सापयं[1] नयो ॥८९॥

चीवरस्स पसारेत्वा, ठपितस्स हि वंसके ।
संहरित्वा तु निक्खित्ते, चीवरे विय निच्छयो ॥९०॥

सिक्काय पक्खिपित्वा यं, लग्गितं होति भण्डकं ।
सिक्कातो तं हरन्तो वा, सह सिक्काय वा चुतो ॥९१॥

कुन्तादिं नागदन्तेसु, ठितेसु पटिपाटिया ।
अग्गे वा पन बुन्दे वा, गहेत्वा परिकड्ढतो ॥९२॥

S. 7 पाराजिकं फुटोकासं, अतिक्कामयतो सिया ।
उजुकं उक्खिपन्तस्स, केसग्गेन पराजयो ॥९३॥

पाकाराभिमुखो ठत्वा, आकड्ढति सचे पन ।
ओरिमन्ते[2] फुटोकासं, इतरन्तच्चये चुतो ॥९४॥

तथेव परतो तस्स, पेल्लेन्तस्सापि भिक्खुनो ।
भित्तिं पन च निस्साय, ठपिते पि अयं नयो ॥९५॥

चालेन्तस्स च तालस्स, फलं वत्थु हि पूरति ।
येनस्स बन्धना मुत्ते, तस्मिं पाराजिकं भवे ॥९६॥

---

१. मोचेन्तस्सप्ययं—म० ।
२. ओरिमन्त—म० ।

पिण्डि छिन्दति तालस्स, सचे पाराजिकं सिया । B 10
एसेव च नयो सेस, – रुक्ख-पुप्फ-फलेसु पि ॥९७॥

६. उदकट्ठकथा

गच्छतो हि निधिट्ठानं, पदवारेन दुक्कटं । R 8
उदके पन गम्भीरे, तथा निम्मुज्जनादिसु ॥९८॥

तत्थ-जातक-पुप्फेसु, येन पुप्फेन पूरति ।
वत्थु नं[1] छिन्दतो पुप्फं, तस्स पाराजिकं वदे ॥९९॥

एकनालस्स वा पस्से, वाको उप्पलजातिया ।
न छिज्जति ततो याव, ताव नं परिरक्खति ॥१००॥

सामिकेहेव पुप्फेसु, छिन्दित्वा ठपितेसु पि ।
पुब्बे वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥१०१॥

भारबद्धानि पुप्फानि, छस्वाकारेसु केनचि ।
आकारेन सचे तानि. ठाना चावेति नस्सति ॥१०२॥

ठपितं पन पुप्फानं, कलापं जलपिट्ठियं ।
चालेत्वा उदकं पुप्फ,-ट्ठाना चावेति चे चुतो ॥१०३॥

परिकप्पेति चे "एत्थ, गहेस्सामी" ति रक्खति ।
उद्धरन्तो गतट्ठाना, भट्ठो नाम पवुच्चति ॥१०४॥

अच्चुग्गतस्स तं ठानं, जलतो सकलं जलं ।
उप्पाटेत्वा ततो पुप्फं, उजुं उद्धरतो पन ॥१०५॥

नाळन्ते जलतो मुत्त, – मत्ते पाराजिकं भवे ।
अमुत्ते जलतो तस्मिं, थुल्लच्चयं उदीरितं ॥१०६॥

पुप्फं[2] गहेत्वा नामेत्वा, उप्पाटेति सचे पन ।
न तस्स उदकं ठानं, नट्ठो उप्पाटितक्खणे ॥१०७॥

---

१. तं – म० ।
२. पुप्फे—म० ।

11 B योहि सस्सामिके मच्छे, थेय्यचित्तेन गण्हति ।
बलिसेन पि जालेन, हत्थेन कुमिणेन[1] वा ॥१०८॥

S 8 तस्सेवं गण्हतो वत्थु, येन मच्छेन पूरति ।
तस्मिं उद्धटमत्तस्मिं, जला होति पराजयो ॥१०९॥

ठानं सलिलजानम्हि, केवलं सकलं जलं ।
सलिलट्ठं विमोचेन्तो, जला पाराजिको भवे[2] ॥११०॥

नीरतो उप्पतित्वा यो, तीरे पतति वारिजो ।
गण्हतो तं पनापत्ति, भण्डग्घेन विनिद्दिसे ॥१११॥

मारणत्थाय मच्छानं, तळाके नदिया पि वा ।
निन्ने मच्छविसं नाम, पक्खिपित्वा गते पन ॥११२॥

पच्छा मच्छविसं मच्छा, खादित्वा पिलवन्ति चे ।
पाराजिकं मते मच्छे, थेय्यचित्तेन गण्हतो ॥११३॥

R 9 पंसुकूलिकसञ्ञाय, न दोसो कोचि गण्हतो ।
सामिकेस्वाहरन्तेसु, भण्डदेय्यं उदीरितं ॥११४॥

गहेत्वा सामिका मच्छे, सचे यन्ति निरालया ।
गण्हतो पन ते सेसे, थेय्यचित्तेन दुक्कटं ॥११५॥

अमतेसु अनापत्ति, वदन्ति विनयञ्ञुनो ।
एसेव च नयो सेस[3], – कच्छपादिम्हि वारिजे ॥११६॥

७. नावट्ठकथा

नावं नावट्ठं वा भण्डं,
थेनेत्वा गण्हिस्सामीति ।

---

१. कुमिनेन – म० ।
२. जला होति पराजयो—सी० ।
३. सेसे—म० ।

पादुद्धारे दोसा वुत्ता,
भिक्खुस्सेवं गच्छन्तस्स ॥११७॥

बद्धाय नावाय हि चण्डसोते, B. 12
ठानं मतं बन्धनमेकमेव ।
भिक्खुस्स तस्मिं पन[1] मुत्तमत्ते,
पाराजिकं तस्स वदन्ति धीरा ॥११८॥

निच्चले उदके नाव, – मबन्धनमवट्ठितं ।
पुरतो पच्छतो वा पि, पस्सतो वा पि कड्ढतो ॥११९॥

ऐकेनन्तेन सफुट्ठ, – मोकासं इतरेन तं ।
अतिक्कामयतो नावं, तस्स पाराजिकं तथा[2] ॥१२०॥

उद्धं केसग्गमत्तं पि, उदकम्हा विमोचिते ।
अधो नावातलन्तेन, फुट्ठञ्च मुखवट्टिया ॥१२१॥

बन्धित्वा पन या तीरे, ठपिता निच्चले जले ।
बन्धनञ्च ठितोकासो, ठानं तस्सा द्विधामतं ॥१२२॥

होति थुल्लच्चयं पुब्बं, बन्धनस्स विमोचने ।
पच्छा केनचुपायेन, ठाना चावेति चे चुतो ॥१२३॥

चावेत्वा पठमं ठाना, पच्छा बन्धनमोचने । S 9
एसेव च नयो वुत्तो, थेय्यचित्तस्स भिक्खुनो ॥१२४॥

उस्सारेत्वा निकुज्जित्वा, ठपिताय थले पन ।
फुट्ठोकासो व हि ठानं, नावाय मुखवट्टिया ॥१२५॥

ञेय्यो ठानपरिच्छेदो, आकारेहेव पञ्चहि ।
यतो कुतोचि चावेन्तो, होति पाराजिको नरो ॥१२६॥

---

१. म० पोत्थके 'पन' निपातपदो नत्थि ।
२. सिया – म० ।

R. 10 एसेव च नयो ञेय्यो, नावायुक्कुज्जिताय पि ।
ठपिताय पि नावाय, घटिकानं तत्थूपरि ॥१२७॥

B, 13 थेय्या तित्थे ठितं नावं, आरुहित्वा सचे पन ।
अरित्तेन पियेनापि,[1] तं पाजेति पराजयो[2] ॥१२८॥

सचे छत्तं पणामेत्वा, उस्सापेत्वा व चीवरं ।
लकारसदिसं[3] कत्वा, गण्हापेति समीरणं ॥१२९॥

आगम्म बलवा वातो, नावं हरति चे पन ।
वातेनेव हटा नावा, न दोसो तस्स[4] विज्जति ॥१३०॥

सयमेव च यं किञ्चि, गामतित्थमुपागतं ।
अचालेन्तो[5] व तं ठाना, किणित्वा चे पलायति ॥१३१॥

अवहारो न भिक्खुस्स, भण्डदेय्यमुदीरितं ।
सयमेव च गच्छन्ति, ठाना चावेति चे चुतो ॥१३२॥

८. यानट्ठकथा

"यानं नाम रथो वय्हं, सकटं सन्दमानिका ।
यानं अवहरिस्सामि, यानट्ठं" इति वा पन ॥१३३॥

गच्छतो दुक्कटं वुत्तं, दुतियं परियेसतो ।
ठाना चावन-योगस्मिं, विज्जमाने पराजयो ॥१३४॥

यानस्स दुकयुत्तस्स, दस ठानानि दीपये ।
यानं पाजयतो तस्स, निसीदित्वा धुरे पन ॥१३५॥

---

१. फियेनापि—म०; पियेनापि—सी० ।
२. पाजेन्तस्स पराजयो—म० ।
३. लङ्कारसदिसं—म० ।
४. कोचि—म०; तस्स—सी० ।
५. अचायेन्तो—म०; अचालेन्तो—सी० ।

थुल्लच्चयं तु गोणानं, पादुद्धारे विनिद्दिसे ।
चक्कानञ्च[1] ठितोकासं, अतिक्कन्ते पराभवो ॥१३६॥

अयुत्तकस्सापि च यानकस्स,
धुरेनुपत्थम्भनिया ठितस्स ।
वसेनुपत्थम्भनि-चक्ककानं,
ठानानि तिणेव भवन्ति तस्स ॥१३७॥

तथा धुरेन दारूनं, उपरिट्ठपितस्स च ।
भूमियं पि धुरेनेव[2], तथेव ठपितस्स च ॥१३८॥

पुरतो पच्छतो वापि, ठाना चावेति चे पन । B. 14
थुल्लच्चयं तु तिण्णं पि, ठाना चावे पराजयो ॥१३९॥

अपनेत्वान चक्कानि, अक्खानं सीसकेहि तु । S 10
ठितस्सुपरि दारूनं, ठानानि द्वे विनिद्दिसे ॥१४०॥

कड्ढन्तो उक्खिपन्तो वा, फुट्ठोकासच्चये चुतो । R. 11
ठपितस्स पनञ्ञस्स, भूमियं यस्स कस्सचि ॥१४१॥

अक्खुद्धीनं धुरस्साति, पञ्च ठानानि दीपये ।
उद्धीसु वा गहेत्वा तं, ठाना चावेति चे चुतो ॥१४२॥

ठपितस्स हि चक्कस्स, नाभिया पन भूमियं ।
एकमेव सिया ठानं, परिच्छेदो पि पञ्चधा ॥१४३॥

फुसित्वा यं ठितं भूमिं, नेमिपस्सेन नाभिया ।
ठानानि द्वे भवन्तस्स, नट्ठो तेसं अतिक्कमे ॥१४४॥
दिस्वा यानमनारक्खं, पटिपन्नं महापथं[3] ।
आरुहित्वा अचोदेत्वा, किणित्वा याति वट्टति ॥१४५॥

---

१. चक्कानं हि—म० ।
२. धुरेनेव—म०; धुरनेव—सी० ।
३. महापथे म०; महापथं—सी० ।

९. भारट्ठकथा

सीसक्खन्ध-कटोलम्ब-वसा भारो चतुब्बिधो ।
तत्थ सीसगतं भारं, आमसन्तस्स दुक्कटं ॥१४६॥

इतो चितो च घंसेन्तो[1], थेय्यचित्तेन यो पन ।
सिरस्मि येव सारेति, तस्स थुल्लच्चयं सिया ॥१४७॥

खन्धं ओरोपिते भारे, तस्स पाराजिकं मतं ।
सीसतो केसमत्तं पि, मोचेन्तो पि पराजितो ॥१४८॥

भारं पठवियं किञ्चि, ठपेत्वा सुद्धमानसो ।
पच्छा तं थेय्यचित्तेन, उद्धरन्तो पराजितो ॥१४९॥

B 15 एत्थ वुत्तनयेनेव, सेसेसु पि असेसतो ।
भारेसु मतिसारेन, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥१५०॥

१०. आरामट्ठकथा

दुक्कटं मुनिना वुत्तं, आरामं अभियुञ्जतो ।
पराजेति परं धम्मं, चरन्तो चे पराजितो ॥१५१॥

विमतिं जनयन्तस्स, तस्स थुल्लच्चयं सिया ।
परज्जति सयं धम्मं, चरन्तो यो पि तस्स च ॥१५२॥

सामिनो धुरनिक्खेपे, "न दस्सामी" ति चत्तनो ।
पाराजिकं भवे तस्स, सब्बेसं कूटसक्खिनं ॥१५३॥

११. विहारट्ठकथा

विहारं संघिकं किञ्चि, अच्छिन्दित्वान गण्हितुं ।
सब्बेसं धुरनिक्खेपाभावतो व न सिज्झति ॥१५४॥

१२. खेत्तट्ठकथा

R 12 सीसानि सालि-आदीनं, निरुम्भित्वान गण्हतो ।
असितेन च लायित्वा, छिन्दित्वा वा करेन च ॥१५५॥

---

१. घंसन्तो—म०; घंसेन्तो—सी० ।

यस्मि बीजे पि वा वत्थु, सीसे पूरति[1] मुट्ठियं । S. 11
बन्धना मोचिते तस्मिं, तस्स पाराजिकं भवे ॥१५६ ॥

अच्छिन्नो पन दण्डो वा, तचो वा अप्पमत्तको ।
वीहिनाळं पि वा दीघं, अनिक्खन्तो व रक्खति ॥१५७॥

सचे सो परिकप्पेति, "मद्दित्वा पनिदं अहं । B. 16
पप्पोठेत्वा इतो सारं, गण्हिस्सामी" ति रक्खति ॥१५८॥

मद्दनुद्धरणे नत्थि, दोसो पप्पोठने पि वा ।
अत्तनो भाजनगतं, करोन्तस्स पराजयो ॥१५९॥

जानं केसग्गमत्तं पि, पठविं परसन्तकं ।
थेय्यचित्तेन चे खीलं, सङ्कामेति पराजितो[2] ॥१६०॥

तञ्च खो सामिकानं तु, धुरनिक्खेपने सति ।
अनग्घा भूमि नामेसा, तस्मा एवं उदीरितं ॥१६१॥

गहेतब्बा सचे होति, द्वीहि खीलेहि या पन ।
आदो थुल्लच्चयं तेसु, दुतिये च पराजितो[3] ॥१६२॥

आपेतुकामो यो भिक्खु[4], "ममेदं सन्तकं" ति च ।
रज्जुं वा पि पसारेति, यट्ठिं पातेति दुक्कटं ॥१६३॥

येहि द्वीहि पयोगेहि, अत्तनो सन्तकं सिया ।
आदो थुल्लच्चयं तेसु, दुतिये च पराजयो ॥१६४॥

१३. वत्थुट्ठ-गामट्ठकथा

खेत्ते वुत्तनयेनेव, वत्थुट्ठस्स विनिच्छयो ।
गामट्ठे पि च वत्तब्बं, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि ॥१६५॥

---

१. पूरेति—म०; पूरति—सी० ।
२. पराजयो—म० ।
३. पराजयो—म० ।
४. भिक्खु—म०, सी०; भुक्खु—रो०

१४. अरञ्ञट्ठकथा

तिणं वा पन पण्णं वा, लतं वा कट्ठमेव वा ।
भण्डग्घेनेव कातब्बो[1], गण्हन्तो[2] तत्थ-जातकं ॥१६६॥

महग्घे पन रुक्खस्मिं, छिन्नमत्ते पि नस्सति ।
तच्छेत्वा ठपितो रुक्खो, गहेतब्बो न कोचि पि ॥१६७॥

R.13 B 17 छिन्दित्वा ठपितं मूले, रुक्खमद्धगतं पन ।
"छड्डितो सामिकेहीति", गण्हितुं[3] पन वट्टति ॥१६८॥

लक्खणे छल्लियोनद्धे, न दोसो कोचि गण्हतो ।
अज्झावुत्थं कतञ्चापि,[4] विनस्सन्तञ्च गण्हतो ॥१६९॥

यो चारक्खट्ठानं पत्वा,
कत्वा कम्मट्ठानादीनि ।
चित्ते चिन्तेन्तो वा अञ्ञं,
भण्डं देय्यं होतेवस्स ॥१७०॥

S 12 वराह-व्यग्घच्छ-तरच्छकादितो,
उपद्दवा मुञ्चितुकामताय यो ।
तत्थेव तं ठानमतिक्कमेति चे,
न कोचि दोसो पन भण्डदेय्यकं ॥१७१॥

इदमारक्खणट्ठानं, गरुकं सुङ्कघाततो ।
तस्मा दुक्कटमुद्दिट्ठं, तं अनोक्कम्म गच्छतो ॥१७२॥

एतं परिहरन्तस्स, थेय्यचित्तेन सत्थुना ।
पाराजिकं पनुद्दिट्ठं, आकासेनापि गच्छतो ॥१७३॥

---

१. कातब्बो—म०; कत्तब्बो—सी० ।
२. गण्हन्तो—म०; गण्हतो—सी० ।
३. गहेतुं—म० ।
४. कतं वा पि—म०; कतं चा पि—सी० ।

तस्मा एत्थ विसेसेन, सतिसम्पन्नचेतसा ।
अप्पमत्तेन होतब्बं, पियसीलेन भिक्खुना ।।१७४।।

१५. उदककथा

तोयदुल्लभकालस्मिं, भाजने गोपितं जलं ।
आविञ्जित्वा पवेसेत्वा, छिद्दं कत्वा पि वा तथा ।।१७५।।

वापियं वा तळाके वा, भाजनं अत्तनो पन ।
गण्हन्तस्स पवेसेत्वा, भण्डग्घेन विनिद्दिसे ।।१७६।।

छिन्दन्तस्स तु मरियादं[1], अदिन्नादानपुब्बतो ।
भूतगामेन सद्धिं पि, दुक्कटं परिदीपितं ।।१७७।।

अन्तो ठत्वा बहि ठत्वा, छिन्दन्तो[2] उभयत्थ पि । B. 18
बहि अन्तेन कातब्बो, अन्तो अन्तेन मज्झतो ।।१७८।।

१६. दन्तकट्ठकथा

वारेन सामणेरा यं, दन्तकट्ठं अरञ्ञतो ।
आनेन्ता[3] चरियानं पि, आहरन्ति सचे पन ।।१७९।।

छिन्दित्वा याव सङ्घस्स, न निय्यादेन्ति ते पन । R. 14
आभतत्ता[4] व तं सब्बं, तेसं एव च सन्तकं ।।१८०।।

तस्मा तं थेय्यचित्तेन, गण्हन्तस्स च भिक्खुनो ।
गरुभण्डञ्च सङ्घस्स, भण्डग्घेन पराभवो ।।१८१।।

यदा निय्यादितं तेहि, ततो पट्ठाय सङ्घिकं ।
गण्हन्तस्स पि थेय्याय, अवहारो न विज्जति ।।१८२।।

---

१. छिन्दतो मरियादं तु—म० ।
२. छिन्दन्तो—म०; छिन्दतो—सी० ।
३. आनेत्वा—म०; आनेन्ता—सी ।
४. आभतं ताव—म० ।

अरक्खत्ता यथा-वुड्ढं, अभाजेतब्बतो पि च।
सब्बसाधारणत्ता च, अञ्ञं विय न होतिदं ॥१८३॥

१७. वनप्पतिकथा

अग्गि वा देति सत्थेन, आकोटेति समन्ततो।
आकोटेति विसं वा पि, मण्डुकण्टक-नामकं ॥१८४॥

S. 13 येन वा तेन वा रुक्खो, विनस्सति च डय्हति।
सब्बत्थ भिक्खुनो तस्स, भण्डदेय्यं पकासितं ॥१८५॥

१८. हरणकथा

सीसतो कण्णतो वा पि, गीवतो हत्थतो पि वा।
छिन्दित्वा वा विमोचेत्वा, गण्हतो थेय्यचेतसा ॥१८६॥

B. 19 होति मोचितमत्तस्मिं, सीसादोहि पराजयो।
थुल्लच्चयं करोन्तस्स, आकड्ढन-विकड्ढनं ॥१८७॥

हत्था अनीहरित्वा व, वलयं कटकं पि वा।
अग्गबाहुञ्च[1] घंसेन्तो[2], चारेति अपरापरं ॥१८८॥

तमाकासगतं चोरो, करोति यदि रक्खति।
सविञ्ञाणकतो मूले, वलयं व न होतिदं ॥१८९॥

निवत्थं पन वत्थं यो, अच्छिन्दति परस्स चे।
परो पि पन लज्जाय, सहसा तं न मुञ्चति ॥१९०॥

आकड्ढति च चोरो पि, सो परो ताव रक्खति।
परस्स हत्थतो वत्थे, मुत्तमत्ते पराजयो ॥१९१॥

सभण्डहारकं भण्डं, नेन्तस्स पठमे पदे।
थुल्लच्चयमतिक्कन्ते, दुतिये च[3] चुतो सिया ॥१९२॥

---

१. अग्गबाहुँ च—म०; अग्गबाहुञ्च—सी०।
२. घंसन्तो—म०; घंसेन्तो—सी०।
३. व—म०; च—सी०।

पातापेति सचे भण्डं, तञ्ञेत्वा थेय्यचेतनो । R 1
परस्स हत्थतो भण्डे, मुत्तमत्ते पराजयो ॥१९३॥

अथापि परिकप्पेत्वा, पातापेति च[1] यो पन ।
तस्स पातापने वुत्तं, दुक्कटामसने पि च ॥१९४॥

फन्दापेति यथावत्थु[2], ठाना चावेति चे चुतो ।
"तिट्ठ तिट्ठा" ति वदतो, न दोसो छड्डिते पि च ॥१९५॥

आगन्त्वा थेय्यचित्तेन, पच्छा तं गण्हतो सिया ।
पाराजिकं तदुद्धारे, सालये सामिके गते ॥१९६॥

गण्हतो सकसञ्ञाय, गहणे पन रक्खति ।
भण्डदेय्यं तथा पंसु-कूलसञ्ञाय गण्हतो ॥१९७॥

"तिट्ठ तिट्ठा" ति वुत्तो व[3], छड्डेत्वा पन भण्डकं । B. 20
कत्वा व धुरनिक्खेपं, भीतो चोरा पलायति ॥१९८॥

गण्हतो थेय्यचित्तेन, उद्धारे दुक्कटं पुन ।
दातब्बमाहरापेन्ते, अदेन्तस्स पराजयो ॥१९९॥

कस्मा ? तस्स पयोगेन, छड्डितत्ता ति सादरं ।
महा-अट्ठकथायं तु, वुत्तं अञ्ञासु नागतं ॥२००॥

१९. उपनिधिकथा

सम्पजानमुसावादं, "न गण्हामी" ति भासतो । S. 14
अदिन्नादान-पुब्बत्ता, दुक्कटं होति भिक्खुनो ॥२०१॥

"रहो मया पनेतस्स, ठपितं किन्नु दस्सति" ।
इच्चेवं विमतुप्पादे, तस्स थुल्लच्चयं सिया ॥२०२॥

१. व—म०; च—सी० ।
२. यथावत्थुं—म० ।
३. च—म०; वा०—सी० ।

तस्मिं दाने निरुस्साहे, परो चे निक्खिपे धुरं ।
उभिन्नं धुरनिक्खेपे, भिक्खु होति पराजितो ॥२०३॥

चित्तेनादातुकामो व, "दस्सामी"ति मुखेन चे ।
वदतो धुरनिक्खेपे, सामिनो हि पराजयो ॥२०४॥

२०. सुङ्कघातकथा

सुङ्कघातस्स अन्तो व, ठत्वा पातेति चे बहि ।
धुवं पतति चे हत्था, मुत्तमत्ते पराजयो ॥२०५॥

तं रुक्खे खाणुके वा पि, हुत्वा पटिहतं पुन ।
वातक्खित्तं[1] पि वा अन्तो, सचे पतति रक्खति ॥२०६॥

B. 21 पतित्वा भूमियं पच्छा, वट्टन्तं पन भण्डकं ।
सचे पविसतन्तो[2] व, तस्स पाराजिकं सिया ॥२०७॥

R. 16 ठत्वा ठत्वा पवट्टन्तं, पविट्ठं चे पराजयो ।
अतिट्ठमानं वट्टित्वा, पविट्ठं पन रक्खति ॥२०८॥

इति वुत्तं दल्हं कत्वा, कुरुन्दट्ठकथादिसु ।
सारतो तं गहेतब्बं, युत्तं विय च दिस्सति ॥२०९॥

सयं वा यदि वट्टेति, वट्टापेति परेन वा ।
अठत्वा[3] वट्टमानं तं, गतं नासकरं सिया ॥२१०॥

ठत्वा ठत्वा सचे अन्तो, बहि गच्छति रक्खति ।
ठपिते सुद्धचित्तेन, सयं वट्टति वट्टति ॥२११॥

गच्छन्ते पन याने वा, गजे वा तं ठपेति चे ।
बहि नीहरणत्थाय, नावहारो पि नीहटे ॥२१२॥

---

१. वातुक्खित्तं—म०; वातक्खित्तं—सी० ।
२. पविसत्यन्तो—म०; पविसतन्तो—सी० ।
३. अट्ठत्वा—म०; अठत्वा—सी० ।

ठपिते ठितयाने वा, पयोगेन विना गते ।
सति च[1] थेय्यचित्तस्मिं, अवहारो न विज्जति ॥२१३॥

सचे पाजेति तं यानं, ठपेत्वा यानके मणिं ।
सिया पाराजिकं तस्स, सीमातिक्कमने पन ॥२१४॥

सुङ्कट्ठाने मतं सुङ्कं, गन्तुं दत्वा व वट्टति ।
सेसो इध कथामग्गो, अरञ्ञट्ठकथासमो ॥२१५॥

२१. पाणकथा

अन्तो-जातं धनक्कीतं, दिन्नं वा पन केनचि ।
दासं करमरानीतं, हरन्तस्स पराजयो ॥२१६॥

भुजिस्सं वा हरन्तस्सं, मनुस्सं[2] मातरा पि वा । S. 15
पितराठपितं वा पि, अवहारो न विज्जति ॥२१७॥

तं पलायितुकामो[3] व, उक्खिपित्वा भुजेहि वा । B. 22
तं-ठितट्ठानतो किञ्चि, सङ्कामेति पराजयो ॥२१८॥

तञ्ञेत्वा पदसा दासं, नेन्तस्स पदवारतो ।
होन्ति आपत्तियो युत्ता, तस्स थुल्लच्चयादयो ॥२१९॥

हत्थादीसु गहेत्वा तं, कड्ढतो पि पराजयो ।
"गच्छ याहि पलेही"[4]ति, वदतो पि अयं नयो ॥२२०॥

वेगसा व पलायन्तं, "पलेही"[5]ति च भासतो ।
होति पाराजिकेनस्स, अनापत्ति हि भिक्खुनो ॥२२१॥

---

१. पि—म०; च—सी० ।
२. मानुसं—म० ।
३. पलायेतुकामो—म०; पलायितुकामो—सी० ।
४. पलाया—म० ।
५. पलाया—म०; पलेहि—सी० ।

R. 17 सनिकं पन गच्छन्तं, सचे वदति सो पि च।
सीघं गच्छति चे तस्स, वचनेन पराजयो ॥२२२॥

पलायित्वा सचे अञ्ञं, गामं वा निगमं पि वा।
गतं दिस्वा ततो तञ्चे, पलापेति पराजयो ॥२२३॥

२२. अपादकथा[1]

थेय्या सप्पकरण्डञ्चे, परामसति दुक्कटं।
फन्दापेति यथावत्थु, ठानतो चावने चुतो ॥२२४॥

उग्घाटेत्वा करण्डं तु, सप्पं उद्धरतो पन।
करण्डतलतो मुत्ते, नङ्गुट्ठे तु पराजयो ॥२२५॥

घंसित्वा कड्ढतो सप्पं, नङ्गुट्ठे मुखवट्टितो।
तस्स सप्पकरण्डस्स, मुत्तमत्ते पराजयो ॥२२६॥

करण्डं विवरित्वा चे, पक्कोसन्तस्स नामतो।
सो निक्खमति चे सप्पो, तस्स पाराजिकं सिया ॥२२७॥

तथा कत्वा तु मण्डूक-मूसिकानं रवं पि वा।
पक्कोसन्तस्स नामेन, निक्खन्ते पि पराजयो ॥२२८॥

B. 23 मुखं अविवरित्वा व, करोन्तस्सेवं एव च।
येन केनचि निक्खन्ते, सप्पे पाराजिकं सिया ॥२२९॥

मुखे विवरिते सप्पो, सचमेव पलायति।
न पक्कोसति चे तस्स, भण्डदेय्यं उदीरितं ॥२३०॥

२३. चतुप्पदकथा

थेय्यचित्तेन यो हत्थिं, करोतामसनादयो।
होन्ति आपत्तियो तस्स, तिविधा दुक्कटादयो ॥२३१॥

---

१. अपदकथा—म०।

सालायं ठित-हत्थिस्स, अन्तो वत्थङ्गनेसु पि । S. 16
ठानं साला च वत्थु च, नगरं[1] सकलं सिया ॥२३२॥

अबद्धस्स हि बद्धस्स, ठितट्ठानञ्च बन्धनं ।
तस्मा तेसं वसा हत्थिं, हरतो कारये बुधो ॥२३३॥

नगरस्स बहिद्धा तु, ठितस्स पन हत्थिनो ।
ठितट्ठानं भवे ठानं, पदवारेन कारये ॥२३४॥

निपन्नस्स गजस्सेकं, ठानं तं उट्ठपेति चे ।
तस्मिं उट्ठितमत्ते तु, तस्स पाराजिकं सिया ॥२३५॥

एसेव च नयो ञेय्यो, तुरङ्ग-महिसादिसु । R. 18
नत्थि किञ्चि पि वत्तब्बं, द्विपदे पि बहुप्पदे ॥२३६॥

परेसं ति विजानित्वा, परेसं सन्तकं धनं ।
गरुकं थेय्यचित्तेन, ठाना चावेति चे चुतो ॥२३७॥

अनापत्ति स-सञ्ञिस्स, तिरच्छान-परिग्गहे ।
तावकालिक-विस्सासगाहे-पेतपरिग्गहे ॥२३८॥

यो पनेत्थ च वत्तब्बो, पाळिमुत्तविनिच्छयो ।
तं मयं परतो येव, भणिस्साम पकिण्णके ॥२३९॥ B. 24

पराजितानेक-मलेन वुत्तं,
पाराजिकं यं दुतियं जिनेन ।
वुत्तो समासेन मयस्स चत्थो,
वत्तुं असेसेन हि को समत्थो ? ॥२४०॥

॥ इति विनयविनिच्छये दुतिय पाराजिकथा निट्ठिता ॥

---

१. अङ्गणं—म० ।

(३) ततियपाराजिक-कथा

मनुस्सजातिं जानन्तो, जीविता यो वियोजये।
निक्खिपेय्यस्स सत्थं वा, वदेय्य मरणे गुणं ॥२४१॥

देसेय्य मरणूपायं, होतायं पि पराजितो।
असन्धेय्यो व सो ञेय्यो, द्वेधा भिन्नसिला विय ॥२४२॥

वुत्ता पाणातिपातस्स, पयोगा च महेसिना।
साहत्थिको तथाणत्ति-निस्सग्गि-थावरादयो ॥२४३॥

तत्थ कायेन वा काय-पटिबद्धेन वा सयं।
मारेन्तस्स परं घातो, अयं साहत्थिको मतो ॥२४४॥

S 17 "एवं त्वं पहरित्वा तं, मारेही" ति च भिक्खुनो।
परस्साणापनं नाम, अयमाणत्तिको नयो ॥२४५॥

दूरं मारेतुकामस्स, उसु-आदि-निपातनं।
कायेन पटिबद्धेन, अयं निस्सग्गियो विधि ॥२४६॥

असञ्चारिमुपायेन, मारणत्थं परस्स च।
ओपातादि-विधानं तु, पयोगो थावरो अयं ॥२४७॥
R. 19 परं मारेतुकामस्स, विज्जाय जप्पनं पन।
B. 25 अयं विज्जामयो नाम, पयोगो पञ्चमो मतो ॥२४८॥

समत्था मारणे या च, इद्धि कम्मविपाकजा।
अयमिद्धिमयो नाम, पयोगो समुदीरितो ॥२४९॥

एकेको दुविधो तत्थ, होतीति परिदीपितो।
उद्देसो पि अनुद्देसो, भेदो तेसमयं पन ॥२५०॥

बहुस्वपि यमुद्दिस्स, पहारं देति चे पन।
मरणेन च तस्सेव, कम्मुना तेन बज्झति ॥२५१॥

अनुद्दिस्स पहारे पि, यस्स कस्सचि देहिनो ।
पहार-पच्चया तस्स, मरणञ्चे पराजयो ॥२५२॥

मते पहटमत्ते वा, पच्छा-मुभयथा पि च ।
हन्ता पहटमत्तस्मिं, कम्मुना तेन बज्झति ॥२५३॥

एवं साहत्थिको ञेय्यो, तथा आणत्तिको पि च ।
एत्तावता समासेन, द्वे पयोगा हि दस्सिता ॥२५४॥

वत्थु कालो च देसो च, सत्थञ्च इरियापथो ।
करणस्स विसेसो ति, छ आणत्ति-नियामका ॥२५५॥

मारेतब्बो हि यो तत्थ, सो 'वत्थू' ति पवुच्चति ।
पुब्बण्हादि सिया 'कालो', सत्तानं योब्बनादि च ॥२५६॥

'देसो' गामादि विञ्ञेय्यो, 'सत्थं' तं सत्तमारणं ।
मारेतब्बस्स सत्तस्स, निसज्जादिरियापथो ॥२५७॥

विज्झनं भेदनञ्चापि, छेदनं ताळनं पि वा ।
एवमादि-विधो नेको, विसेसो करणस्स तु ॥२५८॥

यं मारेहीति आणत्तो, अञ्ञं मारेति चे ततो ।
"पुरतो पहरित्वा व[1], मारेहि" इति[2] भासितो ॥२५९॥

पच्छतो पस्सतो वा पि, पहरित्वान मारिते । B. 26
वत्थाणत्ति-विसङ्केता, मूलट्ठो परिमुच्चति ॥२६०॥

वत्थुं तं अविरज्झित्वा, यथाणत्तिं च मारिते ।
उभयेसं यथा-कालं, कम्मबन्धो[3] उदीरितो ॥२६१॥

आणत्तो "अज्ज पुब्बण्हे, मारेही" ति च यो पन । S. 18
सो चे मारेति सायण्हे, मूलट्ठो परिमुच्चति ॥२६२॥

---

१. पहरित्वान—म० ।
२. मारेहीति च—म० ।
३. कम्मबद्धो—म० ।

R 20 आणत्तस्सेव सो वुत्तो, कम्मबन्धो[1] महेसिना ।
कालस्स हि विसङ्केता, दोसो नाणापकस्स सो ॥२६३॥

"अज्ज मारेहि पुब्बण्हे, स्वे वा" ति अनियामिते ।
यदा कदाचि पुब्बण्हे, विसङ्केतो न मारिते ॥२६४॥

एतेनेव उपायेन, कालभेदेसु सब्बसो ।
सङ्केतो च विसङ्केतो, वेदितब्बो विभाविना ॥२६५॥

इमं गामे ठितं वेरिं, मारेहि" ति च भासितो ।
सचे सो पन मारेति, ठितं तं यत्थ कत्थचि ॥२६६॥

नत्थि तत्थ विसङ्केतो, उभो बज्झन्ति कम्मुना ।
"गामे येवा" ति आणत्तो, "वने" वा सावधारणं ॥२६७॥

"वने येवा" ति वा वुत्तो, गामे मारेति चे पि वा ।
विसङ्केतो ति ञातब्बो, मूलट्ठो परिमुच्चति ॥२६८॥

एतेनेव उपायेन, सब्बदेसेसु भेदतो ।
सङ्केतो च विसङ्केतो, वेदितब्बो व विञ्ञुना ॥२६९॥

"सत्थेन पन मारेहि", आणत्तो ति च केनचि ।
येन केनचि सत्थेन, विसङ्केतो न मारिते ॥२७०॥

B. 27 "इमिना वासिना" होति, वुत्तो अञ्ञेन वासिना ।
इमस्सासिस्स वा पि त्वं, धारायेताय मारय" ॥२७१॥

इति वुत्तो सचे वेरिं, धाराय इतराय वा ।
थरुना वा पि तुण्डेन, विसङ्केतो व मारिते ॥२७२॥

एतेनेव उपायेन, सब्बायुधकजातिसु ।
सङ्केतो च विसङ्केतो, वेदितब्बो विसेसतो ॥२७३॥

---

१. कम्मवद्धो—म० ।

"गच्छन्तमेतं[1] मारेहि", इति वुत्तो परेन सो ।
मारेति तं[2] निसिन्नञ्चे, विसङ्केतो न विज्जति ॥२७४॥

"निसिन्नं येव मारेहि", "गच्छन्तं येव" वा तिच्च ।
वुत्तो मारेति गच्छन्तं, निसिन्नं वा यथाक्कमं ॥२७५॥

विसङ्केतं ति ञातब्बं, भिक्खुना विनयञ्ञुना ।
एसेव च नयो ञेय्यो, सब्बिरियापथेसु च ॥२७६॥

मारेहीति च आणत्तो, विज्झित्वा पन भिक्खुना ।
सो विज्झित्वा व मारेति, विसङ्केतो न विज्जति[3] ॥२७७॥

मारेहीति च विज्झित्वा, आणत्तो हि परेन सो ।
छिन्दित्वा यदि मारेति, विसङ्केतो व होति सो ॥२७८॥

एतेनेव उपायेन, सब्बेसु करणेसु पि । R. 21 S. 19
सङ्केते च विसङ्केते, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥२७९॥

दीघं रस्सं किसं थूलं, काळं ओदातमेव वा ।
आणत्तो अनियामेत्वा, मारेहीति च केनचि ॥२८०॥

सो पि यं किञ्चि आणत्तो, सचे मारेति तादिसं ।
नत्थि तत्थ विसङ्केतो; उभिन्नं पि पराजयो ॥२८१॥

मनुस्सं किञ्चि उद्दिस्स, सचे खणति वाटकं ।
खणन्तस्स च ओपातं, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२८२॥

दुक्खस्सुप्पत्तिया तत्थ, तस्स थुल्लच्चयं सिया । B. 28
पतित्वा च मते तस्मिं, तस्स पाराजिकं भवे ॥२८३॥

---

१. गच्छन्तमेनं—म०; गच्छन्तमेतं—सी० ।
२. नं—म०; तं—सी० ।
३. म० पोत्थके पन—
मारेहीति च विज्झित्वा, आणत्तो हि परेन सो ।
विज्झित्वा व तमारेति, विसङ्केतो न विज्जति ॥

निपतित्वा पनञ्ञस्मिं, मते दोसो न विज्जति ।
अनोदिस्सकं ओपातो, खतो होति सचे पन ॥२८४॥

"पतित्वा एत्थ यो कोचि, मरतू" ति हि यत्तका ।
मरन्ति निपतित्वा चे, दोसा होन्तिस्स तत्तका ॥२८५॥

आनन्तरियवत्थुस्मिं, आनन्तरियकं वदे ।
तथा थुल्लच्चयादीनं, होन्ति थुल्लच्चयादायो ॥२८६॥

पतित्वा गब्भिनी तस्मिं, सगब्भा चे मरिस्सति ।
होन्ति पाणातिपाता द्वे, एकोवेकेक-धंसने ॥२८७॥

अनुबद्धेत्थ[1] चोरेहि, पतित्वा चे मरिस्सति ।
ओपातखणकस्सेत्र, होति पाराजिकं किर ॥२८८॥

वेरिनो तत्थ पातेत्वा, सचे मारेन्ति वेरिनो ।
पतितं तत्थ मारेन्ति, नीहरित्वा सचे बहि ॥२८९॥

निब्बत्तित्वा हि ओपाते, मता चे ओपपातिका ।
असक्कोन्ता च निक्खन्तुं, सब्बत्थ च पराजयो ॥२९०॥

यक्खादयो पनुद्दिस्स, खणने दुक्खसम्भवे ।
दुक्कटं मरणे वत्थु-वसा थुल्लच्चयादयो ॥२९१॥

मनुस्से येव उद्दिस्स, खते ओपातके पन ।
अनापत्ति पतित्वा हि, यक्खादिसु मतेसु पि ॥२९२॥

तथा यक्खादयो पाणे, खते उद्दिस्स भिक्खुना ।
निपतित्वा मरन्तेसु, मनुस्सेसु पयं[2] नयो ॥२९३॥

"पाणिनो एत्थ बज्झित्वा, मरन्तू" ति अनोदिसं ।
पासं ओड्डेति यो तत्थ, सचे बज्झन्ति पाणिनो ॥२९४॥

---

१. अनुवन्धेत्थ—म०; अनुवद्धेत्थ—सी० ।
२. प्ययं--म०; पयं—सी० ।

हत्थतो मुत्तमत्तस्मिं, तस्स पाराजिकं सिया । R. 22
आनन्तरियवत्थुस्मिं, आनन्तरियमेव च ॥२९५॥

उद्दिस्स हि कते पासे, यं पन उद्दिस्स ओड्डितो । S. 20 B. 29
बन्धने तु तदञ्ञस्स[1], अनापत्ति पकासिता ॥२९६॥

मूलेन वा मुधा वा पि, दिन्ने पासे परस्स हि ।
मूलट्ठस्सेव होतीति, कम्मबन्धो[2] नियामितो ॥२९७॥

येन लद्धो सचे सो पि, पासमुग्गलितम्पि वा ।
थिरं वा पि करोतेवं, उभिन्नं कम्मबन्धनं ॥२९८॥

यो पासं उग्गलापेत्वा, याति पापभया सचे ।
तं दिस्वा पुन अञ्ञो पि, सण्ठपेति हि तत्थ च ॥२९९॥

बद्धा बद्धा मरन्तेव[3], मूलट्ठो न च मुच्चति ।
ठपेत्वा गहितट्ठाने, पासयट्ठिं विमुच्चति ॥३००॥

गोपेत्वा पि न मोक्खो हि, पासयट्ठिं सयं कतं ।
तमञ्ञो पुन गण्हित्वा, सण्ठपेति सचे पन ॥३०१॥

तप्पच्चया मरन्तेसु, मूलट्ठो न च मुच्चति ।
नासेत्वा सब्बसो वा तं, झापेत्वा वा विमुच्चति ॥३०२॥

रोपेन्तस्स च सूलं वा, सज्जेन्तस्स अदूहलं ।
ओपातेन च पासेन, सदिसो व विनिच्छयो ॥३०३॥

अनापत्ति असञ्चिच्च, अजानन्तस्स भिक्खुनो ।
तथा'मरणचित्तस्स, मते प्युम्मत्तकादिनो ॥३०४॥

---

१. बन्धनेसुतदञ्ञेसं—म०; बन्धने तु तदञ्ञस्स—सी० ।
२. कम्मबद्धो—म० ।
३. मरन्ति चे—म० ।

मनुस्सपाणिम्हि च पाणसञ्ञिता,
सचस्स चित्तं मरणूपसंहितं ।
उपक्कमो तेन च तस्स नासो,
पञ्चेत्थ अङ्गानि मनुस्सघाते ॥३०५॥

इति विनयविनिच्छये ततिय-पाराजिककथा निट्ठिता ।

(४) चतुत्थपाराजिक-कथा

B. 30 असन्तमत्तस्सितमेव कत्वा,
भवं अधिट्ठाय च वत्तमानं ।
अञ्ञापदेसञ्च विनाधिमानं,
झानादिभेदं समुदाचरेय्य ॥३०६॥

R. 23 कायेन वाचाय पि वा तदत्थे,
ञाते व विञ्ञतिपथे अभब्बो ।
यथेव तालो पन मत्थकस्मिं,
छिन्नो अभब्बो पुन रूळ्हिभावे ॥३०७॥

S. 21 असन्तमेवत्तनि यो परस्स,
दीपेति झानादिमनन्तरं सो ।
जानाति चे होति चुतो हि नो चे,
जानाति थुल्लच्चयमस्स होति ॥३०८॥

"यो ते विहारे वसतीध' भिक्खु,
सो झानलाभी" ति च दीपिते चे ।
जानाति थुल्लच्चयमस्स नो चे,
जानाति तं दुक्कटमेव होति ॥३०९॥

असन्तमेवत्तनि धम्ममेतं,
अत्थीति कत्वा वदतो'धिमाना ।

वुत्तो अनापत्तिनयो पनेवं,
अवत्तुकामस्स तथादिकस्स ॥३१०॥

पापिच्छता तस्स असन्तभावो,
आरोचनञ्चेव मनुस्सकस्स ।
नाञ्ञापदेसेन तदेव ञाणं,
पञ्चेत्थ अङ्गानि वदन्ति धीरा ॥३११॥

पठमे दुतिये चन्ते, परियायो न विज्जति ।
दुतिये ततिये येव, आणत्ति न पनेतरे ॥३१२॥

आदिमेकसमुट्ठानं, दुवङ्गं कायचित्ततो । B. 31
सेसा च तिसमुट्ठाना, तेसमङ्गानि सत्त तु ॥३१३॥

सुखोपेक्खा-युतं आदि, ततियं दुक्खवेदनं ।
दुतियञ्च चतुत्थञ्च, तिवेदनमुदीरितं ॥३१४॥
पठमस्सट्ठ चित्तानि, ततियस्स दुवे पन ।
दुतियस्स चतुत्थस्स, दस चित्तानि लब्भरे ॥३१५॥

तस्मा सचित्तकं वुत्तं, सब्बमेतं चतुब्बिधं ।
क्रिया सञ्ञाविमोक्खञ्च, लोकवज्जं ति दीपितं ॥३१६॥

इदमापत्तियं येव, विधानं पन युज्जति ।
तस्मा आपत्तियं येव, गहेतब्बं विभाविना ॥३१७॥

मुदुपिट्ठी च लम्बी च, मुखग्गाही निसीदको ।
पाराजिका इमे तेसं, चत्तारो अनुलोमिका ॥३१८॥

भिक्खुनीनञ्च चत्तारि, विब्भन्ता भिक्खुनी सयं । R. 24
तथा एकादसाभब्बा, सब्बे ते चतुवीसति ॥३१९॥

इमे पाराजिका वुत्ता, चतुवीसति पुग्गला ।
अभब्बा भिक्खुभावाय, सीसच्छिन्नो व जीवितुं ॥३२०॥

S. 22 पण्डको च तिरच्छानो, उभतोब्यञ्जनो पि च ।
तयो वत्थुविपन्ना हि, अहेतुपटिसन्धिका ॥३२१॥

पञ्चानन्तरिका थेय्य-संवासो पि च दूसको ।
तित्थिपक्कन्तको चेति, क्रियानट्ठा पनट्ठ ते ॥३२२॥

विनिच्छयो यो पन सारभूतो,
पाराजिकानं कथितो मया यं ।
तस्सानुसारेन बुधेन ञातुं,
सक्का हि सेसो पि असेसतो व ॥३२३॥

B. 32 पिटके पटुभावकरे परमे,
विनये विविधेहि नयेहि युते ।
परमत्थनयं अभिपत्थयता,
परियापुणितब्बमयं सततं ॥३२४॥

इति विनयविनिच्छये चतुत्थ-पाराजिककथा निट्ठिता ।
पाराजिक-कथा निट्ठिता ।

२. सङ्घादिसेस-कथा

(१) सुक्कविस्सट्ठि-कथा

मोचेतुकामताचित्तं, वायामो सुक्कमोचनं ।
R. 25 अञ्ञत्र सुपिनन्तेन, होति सङ्घादिसेसता ॥३२५॥

परेनुपक्कमापेत्वा, अङ्गजातं पनत्तनो ।
सुक्कं यदि विमोचेति, गरुकं तस्स निद्दिसे ॥३२६॥

सञ्चिच्चुपक्कमन्तस्स, अङ्गजातं पनत्तनो ।
थुल्लच्चयं समुद्दिट्ठं, सचे सुक्कं न मुच्चति ॥३२७॥

सञ्चिच्चुपक्कमन्तस्स, आकासे कम्पनेन पि ।
होति थुल्लच्चयं तस्स, यदि सुक्कं न मुच्चति ॥३२८॥

वत्थिं कीळाय पूरेत्वा, पस्सावेतुं न वट्टति ।
निमित्तं पन हत्थेन, कीळापेन्तस्स दुक्कटं ॥३२९॥

तिस्सन्नं पन इत्थीनं, निमित्तं रत्तचेतसा ।
पुरतो पच्छतो वा पि, ओलेकेन्तस्स दुक्कटं ॥३३०॥

एकेनेव पयोगेन, दिवसं पि च पस्सतो ।
नापत्तिया भवे अङ्गं, उम्मीलन-निमीलनं ॥३३१॥

अमोचनाधिप्पायस्स, अनुपक्कमतो पि च ।
सुपिनन्तेन मुत्तस्मि, अनापत्ति पकासिता ॥३३२॥

(२) कायसंसग्ग-कथा

आमसन्तो मनुस्सित्थिं, कायसंसग्गरागतो । B. 33
'मनुस्सित्थी'ति सञ्ञाय, होति सङ्घादिसेसिको ॥३३३॥

लोमेनन्तमसो लोमं, फुसन्तस्सापि इत्थिया । S. 23
कायसंसग्गरागेन, होति आपत्ति भिक्खुनो ॥३३४॥

इत्थिया यदि सम्फुट्ठो, फस्सं सेवनचेतनो ।
वायमित्वाधिवासेति, होति सङ्घादिसेसता ॥३३५॥

एकेन पन हत्थेन, गहेत्वा दुतियेन तं[1] ।
तत्थ तत्थ फुसन्तस्स, एका वापत्ति दीपिता ॥३३६॥

अगहेत्वा फुसन्तस्स, याव पादञ्च सीसतो ।
काया हत्थममोचेत्वा, एका व दिवसं पि च ॥३३७॥

अङ्गुलीनं तु पञ्चन्नं, गहणे एकतो पन ।
एका येव सियापत्ति, न हि कोट्ठासतो सिया ॥३३८॥

नानित्थीनं सचे पञ्च, गण्हात्यङ्गुलियो पन ।
एकतो पञ्च सङ्घादि-सेसा होन्तिस्स भिक्खुनो ॥३३९॥

---

१. वा—म० ।

R. 26 इत्थिया विमतिस्सापि, पण्डकादिकसञ्ञिनो ।
कायेन इत्थिया काय-सम्बद्धं फुसतो पि वा ॥३४०॥

पण्डके यक्खि-पेतीसु, तस्स थुल्लच्चयं सिया ।
दुक्कटं कायसंसग्गे, तिरच्छानगतित्थिया ॥३४१॥

भिक्खुनो पटिबद्धेन, कायेन पन इत्थिया ।
कायेन पटिबद्धञ्च, फुसन्तस्स पि दुक्कटं ॥३४२॥

इत्थीनं इत्थिरूपञ्च. दारु— लोहमयादिकं ।
तासं वत्थमलङ्कारं, आमसन्तस्स दुक्कटं ॥३४३॥

तत्थ-जातफलं खज्जं, मुग्गादिं तत्थ-जातकं ।
धञ्ञानि पन सब्बानि, आमसन्तस्स दुक्कटं ॥३४४॥

B. 34 सब्बं धमनसङ्खादिं, पञ्चङ्गतुरियं पि च ।
रतनानि च सब्बानि, आमसन्तस्स दुक्कटं ॥३४५॥

सब्बमायुधभण्डञ्च[1], जिया च धनुदण्डको ।
अनामासमिदं सब्बं, जालञ्च सरवारणं ॥३४६॥

सुवण्णपटिमा चापि[2], चेतियं हारकूटकं[3] ।
अनामासं ति निद्दिट्ठं, कुरुन्दट्ठकथाय हि ॥३४७॥

सब्ब ओनहितुं वा पि, ओनहापेतुमेव वा ।
वादापेतुञ्च वादेतुं, वादितं न च वट्टति ॥३४८॥

करिस्सामुपहारं ति, वुत्तेन पन भिक्खुना ।
'पूजा बुद्धस्स कातब्बा', वत्तब्बा ति च विञ्ञुना ॥३४९॥

सयं फुसियमानस्स, इत्थिया पन धुत्तिया ।
अवायमित्वा कायेन, फस्सं पटिविजानतो ॥३५०॥

१. सब्बमावुधभण्डञ्च—म० ।
२. सुबण्णपटिबिम्बादि—म०; सुवण्णपटिमा चापि—सी० ।
३. आरकूटकं—म०; हारकूटकं—सी० ।

अनापत्ति असञ्चिच्च, अजानन्तस्स भिक्खुनो । S 24
मोक्खाधिप्पायिनो चेव, तथा उम्मत्तकादिनो ।।३५१।।

पठमेन समाना व, समुट्ठानादयो पन ।
कायसंसग्गरागस्स, तथा सुक्कविसट्ठिया ।।३५२।।

(३) दुट्ठुल्लवाचा-कथा

दुट्ठुल्लवाचस्सादेन, इत्थिया इत्थिसञ्ञिनो ।
द्विन्नञ्च पन मग्गानं, वण्णावण्णवसेन च ।।३५३।।

मेथुनायाचनादीहि, ओभासन्तस्स भिक्खुनो ।
विञ्ञुं अन्तमसो हत्थ-मुद्दाय पि गरु सिया ।।३५४।।

'सिखरणी' सि' 'सम्भिन्ना,' 'उभतोब्यञ्जना' ति च । R. 27 B. 31
अक्कोसवचनेनापि, गरुकं तु सुणन्तिया ।।३५५।।

पुनप्पुनोभासन्तस्स, एकवाचाय वा बहु ।
गणनाय च वाचानं, इत्थीनं गरुका सियुं ।।३५६।।

सा चे नप्पटिजानाति, तस्स थुल्लच्चयं सिया ।
आदिस्स भणतो[1] वा पि, उब्भजाणुमधक्खकं ।।३५७।।

उब्भक्खकमधोजाणु-मण्डलं पन उद्दिसं ।
वण्णादिभणने काय-पटिबद्धे च दुक्कटं ।।३५८।।

थुल्लच्चयं भवे तस्स, पण्डके यक्खि-पेतिसु ।
अधक्खकोब्भजाणुम्हि, दुक्कटं पण्डकादिसु ।।३५९।।

उब्भक्खके[2] अधोजाणु-मण्डले पि अयं नयो ।
सब्बत्थ दुक्कटं वुत्तं, तिरच्छानगतित्थिया ।।३६०।।

अत्थ-धम्मपुरेक्खारो, हुत्वा ओभासतो पि च ।
वदतो पि अनापत्ति, पुरेक्खित्वानुसासनिं ।।३६१।।

---

१. भणतो चापि—म०; भणतो वापि—सी० ।
२. उब्भक्खक मधोजाणु—म०; उब्भक्खके अधोजाणु—सी० ।

तथा उम्मत्तकादीनं समुट्ठानादयो नया ।
अदिन्नादान-तुल्या व वेदनेत्थ द्विधा मता ॥३६२॥

(४) अत्तकामपारिचरिय-कथा

वण्णं पनत्तनो काम-पारिचरियाय भासतो ।
तस्मिं येव खणे सा चे, जानाति गरुकं सिया ॥३६३॥

नो चे जानाति सा यक्खि-पेती-देवीसु पण्डके ।
होति थुल्लच्चयं तस्स, सेसे आपत्ति दुक्कटं ॥३६४॥

चीवरादीहि अञ्ञेहि, वत्थुकामेहि अत्तनो ।
नत्थि दोसो भणन्तस्स, पारिचरियाय वण्णनं ॥३६५॥

इत्थिसञ्ञा मनुस्सित्थी, पारिचरियाय रागता[1] ।
B. 36 ओभासो तेन रागेन, खणे तस्मिं विजाननं ॥३६६॥

पञ्चङ्गानि इमानेत्थ, वेदितब्बानि विञ्ञुना ।
S. 25 समुट्ठानादयो पिस्स[2], अनन्तरसमा मता ॥३६७॥

(५) सञ्चरित्त-कथा

पटिगण्हाति सन्देसं, पुरिसस्सित्थिया पि वा ।
वीमंसति गरु[3] होति, पच्चाहरति चे पन ॥३६८॥

R. 28 यस्सा हि सन्तिकं गन्त्वा, आरोचेहीत्ति पेसितो ।
तमदिस्वा तदञ्ञस्स, अवस्सारोचकस्स सो ॥३६९॥

"आरोचेही" ति वत्वा तं, पच्चाहरति चे पन ।
भिक्खु सङ्घादिसेसम्हा, सञ्चरित्ता न मुच्चति ॥३७०॥

"मातरा रक्खितं इत्थिं, गच्छ ब्रूही ति पेसितो ।
पितुरक्खितमञ्ञं वा, विसङ्केतो व भासतो ॥३७१॥

---

१. रागिता—म० ।
२. प्यस्स—म० ।
३. गरु—म० ।

पटिगण्हनतादीहि, तीहि अङ्गेहि संयुते ।
सञ्चरित्ते समापन्ने, गरुकापत्तिमादिसे ।।३७२।।

द्वीहि थुल्लच्चयं वुत्तं, पण्डकादिसु तीहि पि ।
एकेनेव च सब्बत्थ, होति आपत्ति दुक्कटं ।।३७३।।

चेतियस्स च सङ्घस्स, गिलानस्स च भिक्खुनो ।
गच्छतो पन किच्चेन, अनापत्ति पकासिता ।।३७४।।

मनुस्सत्तं तथा तस्स, न नालं-वचनीयता ।
पटिगण्हनतादीनं, वसा पञ्चङ्गिकं मतं ।।३७५।।

इदं हि छ-समुट्ठानं, अचित्तकमुदीरितं ।
अलं-वचनियत्तं वा, पण्णत्तिं वा अजानतो ।।३७६।।

गहेत्वा सासनं काय-विकारेनुपगम्म तं । B 37
वीमंसित्वा हरन्तस्स, गरुकं कायतो सिया ।।३७७।।

सुत्वा यथा-निसिन्नो व, वचनं इत्थिया पुन ।
तं तत्थेवागतस्सेव, आरोचेन्तस्स वाचतो ।।३७८।।

अजानन्तस्स पण्णत्तिं, कायवाचाहि तं विधिं ।
करोतो'रहतो[1] चापि[2], गरुकं कायवाचतो ।।३७९।।

जानित्वा पि करोन्तस्स, गरुकापत्तियो तथा ।
सचित्तकेहि तीहेव, समुट्ठानेहि जायरे ।।३८०।।

(६) कुटिकारसिक्खापद-कथा

सयं याचितकेहेव, कुटिकं अप्पमाणिकं ।
अत्तुद्देसं करोन्तस्स, तथा'देसितवत्थुकं ।।३८१।।

---

१. हरतो—म०; रहतो—सी० ।
२. वापि—म; चापि—सी० ।

होन्ति सङ्घादिसेसा द्वे, सारम्भादीसु दुक्कटं ।
सचे एकविपन्ना सा, गरुकं एककं सिया ॥३८२॥

S. 26 पुरिसं याचितुं कम्म-सहायत्थाय वट्टति ।
मूलच्छेज्जवसेनेव, याचमानस्स दुक्कटं ॥३८३॥

अवज्जं हत्थकम्मं पि, याचितुं पन वट्टति ।
हत्थकम्मं पि नामेतं, किञ्चि वत्थु न होति हि ॥३८४॥

R. 29 गोणमायाचमानस्स, ठपेत्वा ञातकादिके ।
दुक्कटं तस्स निद्दिट्ठं, मूलच्छेज्जेन तेसु पि ॥३८५॥

"गोणं देमा"ति वुत्ते पि, गहेतुं न च वट्टति ।
सकटं दारुभण्डत्ता, गहेतुं पन वट्टति ॥३८६॥

वासि-फरसु-कुद्दाल-कुठारादिस्वयं नयो ।
अनज्झावुत्थकं सब्बं, हरापेतुं पि वट्टति ॥३८७॥

B. 38 वल्लि-आदिम्हि सब्बस्मिं, गरुभण्डप्पहोनके ।
परेसं सन्तके येव, होति विञ्ञत्ति[1] दुक्कटं ॥३८८॥

पच्चयेसु हि तीस्वेव, विञ्ञत्ति न च वट्टति ।
ततिये परिकथोभास-निमित्तानि च लब्भरे ॥३८९॥

अदेसिते च वत्थुस्मिं, पमाणेनाधिकं कुटिं ।
करिस्सामीति चिन्तेत्वा, अरञ्ञं गच्छतो पि च ॥३९०॥

फरसुं वा पि वासिं वा, निसेन्तस्सापि दुक्कटं ।
छिन्दतो दुक्कटं रुक्खं, तस्स पाचित्तिया सह ॥३९१॥

एवं पुब्बपयोगस्मिं, कुटिकारकभिक्खुनो ।
यथा-पयोगमापत्तिं, विनयञ्ञू विनिद्दिसे ॥३९२॥

---

१. आपत्ति—म० ।

या पन द्वीहि पिण्डेहि, निट्ठानं तु गमिस्सति ।
होति थुल्लच्चयं तेसु, पठमे दुतिये गरु[1] ॥३९३॥

अनापत्ति सचञ्ञस्स, देति विप्पकतं कुटिं ।
तथा भूमिसमं कत्वा, भिन्दतो पि च तं कुटिं ॥३९४॥

गुहं लेणं करोन्तस्स, तिणपण्णच्छदं पि वा ।
वासागारं ठपेत्वान, अञ्ञस्सत्थाय वा तथा ॥३९५॥

देसापेत्वा व भिक्खूहि, वत्थुं पन च भिक्खुनो ।
कियतो व समुट्ठाति, करोतो अप्पमाणिक ॥३९६॥

अदेसेत्वा करोन्तस्स, तं कियाकियतो सिया ।
समुट्ठानादयो सेसा, सञ्चरित्तसमा मता ॥३९७॥

(७) महल्लक-कथा

अदेसेत्वा सचे वत्थुं, यो करेय्य महल्लकं ।
विहारं अत्तवासत्थं, गरुकं तस्स निद्दिसे ॥३९८॥

पमाणातिक्कमेनापि, दोसो नत्थि महल्लके । S. 27 B. 39
तस्मा कियसमुट्ठाना -भावं समुपलक्खये ॥३९९॥

पमाणनियमाभावा, एकसङ्घादिसेसता ।
समुट्ठानादिकं सेसं, अनन्तरसमं मतं ॥४००॥

(८) पठमदुट्ठदोस-कथा

पाराजिकानि वुत्तानि, चतुवीसति सत्थुना । F. 30
भिक्खुनो अनुरूपानि, तेसु एकूनवीसति ॥४०१॥

अमूलकेन चोदेति, हुत्वा चावनचेतनो ।
सुद्धं वा यदि वासुद्धं, तेसु अञ्ञतरेन यो ॥४०२॥

१. गरु—म० ।

गरुकं तस्स आपत्ति, कतोकासम्हि निद्दिसे ।
तथेव अकतोकासे, दुक्कटापत्तिया सह ॥४०३॥

"कोण्डोसि च निगण्ठोसि, सामणेरोसि तापसो ।
गहट्ठोसि तथा जेट्ठ-ब्बतिकोसि उपासको ॥४०४॥

दुस्सीलो पापधम्मो'सि, अन्तोपूति अवस्सुतो" ।
इच्चेवं पि वदन्तस्स, गरुकं तस्स निद्दिसे ॥४०५॥

सम्मुखा हत्थमुद्दाय, चोदेन्तस्स पि तङ्खणे ।
तं चे परो विजानाति, होति आपत्ति भिक्खुनो ॥४०६॥

गरुकं सम्मुखे ठत्वा, चोदापेन्तस्स केनचि ।
तस्स वाचाय वाचाय, चोदापेन्तस्स निद्दिसे ॥४०७॥

अथ सो पि 'मया दिट्ठं, सुतं' वा ति च भासति ।
तेसं द्विन्नं पि सङ्घादि-सेसो होति न संसयो ॥४०८॥

B. 40 दूतं वा पन पेसेत्वा, पण्णं वा पन सासनं ।
चोदापेन्तस्स आपत्ति, न होतीति पकासिता ॥४०९॥

तथा सङ्घादिसेसेहि, वुत्ते चावनसञ्ञिनो ।
होति पाचित्तियापत्ति, सेसापत्तीहि दुक्कटं ॥४१०॥

अक्कोसनाधिप्पायस्स, अकतोकासमत्तना ।
सह पाचित्तियेनस्स, वदन्तस्स च दुक्कटं ॥४११॥

असम्मुखा वदन्तस्स, आपत्तीहि पि सत्तहि ।
तथा कम्मं करोन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥४१२॥

न दोसुम्मत्तकादीनं, होति पञ्चङ्ग-सञ्युतं ।
उपसम्पन्नता तस्मिं, पुग्गले सुद्धसञ्ञिता ॥४१३॥

पाराजिकेन चोदेति, येन तस्स अमूलता ।
सम्मुखा चोदना चेव, तस्स चावनसञ्ञिनो ॥४१४॥

तङ्खणे जाननञ्चेव, पञ्चङ्गानि भवन्ति हि । S. 28
इदं तु तिसमुट्ठानं, सचित्तं दुक्खवेदनं ॥४१५॥

(९) दुतियदुट्ठदोस-कथा

लेसमत्तमुपादाय, भिक्खुमन्तिमवत्थुना । R. 31
चोदेय्य गरुकापत्ति, सचे चावनचेतनो ॥४१६॥

चोदेति वा तथासञ्ञि, चोदापेति परेन वा ।
अनापत्ति सिया सेसो, अनन्तरसमो मतो ॥४१७॥

(१०) पठमसङ्घभेद-कथा

समग्गस्स च सङ्घस्स, भेदत्थं वायमेय्य यो ।
भेदहेतुं गहेत्वा वा, तिट्ठेय्य परिदीपयं ॥४१८॥

सो हि भिक्खूहि वत्तब्बो, "भेदत्थं मा परक्कम" । B. 41
इति "सङ्घस्स मा तिट्ठ, गहेत्वा भेदकारणं" ॥४१९॥

वुच्चमानो हि तेहेवं, निस्सजेय्य न चेव तं[1] ।
समनुभासितब्बो तं, अच्चजं गरुकं फुसे ॥४२०॥

परक्कमन्तं सङ्घस्स, भिक्खुं भेदाय भिक्खुनो ।
दिस्वा सुत्वा हि ञत्वा वा, अवदन्तस्स दुक्कटं ॥४२१॥

गन्त्वा च पन वत्तब्बो, अड्ढयोजन्ताधिकं ।
दूरम्पि पन गन्तब्बं, सचे सक्कोति तावदे ॥४२२॥

तिक्खत्तुं पन वुत्तस्स, अपरिच्चजतो पि तं ।
दूतं वा पन पण्णं वा, पेसतो पि च दुक्कटं ॥४२३॥

ञत्तिया परियोसाने, दुक्कटं परिदीपितं ।
कम्मवाचाहि च द्वीहि, होति थुल्लच्चयद्वयं ॥४२४॥

---

१. यं—म० ।

यकारे पन सम्पत्ते, गरुके येव तिट्ठति ।
पस्सम्भन्ति हि तिस्सो पि, भिक्खुनो दुक्कटादयो ॥४२५॥

अकते पन कम्मस्मिं, अपरिच्चजतो पि च ।
तस्स सङ्घादिसेसेन, अनापत्ति पकासिता ॥४२६॥

ञत्तितो पन पुब्बे वा, पच्छा वा तङ्खणे पि वा ।
असम्पते यकारस्मिं, पटिनिस्सजतो पि च ॥४२७॥

पटिनिस्सजतो वा पि, तं वा समनुभासतो ।
तथेवुम्मत्तकादीनं, अनापत्ति पकासिता ॥४२८॥

यं हि भिक्खुं अनुद्दिस्स, मच्छमंसं कतं भवे ।
यस्मिञ्च निब्बेमतिको, तं सब्बं तस्स वट्टति ॥४२९॥

समुद्दिस्स कतं ञत्वा, भुञ्जन्तस्सेव दुक्कटं ।
तथा अकप्पियं मंसं, अजानित्वा पि खादतो ॥४३०॥

S. 29 B. 42 हत्थच्छस्स[1]-मनुस्सानं, अहि-कुक्कुर-दीपिनं ।
सीह-व्यग्घ-तरच्छानं, मंसं होति अकप्पियं ॥४३१॥

R. 32 थुल्लच्चयं मनुस्सानं, मंसे सेसेसु दुक्कटं ।
सचित्तकं समुद्दिस्स-कतं सेसमचित्तकं ॥४३२॥

पुच्छित्वा येव मंसानं, भिक्खूनं गहणं पन ।
एतं वत्तं ति वत्तट्ठा, वदन्ति विनयञ्ञुनो ॥४३३॥

इदमेकसमुट्ठानं, वुत्तं समनुभासनं ।
कायकम्मं वचीकम्मं, अक्रियं दुक्खवेदनं ॥४३४॥

(११) दुतियसङ्घभेद-कथा

दुतिये सङ्घभेदस्मिं, वत्तब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
समुट्ठानादयो पिस्स, पठमेन समा मता ॥४३५॥

---

१ हत्थयस्सच्छ—म० ।

(१२) दुब्बच-कथा

उद्देसपरियापन्ने, भिक्खु दुब्बचजातिको ।
अवचनीयमत्तानं, करोति गरुकं सिया ।।४३६।।

दुब्बचे पि पनेतस्मिं, सङ्घभेदकवण्णके ।
सब्बो वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विनिच्छयो ।।४३७।।

(१३) कुलदूसन-कथा

यो छन्दगामितादीहि, पापेन्तो कुलदूसको ।
कम्मे कयिरमाने[1] तं, अच्चजं गरुकं फुसे ।।४३८।।

चुण्णं पण्णं फलं पुप्फं, वेळुं कट्ठञ्च मत्तिकं ।
कुलसङ्गहणत्थाय, अत्तनो वा परस्स वा ।।४३९।।

सन्तकं ददतो होति, कुलदूसनदुक्कटं । B. 43
भण्डग्घेन च कातब्बो, थेय्या सङ्घञ्ञसन्तके ।।४४०।।

सङ्घिकं गरुभण्डं वा, सेनासन-नियामितं ।
यो पिस्सरवतायेव, देन्तो थुल्लच्चयं फुसे ।।४४१।।

हरित्वा वा हरापेत्वा पक्कोसित्वागतस्स वा ।
कुलसङ्गहणत्थाय, पुप्फं देन्तस्स दुक्कटं ।।४४२।।

हरित्वा वा हरापेत्वा, पितूनं पन वट्टति ।
दातुं पुप्फं पनञ्ञस्स, आगतस्सेव ञातिनो ।।४४३।।

तञ्च खो वत्थुपूजत्थं, दातब्बं न पनञ्ञथा ।
सिवादि-पूजनत्थं वा, मण्डनत्थं न वट्टति ।।४४४।।

फलादिसु पि सेसेसु, भिक्खुना विनयञ्ञुना ।
पुप्फे वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विनिच्छयो ।।४४५।।

---

१. करियामाने—म० ।

R. 33 S. 30 पुप्फादि-भाजने कोचि, आगच्छति सचे पन ।
सम्मतेनस्स दातब्बं, आपेत्वा इतरेन तु ॥४४६॥

उपड्ढभागं दातब्बं, इति वुत्तं कुरुन्दियं ।
थोकं थोकं ति निद्दिट्ठं, महापच्चरियं पन ॥४४७॥

गिलानानं मनुस्सानं, दातब्बं तु सकं फलं ।
परिब्बयविहीनस्स, सम्पत्तिस्सरियस्स पि ॥४४८॥

सङ्घारामे यथा यत्थ, सङ्घेन कतिका कता ।
फलरुक्खपरिच्छेदं, कत्वा तत्रागतस्स पि ॥४४९॥

फलं यथा-परिच्छेदं, ददतो पन वट्टति ।
दस्सेतब्बा पि वा रुक्खा, "इतो गण्ह फलं" ति च ॥४५०॥

सयं खणित्वा पठविं, मालावच्छादि[1]-रोपने ।
होति पाचित्तियेनस्स, दुक्कटं कुलदूसने ॥४५१॥

B. 44 अकप्पियेन वाक्येन, तथा रोपापने पि च ।
सब्बत्थ दुक्कटं वुत्तं, भिक्खुनो कुलदूसने ॥४५२॥

रोपने दुक्कटं येव, होति कप्पियभूमियं ।
तथा-रोपापने वुत्तं, उभयत्थ च भिक्खुनो ॥४५३॥

सकिं आणत्तिया तस्स, बहूनं रोपने पन ।
सदुक्कटा तु पाचित्ति, सुद्धं वा दुक्कटं सिया ॥४५४॥

कप्पियेनेव वाक्येन, उभयत्थ च भूमिया ।
रोपने परिभोगत्थं, न दोसो कोचि विज्जति ॥४५५॥

कप्पिया भूमि चे होति, सयं रोपेतुमेव च ।
वट्टतीति च निद्दिट्ठं, महापच्चरियं पन ॥४५६॥

---

१. मालागच्छादि—म० ।

आरामादीनमत्थाय, सयं संरोपितस्स वा ।
वट्टतेव च भिक्खूनं, तं फलं परिभुञ्जितुं ॥४५७॥

सिञ्चने पन सब्बत्थ, सयं सिञ्चापने पि च ।
अकप्पियोदकेनेव, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥४५८॥

कुलसङ्गहणत्थञ्च, परिभोगत्थमेव वा ।
सद्धिं पाचित्तियेनस्स, सिञ्चतो होति दुक्कटं ॥४५९॥

तेसं येव पनत्थाय, छिन्नं कप्पियवारिना ।
सिञ्चने दुक्कटं वुत्तं, तथा सिञ्चापने पि च ॥४६०॥

कुलसङ्गहणत्थाय, पुप्फानं ओचिनापने ।
सयं ओचिनने चापि, सपाचित्तिय-दुक्कटं ॥४६१॥

पुप्फानं गणनायस्स, पुप्फं ओचिनतो पन । R. 34
होति पाचित्तियापत्ति, कुलत्थञ्चे सदुक्कटं ॥४६२॥

गन्थिमं गोप्फिमं नाम, वेधिमं वेठिमं पि च ।
पूरिमं वायिमञ्चेति, छब्बिधो पुप्फसङ्गहो ॥४६३॥

तत्थ दण्डेन वा दण्डं[1], वण्टेन पि च वण्टकं । B. 45
गन्थित्वा करणं सब्बं, गन्थिमं ति पवुच्चति ॥४६४॥

गोप्फिमं[2] नाम गोप्फेत्वा[3], सुत्तादीहि करीयति ।
एकतो वण्टिकमाला, उभतो-वण्टिका च तं ॥४६५॥

वेधिमं नाम विज्झित्वा, बुन्देसु वकुलादिकं ।
आवुता सूचि-आदीहि, मालाविकति वुच्चति ॥४६६॥

वेथिमं नाम वेठेत्वा, कतं मालागुणेहि वा ।
वाकादीहि च बद्धं वा, 'वेठिमं' ति पवुच्चति ॥४६७॥

---

१ दण्डं वा—म० ।
२ गोप्फिमं—म०; गोप्फिमं—सी० ।
३. गोप्फेत्वा—म०; गोप्फेत्वा—सी० ।

पूरिमं पन दट्ठब्बं, पुप्फमालाहि पूरणे ।
बोधिं पुप्फपटादीनं, परिक्खेपेसु लब्भति ॥४६८॥

वायिमं नाम दट्ठब्बं, पुप्फरूपपटादिसु ।
पुप्फमालागुणेहेव, वायित्वा करणे पन ॥४६९॥

सब्बमेतं सयं कातुं, कारापेतुं परेहि वा ।
भिक्खूनं भिक्खुनीनञ्च, बुद्धस्स पि न वट्टति ॥४७०॥

तथा कलम्बकं कातुं, अड्ढचन्दकमेव वा ।
अञ्ञेहि पूरितं पुप्फ-पटं वा वायितुं पि च ॥४७१॥

पिट्ठ-काचमयं दामं, गेण्डुपुप्फमयं पि च ।
खरपत्तमया माला, सब्बं कातुं न वट्टति ॥४७२॥

कणिकारादिपुप्फानि, विताने बद्धकण्टके ।
हीरादीहि पटाकत्थं, विज्झन्तस्स पि दुक्कटं ॥४७३॥

कण्टकादीहि भिक्खुस्स, एक-पुप्फं पि विज्झितुं ।
पुप्फेसु येव वा पुप्फं, पवेसेतुं न वट्टति ॥४७४॥

असोकपिण्डि-आदीनं, अन्तरे धम्मरज्जुया ।
पवेसेन्तस्स पुप्फानि, न दोसो कोचि विज्जति ॥४७५॥

B. 46 ठपितेसु पवेसेत्वा, कदलिच्छत्त-भित्तिसु ।
कण्टकेसु पि पुप्फानि, विज्झन्तस्सापि दुक्कटं ॥४७६॥

R. 3) कप्पियं पन वत्तब्बं, वचनं वत्थुपूजने ।
निमित्तोभास-परियाया,[1] वट्टन्तीति पकासिता ॥४७७॥

न केवलमकत्तब्बं, कुलदूसनमेव च ।
अथ खो वेज्जकम्मादि, न कत्तब्बं कुदाचनं ॥४७८॥

---

१. परिया—म०; परियाया—सी० ।

कातब्बं पन भेसज्जं, पञ्चन्नं सहधम्मिनं।
कत्वा पकतविञ्ञत्तिं[1], का कथा अत्तनो धने ॥४७९॥

तथा मातापितूनं पि, तदुपट्ठाकजन्तुनो।
भण्डुकस्सत्तनो चेव, वेय्यावच्चकरस्स पि ॥४८०॥

जेट्ठभाता कनिट्ठो च, तथा भगिनियो दुवे।
चूळमाता चूळपिता, महामाता महापिता ॥४८१॥

पितुच्छा मातुलो चाति, दसिमे ञातयो मता।
इमेसं पि दसन्नञ्च, कातुं वट्टति भिक्खुनो ॥४८२॥

सचे भेसज्जमेतेसं, नप्पहोति न होति वा।
याचन्ति पि च तं भिक्खुं, दातब्बं यावकालिकं[2] ॥४८३॥

सचे ते न च याचन्ति, दातब्बं यावकालिकं[3]।
आभोगं पन कत्वा वा, दस्सन्ति पुन मे इमे ॥४८४॥

एतेसं तु कुला याव, सत्तमं[4] कुलदूसनं।
भेसज्जकरणापत्ति, विञ्ञत्ति वा न रूहति ॥४८५॥

भातु-जाया पि वा होति, सचे भगिनि-सामिको।
सचे ते ञातका होन्ति, कातुं तेसं पि वट्टति ॥४८६॥

अञ्ञातका सचे होन्ति, भातुनो अनुजाय वा।
"तुम्हाकं जग्गनट्ठाने, देथा" ति च वदे बुधो ॥४८७॥

अथ तेसं पि पुत्तानं, कत्वा दातब्बमेव वा। B. 47
"मातापितूनं[5] तुम्हाकं, देथा" ति विनयञ्ञुना ॥४८८॥

१. प्यकतविञ्ञत्ति—म०; पकतविञ्ञत्ति—सी०।
२. तावकालिकं—म०; यावकालिकं—सी०।
३. तावकाकिकं—म०; यावकालिकं —सी०।
४. सत्तमा—म०; सत्तमं—सी०।
५. मातापितूनं—म०; मातापितूनं—सी०, रो०।

अञ्ञो पि यो कोचि पनिस्सरो वा,
चोरो पि वा युद्धपराजितो वा।
आगन्तुको खीणपरिब्बयो वा,
अकल्लको ञातिजनुज्झितो वा ॥४८९॥

एतेसं पन सब्बेसं, अपच्चासिंसता[1] सता।
कातब्बो पटिसन्थारो, भिक्खुना साधुना धुना ॥४९०॥

R. 36 परित्तोदक-सुत्तानि, वुत्ते "देथा" ति केनचि।
जलं हत्थेन चालेत्वा, मज्जित्वा[2] पन सुत्तकं ॥४९१॥

दातब्बं भिक्खुना कत्वा, तेसमेव च सन्तकं।
अत्तनो उदकं तेसं, सुत्तं वा देति दुक्कटं ॥४९२॥

अनामट्ठो पि दातब्बो, पिण्डपातो विजानता।
द्विन्नं मातापितूनं पि, तदुपट्ठायकस्स च ॥४९३॥

इस्सरस्सापि दातब्बो, चोरदामरिकस्स च।
भण्डुकस्सत्तनो चेव, वेय्यावच्चकरस्स पि ॥४९४॥

S. 33 दातुं पण्डुपलासस्स, थालके पि च वट्टति।
ठपेत्वा तं पनञ्ञस्स, पितुनो पि न वट्टति ॥४९५॥

गिहीनं पन दूतेय्यं, जङ्घपेसनिकं[3] पि च।
सत्थुना दुक्कटं वुत्तं, करोन्तस्स पदे पदे ॥४९६॥

भण्डु-मातापितूनं पि, वेय्यावच्चकरस्स च।
सासनं सहधम्मोनं, हरितुं पन वट्टति ॥४९७॥

कुलदूसनकम्मेन, लद्धं अट्ठविधेन पि।
पञ्चन्नं सहधम्मीनं, न च वट्टति भुञ्जितुं ॥४९८॥

---

१. अपच्चासीसता—म०; अपच्चासिंसता—सी०।
२. मद्दित्वा—म०; मज्जित्वा—सी०।
३. जङ्घपेसनियं—म०; जङ्घपेसनिकं—सी०।

अज्झोहारेसु सब्बत्थ, दुक्कटं परिदीपितं । B. 48
परिभोगवसेनेव, सेसेसु पि अयं नयो ॥४९९॥

कत्वा रूपियवोहारं, अभूतारोचनेन च ।
उप्पन्नपच्चया सब्बे, समाना ति पकासिता ॥५००॥

विञ्ञत्तनुप्पदानञ्च, वेज्जकम्ममनेसनं ।
पारिभट्टकतं[1] मुग्ग-सूपतं वत्थुविज्जकं ॥५०१॥

जङ्घपेसनिकं[2] दूत-कम्मञ्च कुलदूसनं ।
अभूतारोचनं बुद्ध-पतिकुट्ठं विवज्जये ॥५०२॥

न दोसुम्मत्तकादीनं, पटिनिस्सजतो पि तं ।
समुट्ठानादिकं सब्बं, सङ्घभेदसमं मतं ॥५०३॥

जानं यावतिहं तेन[3], छादितापत्ति भिक्खुना ।
अकामा परिवत्थब्बं, तेन तावतिहं पन ॥५०४॥
आपत्ति च अनुक्खित्तो, पहू चानन्तरायिको ।
चतुस्वपि च तं-सञ्ञी, तस्स छादेतुकामता ॥५०५॥
छादनं ति पनेतेहि, दसहङ्गेहि भिक्खुना । R. 37
छन्ना नाम सियापत्ति, अरुणुग्गमनेन सा ॥५०६॥

द्वे भाणवारा निट्ठिता ।

तिविधो परिवासो हि, तिविधापेतचेतसा ।
पटिच्छन्नो च सुद्धन्तो, समोधानो ति दीपितो ॥५०७॥
तत्रायं तु पटिच्छन्न-परिवासो पकासितो । B. 49
पटिच्छन्नाय दातब्बो, वसेनापत्तिया ति च ॥५०८॥

१. पारिभटयकतं—म०; पारिभट्टकतं—सी० ।
२. जङ्घपेसनियं—म०; जङ्घपेसनिकं—सी० ।
३. येन—म०; तेन—सी० ।

वत्थु-गोत्तवसेनापि, नामापत्तिवसेन वा ।
कम्मवाचा हि कातब्बा, दातब्बो तस्स तेन च ॥५०९॥

"वत्तं समादियामी" ति, "परिवासं" ति वा पुन ।
समादियित्वा सङ्घस्स, आरोचेतब्बमादितो ॥५१०॥

S. 34 पुनप्पुनागतानं पि, आरोचेन्तो व रत्तिया ।
छेदं वा वत्तभेदं वा, अकत्वा व सदा वसे ॥५११॥

परिवासो विसोधेतुं, न सक्का तत्थ चे पन ।
निक्खिपित्वान तं वत्तं, वत्थब्बं तेन भिक्खुना ॥५१२॥

तत्थेव सङ्घमज्झे वा, पुग्गले वा पि निक्खिपे ।
"निक्खिपामीति वत्तं" वा, "परिवासं" ति वा तथा ॥५१३॥

एवमेकपदेनापि, पदेहि द्वीहि वा पन ।
वत्तं निक्खिपितब्बं तं–समादाने पयं[1] नयो ॥५१४॥

निक्खित्तकालतो उद्धं, पकतत्तो ति वुच्चति ।
पुन पच्चुसकालस्मिं, सद्धिमेकेन भिक्खुना ॥५१५॥

परिक्खित्तविहारस्स, द्वे परिक्खेपतो बहि ।
परिक्खेपारहट्ठाना, अपरिक्खित्ततो बहि ॥५१६॥

लेड्डुपाते अतिक्कम्म, ओक्कमित्वा व[2] मग्गतो ।
गुम्बेन वतिया वा पि, छन्नट्ठाने ठितेन तु ॥५१७॥

तेनन्तो–अरुणे येव[3], वत्तमादाय विञ्ञुना ।
आरोचेत्वारुणे तस्मिं, उट्ठिते तस्स सन्तिके ॥५१८॥

निक्खिपित्वा ततो वत्तं, गन्तब्बं तु यथासुखं ।
अन्तो येवारुणे भिक्खु, गतो चे यस्स कस्सचि ॥५१९॥

---

१. प्पयं—म०; पयं—सी० ।
२. च—म०; व—सी, ।
३. तेन अन्तोरुणेयेव—म०; तेनन्तो-अरुणेयेव—सी० ।

आरोचेत्वा व तं वत्तं, निक्खिपे पुन पण्डितो । B. 50
सेसं समुच्चयस्सट्ठ-कथाय च विभावये ॥५२०॥

आपत्तीनञ्च रत्तीनं, परिच्छेदं न जानति ।
यो तस्स पन दातब्बो, सुद्धन्तो ति पवुच्चति ॥५२१॥

एसो व[1] परिसुद्धेहि, सुद्धन्तो दुविधो मतो ।
चूलसुद्धन्तनामो च, महासुद्धन्तनामको ॥५२२॥

दुविधो पि अयं रत्ति-परिच्छेदं अजानतो । R. 38
एकच्चं सकलं वा पि, दातब्बो विमतिस्स वा ॥५२३॥

इतरो पि समोधान-परिवासो तिधा मतो ।
सो ओधान-समोधानो, अग्घ-मिस्सक-पुब्बको ॥५२४॥

आपज्जित्वान्तरापत्तिं, छादेन्तस्स हि भिक्खुनो ।
दिवसे परिवुत्थे तु, ओधुनित्वा पदीयते ॥५२५॥

पुरिमापत्तिया मूल-दिवसे तु विनिच्छिते ।
पच्छा आपन्नमापत्तिं, समोधाय विधानतो ॥५२६॥

याचमानस्स सङ्घेन, दातब्बो पन भिक्खुनो ।
एसोधानसमोधान-परिवासो पकासितो ॥५२७॥

तथा सम्बहुलास्वेका, द्वे वा सम्बहुला पि वा । S. 35
या या चिरपटिच्छन्ना, तासमग्घवसेन हि ॥५२८॥
आपत्तीनं ततो ऊन-पटिच्छन्नानमेव च[2] ।
समोधाय पदातब्बो, परिवासो पवुच्चति[3] ॥५२९॥

नानावत्थुकसञ्ञायो, सब्बा आपत्तियो पन ।
सब्बा ता एकतो कत्वा, दातब्बो मिस्सको मतो ॥५३०॥

१. एसेव—म०; एसोव—सी० ।
२. यो—म०; सो—सी० ।
३. परिवासोति वुच्चति—म०; परिवासो पवुच्चति—सी० ।

परिवुत्थ—परिवासस्स, मानत्तं देय्यमुत्तरिं।
छ रत्तियो पटिच्छन्ना-पटिच्छन्नवसा दुवे ॥५३१॥

B. 51 तत्थ या अपटिच्छन्ना, होति आपत्ति यस्स तु।
तस्स दातब्बमानत्तं, अपटिच्छन्ननामकं ॥५३२॥

यस्सापत्ति पटिच्छन्ना, परिवासावसानके।
तस्स दातब्ब-मानत्तं, पटिच्छन्नं ति वुच्चति ॥५३३॥

गन्त्वा चतूहि भिक्खूहि, पच्चूससमये सह।
परिवासे विनिद्दिट्ठ-प्पकारं देसमेव च ॥५३४॥

"वत्तं समादियामी" ति, "मानत्तमिति" वा पन।
आदियित्वान तं तेसं, आरोचेत्वा विसारदो ॥५३५॥

निक्खिपे सन्तिके तेसं, वत्तं तेसु गतेसु वा।
भिक्खुस्स पुब्बदिट्ठस्स, आरोचेत्वान निक्खिपे ॥५३६॥

तस्स दानविधानञ्च, रत्तिच्छेदादिको नयो।
ञेय्यो समुच्चयस्सट्ठ-कथापाळिवसेन तु ॥५३७॥

पुन तं चिण्णमानत्तं, सङ्घो वीसतिवग्गिको।
अब्भेय्य विधिना भिक्खु, पकतत्तो पनब्भितो[1] ॥५३८॥

R. 39 छादेन्तिया पि आपत्तिं, परिवासो न विज्जति।
न च भिक्खुनियापत्ति, अत्तनो छादयन्तिया ॥५३९॥

छादेत्वा वा पि आपत्तिं, अच्छादेत्वा पि वा पन।
केवलं चरितब्बं तं[2], पक्खमानत्तमेव तु ॥५४०॥

---

१. पुनब्भितो—म०; पनब्भितो—सी०।
२. ति—म०; तं—सी०।

विनयनमतिबुद्धिदीपनं[1],
विनयविनिच्छयमेतमुत्तमं ।
विविधनय-युतं[2] उपेन्ति ये,
विनयनये पटुतं उपेन्ति ते ॥५४१॥

इति विनयविनिच्छये सङ्घादिसेस-कथा निट्ठिता ।

३. अनियत-कथा

(१) पठमानियत-कथा

रहो-निसज्जस्सादेन, मातुगामस्स सन्तिकं । R. 40 S. 36 B. 52
गन्तुकामो निवासेति, अक्खी अञ्जति[3] भुञ्जति ॥५४२॥

पयोगे च पयोगे च, होति सब्बत्थ दुक्कटं ।
गच्छतो पदवारेन, गन्त्वा चस्स निसीदतो ॥५४३॥

निसज्जाय उभिन्नं पि, पयोग-गणनाय च ।
होति पाचित्तयं तस्स, बहुकानि बहुस्वपि ॥५४४।

समीपे पि ठितो अन्धो, अन्तो द्वादसहत्थतो[4] ।
न करोति अनापत्तिं, इत्थीनं तु सतं पि च ॥५४५॥

चक्खुमा पि निपज्जित्वा, निद्दायन्तो पि केवलं ।
द्वारे पिहित-गब्भस्स, निसिन्नो पि न रक्खति ॥५४६॥

अनन्धे सति विञ्ञुस्मिं, ठितस्सारहसञ्ञिनो ।
निसज्जपच्चया दोसो, नत्थि विक्खित्तचेतसो ॥५४७॥

न दोसुम्मत्तकादीनं, आपत्तीहि पि तीहि पि ।
समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ॥५४८॥

१. विनयनयमतिबुद्धिदीपनं—म०; विनयनमतिबुद्धिदीपनं—सी० ।
२. विविधनयनयुत्तं—म०; विविधनय-युतं—सी० ।
३. अक्खि अञ्जेति—म०; अञ्जनि—सी० ।
४. द्वादसहत्थके—म०; अक्खि द्वादसहत्थतो—सी० ।

(२) दुतियानियत-कथा

अनन्धाबधिरो विञ्ञू, इत्थी वा पुरिसो पि वा ।
अन्तो-द्वादसहत्थट्ठो, अनापत्तिकरो सिया ॥५४९॥

अन्धो अबधिरो वा पि, बधिरो वा पि चक्खुमा ।
न करोति अनापत्तिं, तिसमुट्ठानमेविदं ॥५५०॥

इति विनयविनिच्छये अनियत-कथा निट्ठिता ।

४. निस्सग्गिय-कथा

(१) चीवरवग्गो

१. पठमकठिनकथा

B. 53 खोमं कप्पास-कोसेय्यं, साणं भङ्गञ्च कम्बलं ।
चीवरं छब्बिधं वुत्तं, जातितो पन कप्पियं ॥५५१॥

दुकूलञ्चेव पत्तुन्नं, चीनं सोमारपट्टकं ।
इद्धिजं देवदिन्नञ्च, तस्सेतं अनुलोमिकं ॥५५२॥

तिचीवरं परिक्खार-चोळञ्च मुखपुञ्छनं ।
निसीदनमधिट्ठेय्य, पच्चत्थरणमेव च ॥५५३॥

R. 41 एकाहं पि विना भिक्खु, न वसेय्य तिचीवरं ।
न वसेय्य तथाधिट्ठा, चातुमासं निसीदनं ॥५५४॥

रजित्वा कप्पियं बिन्दुं, दत्वा तत्थ तिचीवरं ।
उपपन्नं पमाणेन, अधिट्ठातब्बमेव तं ॥५५५॥

S. 37 पच्छिमन्तेन सङ्घाटि, दीघतो[1] मुट्ठिपञ्चका ।
मुट्ठित्तिका च तिरियं, उत्तमन्तेन सा पन ॥५५६॥

---

१. दीघसो—म०; दीघतो—सी० ।

सत्थुनो चीवरूना पि, वट्टतीति पकासिता ।
इदमेवुत्तरासङ्गे, पमाणं परिदीपितं ॥५५७॥

मुट्ठिपञ्चक-दीघन्तं, पमाणं तिरियन्ततो ।
अड्ढतेय्यं द्विहत्थं वा, सेसे अन्तरवासके ॥५५८॥

अहताहत-कप्पानं, सङ्घाटि दिगुणा मता ।
एकपट्टुत्तरासङ्गो, एवमन्तरवासको ॥५५९॥

उतुद्धटानं पन चीवरानं,
सङ्घाटि भिक्खुस्स चतुग्गुणा व[1] ।
दुवे पि सेसा दिगुना व वुत्ता,
यथा-सुखं वट्टति पंसुकूलं ॥५६०॥

B. 54

तीणि पि द्वेपि चेकं वा[2], छिन्दितब्बं पहोति चे ।
सब्बेसु अप्पहोन्तेसु, देय्यमन्वादिकं पि वा ॥५६१॥

अछिन्नं वा अनादिन्नं, धारेन्तस्स तिचीवरं ।
भिक्खुनो दुक्कटं वुत्तं, दुब्भोगेन च सेवतो ॥५६२॥

कुसिं अड्ढकुसिं वा पि,[3] मण्डलं अड्ढमण्डलं ।
विवट्टं अनुविवट्टं, बाहन्तं पि च भिक्खुना[4] ॥५६३॥

दस्सेत्वा व विधिं सब्बं, पञ्चकादिप्पभेदकं ।
छिन्नं समणसारुप्पं, कत्तब्बं[5] तु तिचीवरं ॥५६४॥

दानेनच्छिज्ज गाहेन, विस्सासगहणेन च ।
हीनायावत्तनेनापि, सिक्खाय च पहानतो ॥५६५॥

---

१. वा—म०; व—सी० ।
२. द्वे पि चेकं वा— म०; दुवे पि एकं वा—सी० ।
३. चापि—म०; वापि—सी० ।
४. भिक्खुनो—म०; भिक्खुना—सी० ।
५. कातब्बं—म०; कत्तब्बं—सी० ।

पच्चुद्धार-विनासेहि, लिङ्गस्स परिवत्तना ।
सब्बं भिज्जतधिट्ठानं, छिद्दभावे तिचीवरं ॥५६६॥

कणिट्ठस्सङ्गुलस्सेव,[1] नखपिट्ठिप्पमाणकं ।
विनिविद्धं पन छिद्द-मधिट्ठान-विनासकं[2] ॥५६७॥

R. 42 एको तन्तु पि अच्छिन्नो, अधिट्ठानं न भिन्दति ।
सेतभावं करोन्तेन, धोतं पि रजकेन वा ॥५६८॥

पठमं अग्गळं दत्वा, पच्छा छिन्दति रक्खति ।
घटेत्वा कोटियो द्वे वा, पच्छा छिन्दति रक्खति ॥५६९॥

चतुरट्ठङ्गुला ओरं, एक-द्विन्नं तिरीयतो ।
तिण्णं पि दीघतो छिद्दं, भिन्दतेव विदत्थिया ॥५७०॥

निसीदनस्स दीघेन, भवन्ति द्वे विदत्थियो ।
वित्थारेन दियड्ढा च, दसा होति विदत्थिका[3] ॥५७१॥

S. 8 होन्ति कण्डुपटिच्छादी, तिरियं द्वे विदत्थियो ।
दीघतो पि चतस्सो व, सुगतस्स विदत्थिया ॥५७२॥

B. 55 दीघतो सुगतस्सेव, भवन्ति छ विदत्थियो ।
वित्थारेनड्ढतेय्या व, सिया वस्सिकसाटिका ॥५७३॥

मुनीना तीसु एतेसु, करोन्तस्स तदुत्तरिं ।
अधिकच्छेदनं तस्स, पाचित्तियमुदीरितं ॥५७४॥

मुखपुञ्छनचोळस्स, पच्चत्थरणकस्स वा ।
पमाणं अप्पमाणेन, न चेव परिदीपितं ॥५७५॥

सदसं अदसं सब्बं, पच्चत्थरणचीवरं ।
महन्तं खुद्दकं एक-मनेकं पि च वट्टति ॥५७६॥

---

१. कनिट्ठ—म०; कणिट्ठ—सी० ।
२. विनासनं—म०;विनासकं —सी०।
३. सुगतस्स विदत्थिया—म०; दसा होति विदत्थिका—सी० ।

मुखपुञ्छनचोलेकं, द्वे पि वट्टन्ति सब्बथा ।
सदसं अदसं वा पि, सदसं व निसीदनं ।।५७७।।

अदसा रजिता येव, वट्टतादिन्नकप्पका ।
वुत्ता कण्डुपटिच्छादी[१], तथा वस्सिकसाटिका ।।५७८।।

गणनं वा पमाणं वा, न परिक्खारचोळके ।
पमाण-गणनातीता, भणन्ति पकतञ्ञुनो ।।५७९।।

सुगतट्ठङ्गुलायामं, चतुरङ्गुलवित्थतं ।
विकप्पनूपगं होति, पच्छिमं नाम चीवरं ।।५८०।।

परिस्सावपटं पत्त-पोत्थकत्थविकादिकं ।
अधिट्ठेय्य परिक्खार-चोळं पच्छिमचीवरं ।।५८१ ।।

बहूनि एकतो कत्वा, अधिट्ठातुं पि वट्टति ।
मातु-आदीनमत्थाय, ठपिते नत्थि दोसता ।।५८२।।

वस्समासे अधिट्ठेय्य, चतुरो वस्ससाटिकं ।
पुन पच्चुद्धरित्वा तं, विकप्पेय्य ततो परं ।।५८३।।

ताव कण्डुपटिच्छादिं, याव रोगो न सम्मति । R. 43
अधिट्ठित्वा ततो उद्धं, उद्धरित्वा विकप्पये ।।५८४।।

"इमं कण्डुपटिच्छादिं, इममन्तरवासकं ।
अधिट्ठामी" तिधिट्ठेय्य[२]; सेससु पि अयं नयो ।।५८५।।

"इमं कण्डुपटिच्छादिं, एतं" ति च असम्मुखे । B. 56
वत्वा पच्चुद्धरेय्येवं, सेससु पि विचक्खणो ।।५८६।।

आभोगं मनसा कत्वा, कायेन फुसता[३] कतं ।
वचसाधिट्ठितञ्चाति, अधिट्ठानं द्विधा मतं ।।५८७।।

---

१. कण्डुपटिच्छादिं—म०, सी०; कण्डुपटिच्छादी—रो० ।
२. तिधिट्ठेय्य—म०; तधिट्ठेय्य—रो०, सी० ।
३. फुसना—म०; फुसता—सी० ।

इति सब्बमिदं वुत्तं, तेचीवरिक-भिक्खुनो ।
तथा वत्वा वधिट्ठेय्य, तं परिक्खारचोलिको ॥५८८॥

S. 39 "तिचीवरं परिक्खार-चोळं कातुं पि वट्टति" ।
एवं चुद्दोसिते वुत्तो, परिहारो निरत्थको ? ॥५८९॥

न तेचीवरिकस्सेव, वुत्तत्ता तत्थ सत्थुना ।
तं परिक्खारचोळिस्स[1], तस्मा सब्बं पि वट्टति ॥५९०॥

"अधिट्ठेति विकप्पेति, अनापत्ती" ति एत्थ च ।
अधिट्ठातब्बकस्सेव, विकप्पनविधानतो ॥५९१॥

भिक्खुस्सेवं करोन्तस्स, न दोसो उपलब्भति ।
एवञ्च न सिया कस्मा, मुखपुञ्छनकादिकं ? ॥५९२॥

न[2] मुखपुञ्छनादीनं, तेसं किच्चविधानतो ।
अकिच्चस्साधिकस्सस्स, अधिट्ठानं तु युज्जति ॥५९३॥

निधानमुखमेतं ति, महापच्चरियं पन ।
वुत्तत्ता च निसेधेतुं, न सक्का विनयञ्ञुना ।.५९४॥

चीवरं परिपुण्णं ति, निदानुप्पत्तितो पि च ।
निधानमुखमेतं ति, वेदितब्बं विभाविना ॥५९५॥

कुसवाकादि-चीरानि, कम्बलं केस-वालजं ।
थुल्लच्चयं धारयतो, लूकपक्खाजिनक्खिपे ॥५९६॥

कदलेरकदुस्सेसु, अक्कदुस्से च पोत्थके ।
दुक्कटं तिरिटे चापि[3], वेठने कञ्चुके पि च ॥५९७॥

B. 57 सब्बनीलक - मञ्जेट्ठ - कण्ह - लोहित - पीतके ।
महानाम-महारङ्ग-रत्तेसु पि च दुक्कटं ॥५९८॥

---

१. परिक्खारचोळस्स—म०; परिक्खारचोळिस्स—सी० ।
२. म० पोत्थके 'न' सद्दो नत्थि ।
३. वापि—म०; चापि—सी० ।

अच्छिन्नदसके दीघ-फण-पुप्फदसेसु च ।
अच्छिन्नचीवरस्सेत्थ, नत्थि किञ्चि अकप्पियं ॥५९९॥

अधिट्ठेति विकप्पेति, विस्सज्जेति विनस्सति । R. 44
अन्तोदसाहं विस्सासे, अनापत्ति पकासिता ॥६००॥

कठिनं नाम नामेन, समुट्ठानमिदं पन ।
अचित्तमक्रियं वुत्तं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥६०१॥

२. दुतियकठिनकथा

गामादिसु पदेसेसु, तिपञ्चसु तिचीवरं ।
ठपेत्वा एकरत्तिं[1] पि, सङ्घसम्मुतिया विना ॥६०२॥

भिक्खुनो पन तेनस्स, विप्पवत्थुं न वट्टति ।
होति निस्सग्गियं विप्प-वसतो अरुणुग्गमे ॥६०३॥

चीवरं निक्खिपित्वान, न्हायन्तस्सेव रत्तियं ।
अरुणे उट्ठिते किन्नु, कातब्बं तेन भिक्खुना ? ॥६०४॥

दुक्कटं मुनिना वुत्तं, निस्सग्गिय-निवासने । S. 40
तब्भया पन सो भिक्खु, नग्गो गच्छति दुक्कटं ॥६०५॥

अच्छिन्नचीवरट्ठाने, ठितत्ता पन भिक्खुनो ।
न तस्साकप्पियं नाम, चीवरं अत्थि किञ्चनं[2] ॥६०६॥

निवासेत्वा गहेत्वा च, गन्त्वा भिक्खुस्स सन्तिकं ।
निस्सजित्वा पनापत्ति, देसेतब्बा व विञ्ञुना ॥६०७॥

परस्सानिस्सजित्वा तं, दुक्कटं परिभुञ्जतो ।
पयोगे च पयोगे च, होति पारुपनादिसु ॥६०८॥

---

१. एकरत्तं—म०; एकरत्तिं—सी० ।
२. किञ्चि पि—म०; किञ्चनं—सी० ।

B. 58 अनापत्ति तमञ्ञस्स, भिक्खुनो परिभुञ्जतो ।
अदेन्तस्स च निस्सट्ठं, दुक्कटं परियापुतं ॥६०९॥

थेरे च दहरे मग्गं, गच्छन्तेसु उभोसु पि ।
पत्तचीवरमादाय, ओहीने दहरे पन ॥६१०॥

असम्पत्ते गरुं तस्मिं, उग्गच्छतरुणो[1] यदि ।
होति निस्सग्गियं वत्थं, न पस्सम्भति[2] निस्सयो ॥६११॥

मुहुत्तं विस्समित्वान, गच्छन्ते दहरे पन ।
होति निस्सगियं वत्थं, पस्सम्भति च निस्सयो ॥६१२॥

सुता धम्मकथा यस्मिं, उग्गच्छतरुणो[3] यदि ।
होति निस्सग्गियं वत्थं, पस्सम्भति च निस्सयो ॥६१३॥

R. 45 पच्चुद्धारे अनापत्ति, लद्धसम्मुतिकस्स पि ।
अन्तो येवारुणे तं वा, विस्सज्जेति विनस्सति ॥६१४॥

पठमेन समाना व, समुट्ठानादयो नया ।
अपच्चुद्धरणं एत्थ, अक्रिया ति विसेसितं ॥६१५॥

३. ततियकठिनकथा

अकालचीवरं मास-परमं निक्खिपे सति ।
पच्चासाय ततो उद्धं, ठपेतुं न च वट्टति ॥६१६॥

दसाहातिक्कमो येव, पठमे कठिने इध ।
मासस्सातिक्कमो वुत्तो; सेसो तेन समो मतो ॥६१७॥

४. पुराणचीवरधोवनकथा

B. 59 भिक्खु भिक्खुनिया भुत्तं, वत्थं अञ्ञातिकाय यो ।
धोवापेति रजापेति, आकोटापेति चे ततो ६१८॥

---

१. उग्गच्छत्यरुणो—म०; रुउग्गच्छतणो—सी० ।
२. न पस्सम्भति—म०; पस्पम्भति च—सी० ।
३. उग्गच्छत्यरुणो—म०; उग्गच्छतरुणो—सी० ।

तस्स निस्सग्गियापत्ति, पठमेन पकासिता ।
तथा सेसेहि च द्वीहि, दीपितं दुक्कटद्वयं ॥६१९॥

सिक्खमानाय वा हत्थे, धोवनत्थाय देति चे ।
सा हुत्वा उपसम्पन्ना, पच्छा धोवति सो नयो ॥६२०॥

सामणेर-निद्देसे पि, लिङ्गञ्चे परिवत्तति ।
भिक्खुनीसुपसम्पज्ज, धोते निस्सग्गियं सिया ॥६२१॥

दहरानञ्च भिक्खूनं, हत्थे वत्थे नियादिते ।
परिवत्तित-लिङ्गेसु, तेसु पेस नयो मतो ॥६२२॥

तथा भिक्खुनिया हत्थे, दिन्ने 'धोवा' ति चीवरे ।
परिवत्ते तु लिङ्गस्मिं, सचे धोवति वट्टति ॥६२३॥

'धोवा' ति भिक्खुनी वुत्ता, सचे सब्बं करोति सा ।
धोवनपच्चया येव, तस्स निस्सग्गियं सिया ॥६२४॥

"इमस्मिं चीवरे सब्बं, कत्तब्बं त्वं करोहि" ति ।
होति निस्सग्गियञ्चेव, वदतो दुक्कटद्वयं ॥६२५॥

ञातिकाञ्ञातिसञ्ञिस्स, पच्चत्थर-निसीदनं ।
अञ्ञस्स सन्तकं वा पि, धोवापेन्तस्स दुक्कटं ॥६२६॥

एकतो उपसम्पन्ना, भिक्खुनीनं वसेन या ।
ताय धोवापने वा पि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥६२७॥

अवुत्ता परिभुत्तं वा, अञ्ञं वा यदि धोवति ।
न दोसो सञ्चरित्तेन, समुट्ठानादयो समा ॥६२८॥

५. चीवरपटिग्गहणकथा

विकप्पनूपगं किञ्चि, पच्छिमं पन चीवरं । R.46
गण्हतो होति पाचित्ति[1], ठपेत्वा पारिवट्टकं ॥६२९॥ B.60

१. आपत्ति—म०, सी० ।

पयोगे गहणत्थाय, दुक्कटं परियापुतं ।
तस्स निस्सग्गियापत्ति, गहणेन पकासिता ॥६३०॥

सचे अनुपसम्पन्न-हत्थे पेसेति चीवरं ।
अञ्ञत्र पारिवट्टा पि, गहेतुं पन वट्टति ॥६३१॥

ञातिकाय पि अञ्ञाति-सञ्ञिस्स विमतिस्स वा ।
एकतो उपसम्पन्न-हत्था गण्हाति दुक्कटं ॥६३२॥

'दस्सामी' ति च आभोगं, कत्वा वा पारिवट्टकं ।
तावकालिक-विस्सास-गाहे दोसो न विज्जति ॥६३३॥

अञ्ञं पन परिक्खारं, न दोसो होति गण्हतो ।
सञ्चरित्तसमुट्ठानं, इदं वुत्तं क्रियाक्रियं ॥६३४॥

६. अञ्ञातक-विञ्ञत्तिकथा

चीवरं विञ्ञपेन्तस्स, अञ्ञातकाप्पवारितं ।
होति निस्सग्गियापत्ति, अञ्ञत्र समया पन ॥६३५॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, तथेव द्विकदुक्कटं ।
ञातकेञ्ञातिसञ्ञिस्स, तत्थ वेमतिकस्स च ॥६३६॥

S 42 समये विञ्ञपेन्तस्स, ञातके वा पवारिते ।
अञ्ञस्सत्थाय वा तस्स, ञातके वा पवारिते ॥६३७॥

अनापत्तीति ञातब्बं, तथा उम्मत्तकादिनो ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥६३८॥

७. ततुत्तरिकथा

B. 61 अप्पवारितमञ्ञातिं, चीवरं तु ततुत्तरिं ।
होति निस्सग्गियापत्ति, विञ्ञापेन्तस्स भिक्खुनो ॥६३९॥

यस्स तीणि पि नट्ठानि, द्वे वा एकम्पि वा पन ।
द्वे वा एकम्पि वा तेन, सादितब्बं न किञ्चि पि ॥६४०॥

सेसकं आहरन्तस्स, दिन्ने नच्छिन्नकारणा ।
सन्तके ञातकादीनं, अत्तनो पि धनेन वा ॥६४१॥

अनापत्तीति ञातब्बं, तथा उम्मत्तकादिनो ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥६४२॥

८. पठमोपक्खटकथा

कल्याणकम्यताहेतु, आपज्जति विकप्पनं ।
चीवरे पन यो तस्स, लाभा निस्सग्गियं भवे ॥६४३॥

महग्घं दातुकामम्हि, अप्पग्घं विञ्ञपेति यो । R. 47
सन्तके ञातकादोनं, अनापत्ति[1] पकासिता ॥६४४॥

ञातकाञ्ञातिसञ्ञिस्स[2], दुक्कटं विमतिस्स च ।
सञ्चरित्तसमा वुत्ता, समुट्ठानादयो नया ॥६४५॥

९. दुतियोपक्खटकथा

दुतियोपक्खटे यस्मा, वत्तब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
तस्मा अनन्तरेनस्स, सदिसो व विनिच्छयो ॥६४६॥

१०. राजसिक्खापदकथा

रञ्ञा वा राजभोग्गा वा[3], भिक्खुमुद्दिस्स आभतं ।
अकप्पियं सुवण्णादिं, गहेतुं न च वट्टति ॥६४७॥ B. 62

रजतं जातरूपं वा, अत्तनो वा परस्स वा ।
अत्थाय गण्हितुं किञ्चि, दोयमानं न वट्टति ॥६४८॥

अञ्ञस्सत्थाय निद्दिट्ठं, भिक्खुनो पटिगण्हतो ।
दुक्कटं तस्स होतीति, महापच्चरियं पन ॥६४९॥

नेत्वा अकप्पियं भण्डं, इत्थं कोचि सचे वदे ।
"इदं सङ्घस्स दम्मी" ति, "पुग्गलस्स गणस्स" वा ॥६५०॥

---

१. मनायत्ति—म०; अनापत्ति—सी० ।
२. ञातके—म०; ञातका—सी० ।
३. राजभोग्गेन—म०; सी० ।

आरामं वा विहारं वा, चेतियं वा करोथि" ति[1] ।
न च वट्टति तं वत्थुं, सब्बेसं सम्पटिच्छितुं ॥६५१॥

S. 43 अनामसित्वा सङ्घं वा, गणं वा पुग्गलम्पि वा ।
"चेतियस्स विहारस्स, देमा" ति हि[2] वदन्ति चे ॥६५२॥

तं हिरञ्ञं सुवण्णं वा, निसेधेतुं न वट्टति ।
आरामिकानं वत्तब्बं, "वदन्तेवमिमे" ति च ॥६५३॥

रजतं जातरूपं वा, सङ्घस्स पटिगण्हतो ।
होति निस्सग्गियापत्ति, परिभोगे च दुक्कटं ॥६५४॥

तळाकस्स च खेत्तत्ता, सस्सुप्पत्तिनिदानतो ।
गहणं परिभोगो वा, न च वट्टति भिक्खुनो ॥६५५॥

"चत्तारो पच्चये सङ्घो, गणो वा परिभुञ्जतु" ।
इच्चेवं पन वत्वा चे, देति सब्बं पि वट्टति ॥६५६॥

कारापेति च केदारे, छिन्दापेत्वा वनं पन ।
केदारेसु पुराणेसु, अतिरेकं पि गण्हति ॥६५७॥

R. 48 अपरिच्छिन्नभागस्मिं, नवसस्से पि "एत्तकं ।
भागं देथा" ति वत्वा चे, उट्ठापेति कहापणे ॥६५८॥

वत्वा अकप्पियं वाचं, 'कस्सथ वपथा' ति च ।
उप्पादितञ्च सब्बेसं, होति सब्बमकप्पियं ॥६५९॥

B. 63 "एत्तको नाम भागो ति, एत्तिकाय च भूमिया" ।
पतिट्ठापेति यो भूमिं, अवत्वा कस्सथादिकं ॥६६०॥

सयमेव पमाणस्स, जाननत्थं तु भूमिया ।
रज्जुया वा पि दण्डेन, खेत्तं मिनति[3] यो पन ॥६६१॥

---

१. करोहि ति—म०; करोथि ति—सी० ।
२. पि—म०; हि—सी० ।
३. मिनाति—म० ।

खले वा रक्खति ठत्वा, खलतो पि ततो पुन ।
नीहरापेति वा वीहिं[1], तस्सेवेतमकप्पियं ॥६६२॥

"एत्तकेहि च वीहीहि, इदं आहरथा" ति च ।
आहरन्ति सचे वुत्ता, तस्सेवेतमकप्पियं ॥६६३॥

"एत्तकेन हिरञ्ञेन, इदमाहरथा" ति च ।
आहरन्ति च यं वुत्ता, सब्बेसं तमकप्पियं ॥६६४॥

पेसकारकदासं वा, अञ्ञं वा रजकादिसु ।
आरामिकानं नामेन, देन्ति वट्टति गण्हितुं ॥६६५॥

"गावो देमा" ति वुत्ते पि, गहेतुं न च वट्टति ।
"पञ्चगोरस-भोगत्थं", वुत्ते "देमा" ति वट्टति ॥६६६॥

अजिकादिसु एसेव, नयो ञेय्यो विभाविना ।
कप्पियेन च वाक्येन, सब्बं वट्टति गण्हितुं ॥६६७॥

हत्थिं वा महिसं अस्सं, गोणं कुक्कुट-सूकरं ।
देन्तेसु च मनुस्सेसु, न च वट्टति गण्हितुं ॥६६८॥

पटिसिद्धे पि सङ्घस्स, दत्वा गच्छन्ति[2] चे पन । S. 44
मूलं दत्वा व[3] सङ्घस्स, केचि गण्हन्ति वट्टति ॥६६९॥

"खेत्तं वत्थुं तळाकं वा, देम गो-अजिकादिकं ।
विहारस्सा" ति वुत्ते पि, निसेधेतुं न वट्टति ॥६७०॥

तिक्खत्तुं चोदना वुत्ता, छक्खत्तुं ठानमब्रवि ।
यदि चोदेति येव-च्छ, चोदना दिगुणा ठिति ॥६७१॥

अनापत्ति अचोदेत्वा, लद्धे उम्मत्तकादिनो । B 64
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥६७२॥

चीवरवग्गो निट्ठितो ।

---

१. वीही—म०; वीहिं—सी० ।
२. गच्छति—म०; गच्छन्ति—सी० ।
३. च—म०; व—सी० ।

(२) एळकलोमवग्गो

१. कोसियकथा

एकेनापि च मिस्सेत्वा, सन्थतं कोसियण्सुना ।
होति निस्सग्गियापत्ति, कारापेन्तस्स भिक्खुनो ॥६७३॥

परत्थाय करोन्तस्स, कारापेन्तस्स सन्थतं ।
अञ्ञेन च कतं लद्धा, सेवमानस्स दुक्कटं ॥६७४॥

अनापत्ति वितानं वा, भुम्मत्थरणं एव वा ।
भिसिं बिम्बोहनं वा पि, करोन्तस्सादिकम्मिनो ॥६७५॥

२. सुद्धकाळककथा

काळकेळकलोमानं, सुद्धानं सन्थतं सचे ।
करेय्यापत्ति होतिस्स, सेसं तु पठमूपमं ॥६७६॥

३. द्वेभागकथा

अनापत्ति तुलं वा पि, बहुं वा सब्बमेव वा ।
करोन्तस्स गहेत्वान, ओदातं कपिलं पि वा ॥६७७॥

अनुक्कमेन एतानि, सन्थतानि च तीणि पि ।
निस्सज्जित्वा पि लद्धानि, सेवमानस्स दुक्कटं ॥६७८॥

समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ।
इमेसं पन तिण्णं पि, ततियं तु क्रियाक्रियं ॥६७९॥

४. छब्बस्सकथा

छन्नं ओरेन वस्सानं, करोन्तस्स च सन्थतं ।
B 65 होति निस्सग्गियापत्ति, ठपेत्वा भिक्खुसम्मुतिं ॥६८०॥

अनापत्ति परत्थाय, कारापेति करोति वा ।
कतं वा पन अञ्ञेन, लभित्वा परिभुञ्जतो ॥६८१॥

छब्बस्सानि करोन्तस्स, तदुद्धं पि च सन्थतं । S. 45
विताने साणिपाकारे, निस्सज्जित्वा कते पि च ॥६८२॥

५. सन्थतकथा[1]

अनापत्ति अनादाय, असन्ते सन्थते पन ।
अञ्ञस्सत्थाय कारेन्तुं[2], कतञ्च परिभुञ्जितुं ॥६८३॥

अनादानवसेनस्स, सुगतस्स विदत्थिया ।
करणेन च सत्थारा, वुत्तमेतं क्रियाक्रियं ॥६८४॥

समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता । R. 50
अनन्तरस्सिमस्सापि, विसेसो नुपलब्भति ॥६८५॥

६. एळकलोमकथा

गच्छन्ते पन याने वा, हत्थि-अस्सादिकेसु वा ।
ठपेति यदि लोमानि, सामिकस्स अजानतो ॥६८६॥

तियोजनमतीतेसु, तेसु आपत्ति भिक्खुनो ।
अगच्छन्तेसु तेस्वेव, ठपितेसु पयं[3] नयो ॥६८७॥

याने पन अगच्छन्ते, अस्से वा हत्थिपिट्ठियं ।
ठपेत्वा अभिरूहित्वा, सचे सारेति वट्टति ॥६८८॥
'न वट्टती' ति निद्दिट्टं, कुरुन्दट्ठकथाय हि ।
तं पनञ्ञं हरापेति, वचनेन विरुज्झति ॥६८९॥

कण्णच्छिद्देसु लोमानि, पक्खिपित्वा पि गच्छतो । B. 66
होति येव किरापत्ति, लोमानं गणनावसा ॥६९०॥

सुत्तकेन च बन्धित्वा, ठपितं पन वट्टति ।
वेणिं कत्वा हरन्तस्स, आपत्ति परिदीपिता ॥६९१॥

१. निसीदन-सन्थतकथा—म०; सन्थतकथा—सी० ।
२. कारेतुं—म०; सी० ।
३. प्ययं—म०; पयं—सी०, ।

सुङ्कघातं अनुप्पत्वा, चोरादीहि उपद्दुतो ।
यो चञ्ञविहितो वा पि, आपत्ति यदि गच्छति ॥६९२॥

तियोजनं हरन्तस्स, ऊनकं वा तियोजनं ।
तथा पच्चाहरन्तस्स, तानि येव तियोजनं ॥६९३॥

निवासत्थाय वा गन्त्वा, हरन्तस्स ततो परं ।
अच्छिन्नं वा पि निस्सट्ठं, लभित्वा हरतो पि च ॥६९४॥

हरापेन्तस्स अञ्ञेन, हरतो कतभण्डकं ।
तथा उम्मत्तकादीनं, अनापत्ति पकासिता ॥६९५॥

इदं पन समुट्ठानं, कायतो कायचित्ततो ।
अचित्तं कायकम्मञ्च, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥६९६॥

७. एळकलोमधोवापनकथा

S. 46 समुट्ठानादिना सद्धिं, लोमधोवापनम्पि च ।
चीवरस्स पुराणस्स, धोवापनसमं मतं ॥६९७॥

८. रूपियपटिग्गहणकथा

गण्हेय्य वा गण्हापेय्य, रजतं जातरूपकं ।
निस्सज्जित्वा पनापत्ति, देसेतब्बा व भिक्खुना ॥६९८॥

R. 51 रजतं जातरूपञ्च, उभिन्नं मासको पि च ।
एतं चतुब्बिधं वत्थु, होति निस्सग्गियावहं ॥६९९॥

B. 67 मुत्ता मणि सिला सङ्खो, पवाळं लोहितङ्कको ।
मसारगल्लं धञ्ञानि, सत्त गो-महिसादिकं ॥७००॥

खेत्तं वत्थु तळाकञ्च, दासिदासादिकं पन ।
दुक्कटस्सेव वत्थूनि, दीपितानि महेसिना ॥७०१ ॥

मुग्ग-मासादिकं सब्बं, सप्पि-आदीनि तण्डुला ।
सुत्तं वत्थं फलं फालं, कप्पियं एवमादिकं ॥७०२॥

तत्थत्तनो पनत्थाय, वत्थुं निस्सग्गियस्स हि ।
सम्पटिच्छति यो भिक्खु, तस्स निस्सग्गियं सिया ॥७०३॥

सङ्घादीनं तं अत्थाय, गण्हतो दुक्कटं तथा ।
दुक्कटस्स च वत्थुं पि, सब्बत्थाय च दुक्कटं ॥७०४॥

सचे कहापणादीनं, सहस्सं पटिगण्हति ।
वत्थूनं गणनायस्स, आपत्तिगणना सिया ॥७०५॥

तथा सिथिल-बद्धेसु, थविकादिसु रूपतो ।
आपत्तिगणना वुत्ता, महापच्चरियं पन ॥७०६॥

"इदं अय्यस्स होतू" ति, वुत्ते पन च केनचि ।
सचे गण्हितुकामो पि, निसेधेतब्बमेव च[1] ॥७०७॥

पटिक्खित्ते पि तं वत्थुं, ठपेत्वा यदि गच्छति ।
तथा गोपायितब्बं तं, यथा तं न विनस्सति ॥७०८॥

"आहरेदमिदं गण्ह, इदं देहीध निक्खिप" ।
इच्चेवं भिक्खुनो वत्तुं, न वट्टति अकप्पियं ॥७०९॥

ठपेत्वा रूपियग्गाहं, निस्सट्ठपरिवत्तितं ।
सब्बेहि परिभोत्तब्बं, भाजेत्वा सप्पि-आदिकं ॥७१०॥

अत्तनो पत्तभागं पि, पटिग्गाहक-भिक्खुनो ।
गहेतुं अञ्ञतो लद्धं, भुञ्जितुं वा न वट्टति ॥७११॥

यं किञ्चि पन सम्भूतं, पच्चयं वत्थुतो ततो । B. 68
भिक्खुनो सेवमानस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥७१२॥

अज्झारामे अनापत्ति, तं अज्झावसथे पि वा । S. 47
गहेत्वा वा गहापेत्वा, निक्खिपन्तस्स भिक्खुनो ॥७१३॥

---

१. च—म०; तं—सी० ।

तिकपाचित्तियं वुत्तं, रूपियं ति अरूपिये ।
सञ्ञिनो विमतिस्सापि होति आपत्ति दुक्कटं ॥७१४॥

R.52 समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, अयमेव विसेसता ॥७१५॥

९. रूपियसंवोहारकथा

वत्थुं निस्सग्गियस्सापि, वत्थुं वा दुक्कटस्स च ।
कप्पियस्स च वत्थुं वा, यो निस्सग्गियवत्थुना ॥७१६॥

वत्थुना दुक्कटस्सापि, वत्थुं निस्सग्गियस्स वा ।
परिवत्तेति आपत्ति, कप्पियेन च वत्थुना ॥७१७॥

दुक्कटस्स च वत्थुं वा, वत्थुं वा कप्पियस्स च ।
वत्थुना दुक्कटस्सेव, परिवत्तेति दुक्कटं ॥७१८॥

वत्थुना कप्पियस्सापि, तथा दुक्कटवत्थुकं ।
परिवत्तेति यो तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥७१९॥

वत्थुनो दुक्कटस्सापि, तथा निस्सग्गियस्स च ।
गहणं वारितं पुब्बे, इमिना परिवत्तनं ॥७२०॥

रूपियं ति च सञ्ञिस्स, विमतिस्स अरूपिये ।
तेन द्वे दुक्कटा होन्ति, चेतापेन्तस्स रूपियं ॥७२१॥

अरूपियन्ति सञ्ञिस्स, अनापत्ति अरूपिये ।
'इदं गहेत्वा देही' ति, वदतो पि च पञ्चहि ॥७२२॥

सेसं अनन्तरेनेव, समुट्ठानादिकं समं ।
B.69 इदं क्रियसमुट्ठानं, अयमेव विसेसता ॥७२३॥

१०. कयविक्कयकथा

कप्पियं कप्पियेनेव, परिवत्तयतो पन ।
होति निस्सग्गियापत्ति, ठपेत्वा सहधम्मिके ॥७२४॥

अकप्पियस्स वत्थुस्स, तेनेव परिवत्तनं ।
न गच्छतीति निद्दिट्ठं, कयविक्कयसङ्गहं ।।७२५।।

तस्मा मातापितूनं पि, वत्थुं यं किञ्चि कप्पियं ।
"इदं[1] देहिमिना ही" ति, वदतो पन दुक्कटं ।।७२६।।

सकं वा देति चे भण्डं, एवं वत्वान मातुया ।
मातुया वा तथा भण्डं, सयं गण्हाति दुक्कटं ।।७२७।।

सहत्थं परभण्डस्मिं, परहत्थञ्च अत्तनो ।
भण्डके पन सम्पत्ते, निस्सग्गियमुदीरितं ।।७२८।।

"गहेत्वा वा इदं नाम, भुञ्जित्वा भोजनं[2] इमं । S. 48
इदं नाम करोही" ति, वत्तुं पन न वट्टति ।।७२९।।

विघासादमथञ्ञं वा, "भुञ्जित्वा भोजनं[3] इमं ।
छल्लिं वा पन वल्लिं वा, कट्ठं वा दारुमेव वा ।।७३०।।

आहरा" ति वदन्तस्स, वत्थूनं गणनावसा । R. 53
होन्ति आपत्तियो तस्स, भिक्खुनो कयविक्कये ।।७३१।।

"इमञ्च यागुं पिव भुञ्ज भत्तं,
भुत्तोसि भुञ्जिस्ससि भुञ्जसीदं ।
भत्तं इदं[4] नाम करोहि कम्मं,"
इच्चेव वत्तुं पन वट्टतेव ।।७३२।।

भूमिया सोधने वा पि, लिम्पने वत्थधोवने । B. 70
एत्थ किञ्चि पि[5] नत्थञ्ञं, भण्डं निस्सज्जितब्बकं ।।७३३।।

---

१. इमं—म०; इदं– सी० ।
२. ओदनं—म०, सी० ।
३. ओदनं—म०, सी, ।
४. इमं—म०; इदं—सी० ।
५, किञ्चापि—म०; किञ्चि पि०—सी० ।

निस्सग्गिये च वत्थुम्हि, नट्ठे भुत्ते पि वा यथा ।
देसेतब्बा व आपत्ति, देसेतब्बा तथा अयं ।।७३४।।

इमिना च[1] इमं नाम, गहेत्वा देहि मे'' इति ।
आचिक्खति अनापत्ति, ठपेत्वा भण्डसामिकं ।।७३५।।

''इदं ममत्थि अत्थो मे, इमिना'' ति च भासतो ।
सेसं अनन्तरेनेव, समुट्ठानादिना[2] समं ।।७३६।।

❀एळकलोमवग्गो निट्ठितो ।

(३) पत्तवग्गो

१. पठमपत्तकथा

मत्तिकायोमया पत्ता, कप्पिया जातितो दुवे ।
तयो पत्तस्स वण्णा तु, उक्कट्ठो मज्झिमोमको ।।७३७।।

द्विन्नं तण्डुलनाळीनं, भत्तं मगधनाळिया ।
खादनञ्च चतुब्भागं, व्यञ्जनञ्च तदूपियं ।।७३८।।

उक्कट्ठो नाम सो पत्तो, यो तं सब्बं तु गण्हति ।
मज्झिमो तस्सुपड्ढो व[3], तदुपड्ढो व[4] ओनको ।।७३९।।

उक्कट्ठस्स च उक्कट्ठो, तस्सेवोमक-मज्झिमो[5] ।
एवं मज्झिम-ओमेसु, नव पत्ता भवन्ति हि ।।७४०।।

---

१. व—म०; च—सी० ।
२. समुट्ठानादिकं—म०; समुट्ठानादिना—सी० ।
❀ म पोत्थके 'कोसियवग्गो' ति दिस्सति । रो० पोत्थके पन 'एळकलोमवग्गो' ति दिस्सति ।
३. च—म०; व—सी० ।
४. च—म०; व—सी० ।
५. मज्झिमा—म०; मज्झिमो—सी० ।

उक्कट्ठुक्कट्ठको तेसु, अपत्तो ओमको मतो ।
तस्मा नापि अधिट्ठानं, गच्छन्ति न[1] विकप्पनं ॥७४१॥

सेसं सत्तविधं पत्तं पत्तलक्खणसंयुत्तं ।
अधिट्ठाय विकप्पेत्वा, परिभुञ्जेय्य पण्डितो ॥७४२॥

दसाहपरमं कालं, धारेय्यो अतिरेकको[2] । S. 49 B. 71
अतिक्कामयतो पत्तं, तञ्हि निस्सग्गियं सिया ॥७४३॥

यं पत्तं न विकप्पेति, यं नाधिट्ठेति वा पन ।
विनयञ्ञूहि सो पत्तो, अतिरेको ति वण्णितो ॥७४४॥

वत्तब्बं तु "इमं पत्तं, अधिट्ठामी" ति सम्मुखे ।
एतं पत्तं" ति दूरस्मिं, पच्चुद्धारे पयं[3] नयो ॥७४५॥

आभोगं मनसा कत्वा, कत्वा कायविकारकं ।
कायेन पि च पत्तस्स, अधिट्ठानं पकासितं ॥७४६॥

पत्तो जहतधिट्ठानं[4], दान-भेदा च[5] नासतो ।
विब्भमुद्धार- पच्चक्ख- परिवत्तन- गाहतो ॥७४७॥

कङ्गुसित्थप्पमाणेन, खेनाधिट्ठानमुज्झति ।
पिदहित्वा अद्धिट्ठेय्य, अयोचुण्णेन वाणिया ॥७४८॥

यो हि निस्सग्गियं पत्तं, अनिस्सज्जेव भुञ्जति ।
दुक्कटं तस्स निद्दिट्ठं, भुत्वा धोवन-धोवने ॥७४९॥

सुवण्ण-मणिपत्तो च, वेळुरिया-फळिकुब्भवो ।
काच-कंसमयो पत्तो, तिपु-सीसमयो पि च ॥७५०॥

---

१. न गच्छन्ति – म०; गच्छति न—सी० ।
२. अतिरेकतो—म०; अतिरेकको—सी० ।
३. प्ययं —म०; पयं—सो० ।
४. जहाति—म०; जहत—सी० ।
५. दान-भेदक—म०; दान-भेदा च—सी० ।

तथा दारुमयो पत्तो, तम्ब-सज्झुमयो पि च ।
एकादसविधो पत्तो, बुत्तो दुक्कट-वत्थुको ।।७५१।।

घट-सीसकटाहो च, तुम्बञ्चस्सानुलोमिकं ।
तम्बलोहमयं तत्थ, थालकं पन वट्टति ।।७५२।।

फळिक-काच-कण्सानं, तट्टकादीनि[1] कानीचि ।
पुग्गलस्स न वट्टन्ति, वट्टन्ति गिहि-सङ्घिका ।।७५३।।

यं किञ्चि सोदकं पत्तं, पटिसामेय्य दुक्कटं ।
साधुकं वोदकं कत्वा, पटिसामेय्य पण्डितो ।।७५४।।

B. 72 भिक्खुनो सोदकं पत्तं, ओतापेतुं न वट्टति ।
उण्हे न निदहेतब्बो, निदहन्तस्स दुक्कटं ।।७५५।।

मीढन्ते[2] परिभण्डन्ते, ठपेतुं न च वट्टति ।
मीढिया[3] परिभण्डे वा, वित्थिण्णे पन वट्टति ।।७५६।।

दारु-आधारके पत्ते, द्वे ठपेतुं पि वट्टति ।
अयमेव नयो दण्ड-भूमि-आधारकेसु पि ।।७५७।।

तट्टिकाय पि चोळे वा, पोत्थके कटसारके ।
परिभण्डकतायापि, भूमियं वालुकासु वा ।।७५८।।

R. 55 तथारूपासु सुद्धासु, ठपेतुं पन वट्टति ।
सरजाय ठपेन्तस्स, दुक्कटं खरभूमिया ।।७५९।।

दण्डे वा नागदन्ते वा, लग्गेतुं पि न वट्टति ।
S. 50 छत्तङ्ग-मञ्च-पीठेसु, ठपेन्तस्स च दुक्कटं ।।७६०।।

अटनीसु हि बन्धित्वा, ओलम्बेतुं पि वट्टति ।
बन्धित्वा पि न मञ्चस्स, ठपेतुं परिवट्टति ।।७६१।।

---

१. तट्टिकादिनि—म०; कटकादीनि—सी० ।

२. मिड्ढन्ते—म०; मीढन्ते—सी० ।

३. मिड्ढिया—म०; मीढिया—सी० ।

मञ्चपोठट्टके पत्तं, ठपेतुं पन वट्टति ।
भत्तपूरो पि वा छत्ते, ठपेतुं न च वट्टति ॥७६२॥

तयो भाणवारा निट्ठिता ।

कवाटं न पणामेय्य, पत्तहत्थो सचे पन ।
येन केनचि अङ्गेन, पणामेय्यस्स दुक्कटं ॥७६३॥

न नीहरेय्य पत्तेन, चलकानट्ठिकानि वा ।
उच्चिट्ठमुदकं वा पि, नीहरन्तस्स दुक्कटं ॥७६४॥

पत्तं पटिग्गहं कत्वा, धोवितुं हत्थमेव वा ।
मुखतो नीहटं पत्ते, ठपेतुं न च वट्टति ॥७६५॥

अनापत्ति दसाहस्स, अन्तो येव च यो पन । B. 73
अधिट्ठेति विकप्पेति, विस्सज्जेति विनस्सति ॥७६६॥

पठमस्स हि पत्तस्स, पठमेन महेसिना ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥७६७॥

२. दुतियपत्तकथा

पञ्चबन्धन-ऊनस्मिं, पत्ते सति च यो पन ।
विञ्ञापेय्य नवं पत्तं, तस्स निस्सग्गियं सिया ॥७६८॥

बन्धनं एकमुद्दिट्ठं, द्वङ्गुलाय च राजिया ।
बन्धनानि च चत्तारि, तथाट्ठङ्गुलराजिया ॥७६९॥

पञ्च वा राजियो यस्स, एका वा पि दसङ्गुला ।
अपत्तो नामयं पत्तो, विञ्ञापेय्य ततो परं ॥७७०॥

अयोपत्तो अनेकेहि, लोहमण्डलकेहि वा ।
बद्धो वट्टति मट्ठो व[1], अयोचुण्णेन वाणिया ॥७७१॥

---

१. चे—म०; व—सी० ।

पत्तं सङ्घस्स निस्सट्ठं, तस्स निस्सग्गियं पन ।
अनुकम्पाय तं तस्मिं, अगण्हन्तस्स दुक्कटं ॥७७२॥

दीयमाने तु पत्तस्मिं, यस्स सो न च रुच्चति ।
अप्पिच्छताय वा पत्तं, तं न गण्हाति वट्टति ॥७७३॥

R. 56 अपत्तस्स तु भिक्खुस्स, न दातब्बो ति दीपितो ।
तत्थ यो पत्तपरियन्तो, सो देय्यो तस्स भिक्खुनो ॥७७४॥

सचे सो तं जिगुच्छन्तो, अप्पदेसे ठपेति वा ।
विस्सज्जेति अभोगेन, परिभुञ्जति दुक्कटं ॥७७५॥

S. 51 B. 74 नट्ठे भिन्ने पि वा पत्ते, अनापत्ति पकासिता ।
अत्तनो ञातकादीनं, गण्हतो वा धनेन वा ॥७७६॥

सञ्चरित्त-समुट्ठानं, क्रिया[1] पण्णत्तिवज्जकं ।
कायकम्मं वचीकम्मं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥७७७॥

३. भेसज्जसिक्खापदकथा

सप्पि-आदिं पुरेभत्तं, भेसज्जं पतिगय्ह तं[2] ।
सामिसं पि पुरेभत्तं, परिभुञ्जति वट्टति ॥७७८॥

ततो पट्ठाय सत्ताहं, तं वट्टति निरामिसं ।
सत्ताहातिक्कमेनस्स[3], निस्सग्गियमुदीरितं ॥७७९॥

पच्छाभत्तं पि गण्हित्वा, कत्वा सन्निधिकारकं ।
सायतो पन सत्ताहं, वट्टतेव निरामिसं ॥७८०॥

पुरेभत्तं पि पच्छा वा, सयमुग्गहितं पन ।
सरीरभोगे नेतब्बं, सायितुं न च वट्टति ॥७८१॥

---

१. क्रियं--म०; क्रिया—सी० ।
२. हि--म०; तं—सी० ।
३. सत्ताहातिक्कमेतस्स--म०; सत्तोहातिक्कमेतस्स—सी० ।

नवनीतं पुरेभत्तं, भिक्खुना गहितं सचे ।
तापेत्वानुपसम्पन्नो, देति वट्टति सामिसं ॥७८२॥

सयं तापेति चे भिक्खु, सत्ताहं पि निरामिसं ।
तापनं नवनीतस्स, सामपाको न होति सो ॥७८३॥

पच्छाभत्तं गहेत्वा चे, येन केनचि तापितं ।
वट्टतेव च तं सप्पि, सत्ताहं पि निरामिसं ॥७८४॥

खीरं दधिं वा पि[1] पटिग्गहेत्वा,
सयं पुरेभत्तमथो करोति ।
सप्पि पुरेभत्तकमेव तस्स,
निरामिसं वट्टति भिक्खुनो तं ॥७८५॥

पच्छाभत्तकतो उद्धं, तं न वट्टति सायितुं ।
सवत्थुकस्स सप्पिस्स, गहितत्ता व भिक्खुनो ॥७८६॥

सत्ताहातिक्कमे पिस्स, न दोसो कोचि विज्जति । B. 75
पटिग्गहेत्वा तानीति, वुत्तत्ता हि महेसिना ॥७८७॥

यथा कप्पियसप्पिम्हि, निस्सग्गियमुदीरितं । R. 57
तथाकप्पियसप्पिम्हि, दुक्कटं परिदीपितं ॥७८८॥

सब्बाकप्पियमंसानं, वज्जेत्वा मंसमेव च ।
खीरं दधि च सप्पि च, नवनीतञ्च वट्टति ॥७८९॥

येसं कप्पति मंसम्हि, तेसं सप्पी ति किं इदं ।
पणीतभोजनस्सापि, तथा सत्ताहकालिके ॥७९०॥

निस्सग्गियस्स वत्थूनं, परिच्छेद-नियामनं । S. 52
न चाकप्पियमंसानं, सप्पि-आदि-निवारणं[2] ॥७९१॥

---

१. चापि—म०; वापि—सी० ।
२. निवारितं—म०; निवारणं—सी० ।

नवनीते पि सप्पिम्हि, गहितुग्गहितादिके ।
सब्बो वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥७९२॥

तेलभिक्खाय भिक्खूनं, पविट्ठानं उपासका ।
तेलं वा नवनीतं वा, सप्पिं वा आकिरन्ति हि ॥७९३॥

भत्तसित्थानि वा तत्थ, तण्डुला वा भवन्ति चे ।
आदिच्चपक्कं संसत्तं[1], होति सत्ताहकालिकं ॥७९४॥

तिल-सासपतेलं वा, मधुकेरण्डतेलकं ।
गहितं तु पुरेभत्तं, सामिसं पि निरामिसं ॥७९५॥

पच्छाभत्तकतो उद्धं, सायितब्बं निरामिसं ।
सत्ताहातिक्कमे तेसं, वसा निस्सग्गियं सिया ॥७९६॥

एरण्ड-मधुकट्ठीनि, सासपे पि च अत्तना[2] ।
गहेत्वा कततेलम्पि, होति सत्ताहकालिकं ॥७९७॥

यावजीविकवत्थुत्ता, तेसं तिण्णं पि भिक्खुनो ।
सवत्थु-गहणे तस्स, काचापत्ति न विज्जति ॥७९८॥

B. 76 अत्तना यं कतं तेलं, तं वट्टति निरामिसं ।
सत्ताहातिक्कमेनस्स, होति निस्सग्गियं पन ॥७९९॥

दुक्कटं सासपादीनं, तेलत्थायेव भिक्खुना ।
गहेत्वा ठपितानं तु, सत्ताहातिक्कमे सिया ॥८००॥

नाळिकेर-करञ्जानं, तेलं कुरवकस्स च ।
निम्ब-कोसम्बकानञ्च, तेलं भल्लातकस्स च ॥८०१॥

इच्चेवमादिकं सब्बं, अवुत्तं पाळियं पन ।
गहेत्वा निक्खिपन्तस्स, दुक्कटं समयच्चये ॥८०२॥

---

१. संसट्ठं—म०; संसत्तं—सी० ।

२. सासपादीनि चत्तना—म०; सासपे च अत्तना—सी० ।

यावकालिकभेदञ्च यावजीविकमेव[1] च । R. 58
विदित्वा सेसमेत्थापि, सप्पिना सदिसं नये[2] ॥८०३॥

अच्छ-मच्छ-वराहानं, सुसुका-गद्रभस्स च ।
वसानं पन पञ्चन्नं, तेलं पञ्चविधं भवे ॥८०४॥

सब्बमेव वसातेलं, कप्पियाकप्पियस्स च ।
मनुस्सानं वसातेलं, ठपेत्वा पन वट्टति ॥८०५॥

वसं पटिग्गहेत्वान, पुरेभत्तं पनत्तना ।
पक्कं वट्टति संसत्तं[3], सत्ताहं पि निरामिसं ॥८०६॥

सचे अनुपसम्पन्नो, कत्वा तं देति वट्टति ।
सामिसं पि पुरेभत्तं, ततो उद्धं निरामिसं ॥८०७॥

पटिग्गहेतुं कातुं वा, पच्छाभत्तं न वट्टति । S. 53
सेसो वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विभाविना ॥८०८॥

गहितञ्हि पुरेभत्तं, मधुं मधुकरीकतं ।
वट्टतेव पुरेभत्तं, सामिसं पि निरामिसं ॥८०९॥

पच्छाभत्तकतो उद्धं, सत्ताहं पि निरामिसं । B. 77
सत्ताहातिक्कमे दोसो, वत्थूनं गणनावसा ॥८१०॥

उच्छुम्हा पन निब्बत्तं, पक्कापक्कं घनाघनं ।
रसादि पन तं सब्बं, फाणितं ति पवुच्चति ॥८११॥

फाणितं तं[4] पुरेभत्तं, गहितं पन वट्टति ।
सामिसं पि पुरेभत्तं, ततो उद्धं निरामिसं ॥८१२॥

असंसत्तेन उच्छुस्स, रसेन कत-फाणितं ।
गहितेन पुरेभत्तं, तदहे व निरामिसं ॥८१३॥

---

१. यावजीवकमेव—म०; यावजीविकमेव—सी० ।
२. सदिसो नयो—म०; सदिसं नये—सी० ।
३. संसट्ठं—म०; संसत्तं—सी० ।
४. तु—म०; तं—सी० ।

उच्छुं पटिग्गहेत्वान, कते पेस नयो मतो ।
पच्छाभत्तकतो उद्धं, तं न वट्टति सायितुं ॥८१४॥

गहितत्ता सवत्थुस्स, सत्ताहातिक्कमे पि च ।
होति तस्स अनापत्ति, पच्छाभत्तकते पि च ॥८१५॥

संसत्तञ्च[1] पुरेभत्तं, गहितं तमुपासको ।
तदहं[2] देति चे कत्वा, सामिसं पि च वट्टति ॥८१६॥

संसत्थेन[3] पुरेभत्तं, गहितेन सयं कतं ।
पच्छाभत्तकतञ्चापि, सत्ताहं पि निरामिसं ॥८१७॥

कतं मधुकपुप्फानं, फाणितं सीतवारिना ।
सामिसं पि पुरेभत्तं, ततो उद्धं निरामिसं ॥८१८॥

R. 59 सत्ताहातिक्कमे पिस्स, दुक्कटं परिदीपितं ।
पक्खिपित्वा कतं खीरं, होति तं यावकालिकं ॥८१९॥

फलानं पन सब्बेसं, यावकालिकसञ्ञिनं ।
यावकालिकमिच्चेव, फाणितं परिदीपितं ॥८२०॥

पच्छाभत्तं पि भिक्खुस्स, पच्चये सति केवलं ।
कालिका पन वट्टन्ति, पुरेभत्तं यथासुखं ॥८२१॥

लभित्वा पन निस्सट्ठं, तं तु सत्ताहकालिकं ।
अरु-आदीनि मक्खेतुं, सायितुं वा न वट्टति ॥८२२॥

B. 78 अञ्ञस्स पन भिक्खुस्स, कायभोगो व[4] वट्टति ।
चजित्वा निरपेक्खो व, लभित्वा पुन सायितुं ॥८२३॥

---

१. संसट्ठञ्च—म०; संसत्तञ्च—सी० ।

२. तदहे—म०; तदहं—सी० ।

३. संसट्ठेन—म०; संसत्थेन—सी० ।

४. कायभोगे च—म०; कायभोगे व—सी० ।

अनापत्ति अधिट्ठेति, विस्सज्जेति विनस्सति ।
अच्छिन्दित्वा च विस्सासं, गण्हतुम्मत्तकादिनो ॥८२४॥

समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता । S. 54
सदा कठिनचित्तेन, पठमेनेव सत्थुना ॥८२५॥

४. वस्सिकसाटिककथा

मासो सेसो ति गिम्हानं, परियेसेय्य साटिकं ।
अड्ढमासो व सेसो ति, कत्वा परिदहे बुधो ॥८२६॥

कत्वा पन सतुप्पादं, वस्ससाटिकचीवरं ।
निप्फादेन्तस्स भिक्खुस्स, समये पिट्ठिसम्मते ॥८२७॥

होति निस्सग्गियापत्ति, ञातकाञ्ञातकादिनो ।
तेसु येव च विञ्ञत्तिं, कत्वा निप्फादने तथा ॥८२८॥

कत्वा पन सतुप्पादं, समये कुच्छिसञ्ञिते ।
निप्फादेन्तस्स भिक्खुस्स, वत्थमञ्ञतकादिनो ॥८२९॥

तस्सादिन्नकपुब्बेसु, वत्तभेदेन दुक्कटं ।
करोतो तत्र विञ्ञत्तिं, निस्सग्गियमुदीरितं ॥८३०॥

ओवस्सापेति चे कायं, नग्गो सति पि चीवरे ।
न्हानस्स परियोसाने, दुक्कटं विवटङ्गणे ॥८३१॥

ऊनके पन मासस्मिं, अतिरेको ति सञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥८३२॥

अच्छिन्नचीवरस्सापि, अनापत्तापदासु पि ।
न्हानकोट्ठक-वापिसु, न्हायन्तस्स* भिक्खुनो ॥८३३॥

सञ्चरित्तसमुट्ठानं, क्रिया[1] पण्णत्तिवज्जकं । B. 79
कायकम्मं वचीकम्मं, तिचितञ्च तिवेदनं ॥८३४॥

---

* म० पोत्थके 'च' सद्दो दिस्सति । रो० पोत्थके पन न दिस्सति ।

१. क्रियं—म०; क्रिया—सी० ।

५. चीवरच्छिन्नकथा[1]

R.60 सामं तु चीवरं दत्वा, अच्छिन्दन्तस्स तं पुन ।
सकसञ्ञाय भिक्खुस्स, तस्स निस्सग्गियं सिया ॥८३५॥

एका येव पनापत्ति, एकमच्छिन्दतो सिया ।
बहूनि एकाबद्धानि,, अच्छिन्दन्तस्स वा तथा ॥८३६॥

विसुं ठितानि एकेक-माहरापयतो पन ।
वत्थानं गणनायस्स, आपत्तिगणना सिया ॥८३७॥

"मया दिन्नानि सब्बानि, आहरा" ति च भासतो ।
एकेन वचनेनेव, होन्ति आपत्तियो बहू ॥८३८॥

आणापेति सचे अञ्ञं, भिक्खुं 'गण्हा' ति चीवरं ।
बहूनि गण्हताणत्तो, एकं पाचित्तियं सिया ॥८३९॥

"मया दिन्नानि सब्बानि, गण्हा" ति वदतो पन ।
एकायस्स च वाचाय, आणापेन्तस्स दुक्कटं[2] ॥८४०॥

S.55 "सङ्घाटिमुत्तरासङ्गं, गण्ह गण्हा" ति भासतो ।
होति वाचाय वाचाय, आणापेन्तस्स दुक्कटं[2] ॥८४१॥

विकप्पनूपगं किञ्चि, ठपेत्वा पच्छिमं परं ।
अञ्ञं पन परिक्खारं, छिन्दापेन्तस्स दुक्कटं ॥८४२॥

ठपेत्वा उपसम्पन्नं, अञ्ञेसं चीवरादिकं ।
अच्छिन्दतो पि भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥८४३॥

एवं अनुपसम्पन्ने, उपसम्पन्नसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, अछिन्दन्तस्स दुक्कटं ॥८४४॥

B.80 सो वा देति सचे तुट्ठो, दुट्ठो विस्सासमेव वा ।
गण्हतो पि अनापत्ति, तथा उम्मत्तकादिनो ॥८४५॥

---

१. चीवरच्छिन्दनकथा—म०, सी० ।
२. होन्ति आपत्तियो बहू—म०; आणापेन्तस्स दुक्कटं—सी० ।

अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ।
अञ्ञत्र वेदनायेत्थ, होति सा दुक्खवेदना ॥८४६॥

६. सुत्तविञ्ञत्तिकथा

विञ्ञापेत्वा सचे सुत्तं, छब्बिधं सानुलोमिकं ।
चीवरं तन्तवायेहि, वायापेति न वट्टति ॥८४७॥

सामं विञ्ञापितं सुत्तं, अकप्पियमुदीरितं ।
तन्तवायो पि विञ्ञत्तो, तथा अञ्ञातकादिको ॥८४८॥

विञ्ञत्त-तन्तवायेन, सुत्तेनाकप्पियेन च ।
चीवरं वायपेन्तस्स, निस्सग्गियमुदीरितं ॥८४९॥

विदत्थिमत्ते दीघेन, हत्थमत्ते तिरीयतो । R. 61
वीते निस्सग्गियं वुत्तं, फलके फलके पि च ॥८५०॥

तेनेव कप्पियं सुत्तं, वायापेन्तस्स दुक्कटं ।
तत्थेव तन्तवायेन, कप्पियेन अकप्पियं ॥८५१॥

एकन्तरिकतो वा पि, दीघतो वा तिरीयतो ।
कप्पियाकप्पियेहेव, बीते सुत्तेहि दुक्कटं ॥८५२॥

कप्पियाकप्पियेहेव, तन्तवायेहि चे[1] कते ।
कप्पियाकप्पियं सुतं, मिस्सेत्वा तस्स दुक्कटं ॥८५३॥

सचे अकप्पियं सुत्तं, वारेनेव विनन्ति चे ।
दस्सेत्वा व परिच्छेदं, अकप्पियविते पन ॥८५४॥
पाचित्तियं पमाणस्मि, तदूने दुक्कटं सिया ।
इतरेन विते वत्थे, उभयत्थेव दुक्कटं ॥८५५॥

द्वे पि वेमं गहेत्वा वा, एकतो व विनन्ति चे । B. 81
फलके फलके तस्स, दुक्कटं परिदीपितं ॥८५६॥

---

१. वे—म०; चे—सी० ।

S. 56 एतेनेव उपायेन, भेदे सब्बत्थ साधुकं।
आपत्तिभेदो विञ्ञेय्यो, विञ्ञुना विनयञ्ञुना ॥८५७॥

कप्पियो तन्तवायो पि, सचे सुत्तं पि कप्पियं।
चीवरं वायपेन्तस्स, अनापत्ति पकासिता ॥८५८॥

अनापत्ति परिस्सावे, आयोगे अंसवट्टके।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥८५९॥

७. पेसकारकथा

अप्पवारितञ्ञातीनं, तन्तवाये समेच्च चे।
विकप्पं चीवरे भिक्खु, आपज्जति न वट्टति ॥८६०॥

दीघायतप्पितत्थाय, सुत्तवड्ढनके कते।
भिक्खु निस्सग्गियापत्तिं, आपज्जति न संसयो ॥८६१॥

भिक्खुनो ञातकादीनं, तन्तवायेसु अत्तनो।
धनेनञ्ञस्स चत्थाय, अनापत्ति विनिद्दिसे ॥८६२॥

वायापेन्तस्स अप्पग्घं, महग्घं कत्तुकामिनो।
तथा उम्मत्तकादीनं, सेसं वुत्तमनन्तरे ॥८६३॥

८. अच्चेकचीवरकथा

R. 62 वस्सं वुत्थे यमुद्दिस्स, भिक्खू दीयति चीवरं।
पवारणाय पुब्बे व, तं होतच्चेकचीवरं ॥८६४॥

पुरे पवारणायेव, भाजेत्वा यदि गय्हति।
वस्सच्छेदो न कातब्बो, सञ्ञिकं तं करोति चे ॥८६५॥

B. 82 अनापत्ति अधिट्ठेति, अन्तो-समयमेव तं।
विस्सज्जेति विकप्पेति, विनस्सति च डय्हति ॥८६६॥

तस्सच्चायिकवत्थस्स, कठिने तु अनत्थते।
परिहारेकमासो व, दासाहपरमो मतो ॥८६७॥

अत्थते कठिने तस्स, पञ्च मासा पकासिता ।
परिहारो मुनिन्देन, दसाहपरमा पन ॥८६८॥

समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ।
पठमेनाक्रियाचित्तं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥८६९॥

९. सासङ्ककथा

वसित्वा पन चे भिक्खु, पुब्ब-कत्तिकपुण्णमं ।
ठपेत्वा चीवरं गामे, पच्चये सति तादिसे ॥८७०॥

छारत्तपरमं तेन, वसितब्बं विना ततो ।
उत्तरिं वसतो दोसो, विना सङ्घस्स सम्मुतिं ॥८७१॥

कत्तिके येव मासस्मिं, पठमाय पवारितो । S 57
पच्छिमेन पमाणेन, युत्ते सासङ्कसम्मते ॥८७२॥

सेनासने वसन्तो व, ठपेतुं एकचीवरं ।
चतुरङ्गसमायोगे, लभतीति पकासितो ॥८७३॥

यं गामं गोचरं कत्वा, भिक्खु आरञ्ञके वसे ।
तस्मिं गामे ठतेतुं तं, मासं एकं तु वट्टति ॥८७४॥

अञ्ञत्थेव वसन्तस्स, छारत्तपरमं मतं ।
अयमस्स अधिप्पायो, पटिच्छन्नो पकासितो ॥८७५॥

सेनासनमथागन्त्वा, सत्तमं अरुणं पन ।
उट्ठापेतुं विदूरत्ता, असक्कोन्तस्स भिक्खुनो ॥८७६॥

गामसीमम्पि वा गन्त्वा, वसित्वा यत्थ कत्थचि । B. 83
चीवरस्स पवत्तिं सो, ञत्वा गच्छति वट्टति ॥८७७॥

एवञ्चापि असक्कोन्तो, ञत्वा तत्थेव पण्डितो ।
खिप्पं पच्चुद्धरे ठाने, अतिरेके हि तिट्ठति ॥८७८॥

विस्सज्जेति अनापत्ति, विनस्सति च डय्हति । R. 63
अच्छिन्दने च विस्सासे, भिक्खुसम्मुतिया पि वा ॥८७९॥

समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ।
दुतियेन मुनिन्देन, तेन सासङ्कसम्मते ॥८८०॥

१०. परिणतकथा

जानं परिणतं लाभं, भिक्खु सङ्घस्स यो पन ।
अत्तनो परिणामेय्य, तस्स निस्सग्गियं सिया ॥८८१॥

सचे 'अञ्ञस्स देही' ति, परिणामेति भिक्खुनो ।
सुद्धिकं सुद्धचित्तेन, पाचित्तियमुदीरितं ॥८८२॥

चीवरं वा परस्सेकं, एकं वा पन अत्तनो ।
परिणामेय्य चे सद्धिं, द्वे पि पाचित्तियो सियुं ॥८८३॥

सङ्घस्स पन यं दिन्नं, तं गहेतुं न वट्टति ।
सङ्घस्सेव पदातब्बो, अदेन्तस्स पराजयो ॥८८४॥

चेतियस्स च सङ्घस्स, पुग्गलस्स पि वा पन ।
अञ्ञस्स पोण-मञ्ञस्स, परिणामेय्य दुक्कटं ८८५॥

यो पनन्तमसो भिक्खु, सुनखस्स पि ओणतं ।
सुनखस्स पनञ्ञस्स, परिणामेय्य दुक्कटं ॥८८६॥

B. 84 इदञ्हि तिसमुट्ठानं, क्रिया[१] सञ्ञाविमोक्खकं ।
कायकम्मं वचीकम्मं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥८८७॥

पत्तवग्गो निट्ठितो

ते नेकवत्तुग्ग-तरङ्गमालं,
S 58 सीलन्तमापत्ति-विपत्ति-गाहं ।
तरन्ति पञ्ञत्ति-महासमुद्दं,
विनिच्छयं ये पनिमं तरन्ति ॥८८८॥

इति विनयविनिच्छये निस्सग्गिय-कथा निट्ठिता ।

---

१. क्रियं—म०; क्रिया—सी० ।

५ पाचित्तिय-कथा

(१) मुसावादवग्गो

१. सम्पजानमुसावादकथा

सम्पजानमुसावादे, पाचित्तियमुदीरितं । R. 64
दवा रवा भणन्तस्स, न दोसुम्मत्तकादिनो ॥८८९॥

अञ्ञत्थापत्तियो पञ्च, मुसावादस्स कारणा ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अदिन्नादान-तुल्यका ॥८९०॥

२. ओमसवादकथा

जाति-आदिसु वुत्तेसु, दसस्वक्कोसवत्थुसु ।
भूतेन वा अभूतेन, येन केनचि वत्थुना ॥८९१॥

याय कायचि भासाय, हत्थमुद्दाय वा पन ।
पाराजिकं अनापन्नं, भिक्खुं मापन्नमेव वा ॥८९२॥

अञ्ञत्रञ्ञापदेसेन, ओमसन्तस्स भिक्खुनो ।
तस्स पाचित्तियापत्ति, सम्बुद्धेन पकासिता ॥८९३॥

तेहेवञ्ञापदेसेन, पाळिमुत्त-पदेहि पि । B. 85
सब्बत्थानुपसम्पन्नं, अक्कोसन्तस्स दुक्कटं ॥८९४॥

अनक्कोसितुकामस्स, केवलं दवकम्यता ।
वदतो पन सब्बत्थ, दुब्भासितमुदीरितं ॥८९५॥

पविट्ठानुपसम्पन्न-ट्ठाने इध च भिक्खुनी ।
अनापत्ति पुरक्खत्वा, अत्थ-धम्मानुसासनिं ॥८९६॥

वदतो पन भिक्खुस्स, समुट्ठानादयो नया ।
अनन्तरसमा वुत्ता, दुक्खा होतेत्थ वेदना ॥८९७॥

३. पेसुञ्ञकथा

आपत्ति भिक्खुपेसुञ्ञे, दुविधाकारतो सिया।
अत्तनो पियकामस्स, परभेदत्थिनो पि वा ॥८९८॥

अक्कोसन्तस्स परियाय-पाळिमुत्तनयेहि च।
वचनस्सुपसंहारे, होति आपत्ति दुक्कटं ॥८९९॥

तथा अनुपसम्पन्न[1], अक्कोसं हरतो पि च।
ठिता अनुपसम्पन्न-ट्ठाने इध च भिक्खुनी ॥९००॥

R. 65 न चेव पियकामस्स, न च भेदत्थिनो पि वा।
S. 59 पापानं गरहत्थाय, वदन्तस्स च भिक्खुनो ॥९०१॥

तथा उम्मत्तकादीनं, अनापत्तोति दीपिता।
समुट्ठानादयो सब्बे, अदिन्नादानसादिसा ॥९०२॥

४. पदसोधम्मकथा

ठपेत्वा भिक्खुनिं भिक्खुं, अञ्ञेन पिटकत्तयं।
धम्मं सह भणन्तस्स, तस्स पाचित्तियं सिया ॥९०३॥

B. 86 राजोवादादयो वुत्ता, महापच्चरियादिसु।
अनारूकहेसु सङ्गीतिं, आपत्तिजनका ति हि ॥९०४॥

दुक्कटं होति भिक्खुस्मिं, तथा भिक्खुनिया पि च।
भिक्खुस्सानुपसम्पन्न-सञ्ञिनो विमतिस्स वा ॥९०५॥

एकतो उद्दिसापेति, सज्झायं वा करोति यो।
भणन्तं पगुणं गन्थं, ओसारेति[2] च यो पन ॥९०६॥

तस्स चानुपसम्पन्न-सन्तिके गण्हतो पि च।
उद्देसं तु अनापत्ति, भणने तेन एकतो ॥९०७॥

---

१. अनुपसम्पन्न—म०; अनुपसम्पन्नस्स—सी०।
२. ओपातेति—म०; ओसारेति—सी०।

वाचतो व[1] समुट्ठाति, वाचाचित्तद्वया पि च।
समुट्ठानमिदं वुत्तं, पदसोधम्मसञ्ञितं ॥९०८॥

५. पठमसहसेय्यकथा

सब्बच्छन्न-परिच्छन्ने, निपज्जेय्य सचे पन।
येभुय्येन परिच्छन्ने, छन्ने सेनासने पि वा ॥९०९॥

तिस्सन्नं पन रत्तीनं, उद्धं यो पन रत्तियं।
ठपेत्वा भिक्खुमञ्ञेन, तस्स पाचित्तियं सिया ॥९१०॥

वत्थु यं पन निद्दिट्ठं, मेथुनस्स पहोनकं।
आपत्तन्तमसो[2] तेन, तिरच्छानगतेन पि ॥९११॥

निपन्ने उपसम्पन्ने, इतरो चे निपज्जति।
इतरस्मिं निपन्ने वा, सचे भिक्खु निपज्जति ॥९१२॥

उभिन्नं उट्ठहित्वा वा, निपज्जनपयोगतो।
आपत्तानुपसम्पन्न-गणनाय पि वा सिया ॥९१३॥

सचे पिधाय वा गब्भं, निपज्जतपिधाय वा।
आपत्तत्थङ्गते सुरिये, चतुत्थदिवसे सिया ॥९१४॥

दियड्ढहत्थुब्बेधेन, पाकारचयनादिना। B. 87
परिक्खित्तं पि तं सब्बं, परिक्खित्तं ति वुच्चति ॥९१५॥

भिक्खुस्सन्तमसो दुस्स-कुटियं वसतो पि च। R. 66
सहसेय्याय आपत्ति, होतीति परिदीपितं[3] ॥९१६॥

सब्बच्छन्न- परिछन्न- येभुय्यादिप्पभेदतो। S 60
सत्त पाचित्तियानेत्थ, दट्ठब्बानि सुबुद्धिना ॥९१७॥

---

१. च—म०; वा—सी०।

२. आपत्यन्तमसो—म०; आपत्तन्तमसो—सी०।

३. परिदीपितो—म०; परिदीपितं—सी०।

अड्ढच्छन्न-परिच्छन्ने, दुक्कटं परिदीपितं ।
सब्बचूलपरिछन्न-छन्नादीहि पि पञ्चधा ॥९१८॥

अनापत्ति दिरत्तं वा, तिरत्तं वसतो सह ।
अरुणस्स पुरे येव, ततियाय च रत्तिया ॥९१९॥

निक्खमित्वा सयन्तस्स, पुन सद्धिञ्च भिक्खुनो ।
तथा सब्बापरिछन्न-सब्बच्छन्नादिके पि च ॥९२०॥

एवं अनुपसम्पन्ने, निपन्ने पि निसीदतो ।
सेसा एळकलोमेन, समुट्ठानादयो समा ॥९२१॥

६. दुतियसहसेय्यकथा

सचे तदहुजाताय, अपि यो मानुसित्थिया ।
सहसेय्यं पकप्पेय्य, तस्स पाचित्तियं सिया ॥९२२॥

दिस्समानकरूपाय, यक्खिया पेतिया सह ।
रत्तियं यो निपज्जेय्य, देविया पण्डकेन वा ॥९२३॥

मेथुन-वत्थुभूताय, तिरच्छानगतित्थिया ।
वत्थूनं गणनायस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥९२४॥
इधेकदिवसेनेव, आपत्ति परिदीपिता ।
सेसो अनन्तरे वुत्त-सदिसो व विनिच्छयो ॥९२५॥

७. धम्मदेसनकथा

B. 88 उद्धं छप्पञ्चवाचाहि, विञ्ञुं पुरिसविग्गहं ।
विना धम्मं भणन्तस्स, होति पाचित्ति इत्थिया ॥९२६॥
गाथापादो पनेको व, एकवाचा ति सञ्ञितो ।
पदसो-धम्मं निद्दिट्ठं, धम्ममट्ठकथं पि वा ॥९२७॥
छन्नं उपरि वाचानं, पदादीनं वसा पन ।
देसेन्तस्स सियापत्ति, पदादिगणनाय च ॥९२८॥

निम्मिनित्वा ठितेनापि, सद्धिं पुरिसविग्गहं ।
यक्खेन पि च पेतेन, तिरच्छानगतेन पि ॥९२९॥

ठितस्स मातुगामस्स, धम्मं यो पन भासति । R. 67
छन्नं उपरि वाचानं, तस्स पाचितियं सिया ॥९३०॥

पुरिसे इत्थिसञ्ञिस्स, विमतिस्स च पण्डके ।
उत्तरिं[1] छहि वाचाहि, वदतो होति दुक्कटं ॥९३१॥

इत्थिरूपं गहेत्वान, ठितानं भासतो पि च ।
दुक्कटं यक्खि-पेतीनं, तिरच्छानगतित्थिया ॥९३२॥

पुरिसे सति विञ्ञुस्मि, सयं उट्ठाय वा पुन ।
देसेन्तस्स निसीदित्वा, मातुगामस्स वा तथा ॥९३३॥ S. 61

अञ्ञस्सा पुन अञ्ञस्सा, इत्थिया भणतो पि च ।
छहि पञ्चहि वाचाहि, अनापत्ति पकासिता ॥९३४॥

पदसो-धम्मतुल्या व, समुट्ठानादयो मता ।
अयमेव विसेसो हि,[2] क्रियाक्रियमिदं पन ॥९३५॥

८. भूतारोचनकथा

महग्गतं पणीतं वा, आरोचेन्तस्स भिक्खुनो ।
ठपेत्वा भिक्खुनिं भिक्खुं, भूते पाचित्तियं सिया ॥९३६॥

नो चे जानाति सो वुत्तं, आरोचेन्तस्स भिक्खुनो । B. 89
परियायवचने चस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥९३७॥

अनापत्ति तथारूपे, कारणे सति भासतो ।
सब्बस्सापि च सीलादिं, वदतो आदिकम्मिनो ॥९३८॥

उम्मत्तक-पदं एत्थ, न वुत्तं तदसम्भवा ।
भूतारोचनकं नाम, समुट्ठानमिदं मतं ॥९३९॥

१. उत्तरि—म०; उत्तरिं—सी० ।
२. ति—म०; हि—सी० ।

कायतो वाचतो काय- वाचतो च तिधा सिया।
कुसलाब्याकतेहेव, द्विचित्तञ्च द्विवेदनं ॥९४०॥

९. दुट्ठुल्लारोचनकथा

आपत्तिं पन दुट्ठुल्लं, आरोचेन्तस्स भिक्खुनो।
आपत्तानुपसम्पन्ने, ठपेत्वा भिक्खुसम्मुतिं ॥९४१॥

"सङ्घादिसेसमापन्नो, मोचेत्वा असुचिं अयं"।
घटेत्वा वत्थुनापत्तिं, वदन्तस्सेव वज्जता ॥९४२॥

इध सङ्घादिसेसा व, दुट्ठुल्लापत्तियो मता।
तस्मा सुद्धस्स दुट्ठुल्लं, वदं पाचित्तियं फुसे ॥९४३॥

अदुट्ठुल्लाय दुट्ठुल्ल-सञ्ञिनो विमतिस्स वा।
आपत्तियो पि वा सेसा, आरोचेन्तस्स दुक्कटं ॥९४४॥

तथा अनुपसम्पन्ने, दुट्ठुल्लं पञ्चधा मतं।
R. 68 अज्झाचारमदुट्ठुल्लं, आरोचेतुं न वट्टति ॥९४५॥

वत्थुं वा पन आपत्तिं, आरोचेन्तस्स केवलं।
अनापत्तीति ञातब्बं, भिक्खुसम्मुतिया तथा ॥९४६॥

एवमुम्मत्तकादीनं, समुट्ठानादयो नया।
अदिन्नादानतुल्या व, वेदना दुक्खवेदना ॥९४७॥

१०. पठवीखणनकथा

खणेय्य वा खणापेय्य, पठविं यो अकप्पियं।
B. 90 S. 62 भेदापेय्य च भिन्देय्य, तस्स पाचित्तियं सिया ॥९४८॥

सयमेव खणन्तस्स, पठविं पन भिक्खुनो।
पहारस्मिं पहारस्मिं, पाचित्तियमुदीरितं ॥९४९॥

आणापेन्तस्स एका व, दिवसं खणतो पि च।
पुनप्पुनाणापेन्तस्स, वाचतो वाचतो सिया ॥९५०॥

"खण पोक्खरणिं वापिं, आवाटं खण कूपकं" ।
इच्चेवं तु वदन्तस्स, कोचि दोसो न विज्जति ।।९५१।।

"इमं खण च ओकासं", "इध पोक्खरणिं खण" ।
"इमस्मिं खण ओकासे", वत्तुमेवं न वट्टति ।।९५२।।

कन्दं खण कुरुन्दं वा, थूणं खण च खाणुकं ।
मूलं खण च तालं वा," एवं वदति वट्टति ।।९५३।।

"इमं मूलं इमं वल्लिं, इमं तालं इमं नळं ।
खणा" ति नियमेत्वान, वत्तुं पन न वट्टति ।।९५४।।

उस्सिञ्चितुं सचे सक्का, घटेहि तनु-कद्दमो ।
भिक्खुना अपनेतब्बो, बहलं न च वट्टति ।।९५५।।

भिज्जित्वा नदियादीनं, पतितं तोयसन्तिके ।
तटं वट्टं विकोपेतुं, चातुमासं पि वट्टति ।।९५६।।

सचे पतति तोयस्मिं, देवे वुट्ठे पि वट्टति ।
चातुमासमतिक्कन्ते, तोये देवो हि वस्सति ।।९५७।।

पासाणपिट्ठियं सोण्डि, खणन्ति यदि तत्थ तु ।
रजं पतति चे पुब्बं, पच्छा देवोभि वस्सति, ।।९५८।।

सोधेतुं भिन्दितुं अन्तो- चातुमासं तु वट्टति । R. 69
चातुमासकतो उद्धं, विकोपेतुं न वट्टति ।।९५९।।

वारिना पठमं पुण्णे, पच्छा पतति चे रजं । B. 91
तं वट्टति विकोपेतुं, तोये देवो हि वस्सति ।।९६०।।

अल्लीयति फुसायन्ते, पिट्ठिपासाणके रजं ।
चातुमासच्चये तं पि, विकोपेतुं न वट्टति ।।९६१।।

सचे अकटपब्भारे, वम्मिको पन उट्ठितो ।
यथा सुखं विकोपेय्य, चातुमासच्चये पि च ।।९६२।।

अब्भोकासे सचे वट्ठो, चातुमासं तु वट्टति ।
रुक्खे उपचिकादीनं, मत्तिकाय पि सो नयो ॥९६३॥

मूसिकुक्कुर[1]-गोकण्ट-गण्डुप्पादमलेसु पि ।
अयमेव नयो वुत्तो, असम्बन्धेसु भूमिया ॥९६४॥

S. 63 तेहेव सदिसा होन्ति, कसि-नङ्गलमत्तिका ।
अच्छिन्ना भूमिसम्बन्धा, सा जातपठवी सिया ॥९६५॥

सेनासनं पि अच्छन्नं, विनट्ठच्छदनं पि वा ।
चातुमासकतो उद्धं, वोवट्ठं न विकोपये ॥९६६॥

ततो गोपानसिं भित्तिं, थम्भं वा पदरत्थरं ।
गण्हिस्सामीति सञ्ञाय, गहेतुं पन वट्टति ॥९६७॥

गण्हन्तस्सिट्ठकादीनि, सचे पतति मत्तिका ।
अनापत्ति सियापत्ति, मत्तिकं यदि गण्हति ॥९६८॥

अतिन्तो मत्तिकापुञ्जो, अन्तो-गेहे सचे सिया ।
अनोवट्ठो व[2] भिक्खूनं, सब्बदा होति कप्पियो ॥९६९॥

वुट्ठे पुन च गेहस्मिं, गेहं छादेन्ति तं सचे ।
चातुमासच्चये सब्बो, तिन्तो होति अकप्पियो ॥९७०॥

यत्तकं तत्थ तिन्तं तु, तत्तकं होतकप्पियं ।
अतिन्तं तत्थ यं यं तु, तं तं होति हि कप्पियं ॥९७१॥

B. 92 तेमितो वारिना सो चे, एकाबद्धो व भूमिया ।
पठवेव च[3] सा जाता, न वट्टति ततो परं ॥९७२॥

R. 70 अब्भोकासे च पाकारो, ओवुट्ठो[4] मत्तिकामयो ।
चातुमासच्चये जाता, पठवी ति पवुच्चति ॥९७३॥

---

१. मूसिकुक्कर—म०; मूसिकुक्कुर—सी० ।
२. च—म०; व—सी० ।
३. पठवी चेव—म०; पठवेव च—सी० ।
४. ओवट्ठो—म०; ओवट्ठो—सी० ।

तत्थ लग्गं रजं सण्हं, अघंसन्तो व मत्तसो ।
छुपित्वा अल्लहत्थेन, सचे गण्हाति वट्टति ।।९७४।।

सचे इट्ठकपाकारो, येभुय्यकठले पन ।
ठाने तिट्ठति सो तस्मा, विकोपेय्य यथासुखं ।।९७५।।

अब्भोकासे ठितं थम्भं, चालेत्वा पनितो चितो ।
पठविं तु विकोपेत्वा, गहेतुं न च वट्टति ।।९७६।।

अञ्ञं पि सुक्खरुक्खं वा, खाणुकं वा पि गण्हतो ।
अयमेव नयो दोसो, उजुमुद्धरतो न च ।।९७७।।

पासाणं यदि वा रुक्खं, उच्चालेत्वा पवट्टति ।
न दोसो सुद्धचित्तस्स, सचे पठवि भिज्जति ।।९७८।।

फालेन्तानं पि दारूनि, साखादीनि च कड्ढतो ।
अयमेव नयो वुत्तो, भूमियं सुद्धचेतसो ।।९७९।।

कण्टकं सूचिमट्ठिं वा, होरं[1] वा भूमियं पन ।
आकोटेतुं पवेसेतुं, भिक्खुनो न च वट्टति ।।९८०।।

"अहं पस्सावधाराय, भिन्दिस्सामीति मेदिनिं" ।
भिक्खुस्स पन पस्साव-मेवं कातुं न वट्टति ।।९८१।।

अनापत्ति करोन्तस्स, सचे भिज्जति मेदिनी । S. 64
सम्मज्जतो समं कातुं, घंसितुं न च वट्टति ।।९८२।।

पादङ्गुट्ठेन वा भूमिं, लिखितुम्पि न वट्टति ।
भिन्दन्तेन च पादेहि, तथा चङ्कमितुम्पि वा ।।९८३।।

पठविं अल्लहत्थेन, छुपित्वा सुखुमं रजं ।
अघंसन्तो गहेत्वा चे, हत्थं धोवति वट्टति ।।९८४।।

---

१. खिलं—म०; हीरं—सी० ।

B. ९३ सयं डहति चे भूमिं, डहापेति परेहि वा।
आपत्तन्तमसो पत्तं, डहन्तस्सापि भिक्खुनो ॥९८५॥

ठानेसु यत्तकेस्वग्गिं, देति दापेति वा पन।
तत्तकानेव भिक्खुस्स, होन्ति पाचित्तियानि हि ॥९८६॥

ठपेतुं भिक्खुनो अग्गिं, भूमियं न च वट्टति।
कपाले पत्तपचने, ठपेतुं पन वट्टति ॥९८७॥

अग्गिं उपरि दारुनं, ठपेतुं न च वट्टति।
ढहन्तो तानि गन्त्वा सो, भूमिं डहति चे पन ॥९८८॥

R. 71 एसेव च नयो वुत्तो, इट्ठकावापकादिसु[1]।
ठपेतुं इट्ठकादीनं, मत्थकेस्वेव वट्टति ॥९८९॥

कस्मा पनाति चे? तेस-मनुपादानभावतो।
खाणुके सुक्खरुक्खे वा, अग्गिं दातुं न वट्टति ॥९९०॥

अनापत्ति तिणुक्कन्तु, गहेत्वा पन गच्छतो।
डय्हमाने तु हत्थस्मिं, सचे पातेति भूमियं ॥९९१॥

पुन तं पतितट्ठाने, दत्वा तस्स पनिन्धनं।
अग्गिं वट्टति कातुं ति, महापच्चरियं रुतं ॥९९२॥

तस्सापठवियं येव, पठवी ति च सञ्ञिनो।
विमतिस्सुभयत्थापि, दुक्कटं परियापुतं ॥९९३॥

अनापत्ति "इमं जान", "इममाहर देहि" ति।
वदन्तस्स सचित्तञ्च, तिसमुट्ठानमेव च ॥९९४॥

मुसावादवग्गो निट्ठितो।

१. इट्ठकावासकादिसु—म०, सी०।

(२) सेनासनवग्गो

१. भूतगामसिक्खापदकथा

भवन्तस्स च भूतस्स, भूतगामस्स भिक्खुनो । B. 94
पातब्यता-निमित्तं तु, पाचित्तियमुदीरितं ॥९९५॥

उदकट्ठो थलट्ठो ति, दुविधो होति सो पन ।
तिलबीजादिको तत्थ, सपण्णो पि अपण्णको ॥९९६॥

उदकट्ठो ति विञ्ञेय्यो, सब्बो सेवालजातिको । S. 65
विकोपेन्तस्स तं सब्बं, तस्स पाचित्तियं सिया ॥९९७॥

वियूहित्वा तु हत्थेन, न्हायितुं पन वट्टति ।
होति तस्स च सब्बम्हि, ठानञ्हि सकलं जलं ॥९९८॥

उदकेन विना चेच्च, तं पनुद्धरितुं जला ।
न च वट्टति भिक्खुस्स, ठानसङ्कमनञ्हि तं ॥९९९॥

उदकेनुक्खिपित्वा तं, पक्खिपन्तस्स वारिसु ।
वट्टतीति च निद्दिट्ठं, सब्ब-अट्ठकथासु पि ॥१०००॥

जले वल्लि-तिणादीनि, उद्धरन्तस्स तोयते ।
विकोपेन्तस्स वा तत्थ, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥१००१॥

परेहुप्पाटितानेत्थ, विकोपेन्तस्स दुक्कटं ।
गच्छन्ति हि यतो तानि, बीजगामेन सङ्गहं ॥१००२॥

थलट्ठे छिन्नरुक्खानं, ठितो हरितखाणुको । R. 72
उद्धं वड्ढनको तस्स, भूतगामेन सङ्गहो ॥१००३॥

नाळिकेरादिकानम्पि, खाणु उद्धं न वड्ढति ।
तस्मा तस्स कतो होति, बीजगामेन सङ्गहो ॥१००४॥

तथा कदलिया खाणु, फलिताय पकासितो ।
अफलिताय यो खाणु, भूतगामो ति[1] सो मतो ।।१००५।।

फलिता कदली याव, नीलवण्णा व[2] ताव सा ।
नळ-वेळु-तिणादीनं, अयमेव विनिच्छयो ।।१००६।।

B.95 अग्गतो पन पट्ठाय, यदा'यं वेळु सुस्सति ।
तदा सङ्गहितो होति, बीजगामेन नाम सो ।।१००७।।

इन्दसालादिरुक्खानं, बीजगामेन सङ्गहो ।
छिन्दित्वा ठपितानन्तु, विञ्ञेय्यो विनयञ्ञुना ।।१००८।।

मण्डपादीनमत्थाय, निक्खणन्ति च ते सचे ।
निग्गते मूल-पण्णस्मिं, भूतगामेन सङ्गहो ।।१००९।।

मूलमत्ते पि वा येसं, पण्णमत्ते पि वा पन ।
निग्गते पि कतो तेसं, बीजगामेन सङ्गहो ।।१०१०।।

सकन्दा पन तालट्ठि, बीजगामो ति वुच्चति ।
पत्तवट्टि यदा नीला, निग्गच्छति तदा न च ।।१०११।।

नाळिकेरतचं भित्वा, दन्तसूचि व अङ्कुरो ।
निग्गच्छति तदा सो पि, बीजगामो ति वुच्चति ।।१०१२।।

मिगसिङ्गसमानाय, सतिया पत्तवट्टिया ।
अनिग्गते पि मूलस्मिं, भूतगामो ति वुच्चति ।।१०१३।।

S. 66 न होन्ति हरिता याव, वीहि-आदीनमङ्कुरा ।
निग्गतेसु पि पण्णेसु, बीजगामेन सङ्गहो ।।१०१४।।

चत्तारो भाणवारा निट्ठिता ।

अम्ब-जम्बट्ठिकादीन-मेसेव च विनिच्छयो ।
वन्दाका वा पि अञ्ञं वा, रुक्खे जायति यं पन ।।१०१५।।

---

१. भूतगामेन—म०; भूतगामो ति—सी० ।
२. नीलवण्णा च—म०, सी० ।

रुक्खो वस्स सिया ठानं, विकोपेतुं न वट्टति ।
अमूलवल्लि-आदीन-मयमेव विनिच्छयो ॥१०१६॥

पाकारादिसु सेवालो, अग्गबीजं ति वुच्चति ।
याव द्वे तीनि पत्तानि, न सञ्ञायन्ति ताव सो ॥१०१७॥

पत्तेसु पन जातेसु, वत्थु पाचित्तियस्स सो । R. 73
घंसित्वा पन तं तस्मा, अपनेतुं न वट्टति ॥१०१८॥

सेवालो[1] बहि पानीय-घटादीनं तु दुक्कटं । B. 96
अब्बोहारो व सो अन्तो-पूवादीसु पि कण्णिकं[2] ॥१०१९॥

पासाणदद्दु-सेवाल-सेलेय्यप्पभूतोनि च ।
होन्ति दुक्कटवत्थूनि, अपत्तानीति निद्दिसे ॥१०२०॥

पुप्फितं तु अहिच्छत्तं, अब्बोहारिकतं गतं ।
सचे तं मकुलं होति, होति दुक्कटवत्थुकं ॥१०२१॥

रुक्खे तचं विकोपेत्वा, तथा पपटिकं पि च ।
निय्यासं पि पनल्लस्मिं, गहेतुं न च वट्टति ॥१०२२॥

नुही-आदिसु रुक्खेसु, तालपण्णादिकेसु वा ।
लिखतो तत्थ-जातेसु, पाचित्तियमुदीरये ॥१०२३॥

पुप्फं पण्डुपलासं वा, फलं वा पक्कमेव वा ।
पातेन्तस्स च चालेत्वा, पाचित्तियमुदीरितं ॥१०२४॥

नामेत्वा फलिनिं साखं, दातुं वट्टति गण्हतो ।
सयं खादितुकामो चे, दातुमेवं न वट्टति ॥१०२५॥

उक्खिपित्वा परं कञ्चि, गाहापेतुम्पि वट्टति ।
पुप्फानि ओचिनन्तेसु, अयमेव विनिच्छयो ॥१०२६॥

१. सेवाले—म०; सेवालो—सी० ।
२. कण्णक—म०; कण्णिकं—सी० ।

येसं रुहति रुक्खानं, साखा तेसं पि साखिनं ।
कप्पियं तं अकारेत्वा, विकोपेन्तस्स दुक्कटं ॥१०२७॥

अयमेव नयो अल्ल-सिङ्गिवेरादिकेसु पि ।
दुक्कटं बीजगामेसु, निद्दिट्ठत्ता महेसिना ॥१०२८॥

"रुक्खं छिन्द" लतं छिन्द", "कन्दं मूलम्पि उद्धर", ।
उप्पाटेही" ति वत्तुम्पि, वट्टतेवानियामतो ॥१०२९॥

S. 67 "अम्बं जम्बुम्पि निम्बं वा, छिन्द भिन्दुद्धरा" ति वा ।
गहेत्वा पन नामं पि, वट्टतेवानियामतो ॥१०३०॥

"इमं रुक्खं इमं वल्लिं, इमं छल्लिं इमं लतं ।
B. 97 छिन्द भिन्दा" ति वा वत्तुं, नियामेत्वा न वट्टति ॥१०३१॥

R. 74 पूरेत्वा उच्छुखण्डानं, पच्छियो आहरन्ति चे ।
सब्बमेव कतं होति, एकस्मिं कप्पिये कते ॥१०३२॥

एकतो पन बद्धानि, उच्छु-दारूनि होन्ति चे ।
कप्पियन्ति च वत्वा चे[1], दारुं विज्झति वट्टति ॥१०३३॥

वल्लिया रज्जुया वा पि, याय बद्धानि तानि हि ।
भाजनेन समानत्ता, तं विज्झति न वट्टति ॥१०३४॥

भत्तं मरिचपक्केहि, मिस्सेत्वा आहरन्ति चे ।
एकसित्थे पि भत्तस्स, सचे विज्झति वट्टति ॥१०३५॥

अयमेव नयो वुत्तो, तिल-तण्डुलकादिसु ।
एकाबद्धे कपित्थे पि, कटाहे कप्पियं करे ॥१०३६॥

कटाहं यदि मुञ्चित्वा, अन्तो चरति मिञ्जकं ।
भिन्दापेत्वा कपित्थं तं, कारेतब्बं तु कप्पियं ॥१०३७॥

---

१. कप्पियं करोन्तो पन—म०; कप्पियन्ति च वत्वा चे—सी० ।

अभूतगाम-बीजेसु, भूतगामादि-सञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१०३८॥

अतथासञ्ञिनो तत्थ, असञ्चिच्चासतिस्स च ।
उम्मत्तकादिकानञ्च, अनापत्ति पकासिता ॥१०३९॥

इदञ्च तिसमुट्ठानं, क्रिया[1] सञ्ञाविमोक्खकं ।
कायकम्मं वचीकम्मं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥१०४०॥

२. अञ्ञवादकथा

कते सङ्घेन कम्मस्मिं, अञ्ञवादविहेसके ।
तथा पुन करोन्तस्स, होति पाचित्तियद्वयं ॥१०४१॥

तिकपाचित्तियं धम्मे, अधम्मे तिकदुक्कटं ।
कम्मे अरोपिते चेवं, वदन्तस्स च दुक्कटं ॥१०४२॥

आपत्ति वा पि आपन्नं, अजानन्तस्स भण्डनं ।
भविस्सतीति सञ्ञिस्स, गिलानस्स न दोसता ॥१०४३॥

अदिन्नादान-तुल्या व, समुट्ठानादयो नया ।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, वेदना दुक्खवेदना ॥१०४४॥

३. उज्झापनकथा

अयसं कत्तुकामो व, सम्मतस्स हि भिक्खुनो ।
वदन्तो उपसम्पन्ने, उज्झापेति च खीयति ॥१०४५॥

तस्मिं वत्थुद्वये तस्स, होति पाचित्तियद्वयं । S. 68
तिकपाचित्तियं धम्मे, अधम्मे तिकदुक्कटं ॥१०४६॥

अवण्णं नुपसम्पन्न-सन्तिके पन भिक्खुनो । R. 75
असम्मतस्स भिक्खुस्स, भासतो यस्स कस्सचि ॥१०४७॥

सामणेरस्स वा वण्णं, सम्मतासम्मतस्स पि ।
वदतो दुक्कटं होति, यस्स कस्सचि सन्तिके ॥१०४८॥

१. क्रियं—म०; क्रिया—सी० ।

छन्दादीनं वसेनेव, करोन्तं भणतो पन।
अनापत्ति क्रिया सेस-मनन्तरसमं मतं ॥१०४९॥

४. पठमसेनासनकथा

अज्झोकासे तु मञ्चादिं, अत्तनो वा परस्स वा।
अत्थाय सन्थरापेत्वा, सन्थरित्वा पि वा पन ॥१०५०॥
नेवुद्धरेय्य सङ्घस्स, उद्धरापेय्य वा न तं।
पक्कमन्तो सचे तस्स, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥१०५१॥
B. 99 वस्सिके चतुरो मासे, सचे देवो न वस्सति।
अज्झोकासे तथा[1] चापि, ठपेतुं न च वट्टति ॥१०५२॥
यत्थ वस्सति हेमन्ते, चत्तारो अपरे पि च।
ठपेतुं तत्थ मञ्चादिं, अट्ठ मासे न वट्टति ॥१०५३॥
काकादीनं निवासस्मिं, रुक्खमूले कदाचि पि।
मञ्चादिं पन सङ्घस्स, ठपेतुं न च वट्टति ॥१०५४॥
अञ्ञस्सत्थाय यं किञ्चि, सन्थतं यदि सङ्घिकं।
यत्थ कत्थचि वा ठाने, येन केनचि भिक्खुना ॥१०५५॥
याव सो न निसीदेय्य, 'गच्छा' ति न वदेय्य वा।
ताव सन्थारकस्सेव, भारो तन्ति पवुच्चति ॥१०५६॥
सचे तं सामणेरेन, सन्थरापेति सन्थतं।
सन्थरापित-भिक्खुस्स, पलिबोधो ति दीपितो ॥१०५७॥
सन्थतं भिक्खुना तञ्चे, भारो तस्सेव ताव तं।
याव आणापको तत्थ, आगन्त्वा न निसीदति ॥१०५८॥
भिक्खुं वा सामणेरं वा, आरामिकमुपासकं।
अनापुच्छानियातेत्वा, सङ्घिकं सयनासनं ॥१०५९॥
लेड्डुपातमतिक्कम्म, गच्छतो पठमे पदे।
दुक्कटं दुतिये वारे, पाचित्तियमुदीरितं ॥१०६०॥

१. तथा—म०; तहा—रो०।

ठत्वा भोजनसालायं, वत्वा यो सामणेरकं।
"असुकस्मिं दिवा ठाने, पञ्ञापेहीति मञ्चकं ॥१०६१॥

निक्खमित्वा सचे तस्मा, ठाना अञ्ञत्थ गच्छति। S. 69
पादुद्धारेन सो भिक्खु, कारेतब्बो ति दीपितो ॥१०६२॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, तिकातीतेन सत्थुना। R. 76
तथा पुग्गलिके तेन, दीपितं तिकदुक्कटं ॥१०६३॥

चिमिलिं तट्टिकं चम्मं, फलकं पादपुञ्छनिं।
भुम्मत्थरणकं वा पि, उत्तरत्थरणं पि वा ॥१०६४॥

दारु-मत्तिक-भण्डानि, पत्ताधारकमेव वा। B. 100
अब्भोकासे ठपेत्वा तं, गच्छतो होति दुक्कटं ॥१०६५॥

सचे आरञ्ञकेनापि, अनोवस्से च नो सति।
लगेत्वा पन रुक्खस्मिं, गन्तब्बं तु यथासुखं ॥१०६६॥

यथा उपचिकादीहि, न खज्जति न लुज्जति।
तथा कत्वा पि तं सब्बं, गन्तुं पन च वट्टति ॥१०६७॥

अनापत्तुद्धरापेत्वा, आपुच्छित्वा पि गच्छतो।
अत्तनो सन्तके रुद्धे, आपदासु पि भिक्खुनो ॥१०६८॥

समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, अयमेव विसेसता ॥१०६९॥

५. दुतियसेनासनकथा

भिसि चिमिलिका भुम्म-त्थरणं-उत्तरत्थरं।
तट्टिका चम्मखण्डो च, पच्चत्थर-निसीदनं ॥१०७०॥

सन्थरो[1] तिण-पण्णानं, सेय्या दसविधा सिया।
सब्बच्छन्न- परिच्छन्ने, विहारे भिक्खु यो पन ॥१०७१॥

१. सन्थारो—म०; सन्थरो—सी०।

एतं दसविधं सेय्यं, सन्थरित्वा पि वा सयं ।
अनुद्धरित्वानापुच्छा, अतिक्कमति तं सचे ॥१०७२॥

आरामस्सुपचारं वा, परिक्खेपं पनस्स वा ।
पठमे दुक्कटं पादे, पाचित्ति दुतिये सिया ॥१०७३॥

सेनासनस्स सेय्याय, उभयेसं विनासतो ।
गच्छतो सन्थरित्वन्तो-गब्भे पाचित्ति वण्णिता १०७४॥

उपचारे विहारस्स, दुक्कटं मण्डपादिके ।
गच्छतो सन्थरित्वा वा, सेय्यामत्त[1] विनासतो ॥१०७५॥

B. 101 तिकपाचित्तियं वुत्तं, सङ्घिके दसवत्थुके ।
तथा पुग्गलिके तस्स, दीपितं तिकदुक्कटं ॥१०७६॥

अनापत्तुद्धरित्वा वा, आपुच्छा वा पि गच्छतो ।
पळिबुद्धे पि चञ्ञेन[2], अत्तनो सन्तके पि वा ॥१०७७॥

R. 77 S. 70 सापेक्खो व च गन्त्वा तं, तत्थ ठत्वा पि पुच्छति ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अनन्तरसमा मता ॥१०७८॥

६. अनुपखज्जकथा

यो पुब्बूपगतं भिक्खुं, जानं अनुपखज्ज च ।
कप्पेय्य सङ्घिकावासे, सेय्यं पाचित्तियस्स चे ॥१०७९॥

पादधोवन-पासाणा, पविसन्तस्स भिक्खुनो ।
याव तं मञ्च-पीठं वा, निक्खमन्तस्स वा पन ॥१०८०॥

मञ्च-पीठकतो याव, पस्सावट्ठानमेव तु ।
एत्थन्तरे इदं ठानं, उपचारो ति वुच्चति ॥१०८१॥

तत्थ बाधेतुकामस्स, उपचारे तु भिक्खुनो ।
दसस्वञ्ञतरं सेय्यं, सन्थरन्तरस्स दुक्कटं ॥१०८२॥

---

१. सेय्यामत्तं—म०, सी० ।
२. वाञ्ञेन—म०; चञ्ञेन—सी० ।

निसीदन्तस्स वा तत्थ, निपज्जन्तस्स वा पन।
अथ[१] द्वे पि करोन्तस्स, होति पाचित्तियद्वयं ॥१०८३॥

पुनप्पुनं करोन्तस्स, पयोगगणनावसा।
तिकपाचित्तियं वुत्तं, पुग्गले तिकदुक्कटं ॥१०८४॥

वुत्तूपचारं मुञ्चित्वा, सेय्यं सन्थरतो पि वा।
विहारस्सुपचारे वा, अज्झोकासे पि वा पन ॥१०८५॥

सन्थरापयतो वा पि, तत्थ तस्स निसीदतो।
सब्बत्थ दुक्कटं वुत्तं, निवासो च निवारितो ॥१०८६॥

अनापत्ति गिलानस्स, सीतादुप्पीळितस्स वा। B. 102
आपदासु पि भिक्खुस्स, तथा उम्मत्तकादिनो ॥१०८७॥

समुट्ठानादयो सब्बे, पठमन्तिमवत्थुना।
सदिसा ति च विञ्ञेय्या, होतिदं दुक्खवेदनं ॥१०८८॥

७. निक्कड्ढनकथा

विहारा सङ्घिका भिक्खुं, निक्कड्ढेय्य सचे पन।
निक्कड्ढापेय्य वा कुद्धो, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१०८९॥

बहू-भूमा पि पासादा, पयोगेनेककेन यो।
निक्कड्ढति सचे तस्स, एका पाचित्ति दीपिता ॥१०९०॥

ठपेत्वा च ठपेत्वा च, निकड्ढन्तस्स अन्तरा।
द्वारानं गणनायस्स, होन्ति पाचित्तियो पन ॥१०९१॥

"निक्खमा" ति वदन्तस्स, वाचाय पि अयं नयो।
आणत्तिया खणे येव, आणापेन्तस्स दुक्कटं ॥१०९२॥

सचे सो सकिमाणत्तो, द्वारेपि बहुके पन। R. 78
अतिक्कमेति एका व, बहुकानि बहूनि चे ॥१०९३॥

---

१. तथा—म०; अथ—सी०।

S. 71 तस्सुपट्ठानसालादि-विहारस्सुपचारतो ।
कायेन पि च वाचाय, तथा निक्कड्ढने पि च ॥१०९४॥

विहारस्सुपचारा वा, विहारा वा पि चेतरं ।
निक्कड्ढन्तस्स सब्बेसं, परिक्खारम्पि दुक्कटं ॥१०९५॥

असम्बन्धेसु भिक्खुस्स, परिक्खारेसु पण्डितो ।
वत्थूनं गणनायस्स, दुक्कटं परिदीपये ॥१०९६॥

अन्तेवासिमलज्जिं वा, तथासद्धिविहारिकं ।
निक्कड्ढन्तस्स उम्मत्तं, सयं उम्मत्तकस्स वा[1] ॥१०९७॥

B. 1 3 अत्तनो वसनट्ठाना, तथा विस्सासिकस्स वा ।
परिक्खारञ्च वा तेसं, अनापत्ति पकासिता ॥१०९८॥

संघारामा पि सब्बस्मा, तथा कलहकारकं ।
इदं तु तिसमुट्ठानं, वेदना दुक्खवेदना ॥१०९९॥

८. वेहासकुटिकथा

मज्झिमासीसघट्टाय, वेहासकुटियूपरि ।
आहच्चपादके मञ्चे, पीठे वा पन भिक्खुनो ॥११००॥

निसीदन्तस्स वा तस्मिं, निपज्जन्तस्स वा पन ।
पयोगगणनायेव, तस्स पाचित्तियो सियुं ॥११०१

तिकपाचित्तियं वुत्तं, पुग्गले तिकदुक्कटं ।
हेट्ठा अपरिभोगे वा, सीसघट्टाय वा पन ॥११०२॥

अवेहासविहारे वा, अत्तनो सन्तके पि वा ।
विस्सासिकविहारे वा, न दोसुम्मत्तकादिनो ॥११०३॥

यत्थ पटाणि वा दिन्ना, तत्थ ठत्वा लगेति वा ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठानं समं मतं ॥११०४॥

१. च—म०; वा—सी० ।

९. अतिभारितकथा[1]

याव च द्वारकोसम्हा[2], अग्गळट्ठपनाय तु।
भिक्खुना लिम्पितब्बं वा, लेपापेतब्बमेव वा ॥११०५॥

ञेय्यो आलोकसन्धीनं, परिकम्मे पयं[3] नयो।
छदनस्स द्वत्तिपरियायं, ठितेनहरिते पन ॥११०६॥

अधिट्ठेय्यं ततो उद्धं, अधिट्ठेति सचे पन। R. 79
तस्स पाचित्तियं होति, दुक्कटं तत्थ तिट्ठतो ॥११०७॥

पिट्ठिवंसे ठितो कोचि, छदनस्स मुखवट्टिया। B. 104
यस्मिं ठाने ठितं भिक्खुं, ओलोकेन्तो न पस्सति ॥११०८॥

तस्मिं ठाने पन ठातुं, नेव भिक्खुस्स वट्टति। S. 72
विहारस्स पतन्तस्स, पतनोकासतो हि तं ॥११०९॥

ऊनक-द्वत्तिपरियाये, अतिरेको ति सञ्ञिनो।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१११०॥

न दोसो द्वत्तिपरियाये, लेणे तिणकुटीसु वा।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥११११॥

१०. सप्पाणककथा

जानं सप्पाणकं तोयं, तिणं वा मत्तिकम्पि वा।
यदि सिञ्चेय्य पाचित्ति, सिञ्चापेय्य परेहि वा ॥१११२॥

अच्छिन्दित्वा सचे धारं, मत्तिकं सिञ्चतो पन।
एकस्मिम्पि घटे एका, पाचित्ति परिदीपिता ॥१११३॥

---

१. द्वत्तिपरियायकथा—म०; अतिभारितकथा—सी०।
२. याव द्वारस्स कोसम्हा—म०; याव च द्वारकोसम्हा—सी०।
३. ब्ययं—म०; पयं—सी०,।

विच्छिन्दति सचे धारं, पयोगगणनावसा ।
सम्मुखम्पि करोन्तस्स, मातिकं सन्दमानकं ॥१११४॥

एका एव[1] सियापत्ति; दिवसम्पि च सन्दतु ।
बन्धतो तत्थ तत्थस्स, पयोगगणना सिया ॥१११५॥

सचे सकटपुण्णम्पि, मत्तिकं तिणमेव वा ।
उदके पक्खिपन्तस्स, एका पाचित्ति एकतो ॥१११६॥

एकेकं पक्खिपन्तस्स, पयोगगणना सचे[2] ।
खयं वा अविलत्तं वा, जलं गच्छति तादिसे ॥१११७॥

सिञ्चाही ति वदन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ।
एकायाणत्तिया एका; दिवसम्पि च सिञ्चतो ॥१११८॥

B. 105 अप्पाणे उदके सुद्धे, सप्पाणमिति सञ्ञिनो ।
सब्बत्थ विमतिस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१११९॥

सब्बत्थप्पाणसञ्ञिस्स, असञ्चिच्चासतिस्स वा ।
अजानतो अनापत्ति, तथा उम्मत्तकादिनो ॥११२०॥

सप्पाणकत्तं तोयस्स, सप्पाणं ति विजाननं ।
विना वधकचित्तेन, तिणादीनं निसेचनं ॥११२१॥

R. 80 चत्तारेवस्स अङ्गानि, निद्दिट्ठानि महेसिना ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥११२२॥

इदं पण्णत्तिवज्जञ्च, तिचित्तञ्ञाति दीपितं ।
इदमेवेत्थ निद्दिट्ठं, तस्स चस्स विसेसनं ॥११२३॥

सेनासनवग्गो निट्ठितो ।

---

१. एकाव चे—म०; एका एव—सी० ।

२. गणनाय चे—म०; गणना सचे—सी० ।

(३) भिक्खुनीवग्गो (ओवादवग्गो)

१. ओवादकथा

भिक्खुस्सट्ठङ्गयुत्तस्स, भिक्खुनोवादसम्मुति । S. 73
इध ञत्तिचतुत्थेन, अनुञ्ञाता महेसिना ॥११२४॥
यो तायासम्मतो भिक्खु, गरुधम्मेहि अट्ठहि ।
एकं सम्बहुला वा पि, भिक्खुनीसङ्घमेव वा ॥११२५॥
ओसारेन्तो व ते धम्मे, ओवदेय्य सचे पन ।
ओवादपरियोसाने, तस्स पाचित्तियं सिया ॥११२६॥
अञ्ञेन पन धम्मेन, ओवदन्तस्स दुक्कटं ।
एकतो-उपसम्पन्नं, गरुधम्मेहि वा तथा ॥११२७॥
भिक्खूनं सन्तिके येव, उपसम्पन्न-भिक्खुनिं ।
तथा लिङ्गविपल्लासे, पाचित्तेव पकासिता ११२८॥
सम्मतस्सापि भिक्खुस्स, दुक्कटं समुदीरितं । B. 106
ओवादं अनियादेत्वा, धम्मेनञ्ञेन भासतो ॥११२९॥
'समग्गम्हा' ति वुत्ते पि, अञ्ञेनोवादतो[1] तथा ।
'वग्गम्हा' ति च वुत्ते पि, गरुधम्मेहि दुक्कटं ॥११३०॥
अगण्हन्तस्स ओवादं, अपच्चाहरतो पि तं ।
ठपेत्वा दुक्कटं बालं, गिलानं गमिकं सिया ॥११३१॥
अधम्मे पन कम्मस्मिं, अधम्मन्ति च सञ्ञिनो ।
वग्गे भिक्खुनिसङ्घस्मिं, तिकपाचित्तियं सिया ॥११३२॥
तथा वेमतिकस्सापि, धम्मकम्मन्ति सञ्ञिनो ।
नव पाचित्तियो वुत्ता, समग्गे पि च तत्तका ॥११३३॥
नवकानं वसा द्विन्नं, अट्ठारस भवन्ति ता ।
दुक्कटं धम्मकम्मे पि, सत्तरसविधं सिया ॥११३४॥

---

१. अञ्ञेनोवदतो—म०; अञ्ञेनोवादतो—सी०, ।

'ओसारेही' ति वुत्तो वा, पञ्हं पुट्ठो कथेति वा ।
सिक्खमानाय वा नेव, दोसो उम्मत्तकादिनो ॥११३५॥

R. 81 वाचुग्गता व कातब्बा, पगुणा द्वे पि मातिका ।
सुत्तन्ततो च चत्तारो, भाणवारा पकासिता ॥११३६॥

एको परिकथत्थाय, कथामग्गो पकासितो ।
मङ्गलामङ्गलत्थाय, तिस्सो येवानुमोदना ॥११३७॥

उपोसथादि-अत्थाय, कम्माकम्मविनिच्छयो ।
कम्मट्ठानं तथा एकं, उत्तमत्थस्स पापकं ॥११३८॥

एत्तकं उग्गहेत्वान, पञ्चवस्सो बहुस्सुतो ।
मुञ्चित्वा निस्सयं कामं, वसितुं लभतिस्सरो ॥११३९॥

S. 74 वाचुग्गता विभङ्गा द्वे, पगुणा व्यञ्जनादितो ।
चतुस्वपि निकायेसु, एको वा पोत्थको पि च ॥११४०॥

कम्माकम्मञ्च वत्तानि, उग्गहेतब्बमेत्तकं ।
सब्बन्तिमपरिच्छेदा[1], दसवस्सो सचे पन ॥११४१॥

बहुस्सुतो दिसामोक्खो, येन-कामङ्गमो सिया ।
B. 107 परिसं लभते कामं, उपट्ठापेतुमिस्सरो ॥११४२॥

यस्स साट्ठकथं सब्बं, वाचुग्गं पिटकत्तयं ।
सोयं बहुस्सुतो नाम, भिक्खुनोवादको सिया ॥११४३॥

अस्सासम्मततादीनि, तीणि अङ्गानि दीपये ।
पदसोधम्मतुल्या य, समुट्ठानादयो नया ॥११४४॥

२. अत्थङ्गतसुरियकथा

पाचित्ति गरुधम्मेहि, धम्मेनञ्ञेन वा पन ।
होति अत्थङ्गते सुरिये, ओवदन्तस्स भिक्खुनी ॥११४५॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, सम्मतस्सापि भिक्खुनो ।
एकतो उपसम्पन्नं, ओवदन्तस्स दुक्कटं ॥११४६॥

---

१. सब्बन्तिमपरिच्छेदो—म०; सब्बन्तिमपरिच्छेदा—सी० ।

तथा नत्थङ्गते सुरिये, गतो[1] अत्थन्ति सञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥११४७॥
उद्देसादिनयेनस्स, अनापत्ति पकासिता ।
अनन्तरसमा सेसा, समुट्ठानादयो नया ॥११४८॥

३. भिक्खुनूपस्सयकथा

भिक्खुनिं ओवदन्तस्स, गन्त्वा भिक्खुनुपस्सयं ।
गरुधम्मेहि अञ्ञत्र, काला पाचित्तियं सिया ॥११४९॥
सचे असम्मतो होति, होति पाचित्तियद्वयं ।
अत्थङ्गते च सुरिये, सचे वदति तीणि पि ॥११५०॥
अञ्ञेन पन धम्मेन, वदतो दुक्कटद्वयं ।
एकं पाचित्तियं होति, भिक्खुनो रत्तिहेतुकं ॥११५१॥
सम्मतस्सापि भिक्खुस्स, होति पाचित्तियद्वयं ।
गरुधम्मनिदानस्स, सम्मतत्ता अभावतो ॥११५२॥
तस्सेवञ्ञेन धम्मेन, ओवदन्तस्स दुक्कटं । B 108
सम्मतत्ता अनापत्ति, एका पाचित्ति रत्तियं ॥११५३॥
तिकपाचित्तियं वुत्तं, दुक्कटं इतरद्वये ।
एकतो उपसम्पन्नं, ओवदन्तस्स दुक्कटं ॥११५४॥
तथा अञ्ञेन धम्मेन, गन्त्वा भिक्खुनुपस्सयं ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥११५५॥

४. आमिसकथा

चीवरादीनमत्थाय, ओवदन्तीति भिक्खुनी । S 75
वदतो सम्मते भिक्खू, तस्स पाचित्तियं सिया ॥११५६॥
तिकपाचित्तियं वुत्तं, तथेव तिकदुक्कटं ।
सङ्घेनासम्मतं भिक्खुं, वदन्तस्स च दुक्कटं ॥११५७॥

---

१. गते—म०; गतो—सी० ।

तत्थेवानुपसम्पन्नं, सम्मतं वा असम्मतं ।
न दोसो आमिसत्थाय, ओवदन्तस्स भासतो ॥११५८॥

तथा उम्मत्तकादीनं, अनापत्ति पकासिता ।
इदञ्हि तिसमुट्ठानं, वेदना दुक्खवेदना ॥११५९॥

५. चीवरदानकथा

सचे भिक्खुनिया भिक्खु, ददेय्य पन चीवरं ।
अञ्ञातिकाय पाचित्ति, ठपेत्वा पारिवट्टकं ॥११६०॥

चीवरस्स पटिग्गाह–सिक्खापदसमो नयो ।
अवसेसो मतो सद्धिं, समुट्ठानादिना पन ॥११६१॥

तत्थ भिक्खुनिया दिन्न–चीवरं इध भिक्खुना ।
तत्थ निस्सग्गियं सुद्ध- पाचित्ति इध सूचिता ॥११६२॥

६. चीवरसिब्बनकथा

B. 109 चीवरं यो हि सिब्बेय्य, सिब्बापेय्य परेन वा ।
अञ्ञातिकाय पाचित्ति, होति भिक्खुनिया पन ॥११६३॥

यं वा निवासितुं सक्का, यं वा पारुपनूपगं ।
चीवरं ति अधिप्पेतं,[1] इदमेत्थ महेसिना ॥११६४॥

R. 83 सयं सूचिं पवेसेत्वा, सिब्बन्तस्सेव[2] भिक्खुनो ।
सूचिनीहरणे तस्स, पाचित्तियमुदीरितं ॥११६५॥

सतक्खत्तुम्पि विज्झित्वा, सकिं नोहरतो पन ।
एकं पाचित्तियं वुत्तं, पयोगस्स वसा बहू ॥११६६॥

'सिब्बा' ति पन आणत्तो, अविसेसेन भिक्खुना ।
निट्ठापेति सचे सब्बं, एकं पाचित्तियं सिया ॥११६७॥

---

१. अधिप्पेतो—म०; अधिप्पेतं—सी० ।
२. सिब्बन्तस्स च—म०; सिब्बन्तस्सेव—सी० ।

"यमेत्थ[1] चीवरे कम्मं, भारो सब्बं तवा" ति हि ।
आणत्तो भिक्खुना सब्बं, निट्ठापेति सचे पन ॥११६८॥

भिक्खुस्साणापकस्सेव, एकायाणत्तिया पन ।
होन्ति पाचित्तियापत्ति, अनेकारपथे पथे ॥११६९॥

पुनप्पुनाणापेन्तस्स, अनेकाणत्तियम्पन ।
का हि नाम कथा अत्थि ? तिकपाचित्तियं सिया ॥११७०॥

ञातिकाय च अञ्ञाति- सञ्ञिस्स विमतिस्स वा ।
एकतो उपसम्पन्न- चीवरे दुक्कटं सिया ॥११७१॥

ठपेत्वा चीवरं अञ्ञं, परिक्खारन्तु[2] सिब्बतो । S. 76
अनापत्ति विनिद्दिट्ठा, सिक्खमानादिकाय पि ॥११७२॥

सञ्चरित्तसमुट्ठानं, क्रिया पण्णत्तिवज्जकं ।
कायकम्मं वचीकम्मं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥११७३॥

७. संविधानकथा

भिक्खु भिक्खुनिया सद्धिं, संविधाय पनेकतो । B 110
पटिपज्जेय्य मग्गञ्चे, अञ्ञत्र समया इध ॥११७४॥

गामन्तरोक्कमे वा पि, अड्ढयोजनतिक्कमे ।
अगामके अरञ्ञे वा, होति आपत्ति भिक्खुनो ॥११७५॥

एत्थाकप्पियभुम्मट्ठो, संविधानं करोति यो ।
संविधाननिमित्तन्तु, दुक्कटं तस्स दीपितं ॥११७६॥

संविधानं करोन्तस्स, ठत्वा कप्पियभूमियं ।
संविधाननिमित्तन्तु, न वदन्तस्स दुक्कटं ॥११७७॥

उभयत्थापि पाचित्ति, गच्छन्तस्सेव भिक्खुनो ।
अनन्तरस्स गामस्स, उपचारोक्कमे सिया ॥११७८॥

---

१. यमेत्थ—म०; यञ्चेत्थ—सी० ।
२. परिक्खारञ्च—म०; परिक्खारन्तु—सी० ।

तत्रापि पठमे पादे, दुक्कटं समुदीरितं ।
दुतिये पदवारस्मिं, पाचित्तियमुदीरितं ॥११७९॥

R. 84 अन्तरा संविधाने पि, भिक्खुनो दुक्कटं सिया ।
द्वारमग्ग-विसङ्केते, सति चापत्ति वुच्चति ॥११८०॥

असंविदहिते काले, विहितो ति च सञ्ञिनो ।
भिक्खुस्सेव विधानस्मिं, होति आपत्ति दुक्कटं ॥११८१॥

समये विदहित्वा वा, विसङ्केतेन गच्छतो ।
आपदासु अनापत्ति, तथा उम्मत्तकादिनो ॥११८२॥

इदं चतुसमुट्ठानं, कायतो कायवाचतो ।
कायचित्ता समुट्ठाति, कायवाचादिकत्तया ॥११८३॥

८. नावाभिरूहनकथा

एकमुज्जवनिं नावं, तथा ओजवनिम्पि वा ।
अभिरुहेय्य पाचित्ति, सद्धिं भिक्खुनिया सचे ॥११८४॥

B. 111 सगामतीरपस्सेन, गामन्तरवसेन वा ।
अगामतीरपस्सेन, गमने अड्ढयोजने ॥११८५॥

तथा योजनवित्थिण्ण-, नदीमज्झेन गच्छतो ।
अड्ढयोजनसङ्खाय, होन्ति पाचित्तियो पन ॥११८६॥

S. 77 यथा-सुखं समुद्दस्मिं, सब्ब-अट्ठकथासु हि ।
नदियं येव आपत्ति, न समुद्दे विचारितं[1] ॥११८७॥

तित्थसम्पादनत्थाय, उद्धं वा नदिया अधो ।
सचे हरन्ति तं-युत्ता, अनापत्ति पकासिता ॥११८८॥

तथा संविदहित्वा वा, तिरियं तरणाय वा ।
आपदासु पि सेसो हि,[2] अनन्तरसमो मतो ॥११८९॥

---

१. विचारिता—म०; विचारितं—सी० ।
२. आपदासु विसेसो हि—म०; आपदासु पि सेसो हि—सी० ।

९. परिपाचितकथा

ञत्वा भिक्खुनिया भत्तं, भुञ्जतो परिपाचितं ।
हित्वा गिहिसमारम्भं, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥११९०॥

भोजनं पञ्चधा वुत्तं, गहणे तस्स दुक्कटं ।
अज्झोहारेसु सब्बेसु, तस्स पाचित्तियो सियुं ॥११९१॥

सन्तकं ञातकादीनं, गिहीसम्पादितम्पि वा ।
विना भिक्खुनिया दोसो, भुञ्जतो परिपाचितं ॥११९२॥

परिपाचितसञ्ञिस्स, भिक्खुस्सापरिपाचिते ।
उभोसु विमतिस्सापि, होति सब्बत्थ दुक्कटं ॥११९३॥

एकतो-उपसम्पन्न-परिपाचित-भोजनं ।
अज्झोहारवसेनेव, दुक्कटं परिभुञ्जतो ॥११९४॥

अञ्ञं वा पन यं किञ्चि, ठपेत्वा पञ्चभोजनं । R. 85
भुञ्जन्तस्स अनापत्ति, यागु-खज्ज-फलादिकं ॥११९५॥

समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना । B. 112
इदं पण्णत्तिवज्जं तु, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥११९६॥

१०. रहोनिसज्जकथा

दुतियानियतेनेव, दसमं सदिसम्मतं ।
इदं सिक्खापदं सब्बं, समुट्ठाननयादिना ॥११९७॥

भिक्खुनीवग्गो निट्ठितो ।

(४) भोजनवग्गो

१. आवसथकथा

एको आवसथो पिण्डो, अगिलानेन भिक्खुना ।
भुञ्जितब्बो ततो उद्धं, पाचित्ति परिभुञ्जतो ॥११९८॥

अनोदिस्सेव पञ्ञत्ते, यावदत्थे च[1] भिक्खुना ।
भुञ्जितब्बं सकिं तत्थ, ततो उद्धं न वट्टति ॥११९९॥

दुतिये दिवसे तस्स,[2] गहणे दुक्कटं मतं ।
अज्झोहारेसु सब्बेसु, तस्स पाचित्तियो मता ॥१२००॥

S.78 कुलेनेकेन पञ्ञत्ते, सह नानाकुलेहि वा ।
नानेकट्ठानभेदेसु, एकभोगो[3] व वट्टति ॥१२०१॥

नानाठानेसु पञ्ञत्तो, यो च नानाकुलेहि वा ।
भुञ्जतो पन सब्बत्थ, न दोसो पटिपाटिया ॥१२०२॥

पटिपाटिमसेसेन, खेपेत्वा पुन भुञ्जतो ।
आदितो पन पट्ठाय, न च कप्पति भिक्खुनो ॥१२०३॥

अनापत्ति गिलानस्स, आगच्छन्तस्स गच्छतो ।
उद्दिस्स पि च पञ्ञत्ते, परित्ते भुञ्जतो सकिं ॥१२०४॥

यागु-आदीनि निच्चम्पि, भुञ्जितुम्पन वट्टति[4] ।
सेसमेळकलोमेन[5], समुट्ठानादिकं समं ॥१२०५॥

२. गणभोजनकथा

R.86 अञ्ञत्र समया वुत्ता, पाचित्ति गणभोजने ।
'गणो'ति पन निद्दिट्ठा, चत्तारो वा तदुत्तरिं ॥१२०६॥

यं निमन्तनतो वा पि, लद्धं विञ्ञत्तितो पि वा ।
भोजनं पन पञ्चन्नं, होति अञ्ञतरं इध ॥१२०७॥

भोजनानम्पि पञ्चन्नं, गहेत्वा नाममेव तु ।
निमन्तेति सचे भिक्खू, चत्तारो बहुके पि वा ॥१२०८॥

---

१. व—म०; पि—सी० ।
२. तत्थ—म०; तस्स—सी० ।
३. भागो—म०; भोगो—सी० ।
४. वट्टति—म०, सी० । वाट्टति रो० ।
५. सेसमेळकलोमेन—म०; सेसमेलंकलोमेन—सी० ।

'ओदनं भोजनं भत्तं, सम्पटिच्छत्त[1] गण्हथ' ।
इति वेवचनेहेव, अथ भासन्तरेन वा ॥१२०९॥
ततो तस्स च ते भिक्खू, सादियित्वा निमन्तनं ।
एकतो नानतो वा चे, गन्त्वा गण्हन्ति एकतो ॥१२१०॥
सब्बेसं होति पाचित्ति, गणभोजनकारणा ।
एकतो गहणं एत्थ, गणभोजनकारणं ॥१२११॥
एकतो नानतो वा पि, गमनं भोजनम्पि वा ।
कारणन्ति न तं विञ्ञू[2], भणन्ति गणभोजने ॥१२१२॥
सचे पि ओदनादीनं, गहेत्वा नाममेव च ।
एकतो नानतो वा पि, विञ्ञापेत्वा[3] मनुस्सके ॥१२१३॥
नानतो वेकतो गन्त्वा, सचे गण्हन्ति एकतो ।
एवम्पि पन होतीति, वण्णितं गणभोजनं ॥१२१४॥
दुविधस्सापि एतस्स, पटिग्गहणकारणा ।
दुक्कटं होति पाचित्ति, अज्झोहारेसु दीपिता ॥१२१५॥
समयेसु अनापत्ति, सत्तस्वपि पकासिता । B. 114
गहेत्वा एकतो द्विन्नं, तिण्णं वा भुञ्जतं तथा ॥१२१६॥
मुनिनानुपसम्पन्न- चारी-पत्तानिमन्तिते । S. 79
चतुत्थे एकतो कत्वा, गणभेदो[4] पकासितो ॥१२१७॥
नेव समयलद्धानं, वसेन पि हि सब्बसो ।
गणभेदो[5] पनापत्ति, वेदितब्बा विभाविना ॥१२१८॥
भोजनानञ्च पञ्चन्नं, वसेन गणभोजने ।
नत्थेव च विसङ्केतं, यागु-आदिसु तं सिया ॥१२१९॥

१. सम्पटिच्छथ—म०, सी० ।
२. विञ्ञू—म०; विक्दक्दु—सी० ।
३. विञ्ञापेत्वा—म०; विक्दक्दपेत्वा—सी० ।
४. गणभेदो—म०; गणभेदे—सी० ।
५. गणभेदो—म०; गणभेदे—सी० ।

गणभोजनसञ्ञिस्स, भिक्खुस्सागणभोजने ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१२२०॥

भोजनानि च पञ्चेव, ठपेत्वा यागु-आदिसु ।
अनापत्तीति ञातब्बा, निच्चभत्तादिकेसु पि ॥१२२१॥

R. 87 तथा उम्मत्तकादीनं, समुट्ठानादिना पन ।
इदं एळकलोमेन, सदिसन्ति पकासितं ॥१२२२॥

३. परम्परभोजनकथा

बहूहि यो भिक्खु मनुस्सकेहि,
निमन्तितो पञ्चहि भोजनेहि ।
हित्वा सचे पुब्बनिमन्तनाय[१],
विकप्पनं पञ्चसु यस्स कस्स ॥१२२३॥

पच्छा निमन्तितं भत्तं, तथा उप्पटिपाटिया ।
भुञ्जतो एकसित्थम्पि, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१२२४॥

भोजनानन्तु पञ्चन्नं, येन केन निमन्तितो ।
तं ठपेत्वा सचे अञ्ञं, भोजनं परिभुञ्जति ॥१२२५॥

B. 115 तेसमेव च पञ्चन्नं, भोजनानं महेसिना ।
एतं परम्परं नाम, भोजनं परिदीपितं ॥१२२६॥

यत्थ खीरं रसं वा पि, आकिरन्ति सचे पन ।
येन अज्झोत्थटं भत्तं, सब्बमेकरसं सिया ॥१२२७॥

कोटितो पन पट्ठाय, संसट्ठं परिभुञ्जतो ।
अनापत्तीति निद्दिट्ठं, महापच्चरियं पन ॥१२२८॥

परम्परन्ति सञ्ञाय, अपरम्परभोजने ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, दुक्कटं परिभुञ्जतो ॥१२२९॥

---

१. पुब्बनिमन्तनाय—म०; पुब्बनिमन्तणाय—सी० ।

सकलेन पि गामेन, पूगेन निगमेन वा ।
निमन्तितस्स वा निच्च-भत्ते दोसो न विज्जति ॥१२३०॥
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेनादिना समा ।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, भोजनञ्चाविकप्पनं ॥१२३१॥

४. काणमातुकथा

पूवा पहेणकत्थाय, पटियत्ता सचे पन । S. 80
पाथेय्यत्थाय मन्था वा, ये हि तत्थ च भिक्खुना ॥१२३२॥
द्वत्तिपत्ता गहेतब्बा, पूरा पूवेहि सत्तुहि ।
ततो चे उत्तरिं तस्स, होति पाचित्ति गण्हतो ॥१२३३॥
गहेत्वा निक्खमन्तेन, "द्वत्तिपत्ता मया इध ।
गहिता पन पूवा" ति, भिक्खुं दिस्वा वदे बुधो ॥१२३४॥
"मा खो त्वं पटिगण्हा"ति, अवदन्तस्स दुक्कटं ।
गण्हतो पि च तं सुत्वा, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१२३५॥
ऊनक-द्वत्तिपत्तेसु, अतिरेको ति सञ्ञिनो । R. 88
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१२३६॥
येन तत्थ तयो लद्धा, पत्तपूरा ततो पन । B. 116
द्वे सङ्घस्स पदातब्बा, द्वे चे एको न एकको[१] ॥१२३७॥
अपहेणकपाथेय्यं, अवसेसम्पि वा ततो ।
सन्तकं ञातकादीनं, देन्तानम्पि तदूनकं ॥१२३८॥
गण्हतो पि अनापत्ति, तथा उम्मत्तकादिनो ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥१२३९॥

५. पठमपवारणकथा

अञ्ञेन पन पञ्चन्नं, भोजनानं पवारितो ।
पाचित्ति, नतिरित्तञ्चे, पुन भुञ्जति भोजनं ॥१२४०॥

---

१. एकतो—म०; एकको--सी० ।

असनं भोजनञ्चेव, हत्थपासो[1] भिहारता ।
कायवाचापटिक्खेपो, पञ्चङ्गेहि पवारणा ॥१२४१॥

ओदनो सत्तु कुम्मासो, मच्छो मंसन्ति सब्बसो ।
निप्पपञ्चेन निद्दिट्ठं, भोजनं पञ्चधा मतं ॥१२४२॥

ओदनो तत्थ सत्तन्नं, धञ्ञानं ओदनो मतो ।
भज्जितानन्तु धञ्ञानं, चुण्णं सत्तूति वुच्चति ॥१२४३॥

कुम्मासो यवकुम्मासो, मच्छो वुच्चति ओदको ।
मंसम्पि कप्पियं मंसं, अयमेत्थ विनिच्छयो ॥१२४४॥

सालि वीहि यवो कङ्गु, वरको गोधुमो तथा ।
कुद्रूसको ति सत्तेते, धञ्ञा धञ्ञेन देसिता ॥१२४५॥

सामाकादि तिणं सब्बं, कुद्रूसेनेव दीपितं ।
नीवारो सालियं वुत्तो, वरके वरकचोरको ॥१२४६॥

सत्तन्नम्पन धञ्ञानं, ओदनो यागु वा पन ।
अङ्गसम्पत्तिया युत्ता, सञ्जनेति पवारणं ॥१२४७॥

B. 117 हत्थेन गहितोकासे, ओधिं दस्सेति या पन ।
S. 81 यागु सा इध सब्बा पि, ओदनो ति पवुच्चति ॥१२४८॥

अब्भुण्हा पन या यागु, उद्धनोरोपिता तनु ।
सा चे ओधिं न दस्सेति, न जनेति पवारणं ॥१२४९॥

पुन सा सीतलीभूता, घनभावं गता सचे ।
ओधिं दस्सेति सो पुब्बे, तनुभावो न रक्खति ॥१२५०॥

R. 89 तक्क-धञ्ञरसादीनि, आरोपेत्वा बहूनि पि ।
फल-पण्ण-कळीरानि, पक्खिपित्वान तत्थ च ॥१२५१॥

तण्डुले मुट्ठिमत्ते पि, पक्खिपित्वा पचन्ति चे ।
ओधिं पन च दस्सेति, सञ्जनेति पवारणं ॥१२५२॥

---

१. हत्थपासा—म०; हत्थपासो—सी० ।

रसे धञ्ञरसे खीरे, वाकिरित्वान ओदनं ।
"यागुं गण्हथ यागुन्ति", वत्वा देन्ति सचे पन ॥१२५३॥

किञ्चापि तनुका होति, सञ्जनेति पवारणं ।
तं पचित्वा सचे देन्ति, यागुसङ्खहिता पन ॥१२५४॥

छुपन्ति मच्छं मंसं वा, तनुकाय पि यागुया ।
सचे सासपमत्तम्पि, पञ्ञायति पवारणं ॥१२५५॥

मच्छमंसरसो सुद्धो, संसत्ता[1] रसयागु वा ।
न चाकप्पियमंसं वा, सञ्जनेति पवारणं ॥१२५६॥

ठपेत्वा वुत्त-धञ्ञानं, ओदनं पन सब्बसो ।
वेळुतण्डुलकादीनं, न पवारेति ओदनो ॥१२५७॥

पुथुका वा ततो ताहि, कतभत्तम्पि सत्तु पि ।
सुद्धा न पन पूवा वा, पवारेन्ति कदाचि[2] पि ॥१२५८॥

खरपाकेन भट्ठानं, वीहीनं तण्डुले पन ।
कोट्टेत्वा देन्ति तं चुण्णं, सत्तुसङ्खहितं मतं ॥१२५९॥

भज्जितानं तु वीहीनं, न पवारेन्ति तण्डुला । B. 118
तेसं पन च यं चुण्णं, तं जनेति पवारणं ॥१२६०॥

खरपाकेन भट्ठानं, वीहीनं कुण्डकम्पि च ।
सत्तूनं मोदको चापि[3], सञ्जनेति पवारणं ॥१२६१॥

समपाकेन भट्ठानं, सुक्खानं आतपेन च ।
कुण्डकं पन वीहीनं, न जनेति पवारणं ॥१२६२॥

लाजा वा पन तेहेव, कतभत्तम्पि सत्तु वा ।
खज्जकं पन सुद्धं वा, न जनेति पवारणं ॥१२६३॥

---

१. संसत्तो—म०; संसत्ता—सी० ।
२. कदाचि—म०; कदचि—सी० ।
३. वापि—म०; चापि—सी० ।

पूरितं मच्छमंसेहि, तं जनेति पवारणं ।
यं किञ्चि भज्जितं पिट्ठं, न पवारेति सुद्धकं ॥१२६४॥

S. 82 यवेहि कत-कुम्मासो, पवारेति न चापरो ।
मच्छ-मंसेसु वत्तब्बं, पाकटत्ता न विज्जति ॥१२६५॥

खादन्तो कप्पियं मंसं, निसेधेति अकप्पियं ।
न सो तेन पवारेति, अवत्थुत्ता ति दीपितं ॥१२६६॥

R. 90 तत्थेवाकप्पियं मंसं, खादन्तो कप्पियं सचे ।
निसेधेति पवारेति, वत्थुकत्ता ति वण्णितं ॥१२६७॥

मंसं पन च खादन्तो, कप्पियं वा अकप्पियं ।
पवारेति निसेधेति, किञ्चि कप्पियभोजनं ॥१२६८॥

सचे अकप्पियं मंसं, खादन्तो व अकप्पियं ।
निसेधं न पवारेति, तथा अञ्ञं अकप्पियं ॥१२६९॥

सचे अज्झोहटं होति, सित्थमेकम्पि भिक्खुना ।
पत्ते हत्थे मुखे वा पि, भोजनं पन विज्जति ॥१२७०॥

पवारण-पहोनञ्चे, पटिक्खिपति भोजनं ।
पवारेति सचे नत्थि, न पवारेति कत्थचि ॥१२७१॥

गिलित्वा च मुखे भत्तं, सेसमादाय गच्छति ।
अन्तरा च निसेधेन्तो, न पवारेति भोजनं ॥१२७२॥

B. 119 मुखे च भत्तं गिलितञ्च हत्थे,
भत्तं तु अञ्ञस्स च दातुकामो ।
पत्ते च भत्तं पुन भोत्तुकामो,
पटिक्खिपन्तो न पवारितो सो ॥१२७३॥

असनस्स उपच्छेदा, न पवारेति सो ति हि ।
कथयन्ति महापञ्ञा, कारणाकारणञ्ञुनो ॥१२७४॥

गण्हतो पच्छिमं अङ्गं, ददतो पुरिमं पन ।
उभिन्नं अड्ढतेय्यञ्चे, विना हत्थं पसारितं ॥१२७५॥

तस्मिं अभिहटं ठाने, पवारण-पहोनकं ।
तादिसं भुञ्जमानो व, निसेधेति पवारितो ॥१२७६॥

हत्थे आधारके वा पि, पत्तं ऊरूसु वा ठितं ।
अहरित्वा सचे भिक्खु, "भत्तं गण्हा"ति भासति ॥१२७७॥

अनन्तरे निसिन्नो च[1], तं पटिक्खिपतो पन ।
अभिहारस्स चाभावा, नत्थि तस्स पवारणा ॥१२७८॥

भत्तपच्छि पनानेत्वा[2]. ठपेत्वा पुरतो "इदं ।
गण्हाही" ति च वुत्ते पि, अयमेव विनिच्छयो ॥१२७९॥

अनन्तरस्स भिक्खुस्स, दीयमाने पनेतरो ।
पिदहन्तो सकं पत्तं, हत्थेहि नप्पवारितो ॥१२८०॥

कायेनाभिहटं भत्तं, पटिक्खिपति यो पन । S. 83
कायेन वा पि वाचाय, होति तस्स[3] पवारणा ॥१२८१॥

एको अभिहटे भत्ते, पवारणभया पन । R. 91
"आकिराकिर कोट्टेत्वा, कोट्टेत्वा पूरया" ति च ॥१२८२॥

सचे वदति तस्सापि, न पनत्थि पवारणा ।
इच्चेवाह महाथेरो, महापदुमनामको ॥१२८३॥

समंसं हि रसं नेत्वा, 'गण्हथा' ति 'रसं' वदे । B. 120
तं सुत्वा च निसेधेन्तो, नेव होति पवारितो ॥१२८४॥

"गण्ह मच्छरसं सारं, गण्ह मंसरसन्ति" वा ।
"इदं गण्हा" ति वा वुत्ते, पटिक्खेपे पवारणा ॥१२८५॥

सचे मंसं विसुं कत्वा, "गण्ह मंसरसन्ति" वा ।
वदेय्यत्थि च मंसञ्चे, पटिक्खेपे पवारणा ॥१२८६॥

---

१. व—म०, सी० ।
२. पणामेत्वा—म०; पनानेत्वा—सी० ।
३. कस्स—म०; तस्स—सी० ।

ओदनेन च पुच्छन्तं, "मुहुत्तं आगमेहि" ति ।
गहणत्थं ठपेन्तस्स, नेव तस्स पवारणा ॥१२८७॥
कळीर-पनसादीहि, मिस्सकं मच्छमंसकं ।
"कळीरसूपकं गण्ह, पनसब्यञ्जनन्ति" वा ॥१२८८॥
वदन्ति चे पटिक्खेपे, नेव होति पवारणा ।
अपवारणहेतूनं, नामेन पन वुत्ततो ॥१२८९॥
"मच्छसूपन्ति" वा वुत्ते, "मंससूपन्ति" वा पन ।
"इदं गण्हा" ति वा वुत्ते, होति येव पवारणा ॥१२९०॥
एसेव च नयो वुत्तो, ञेय्यो मंसकरम्बके ।
सब्बेसु मच्छमंसेहि, मिस्सकेसु अयं नयो ॥१२९१॥
भत्तसम्मिस्सितं यागुं, आहरित्वा सचे पन ।
"यागुं गण्हा" ति वुत्तस्मिं, न पवारेति वारयं ॥१२९२॥
"भत्तं गण्हा" ति वुत्ते तु, पवारेति पटिक्खिपं ।
येन वा पुच्छितो तस्स, अत्थितायाति कारणं ॥१२९३॥
"यागुमिस्सन्तु गण्हा" ति, वुत्ते तत्र च यागु चे ।
समा बहुतरा वा सा, न पवारेति सो किर ॥१२९४॥
मन्दा यागु बहुं भत्तं, सचे होति पवारणा ।
इदं सब्बत्थ निद्दिट्ठं, कारणं पन दुद्दसं ॥१२९५॥
रसं बहुरसे भत्ते, खीरं वा बहुखीरके ।
'गण्हथा' ति विसुं कत्वा, देति नत्थि पवारणा ॥१२९६॥
B, 121 S. 84 गच्छन्तेनेव भोत्तब्बं, गच्छन्तो चे पवारितो ।
भुञ्जितब्बं ठितेनेव, ठत्वा यदि पवारितो ॥१२९७॥
R. 92 उदकं वा पि पत्वा सो, सचे तिट्ठति कद्दमं ।
अतिरित्तं तु कारेत्वा, भुञ्जितब्बं ततो पुन ॥१२९८॥
पीठके यो निसीदित्वा, पवारेति सचे पन ।
आसनं अविचालेत्वा, भुञ्जितब्बं यथासुखं ॥१२९९॥

सचे मञ्चे निसीदित्वा, पवारेति ततो पन ।
इतो संसरितुं एत्तो, ईसकम्पि न लब्भति ॥१३००॥

तेन मञ्चेन तं[1] सद्धिं[2], वट्टतञ्ञत्र नेन्ति चे ।
एवं सब्बत्थ ञातब्बं, विञ्ञुना विनयञ्ञुना ॥१३०१॥

निपज्जित्वा व भोत्तब्बं, निपन्नो चे पवारितो ।
वारेतुक्कुटिको हुत्वा, भुञ्जितब्बं तथेव च ॥१३०२॥

अथा "लमेतं सब्बं" ति, वत्तब्बं तेन भिक्खुना ।
अतिरित्तं करोन्तेन, ओनमेत्वान भाजनं ॥१३०३॥

कप्पियं पन कातब्बं, न पत्ते येव केवलं ।
पच्छियं यदि वा कुण्डे, कातुं वट्टति भाजने ॥१३०४॥

पवारितानं अपवारितानं,
अञ्ञेसमेतं पन वट्टतेव ।
येनातिरित्तन्तु कतं ठपेत्वा,
तमेव चेकं परिभुञ्जितब्बं ॥१३०५॥

कप्पियं पन कारेत्वा, भुञ्जन्तस्सेव भिक्खुनो ।
ब्यञ्जनं वा पि यं कीञ्चि, पत्ते तस्साकिरन्ति चे ॥१३०६॥

अतिरित्तं तु कारेत्वा, भुञ्जितब्बं तथा पुन ।
येन तं अकतं यं वा, कातब्बं तेन तं विसुं ॥१३०७॥

कतं अकप्पियादीहि, अतिरित्तं तु सत्तहि । B 122
न गिलानातिरित्तञ्च, तं होति नतिरित्तकं ॥१३०८॥

यो पि पातो व एकम्पि, सित्थं भुत्वा निसीदति ।
उपकट्ठूपनीतम्पि, कातुं लभति कप्पियं ॥१३०९॥

आहारत्थाय यामादि-कालिकं पतिगण्हतो ।
अनामिसं तमेवस्स, दुक्कटं परिभुञ्जतो ॥१३१०॥

---

१. नं—म०; तं—सी० ।
२. सद्धि—म०, सी० ।

तथा अणतिरित्तं ति, सञ्जिनो अतिरित्तके ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, दुक्कटं परिदीपितं ॥१३११॥

अनापत्तातिरित्तन्तु, कारापेत्वान भुञ्जतो ।
गिलानस्सातिरित्तं वा, तथा उम्मत्तकादिनो ॥१३१२॥

S. 85 समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ।
कप्पियाकरणञ्चेव, भोजनञ्च क्रियाक्रियं ॥१३१३॥

६. दुतियपवारणकथा

R. 93 यो पनानतिरित्तेन, पवारेय्य पवारितं ।
जानं आसादनापेखो[1], भुत्ते पाचित्ति तस्स तु ॥१३१४॥

दुक्कटं अभिहारे च, गहणे इतरस्स हि ।
अज्झोहारपयोगेसु, सब्बेसु[2] पि च दुक्कटं ॥१३१५॥

भोजनस्सावसानस्मिं, पाचित्ति[3] परिदीपिता ।
अभिहारकभिक्खुस्स, सब्बं तस्सेव दस्सितं ॥१३१६॥

'पवारितो' ति सञ्जिस्स, भिक्खुस्मिं अपवारिते ।
विमतिस्सुभयत्थापि, दुक्कटं परिदीपितं ॥१३१७॥

अनापत्तातिरित्तं वा, कारापेत्वा व देति चे ।
गिलानस्सावसेसं वा, अञ्ञस्सत्थाय देति वा ॥१३१८॥

B. 123 सेसं सब्बमसेसेन, अनन्तरसमं मतं ।
ओमसवादतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१३१९॥

७. विकालभोजनकथा

खादनियं वा भोजनियं वा,
किञ्चि विकाले यो पन भिक्खु ।

---

१. आसादनापेक्खो—म०; आसादनापेखो—सी० ।
२. सब्बेसु—म०; सब्बसु—सी० ।
३. पाचित्ति—म०; पचित्ति—सी० ।

खादति भुञ्जति पिवते वा,[1]
सो जिनवुत्तं दोसमुपेति ॥१३२०॥

यमामिसगतञ्चेत्थ, वनमूलफलादिकं ।
कालिकेस्वसमोहत्थं, वेदितब्बमिदम्पन ॥१३२१॥

मूलं कन्दं मुळालञ्च, मत्थकं खन्धकं तचं ।
पत्तं पुप्फं फलं अट्ठि, पिट्ठं निय्यासमेव च ॥१३२२॥

मूलखादनियादीनं, मुखमत्तनिदस्सनं ।
भिक्खूनं पाटवत्थाय, नामं तेसं[2] निबोधथ ॥१३२३॥

मूलकं खारकञ्चेव, वत्थुलं तण्डुलेय्यकं ।
तम्बकं जज्झरीकञ्च, चुच्चु[3] वजकली पि च ॥१३२४॥

मूलानि एवमादीनं, साकानं आमिसे पन ।
सङ्गहं इध गच्छन्ति, आमिसत्थं[4] फरन्ति हि ॥१३२५॥

छड्डेन्ति जरठं छेत्वा, यं तं वजकलिस्स तु ।
तं यावजीविकं वुत्तं, सेसानं यावकालिकं ॥१३२६॥

हलिद्दी सिङ्गिवेरञ्च, वचत्थं अतिविसं वचा[5] । S. 86
उसीरं भद्दमुत्तञ्च, तथा कटुकरोहिणी ॥१३२७॥

इच्चेवमादिकं अञ्ञं, पञ्चमूलादिकं बहुं ।
नानप्पकारकं मूलं, विञ्ञेय्यं यावजीविकं ॥१३२८॥

मसालु-पिण्डलादीनं, वल्लीनं आलुवस्स च । B. 124
कन्डो उप्पलजातीनं, तथा पदुमजातिया ॥१३२९॥ R. 94

---

१. वापि च तं—म०; पिवते वा—सी० ।
२. नामत्थेसु—म०, सी० ।
३. चच्चु—म०; चुच्चु—सी० ।
४. आहरत्थं—म०; अभिसत्थं—सी० ।
५. वचं—म०, सी० ।

कदली-सिग्गु-तालानं, मालुवस्स च वेळुया ।
सतावरी-कसेरूनं, कन्दो[1] अम्बाटकस्स च ॥१३३०॥

इच्चेवमादयो कन्दा, दस्सिता यावकालिका ।
धोतो सो आमिसे वुत्तो, कन्दो यो खीरवल्लिया ॥१३३१॥

अधोतो लसुणञ्चेव, खीरकाकोलि-आदयो ।
कन्दा[2] वाक्यपथातीता, विञ्ञेय्या यावजीविका ॥१३३२॥

पुण्डरीकमुळालञ्च, मुळालं पदुमस्स च ।
एवमादिमनेकम्पि, मुळालं यावकालिकं ॥१३३३॥

ताल-हिन्ताल-कुन्ताल-नाळिकेरादि-सम्भवं ।
हलिद्दी-सिङ्गिवेरानं, मुळालं यावजीविकं ॥१३३४॥

ताल-हिन्ताल-कुन्ताल-कळीरो केतकस्स च ।
कदली-नाळिकेरानं, मत्थकं मूलकस्स च ॥१३३५॥

खज्जूरेरक-वेत्तानं, उच्छु-वेळु-नळादिनं ।
सत्तन्नम्पन धञ्ञानं, कळीरो सासपस्स च ॥१३३६॥

इच्चेवमादयो नेके, मत्थका यावकालिका ।
अञ्ञे हलिद्दि-आदीनं, मत्थका यावजीविका ॥१३३७॥

ताल-कुन्तालकादीनं, छिन्दित्वा पातितो पन ।
गतो जरट्ठबुन्दो सो, सङ्गहं यावजीविके ॥१३३८॥

खन्धखादनियं नाम, उच्छुखन्धो पकासितो ।
सालकल्याणिया खन्धो, तथा पठवियं गतो ॥१३३९॥

एवमुप्पलजातीनं, दण्डको यावकालिको ।
पण्णदण्डुप्पलादीनं, सब्बो पदुमजातिया ॥१३४०॥

यावजीविकसङ्खाता, करमद्दादिदण्डका ।
B. 125 तचेसुच्छुतचो वेको, सरसो यावकालिको ॥१३४१॥

---

१. कन्दो—म०; कन्दे—सी० ।
२. कन्दा—म०; कन्द—सी० ।

मूलकं खारको चुच्चु[1], तम्बको तण्डुलेय्यको ।
वत्थुलो चीनमुग्गो च, उम्मा वजकली तथा ॥१३४२॥

जज्झरी कासमद्दो च, सेल्लु सिग्गु च नाळिका ।
वरणो[2] अग्गिमन्थो च, जीवन्ती सुनिसन्नको ॥१३४३॥

राजमासो च मासो च, निप्फावो मिगपुप्फिका । S. 87
वण्टको भूमिल्लोणी ति, एवमादि-मनेककं ॥१३४४॥

पत्तखादनियं नाम, कथितं यावकालिकं । R. 95
इतरा च महाल्लोणी, दीपिता यावजीविका ॥१३४५॥

यावकालिकमिच्चेव, कथितं अम्बपल्लवं ।
निम्बस्स कुटजस्सापि, पण्णं सुलसिया पि च ॥१३४६॥

कप्पासिक-पटोलानं, तेसं पुप्फ-फलानि च ।
फणिज्जकज्जकानञ्च[3], पण्णं तं यावजीविकं ॥१३४७॥

अट्ठन्नं मूलकादीनं, पुप्फं निप्फावकस्स च ।
तथा पुप्फं करीरस्स, पुप्फं वरणकस्स[4] च ॥१३४८॥

पुप्फं कसेरुकस्सापि, जीवन्ती-सिग्गुपुप्फकं ।
पदुमुप्पलजातीनं, पुप्फानं कण्णिका पि च ॥१३४९॥

नाळिकेरस्स तालस्स, तरुणं केतकस्स च ।
इच्चेवमादिकं पुप्फ-मनेकं यावकालिकं ॥१३५०॥

यावकालिकपुप्फानि, ठपेत्वा पन सेसकं ।
यावजीविकपुप्फन्ति, दीपये सब्बमेव च ॥१३५१॥

---

१. चच्चु—म०; चुच्चु—सी० ।

२. वरुणो—म०; वरणो—सी० ।

३. फणिज्जकज्जुकानञ्च—म०; फणिज्जकज्जकानञ्च—सी० ।

४. वरुणकस्स—म०; वरणकस्स—सी० ।

B. 126 तिलक-वकुल[1]-साल-मल्लिकानं,
ककुध-कपित्थ-करञ्ज[2]-कलीनं ।
कुरवक-करवीर-पाटलीनं,
कुसुममिदं पन यावजीविकं ॥१३५२॥

अम्बाम्बाटक-जम्बूनं, फलञ्च पनसस्स च ।
मातुलुङ्ग-कपित्थानं, फलं तिन्तिनिकस्स च ॥१३५३॥
तालस्स नाळिकेरस्स, फलं खज्जूरिया पि च ।
लबुजस्स च चोचस्स, मोचस्स मधुकस्स च ॥१३५४॥
बदरस्स करवन्दस्स[3],फलं वातिङ्गनस्स च ।
कुम्भण्डि[4]-तिपुसानञ्च च, फलं एळालुकस्स च ॥१३५५॥
राजायतनफलं फुस्सफलं तिम्बरुकस्स च ।
एवमादिमनेकम्पि, फलं तं यावकालिकं ॥१३५६॥
तिफलं पिप्फली जाति - फलञ्च कटुकप्फलं ।
गोट्ठफलं विळङ्गञ्च, तक्कोल-मरिचानि च ॥१३५७॥
R. 96 एवमादीनि वुत्तानि, अवुत्तानि च पाळियं ।
फलानि पन गच्छन्ति, यावजीविकसङ्गहं ॥१३५८॥
पनसम्बाटकट्ठीनि, सालट्ठि लबुजट्ठि च ।
चिञ्चा-बिम्बफलट्ठीनि, पोक्खरट्ठीनि[5] सब्बसो ॥१३५९॥
S. 88 खज्जूरि-केतकादीनं, तथा तालफलट्ठि च ।
एवमादीनि गच्छन्ति, यावकालिकसङ्गहं ॥१३६०॥
पुन्नाग-मधुकट्ठीनि, सेल्लट्ठि तिफलट्ठि च ।
एवमादीनि अट्ठीनि, निद्दिट्ठानि अनामिसे ॥१३६१॥

---

१. मकुल—म०; वकुल—सी० ।
२. ककुन्ड—म०; करञ्ज—सी० ।
३. करमद्दस्स—म०; करवन्दस्स—सी० ।
४. कुभण्ड—म०; कुभण्डि—सी० ।
५. पोक्खरट्ठि च—म०; पोक्खरट्ठीनि—सी० ।

B. 127

सत्तन्नं पन धञ्ञानं, अपरण्णानमेव च ।
पिट्ठं पनस-सालानं, लबुजम्बाटकस्स च ॥१३६२॥

तालपिट्ठं तथा धोतं, पिट्ठं यं खीरवल्लिया ।
एवमादिमनेकम्पि, कथितं यावकालिकं ॥१३६३॥

अधोतं तालपिट्ठञ्च, पिट्ठं यं खीरवल्लिया ।
अस्सगन्धादिपिट्ठञ्च, होति तं यावजीविकं ॥१३६४॥

निय्यासो उच्छुनिब्बत्तो, एको सत्ताहकालिको ।
अवसेसो च हिङ्गादि-निय्यासो यावजीविको ॥१३६५॥

मूलादिसु मया किञ्चि, मुखमत्तं निदस्सितं ।
एतस्सेवानुसारेन, सेसो ञेय्यो विभाविना ॥१३६६॥

भुञ्जिस्सामि विकाले ति, आमिसं पटिगण्हतो ।
काले विकालसञ्ञिस्स, काले वेमतिकस्स च ॥१३६७॥

दुक्कटं कालसञ्ञिस्स, अनापत्ति पकासिता ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ॥१३६८॥

८. सन्निधिकारकथा

भोजनं सन्निधिं कत्वा, खादनं वा पि यो पन ।
भुञ्जेय्य वा पि खादेय्य, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१३६९॥

भिक्खु यं सामणेरानं, परिच्चजतनालयो[१] ।
निदहित्वा सचे तस्स, देन्ति तं पुन वट्टति ॥१३७०॥

सयं पटिग्गहेत्वान, अपरिच्चत्तमेव यं ।
दुतिये दिवसे तस्स, निहितं तं न वट्टति ॥१३७१॥

ततो अज्झोहरन्तस्स, एकसित्थम्पि भिक्खुनो ।
पाचित्ति कथिता सुद्धा, सुद्धचित्तेन तादिना ॥१३७२॥

---

१. परिच्चजत्यनालयो—म०; परिच्चजतनालयो—सी० ।

अकप्पियेसु मंसेसु, मनुस्सस्सेव मंसके ।
थुल्लच्चयेन पाचित्ति, दुक्कटेन सहेतरे ॥१३७३॥

B 128 R. 97 यामकालिकसङ्घातं, पाचित्ति परिभुञ्जतो ।
दुक्कटापत्तिया सद्दिं[1], आहारत्थाय भुञ्जतो ॥१३७४॥

सचे पवारितो हुत्वा, अन्नं अनतिरित्तकं ।
भुञ्जतो पकतं तस्स, होति पाचित्तियद्वयं ॥१३७५॥

S. 89 थुल्लच्चयेन सद्धिं द्वे, मंसे मानुस्सके सियुं ।
सेसे अकप्पिये मंसे, दुक्कटेन सह द्वयं ॥१३७६॥

यामकालिकसङ्घातं, भुञ्जतो सति पच्चये ।
सामिसेन मुखेन द्वे, एकमेव निरामिसं ॥१३७७॥

तमेवज्झोहरन्तस्स, आहारत्थाय केवलं ।
द्वीसु तेसु विकप्पेसु, दुक्कटं पन वड्ढति ॥१३७८॥

विकाले भुञ्जतो सुद्धं, सन्निधिप्पच्चया पि च ।
विकालभोजना चेव, होति पाचित्तियद्वयं ॥१३७९॥

मंसे थुल्लच्चयञ्चेव, दुक्कटम्पि च वड्ढति ।
मनुस्समंसे सेसे च, यथानुक्कमतो द्वयं ॥१३८०॥

नत्थेवानतिरित्तम्पि, विकाले परिभुञ्जतो ।
दोसो सब्बविकप्पेसु, भिक्खुनो तन्निमित्तको ॥१३८१॥

विकालप्पच्चया वा पि, न दोसो यामकालिके ।
सत्ताहकालिकं याव-जीविकं पतिगण्हतो ॥१३८२॥

आहारस्सेव अत्थाय, गहणे दुविधस्स च[2] ।
अज्झोहारपयोगेसु, दुक्कटं तु निरामिसे ॥१३८३॥

अथ आमिससंसट्ठं, गहेत्वा ठपितं सचे ।
पुन अज्झोहरन्तस्स, पाचित्तेव पकासिता ॥१३८४॥

---

१. सद्धि—म०, सी० ।
२. तु—म०; च—सी० ।

कालो यामो च सत्ताहं, इति कालत्तयं इदं ।
अतिक्कामयतो दोसो, कालं तं तन्तु कालिकं ॥१३८५॥

अत्तना तीणि सम्भिन्न-रसानि इतरानि हि ।
सभावमुपनेतेव, यावकालिकमत्तनो ॥१३८६॥

एवमेव च सेसेसु, कालिकेसु विनिद्दिसे । B. 129
इमेसु पन सब्बेसु, कालिकेसु चतुस्वपि ॥१३८७॥

कालिकद्वयमादिम्हि, अन्तो-वुत्थञ्च सन्निधि ।
उभयम्पि न होतेव, पच्छिमं कालिकद्वयं ॥१३८८॥

अकप्पियाय कुटिया, वुत्थेनन्तद्वयेन तं ।
गहितं तदहे वा पि, द्वयं पुब्बं न वट्टति ॥१३८९॥

"मुखसन्निधि नामायं, अन्तोवुत्थं न कप्पति" ।
इति वुत्तं दळ्हं कत्वा, महापच्चरियम्पन ॥१३९०॥

न दोसो निदहित्वा पि, पठमं कालिकत्तयं । R. 98
तं तं सकं सकं काल-मनतिक्कम्म भुञ्जतो ॥१३९१॥

तथा उम्मत्तकादीनं, अनापत्ति पकासिता । S. 90
सममेळकलोमेन, समुट्ठानादिना इदं ॥१३९२॥

९. पणीतभोजनकथा

भोजनानि पणीतानि, अगिलानो पनत्तनो ।
अत्थाय विञ्ञापेत्वान, पाचित्ति परिभुञ्जतो ॥१३९३॥

"सप्पिना देहि भत्तं मे, ससप्पि सप्पिमिस्सकं ।
सप्पिभत्तञ्च देही" ति, विञ्ञापेन्तस्स दुक्कटं ॥१३९४॥

विञ्ञापेत्वा तथा तञ्चे, दुक्कटं पतिगण्हतो ।
पुन अज्झोहरन्तस्स, पाचित्ति परियापुता ॥१३९५॥

सुद्धानि सप्पि-आदीनि, विञ्ञापेत्वान भुञ्जतो ।
सेखिये सूपविञ्ञत्ति[१]-दुक्कटं परिदीपये ॥१३९६॥

१. सेखियेसुपविञ्ञत्ति—म०; सेखिये सूपविञ्ञत्ति—सी० ।

तस्मा पणीतसंसट्ठं, विञ्ञापेत्वा व भुञ्जतो ।
सत्तधञ्ञमयं भत्तं, पाचित्तियमुदीरये ॥१३९७॥

B. 130 सचे "गो-सप्पिना मय्हं, देहि भत्तं" ति याचितो ।
अजिया सप्पिआदीहि, विसङ्केतं ददाति चे ॥१३९८॥

"सप्पिना" ति हि[1] वुत्तो चे[2], नवनीतादिकेसु पि ।
देति अञ्ञतरेनस्स, विसङ्केतन्ति दीपितं ॥१३९९॥

येन येन हि विञ्ञत्तं, तस्मिं मूले पि तस्स वा ।
लद्धे पि पन तं लद्धं, होति येव न अञ्ञथा ॥१४००॥

ठपेत्वा सप्पिआदीनि, आगतानि हि पाळियं ।
अञ्ञेहि विञ्ञापेन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१४०१॥

सब्बेहि सप्पिआदीहि, विञ्ञापेत्वा व एकतो ।
भुञ्जतेकरसं कत्वा, नव पाचित्तियो मता ॥१४०२॥

अकप्पियेन वुत्ते पि, सप्पिना देति तेन चे ।
गहणे परिभोगे पि, दुक्कटं परिदीपितं ॥१४०३॥

गिलानस्सागिलानो[3] ति, सञ्ञिनो विमतिस्स वा ।
दुक्कटं मुनिना वुत्तं, अनापत्ति पकासिता ॥१४०४॥

गिलानकाले विञ्ञत्त-मगिलानस्स भुञ्जतो ।
गिलानस्सावसेसं वा, ञातकादीनमेव वा ॥१४०५॥

R. 99 इदं चतुसमुट्ठानं, कायतो कायवाचतो ।
कायचित्ता तथा काय-वाचाचित्ततया पि च ॥१४०६॥

१०. दन्तपोणकथा

अदिन्नं हि मुखद्वारं, आहारं आहरेय्य यो ।
दन्तपोणोदकं हित्वा, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१४०७॥

---

१. सप्पिना देहि—म०; सप्पिना ति हि—सी० ।
२. चे—म०; च—सी० ।
३. गिलानस्सगिलानो—म०; गिलानस्सागिलानो—सी० ।

हत्थपासोभिनीहारो, मज्झिमुच्चारणक्खमो। S 91
मनुस्सो वामनुस्सो वा, देति कायादिना तिधा ॥१४०८॥

पतिगण्हाति तं भिक्खु, दीयमानं सचे द्विधा। B. 131
एवं पञ्चङ्गसंयोगे, गहणं तस्स रूहति ॥१४०९॥

दायको गगनट्ठो चे, भुम्मट्ठो इतरो[1] सिया।
भुम्मट्ठस्स च सीसेन, गगनट्ठस्स देहिनो ॥१४१०॥

यमासन्नतरं अङ्गं, ओरिमन्तेन तस्स तु।
दातुं वा पि गहेतुं वा, विना हत्थं[2] पसारितं ॥१४११॥

हत्थपासो मिनेतब्बो, नगट्ठादिस्वयं नयो।
एवरूपे पन ठाने, ठत्वा चे देति वट्टति ॥१४१२॥

पक्खी वा मुखतुण्डेन, हत्थी सोण्डाय वा पन।
सचे यं किञ्चि पुप्फं वा, फलं वा देति वट्टति ॥१४१३॥

भत्तब्यञ्जनपुण्णानि, भाजनानि बहूनि पि।
सीसेनादाय भिक्खुस्स, गन्त्वा कस्सचि सन्तिकं ॥१४१४॥

ईसकं पन ओनत्वा, 'गण्हा' ति यदि भासति।
तेन हत्थं पसारेत्वा, हेट्ठिमं पन भाजनं ॥१४१५॥
पटिच्छितब्बं तं एक-देसेनापि च भिक्खुना।
होन्ति एत्तावता तानि, गहितानेव सब्बसो ॥१४१६॥

ततो पट्ठाय तं सब्बं, ओरोपेत्वा यथासुखं।
उग्घाटेत्वा ततो इट्ठं, गहेतुं पन वट्टति ॥१४१७॥

पच्छिआदिम्हि वत्तब्बं, अत्थि किं एकभाजने।
काजभत्तं हरन्तो चे, ओनत्वा देति वट्टति ॥१४१८॥

---

१. चेतरो—म०; इतरो—सी०।
२. हत्थं—म०; हत्तं—रो०, सी०।

तिसहत्थो सिया वेणु[1], अन्तेसु च दुवे घटा ।
सप्पिनो गहिते तस्मिं[2], सब्बं गहितमेव तं ॥१४१९॥

बहुपत्ता च मञ्चे वा, पीठे वा कटसारके ।
ठपिता दायको हत्थ-पासे ठत्वान देति चे ॥१४२०॥

R. 100 पटिग्गहणसञ्ञाय, मञ्चादीनि सचे पन ।
निसीदति फुसित्वा यो, यञ्च पत्तेसु दीयति ॥१४२१॥
B. 132 गहितं तेन तं सब्बं, होति येव न संसयो ।
पटिग्गहेस्सामिच्चेव, मञ्चादीनि सचे पन ॥१४२२॥
गहितं होति तं सब्बं, आरुहित्वा निसीदति ।
आहच्च कुच्छिया कुच्छिं, ठिता पत्ता हि भूमियं ॥१४२३॥
यं यं अङ्गुलिया वा पि, फुसित्वा सूचिया पि वा ।
निसिन्नो तत्थ तत्थेव, दीयमानन्तु वट्टति ॥१४२४॥
S 92 कटसारे महन्तस्मिं, तथा हत्थत्थरादिसु ।
गण्हतो हत्थपासस्मिं, विज्जमाने तु वट्टति ॥१४२५॥

तत्थ-जातकपण्णेसु, गहेतुं न च वट्टति ।
न पनेतानि कायेन, पटिबद्धानि होन्ति हि ॥१४२६॥
असंहारिमपासाणे, फलके वा पि तादिसे ।
खाणुबद्धे पि वा मञ्चे, गहणं नेव रूहति ॥१४२७॥
तिन्तिणीकादिपण्णेसु, भूमियं पत्थटेसु वा ।
धारेतुमसमत्थत्ता, गहणं न च रूहति ॥१४२८॥

हत्थपासमतिक्कम्म, दीघदण्डेन देति चे ।
वत्तब्बो भिक्खुनागन्त्वा, देहीति परिवेसको ॥१४२९॥
सचे पत्ते रजो होति, धोवितब्बो जले सति ।
तस्मिं असति पुञ्छित्वा, गहेतब्बो असेसतो ॥१४३०॥

---

१. वेळु—म०; वेणु—सी० ।
२. कस्मिं—म०; तस्मिं—सी० ।

पिण्डाय विचरन्तस्स, रजं पतति चे पन ।
भिक्खा पटिग्गहेत्वा व, गहेतब्बा विजानता ॥१४३१॥

अपटिग्गहिते भिक्खं, गण्हतो पन दुक्कटं ।
पटिग्गहेत्वानापत्ति, पच्छा तं परिभुञ्जतो ॥१४३२॥

"पटिग्गहेत्वा देथा" ति, वुत्ते तं वचनं पन ।
असुत्वानादियित्वा वा, देन्ति चे नत्थि दुक्कटं ॥१४३३॥

पच्छा पटिग्गहेत्वा व, गहेतब्बं विजानता ।
सचे रजं निपातेति, महावातो ततो ततो ॥१४३४॥

न सक्का व सिया भिक्खं, गहेतुं यदि भिक्खुना । B. 133
अञ्ञस्स दातुकामेन, गहेतुं पन वट्टति ॥१४३५॥

सामणेरस्स तं दत्वा, दिन्नं वा तेन तं पुन ।
तस्स विस्सासतो वा पि, भुञ्जितुं पन वट्टति ॥१४३६॥

भिक्खाचारे सचे पत्तं, सरजं देति भिक्खुनो ।
"पटिग्गहेत्वा भिक्खं त्वं, गण्ह वा भुञ्ज वा" ति च ॥१४३७॥

वत्तब्बो सो तथा तेन, कत्तब्बञ्चेव भिक्खुना । R. 101
रजं उपरि भत्तस्स, तस्सुप्पलवति चे पन ॥१४३८॥

कञ्जिकन्तु पवाहेत्वा, भुञ्जितब्बं यथासुखं ।
अन्तो पटिग्गहेतब्बं, पविट्ठं तं[1] सचे पन ॥१४३९॥

पतितं सुक्खभत्ते चे, अपनीय च[2] तं रजं ।
सुखुमञ्चे सभत्तम्पि, भुञ्जितब्बं यथासुखं ॥१४४०॥

उलुङ्केनाहरित्वा पि, देन्तस्स पठमं पन ।
थेवो उलुङ्कतो पत्ते, सचे पतति वट्टति ॥१४४१॥

भत्ते आकिरमाने तु, चरुकेन ततो पन । S. 93
मसि वा चारिका वा पि, सचे पतति भाजने ॥१४४२॥

---

१. तु—म०; तं—सी० ।
२. व—म०; च—सी० ।

तस्स चाभिहटत्ता हि[1], न दोसो उपलब्भति ।
अनन्तरस्स भिक्खुस्स, दीयमानन्तु पत्ततो ॥१४४३॥

उप्पतित्वा सचे पत्ते, इतरस्स च भिक्खुनो ।
पतति वट्टतेवायं, पटिग्गहितमेव तं ॥१४४४॥

पायासस्स च पूरेत्वा, पत्तं चे देन्ति भिक्खुनो ।
उण्हत्ता पन तं हेट्ठा, गहेतुं न च सक्कति ॥१४४५॥

वट्टतीति च निद्दिट्ठं, गहेतुं मुखवट्टियं ।
न सक्का चे गहेतब्बो, तथा आधारकेन पि ॥१४४६॥

B. 134 सचे आसनसालायं, गहेत्वा पत्तमत्तनो ।
निद्दायति निसिन्नो व, दीयमानं न जानति ॥१४४७॥

नेवाहरियमानं वा, अपटिग्गहितमेव तं ।
आभोगम्पन कत्वा चे, निसिन्नो होति वट्टति ॥१४४८॥

सचे हत्थेन मुञ्चित्वा, पत्तं आधारकम्पि वा ।
पेल्लेत्वा पन पादेन, निद्दायति पि[2] वट्टति ॥१४४९॥

पादेनाधारकं अक्क-मित्वा पि पतिगण्हतो ।
जागरस्सापि होतेव, गहणस्मिं अनादरो ॥१४५०॥

तस्मा तं न च कत्तब्बं, भिक्खुना विनयञ्ञुना ।
यं दीयमानं पतति, गहेतुं तं तु वट्टति ॥१४५१॥

भुञ्जन्तानञ्च दन्ता वा, खीयन्ति पि नखा पि वा ।
तथा पत्तस्स वण्णो वा, अब्बोहारनयो अयं ॥१४५२॥

R. 102 सत्थकेनुच्छुआदीनि, फालेन्तानं सचे मलं ।
पञ्ञायति हि तं तेसु, सिया नवसमुट्ठितं ॥१४५३॥

पटिग्गहेत्वा तं पच्छा, खादितब्बं तु भिक्खुना ।
न पञ्ञायति चे तस्मिं, मलं वट्टति खादितुं ॥१४५४॥

---

१. पि०—म०; ति—सी० ।
२. हि—म०; पि—सी० ।

पिंसेन्तानम्पि भेसज्जं, कोट्टेन्तानम्पि वा तथा ।
निसदोदुक्खलादीनं, खीयने पि अयं नयो ॥१४५५॥

भेसज्जत्थाय तापेत्वा, वासिं खीरे खिपन्ति चे ।
उट्ठाति[1] नीलिका तत्थ, सत्थके विय निच्छयो ॥१४५६॥

सचे आमकतक्के वा, खीरे वा पक्खिपन्ति तं ।
सामपाकनिमित्तम्हा, न विमुच्चति दुक्कटा ॥१४५७॥

पिण्डाय विचारन्तस्स, वस्सकालेसु भिक्खुनो ।
पत्ते पतति चे तोयं, किलिट्ठं कायवत्थतो ॥१४५८॥

पच्छा पटिग्गहेत्वा तं, भुञ्जितब्बं यथासुखं । S. 94
एसेव च नयो वुत्तो, रुक्खमूले पि भुञ्जतो ॥१४५९॥

सत्ताहं पन वस्सन्ते, देवे सुद्धं जलं सचे । B. 135
अब्भोकासे पि वा पत्ते, तोयं पतति वट्टति ॥१४६०॥

ओदनं पन देन्तेन, सामणेरस्स भिक्खुना ।
दातब्बो अच्छुपन्तेन, तस्स पत्तगतोदनं ॥१४६१॥

पटिग्गहेत्वा वा पत्तं, दातब्बो तस्स ओदनो ।
छुपित्वा देति चे भत्तं, तम्पनुग्गहितं सिया ॥१४६२॥

अञ्ञस्स दातुकामेन, परिच्चत्तं सचे पन ।
याव हत्थगतं ताव, पटिग्गहितमेव तं ॥१४६३॥

"गण्हा"ति निरपेक्खो व, पत्तमाधारके ठितं ।
सचे वदति पच्छा तं, पतिगण्हेय्य पण्डितो ॥१४६४॥

सापेक्खो येव यो पत्तं, ठपेत्वाधारके पन ।
"एत्तो पूवम्पि भत्तं" वा, किञ्चि "गण्हा"ति भासति ॥१४६५॥

सामणेरो पि तं भत्तं, धोवित्वा हत्थमत्तनो ।
अत्तपत्तगतं भत्तं, अफुसित्वा सचे पन ॥१४६६॥

---

१. उट्ठेति—म०, सी० ।

पक्खिपन्तो सतक्खत्तं[1], उद्धरित्वा पि गण्हतु ।
तं पटिग्गहणे किच्चं, पुन तस्स न विज्जति ॥१४६७॥

अत्तपत्तगत्तं भत्तं, फुसित्वा यदि गण्हति ।
पच्छा पटिग्गहेतब्बं, संसट्ठत्ता परेन तं ॥१४६८॥

R. 103 भिक्खूनं यागु-आदीनं, पचने भाजने पन ।
पक्खिपित्वा ठपेन्तेन, अञ्ञस्सत्थाय ओदनं ॥१४६९॥

भाजनूपरि हत्थेसु, सामणेरस्स पक्खिपे ।
पतितं हत्थतो तस्मिं, न करोति अकप्पियं ॥१४७०॥

परिच्चत्तञ्हि तं एवं, अकत्वाकिरतेव चे ।
भुञ्जितब्बं तु तं कत्वा, पत्तं विय निरामिसं ॥१४७१॥

सचे यागुकुटं पुण्णं, सामणेरो हि दुब्बलो ।
भिक्खुं पटिग्गहापेतुं, न सक्कोति हि तं पन[2] ॥१४७२॥

B. 136 कुटस्स गीवं पत्तस्स, ठपेत्वा मुखवट्टियं ।
भिक्खुना उपनीतस्स, आवज्जेति हि वट्टति ॥१४७३॥

अथ वा भूमियं येव, हत्थे भिक्खु ठपेति चे ।
आरोपेति पवट्टेत्वा, तत्थ चे पन वट्टति ॥१४७४॥

भत्तपच्छुच्छुभारेसु, अयमेव विनिच्छयो ।
द्वे तयो सामणेरा वा, देन्ति चे गहणूपगं ॥१४७५॥

S. 95 भारमेकस्स भिक्खुस्स, गहेतुम्पन वट्टति ।
एकेन वा तथा दिन्नं, गण्हन्ति द्वे तयो पि वा ॥१४७६॥

मञ्चस्स वाथ[3] पीठस्स, पादे तेलघटादिकं ।
लग्गेन्ति तत्थ भिक्खुस्स, वट्टतेव निसीदितुं ॥१४७७॥

---

१. सतक्खत्तुं—म०; सतक्खत्तं—सी० ।

२. पुन—म०; पन—सी० ।

३. पादे—म०; वाथ—सी० ।

अपटिग्गहितं हेट्ठा-मञ्चे चे तेलथालकं ।
सम्मज्जन्तो[1] च घट्टेति, न पनुग्गहितं सिया ।।१४७८।।

पटिग्गहितसञ्ञाय, अपटिग्गहितं पन ।
गण्हित्वा पुन तं ञत्वा, ठपेतुं तत्थ वट्टति ।।१४७९।।

विवरित्वा सचे पुब्बे, ठपितं पिहितम्पि वा[2] ।
तथेव तं ठपेतब्बं, कत्तब्बं न पनञ्ञथा ।।१४८०।।

बहि-ट्ठपेति चे तेन, छुपितब्बं न तं पुन ।
यदि-च्छुपति चे ञत्वा, तं पनुग्गहितं सिया ।।१४८१।।

पटिग्गहिततेलस्मिं, उट्ठाति[3] यदि कण्णिका[4] ।
सिङ्गिवेरादिके मूले, घनचुण्णम्पि वा तथा ।।१४८२।।

तं-समुट्ठानतो सब्बं, तञ्ञेवाति पवुच्चति ।
पटिग्गहणकिच्चं तु, तस्मिं पुन न विज्जति ।।१४८३।।

तालं वा नाळिकेरं वा, आरूळ्हो कोचि पुग्गलो । R. 104
तत्रट्ठो तालपिण्डिं सो, ओतारेत्वान रज्जुया ।।१४८४।।

सचे वदति 'गण्हा'ति, न गहेतब्बमेव च । B. 137
तमञ्ञो पन भुम्मट्ठो, गहेत्वा देति वट्टति ।।१४८५।।

छिन्दित्वा चे वतिं उच्छुं, फलं वा देति गण्हितुं ।
दण्डके अफुसित्वा व, निग्गतं पन वट्टति ।।१४८६।।

सचे न पुथुलो होति, पाकारो अतिउच्चको ।
अन्तोठित-बहिट्ठानं, हत्थपासो पहोति चे ।।१४८७।।

उद्धं हत्थसतं गन्त्वा, सम्पत्तं पुन तं पन ।
गण्हतो भिक्खुनो दोसो, कोचि नेवुपलब्भति ।।१४८८।।

---

१. सम्मुज्जन्ता—म०; सम्मज्जन्तो—सी० ।
२. च—म०; वा—सी० ।
३. उट्ठेति—म०; सी० ।
४. कण्णका—म०; कण्णिका—सी० ।

भिक्खुनो सामणेरं तु, खन्धेन वहतो सचे ।
फलं गहेत्वा तत्थेव, निसिन्नो देति वट्टति ॥१४८९॥

अपरो पि वहन्तो व, भिक्खुं यो कोचि पुग्गलो ।
फलं खन्धे निसिन्नस्स, भिक्खुनो देति वट्टति ॥१४९०॥

गहेत्वा फलिनिं साखं, छायत्थं यदि गच्छति ।
पुन चित्ते समुप्पन्ने, खादितुं पन भिक्खुनो ॥१४९१॥

साखं पटिग्गहापेत्वा, फलं खादति वट्टति ।
मक्खिकानं निवारत्थं, गहिताय पयं[1] नयो ॥१४९२॥

कप्पियं पन कारेत्वा, पतिगण्हाति तं पुन ।
S. 96 भोत्तुकामो सचे मूल-गहणं येव वट्टति ॥१४९३॥

मातापितूनमत्थाय, गहेत्वा सप्पिआदिकं ।
गच्छन्तो अन्तरामग्गे, यं इच्छति ततो पन ॥१४९४॥

तं सो पटिग्गहापेत्वा, परिभुञ्जति वट्टति ।
तं पटिग्गहितं मूल-गहणं येव वट्टति ॥१४९५॥

सामणेरस्स पाथेय्य-तण्डुले भिक्खु गण्हति ।
भिक्खुस्स सामणेरो पि, गहेत्वा पन गच्छति ॥१४९६॥

तण्डुलेसु हि खीणेसु, अत्तना गहितेसु सो ।
सचे यागुं पचित्वान, तण्डुलेहितरेहि पि ॥१४९७॥

उभिन्नं द्वीसु पत्तेसु, आकिरित्वा पनत्तनो ।
B. 138 यागुं भिक्खुस्स तं दत्वा, सयं पिवति तस्स चे ॥१४९८॥

सन्निधिपच्चया नेव, न उग्गहितकारणा ।
सामणेरस्स पीतत्ता, दोसो भिक्खुस्स विज्जति ॥१४९९॥

मातापितूनमत्थाय, तेलादिं हरतो पि च ।
साखं छायादि-अत्थाय, इमस्स न विसेसता ॥१५००॥

---

१. प्ययं—म०; पयं—सी० ।

तस्मा हिस्स विसेसस्स, चिन्तेतब्बं तु कारणं । R. 105
तस्स सालयभावं तु, विसेसं तक्कयामहं ॥१५०१॥

तण्डुले पन धोवित्वा, निच्चालेतुं हि चेलको ।
न सक्कोति सचे ते च, तण्डुले भाजनम्पि च ॥१५०२॥

पटिग्गहेत्वा धोवित्वा, आरोपेत्वा पनुद्धनं ।
भिक्खुनाग्गि न कातब्बो, विवरित्वा पि पक्कता ॥१५०३॥

ञातब्बा पक्ककालस्मिं, ओरोपेत्वा यथासुखं ।
भुञ्जितब्बं न पच्छास्स, पटिग्गहणकारणं ॥१५०४॥

आरोपेत्वा सचे भिक्खु, उद्धनं सुद्धभाजनं ।
उदकं यागु-अत्थाय, तापेति यदि वट्टति ॥१५०५॥

तत्ते पनुदके कोचि, सम्पक्खिपति[1] तण्डुले ।
ततो पट्ठाय तेनग्गि, न कातब्बो व भिक्खुना ॥१५०६॥

पटिग्गहेत्वा तं यागुं, पातुं वट्टति भिक्खुनो ।
सचे पचति पच्छा तं, सामपाका न मुच्चति ॥१५०७॥

तत्थ-जातफलं किञ्चि, सह चालेति वल्लिया ।
तस्सेव च ततो लद्धं, फलं किञ्चि न वट्टति ॥१५०८॥

फलरुक्खं परामट्ठुं, तं अपस्सयितुम्पि वा ।
कण्टके बन्धितुं वा पि, भिक्खुनो किर वट्टति ॥१५०९॥

सण्डासेन च दीघेन, गहेत्वा थालकम्पन । B. 139
पचतो भिक्खुनो तेलं, भस्मं पतति तत्थ चे ॥१५१०॥ S 97

अमुञ्चन्तेन हत्थेन, पचित्वा तेलथालकं ।
ओतारेत्वा व तं पच्छा, पटिगण्हेय्य वट्टति ॥१५११॥

पटिग्गहेत्वा अङ्गारा, तानि दारूनि वा पन ।
ठपितानि सचे होन्ति, पुब्बगाहो व वट्टति ॥१५१२॥

---

१. चे पक्खिपति—म०, सी० ।

उच्छुं खादति चे भिक्खु, सामणेरो पि इच्छति ।
"छिन्दित्वा त्वमितो गण्ह," इति वुत्तो च गण्हति ॥१५१३॥
नत्थेव अवसेसस्स, पटिग्गहणकारणं ।
खादतो गुळपिण्डम्पि, अयमेव विनिच्छयो ॥१५१४॥
कातुं सागरतोयेन, लोणकिच्चं तु वट्टति ।
यावजीविकसङ्खं तं[1], तोयत्ता न तु गच्छति ॥१५१५॥
इदं कालविनिम्मुत्तं, उदकं परिदीपितं ।
R. 106 निब्बाणं विय निब्बाण-कुसलेन महेसिना ॥१५१६॥
उदकेन समा वुत्ता, हिमस्स करका पि च ।
कूपादिसु जलं पातुं, बहलम्पि च वट्टति ॥१५१७॥
खेत्तेसु कसितट्ठाने, बहलं तं न वट्टति ।
सन्दित्वा यदि तं गन्त्वा, नदिं पूरेति वट्टति ॥१५१८॥
सोब्भेसु ककुधादीनं, जले पुप्फसमाकुले ।
न ञायति रसो तेसं, न पटिग्गहकारणं[2] ॥१५१९॥
सरेणुकानि पुप्फानि, पानीयस्स घटे पन ।
पक्खित्तानि सचे होन्ति, पतिगण्हेय्य तं पुन[3] ॥१५२०॥
पटिग्गहेत्वा देय्यानि, वासपुप्फानि तत्थ वा ।
कमल्लिकासु दिन्नासु, अब्बोहारो ति वट्टति ॥१५२१॥
अपटिग्गहितस्सेव, दन्तकट्ठस्स यो रसो ।
B. 140 अजानन्तस्स पाचित्ति, सो चे विसति खादतो ॥१५२२॥
सरीरट्ठेसु भूतेसु, किं वट्टति न वट्टति ?
कप्पाकप्पियमंसानं, खीरं सब्बम्पि वट्टति ॥१५२३॥
कण्णक्खिगूथको दन्त-मलं मुत्तकरीसकं ।
सेम्हं सिङ्घाणिका खेलो, अस्सुलोणं ति वट्टति ॥१५२४॥

१. यावजीविकसङ्खातं—म०; सी० ।
२. पटिग्गहणकारणं—म०, रो०; पटिग्गहकारणं—सी० ।
३. पन—म०; पुन—सी० ।

यं पनेत्थ सकट्ठाना, चवित्वा पतितं सिया ।
पत्ते वा पन हत्थे वा, पतिगण्हेय्य तं पुन ॥१५२५॥

अङ्गुलग्गं अविच्छिन्नं[1], पटिग्गहितमेव तं ।
उण्हयागुं पिवन्तस्स, सेदो हत्थेसु जायति ॥१५२६॥

पिण्डाय विचरन्तस्स, सेदो हत्थानुसारतो । S. 98
ओरोहति सचे पत्तं, न पटिग्गहकारणं[2] ॥१५२७॥

सामं गहेत्वा चत्तारि, विकटानि अदायके[3] ।
सप्पदट्ठक्खणे येव, न दोसो परिभुञ्जतो ॥१५२८॥

पठविं मत्तिकत्थाय, खणितुं छिन्दितुम्पि वा ।
तरुम्पि छारिकत्थाय, भिक्खुनो पन वट्टति ॥१५२९॥

अच्छेदगाह-निरपेक्खनिसज्जतो च,
सिक्खापहान-मरणेहि च लिङ्गभेदा ।

दानेन तस्स च परस्स अभिक्खुकस्स,
सब्बं पटिग्गहणमेति विनासमेवं ॥१५३०॥

दुरूपचिण्णे निद्दिट्ठं, गहणुग्गहितस्स पि । R. 107
अन्तोवुत्थे सयं-पक्के, अन्तोपक्के च दुक्कटं ॥१५३१॥

पटिग्गहितके तस्मिं, अपटिग्गहितसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१५३२॥

पटिग्गहितसञ्ञिस्स, दन्तपोणोदकेसु पि । B. 141
न दोसेळकलोमेन, समुट्ठानादिना समं[4] ॥१५३३॥

नव-मज्झिम- थेर-भिक्खुनीनं,
अविसेसेन यतिच्छितब्बको ।

---

१. मविच्छन्नं—म०; अविच्छिन्नं—सी० ।
२. पटिग्गहणकारणं—म०, रो०; पटिग्गहकारणं—सी० ।
३. नदाथके—म०; अदायके—सी० ।
४. समुट्ठानादयो समा—म०; समुट्ठानादिना समं—सी० ।

सकलो असमासतो व मया,
कथितो एत्थ विनिच्छयो ततो ॥१५३४॥

भोजनवग्गो निट्ठितो ।

(५) अचेळकवग्गो

१. अचेळककथा

यं किञ्चचेळकादीनं[1], तित्थियानं पनामिसं ।
देन्तस्सेकपयोगेन, एकं पाचित्तियं सिया ॥१५३५॥
अवच्छिज्ज पदेन्तस्स[2], पयोगगणनावसा ।
होन्ति पाचित्तियो तस्स, तिकपाचित्तियं सिया ॥१५३६॥
उदकं दन्तपोणं[3] वा, देन्तस्स च अतित्थिये ।
तित्थियो ति च सञ्ञिस्स, दुक्कटं विमतिस्स च ॥१५३७॥
दापेन्तस्स पनञ्ञेन, सामणेरादिकेन वा ।
निक्खित्तभाजने तेसं, देन्तस्स बहिलेपनं ॥१५३८॥
ठपेत्वा भोजनं तेसं, सन्तिके 'गण्हथा' ति च ।
वदन्तस्स अनापत्ति, समुट्ठानेळकूपमं ॥१५३९॥

२. उय्योजनकथा

S. 99 दापेत्वा वा अदापेत्वा, भिक्खु यं किञ्चि आमिसं ।
कत्तुकामो सचे सद्धिं, हसनादीनि इत्थिया ॥१५४०॥
B. 142 उय्योजेति हि "गच्छा" ति, वत्वा तप्पच्चया पन ।
R. 108 तस्सुय्योजनमत्तस्मिं, दुक्कटं पठमेन च ॥१५४१॥
पादेनस्सुपचारस्मिं, अतिक्कन्ते च दुक्कटं ।
दुतियेनस्स पाचित्ति, सीमातिक्कमने पन ॥१५४२॥

---

१. किञ्चि—म०; किञ्च—सो० ।
२. विच्छिन्दित्वान देन्तस्स—म०; अवछिज्ज पदेन्तस्स—सी० ।
३. दन्तपोणं—म०; दन्तपोणं वा—सी० ।

दस्सने उपचारस्स, हत्था द्वादस देसिता ।
पमाणं सवणे चेवं, अज्झोकासे न चेतरे ॥१५४३॥

भिक्खुस्मिं तिकपाचित्ति, इतरे तिकदुक्कटं ।
उभिन्नं दुक्कटं वुत्तं, कलिसासनरोपने ॥१५४४॥

उय्योजेन्तस्स किच्चेन, न दोसुम्मत्तकादिनो ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१५४५॥

३. सभोजनकथा

खुद्दके पिट्ठिवंसं यो, अतिक्कम्म निसीदति ।
सभोजने कुले तस्स, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥१५४६॥

हत्थपासं अतिकम्म, पिट्ठिसङ्घाटकस्स च ।
सयनस्स पनासन्ने, ठाने दोसो महल्लके ॥१५४७॥

असयनिघरे तस्स, सयनीघरसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, दुक्कटं परिदीपितं ॥१५४८॥

निसीदन्तस्सनापत्ति, भिक्खुस्स दुतिये सति ।
वीतरागेसु वा तेसु, निक्खन्तेसु उभोसु वा ॥१५४९॥

निसिन्नस्सानतिक्कम्म, पदेसं वुत्तलक्खणं ।
समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ॥१५५०॥

४. चतुत्थपञ्चमानि*

चतुत्थे पञ्चमे चेव, वत्तब्बं नत्थि किञ्चि पि । B. 143
वत्तब्बं यञ्च तं सब्बं, वुत्तं अनियतद्वये ॥१५५१॥

समुट्ठानं पनेतेसं, अनन्तरसमं मतं ।
अयमेव विसेसो ति, तेसमेसञ्च दीपितो ॥१५५२॥

---

* म० पोत्थके अयं पाठो न दिस्सति । रहोपटिच्छन्नरहोनिसज्जकथा ति पि दिस्सति ।

५. चारित्तकथा

R. 109 भोजनानन्तु पञ्चन्नं, वुत्तो अञ्ञतरेन यो ।
सन्तं भिक्खुमनापुच्छा, आपज्जेय्य कुलेसु चे ॥१५५३॥

चारित्तं तस्स पाचित्ति, अञ्ञत्र समया सिया ।
ठपेत्वा समयं भिक्खु, दुविधं वुत्तलक्खणं ॥१५५४॥

S. 100 अवीतिवत्ते मज्झण्हे, घरमञ्ञस्स गच्छति ।
घरूपचारोक्कमने, पठमेन हि दुक्कटं ॥१५५५॥

अतिक्कन्ते घरुम्मारे, अपरम्पि च दुक्कटं ।
दुतियेन च पादेन, पाचित्ति समतिक्कमे ॥१५५६॥

ठितट्ठाने सचे भिक्खुं, ओलोकेत्वा न पस्सति ।
असन्तन्ति अनापुच्छा, पविट्ठो नाम वुच्चति ॥१५५७॥

सचे दूरे ठितो होति, असन्तो नाम भिक्खु सो ।
नत्थि आरोचने किच्चं, गवेसित्वा इतो चितो ॥१५५८॥

न दोसो समये सन्तं, आपुच्छित्वा व[1] गच्छतो ।
भिक्खुं घरेन मग्गो चे, आरामं गच्छतो पि च ॥१५५९॥

तित्थियानम्पि सेय्यं वा, तथा भिक्खुनुपस्सयं ।
आपदासनसालं वा, भत्तियस्स घरम्पि वा ॥१५६०॥

इदं पन समुट्ठानं, कठिनेन समं मतं ।
क्रियाक्रियमचित्तञ्च, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥१५६१॥

६. भेसज्जकथा

B. 144 सब्बा पि सादितब्बा व, चातुमासपवारणा ।
भिक्खुना अगिलानेन, पुन निच्चपवारणा ॥१५६२॥

"विञ्ञापेस्सामि रोगस्मिं, सति मे पच्चये" ति च ।
न पटिक्खिपितब्बा सा, "रोगो दानि न मे" ति च ॥१५६३॥

---

१. च—म०; व—सी०।

तिकपाचित्तियं वुत्तं, दुक्कटं न–ततुत्तरिं ।
ततुत्तरिन्ति सञ्ञिस्स, तत्थ वेमतिकस्स च ॥१५६४॥
न-ततुत्तरिसञ्ञिस, येहि येन पवारितो ।
ततो अञ्ञम्पि[1] वा भीयो, आचिक्खित्वा यथातथं ॥१५६५॥
विञ्ञापेन्तस्स भिक्खुस्स, अञ्ञस्सत्थाय वा पन ।
ञातकानमनापत्ति, अत्तनो वा धनेन पि ॥१५६६॥
तथा उम्मत्तकादीनं, अनापत्ति पकासिता ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥१५६७॥

७. उय्युत्तकथा

उय्युत्तं भिक्खुनो सेनं, दस्सनत्थाय गच्छतो । R. 110
अञ्ञत्र पच्चया तस्स, दुक्कटं तु पदे पदे ॥१५६८॥
दस्सनस्सुपचारस्मिं, ठत्वा पाचित्ति पस्सतो ।
उपचारं विमुञ्चित्वा, पस्सन्तस्स पयोगतो ॥१५६९॥
आरोहा पन चत्तारो, द्वे द्वे तं-पादरक्खका ।
एवं द्वादसपोसो च, एको हत्थी ति वुच्चति ॥१५७०॥
द्वे पादरक्खा आरोहो, एको तिपुरिसो हयो । S. 101
एको सारथि योधेको, आणिरक्खा दुवे जना ॥१५७१॥
चतुपोसो रथो वुत्तो, चतुसच्चविभाविना ।
चतुरो[2] पदहत्था च, पुरिसा पत्ति[3] वुच्चति ॥१५७२॥
वुत्तलक्खणसम्पन्ना, अयं पच्छिमकोटिया । B. 145
चतुरङ्गसमायुत्ता, सेना नाम पवुच्चति ॥१५७३॥
हत्थि-आदिसु एकेकं, दस्सनत्थाय गच्छतो ।
अनुय्युत्ते पि उय्युत्त-सञ्ञिस्सापि च दुक्कटं ॥१५७४॥

---

१. अञ्ञेहि—म०; अञ्ञम्पि—सी० ।
२. चत्तारो—म०; चतुरो—सी० ।
३. पत्तीति—म०; पत्ति—सी० ।

अत्तनो च ठितोकासं, सम्पत्तं पन पस्सति ।
आपदासु अनापत्ति, तथारूपे च पच्चये ॥१५७५॥

८. सेनावासकथा

चतुत्थे दिवसे अत्थ-ङ्गते सुरिये अरोगवा ।
सचे तिट्ठतु सेनाय, निसीदतु निपज्जतु ॥१५७६॥

आकासे इद्धिया सेय्यं, पकप्पेतु च इद्धिमा ।
होतेव तस्स पाचित्ति, तिकपाचित्तियं सिया ॥१५७७॥

ऊनके च तिरत्तस्मिं, अतिरेको ति सञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१५७८॥

पुरारुणा व निक्खम्म, ततियाय च रत्तिया ।
न दोसो पुन वसन्तस्स, गिलानस्सापदासु पि ॥१५७९॥

९. उय्योधिककथा

उय्योधिकं बलग्गं वा, सेनाब्यूहम्पि वा पन ।
दस्सनत्थायणीकं वा, होति पाचित्ति गच्छतो ॥१५८०॥

पुरिमे पन यो वुत्तो, 'हत्थि द्वादसपोरिसो' ।
इति तेन तयो हत्थी, 'हत्थाणीकन्ति' दीपितं ॥१५८१॥

सेसेसु पि च एसेव, नयो नेय्यो[1] विभाविना ।
B. 146 तिण्णमेळकलोमेन, समुट्ठानादयो समा ॥१५८२॥

अचेळकवग्गो निट्ठितो ।

(६) सुरापानवग्गो

१. सुरापानकथा

पिट्ठादीहि कतं मज्जं, सुरा नामाति वुच्चति ।
R. 111 पुप्फादीहि कतो सब्बो, आसवो होति मेरयं ॥१५८३॥

बीजतो पन पट्ठाय, पिवन्तस्सुभयम्पि च ।
पयोगे च पयोगे च, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥१५८४॥

---

१. ञेय्यो—म०, सो० ।

तिकपाचित्तियं वुत्तं, अमज्जे मज्जसञ्ञिनो । S. 102
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१५८५॥

अमज्जं मज्जवण्णञ्च, मज्जगन्धरसम्पि च ।
अरिट्ठं लोणसोवीर-युत्तकं[1] पिवतो पि च ॥१५८६॥

वासगाहापनत्थाय, पक्खिपित्वान ईसकं ।
सूपादीनन्तु पाके पि, अनापत्ति पकासिता ॥१५८७॥

होतेळकसमुट्ठानं, अचित्तं वत्थजानना[2] ।
इदञ्चाकुसलेनेव, पानतो लोकवज्जकं ॥१५८८॥

२. अङ्गुलिपतोदककथा

येन केनचि अङ्गेन, हस्साधिप्पायिनो पन ।
फुसतो उपसम्पन्नं, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥१५८९॥

सब्बत्थ दुक्कटं काय-पटिबद्धादिके नये ।
तत्थेवानुपसम्पन्ने, दीपितं तिकदुक्कटं ॥१५९०॥

एत्थ चानुपसम्पन्न-ट्ठाने तिट्ठति भिक्खुनी । B. 147
खिड्डाधिप्पायिनो तम्पि, छुपन्तस्स[3] च दुक्कटं ॥१५९१॥

अनापत्ति न-हस्साधि-प्पायस्स फुसतो परं ।
सति किच्चे फुसन्तस्स, तथा उम्मत्तकादिनो ॥१५९२॥

३. हस्सधम्मकथा

जले निम्मुज्जनादीनं, अत्थाय पन केवलं ।
पदवारेसु सब्बेसु, ओतरन्तस्स दुक्कटं ॥१५९३॥

कीळापेक्खो सचे हुत्वा, जले उपरिगोप्फके ।
निम्मुज्जेय्य पि वा भिक्खु, उम्मुज्जेय्य तरेय्य वा ॥१५९४॥

---

१. लोणसोवीरं—सुत्तुकं—म०; लोणसोवीर—युत्तकं—सी० ।
२. वत्थुजानना—म०; वत्थजानना—सी० ।
३. फुसन्तस्स—म०; छुपन्तस्स—सी० ।

पयोगे च पयोगे च, तस्स पाचित्तियं सिया ।
अन्तो येवोदके तस्स, निमुज्जित्वान गच्छतो ॥१५९५॥

हत्थपादपयोगेहि, पाचित्ति परिदीपये ।
हत्थेहेव तरन्तस्स, हत्थवारेहि कारये ॥१५९६॥

R. 112 येन येन पनङ्गेन, भिक्खुनो तरतो जलं ।
तस्स तस्स पयोगेन, पाचित्ति परिदीपये ॥१५९७॥

तरुतो तीरतो वा पि, पाचित्ति पततो जले ।
तिकपाचित्तियं वुत्तं, तथेव द्विकदुक्कटं[1] ॥१५९८॥

पाजेन्तो पि सचे नावं, अरित्तेन पियेन[2] वा ।
उस्सारेन्तो पि तीरे वा, नावं कीळति दुक्कटं ॥१५९९॥

हत्थेन वा पि पादेन, कट्ठेन कठलाय वा ।
उदकं निहनन्तस्स[3], होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६००॥

S. 103 उदकं कञ्जियं[4] वा पि, चिक्खल्लं वा पि विक्खिक्पं ।
कीळन्तस्सापि भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६०१॥

B. 148 विगाहित्वा जलं किच्चे, सति निम्मुज्जनादिकं ।
करोन्तस्स अनापत्ति, तथा पारञ्च गच्छतो ॥१६०२॥

समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ।
अनन्तरस्सिमस्सापि, नत्थि काचि विसेसता ॥१६०३॥

४. अनादरियकथा

वुच्चमानो सचे भिक्खु, पञ्ञत्तेनेव भिक्खुना ।
अकत्तुकामतायस्स, वचनं धम्ममेव वा ॥१६०४॥

---

१. तिकदुक्कटं—म०; द्विकदुक्कटं—सी० ।
२. फियेन—म०; पियेन—सी० ।
३. नीहरन्तस्स—म०; निहनन्तस्स—सी० ।
४. कञ्जिकं—म०; कञ्जियं—सी० ।

योअसिक्खितुकामो व, न करोति पनादरं ।
तस्सानादरिये तस्मिं, पाचित्तियमुदीरये ॥१६०५॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, तिकातीतेन सत्थुना ।
तत्थेवानुपसम्पन्ना-नादरे तिकदुक्कटं ॥१६०६॥

सुत्तेन वाभिधम्मेन, अपञ्ञत्तेन भिक्खुना ।
दुक्कटं सामणेरेन, वुत्तस्स उभयेन पि ॥१६०७॥

"आचरियानमयं गाहो, अम्हाकन्तु पवेणिया ।
आगतो" ति भणन्तस्स, न दोसुम्मत्तकादिनो ॥१६०८॥

एत्थ नेव गहेतब्बो, गारय्हाचरियुग्गहो ।
ओमसवादतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१६०९॥

५. भिंसापनकथा

भयसञ्जननत्थाय, रूपादिं उपसंहरे ।
भयानकं कथं वा पि, कथेय्य परसन्तिके ॥१६१०॥
दिस्वा वा पन तं सुत्वा, मा वा भायतु भायतु । R. 1 3
इतरस्स तु भिक्खुस्स, होति पाचित्ति तङ्खणे ॥१६११॥
तिकपाचित्तियं वुत्तं, तथेव तिकदुक्कटं । B 149
सामणेरं गहट्ठं वा, भिंसापेन्तस्स भिक्खुनो ॥१६१२॥
न-भिंसापेतुकामस्स, अनापत्तादिकम्मिनो ।
समुट्ठानादि सब्बम्पि, अनन्तरसमं मतं ॥१६१३॥

६. जोतिसमादहनकथा

जोतिं तप्पेतुकामो चे, जलापेय्य जलेय्य वा ।
ठपेत्वा होति पाचित्ति, तथारूपन्तु पच्चयं ॥१६१४॥
सयं समादहन्तस्स, याव जाला न जायति ।
ताव सब्बपयोगेसु, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६१५॥

S. 104 जालुट्ठाने पनापत्ति, पाचित्ति परिकित्तिता[1] ।
जलापेन्तस्स अञ्ञेन, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६१६॥

गिलानस्सागिलानो ति, सञ्ञिस्स विमतिस्स वा ।
अलातं उक्खिपन्तस्स, अविज्झातन्तु दुक्कटं ॥१६१७॥

विज्झातन्तुज्जलेन्तस्स[2], यथावत्थुकता मता ।
अनापत्ति गिलानस्स, कतं अञ्ञेन वा पन ॥१६१८॥

विसीवेन्तस्स[3] अङ्गारं, पदीपुज्जालनादिके ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥१६१९॥

७. न्हानकथा

अपुण्णे अड्ढमासस्मिं, देसे चे मज्झिमे पन ।
न्हायिस्सामीति चुण्णं वा, मत्तिकं वा पि गोमयं ॥१६२०॥

अभिसङ्खरतो सब्ब-पयोगेसु पि दुक्कटं ।
न्हानस्स परियोसाने, होति पाचित्ति भिक्खुनो ॥१६२१॥

B. 150 अतिरेकड्ढमासून-सञ्ञिनो विमतिस्स वा ।
दुक्कटं अतिरेकड्ढ-मासे च समयेसु च ॥१६२२॥

न्हायन्तस्स अनापत्ति, नदीपारम्पि गच्छतो ।
वालिकं उक्किरित्वान, कतावाटेसु वा तथा ॥१६२३॥

पच्चन्तिमे पि वा देसे, सब्बेसं आपदासु पि ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ॥१६२४॥

८. दुब्बण्णकरणकथा

R. 114 चीवरं यं निवासेतुं, सक्का पारुपितुम्पि वा ।
छन्नमञ्ञतरं भिक्खु, रजित्वा यत्थ कत्थचि ॥१६२५॥

---

१. परिदीपिता—म०; परिकित्तिता—सी० ।

२. उज्जलन्तस्स—म०; उज्जलेन्तस्स—सी० ।

३. विसिब्बेन्तस्स—म०; विसीवेन्तस्स—सी० ।

पदेसे कंसनीलेन, पत्तनीलेन वा पन।
येन केनचि काळेन, कद्दमेन पि वा तथा ॥१६२६॥

मङ्कुणस्स[1] मयूरस्स, पिट्ठि-अक्खिप्पमाणकं।
अदत्वा[2] कप्पियं बिन्दुं, पाचित्ति परिभुञ्जतो ॥१६२७॥

पाळिकण्णिककप्पो वा, न च वट्टति कत्थचि।
एकं वा पि अनेकं वा, बिन्दु वट्टति वट्टकं ॥१६२८॥

आदिन्ने पि अनादिन्न-सञ्ञिनो विमतिस्स च।
दुक्कटं मुनिना वुत्तं, अनापत्ति पकासिता ॥१६२९॥

कप्पे नट्ठे पि वा सद्धिं, तेन संसिब्बितेसु वा।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, समुट्ठानेळकूपमं ॥१६३०॥

९. विकप्पनकथा

विकप्पना दुवे वुत्ता, सम्मुखासम्मुखा ति पि। S. 105
सम्मुखाय विकप्पेन्तो, भिक्खुस्सेकस्स सन्तिके ॥१६३१॥

एकत्तं बहुभावं वा, दूरसन्तिकतम्पि वा। B. 151
चीवरानन्तु जानित्वा, यथावचनयोगतो ॥१६३२॥

"इमाहं चीवरं तुय्हं, विकप्पेमी"ति निद्दिसे।
कप्पतेत्तावता कामं, निधेतुं न च कप्पति ॥१६३३॥

परिभोगादिकं तेन, अपच्चुद्धटतो पुन[3]।
तेन पच्चुद्धटे येव, परिभोगादि वट्टति ॥१६३४॥

"सन्तकं पन मय्हं त्वं, परिभुञ्ज परिच्चज।
यथापच्चयं करोही"ति, वुत्ते पच्चुद्धटं सिया ॥१६३५॥

अपरा सम्मुखा वुत्ता, भिक्खुस्सेकस्स सन्तिके।
यस्स कस्सचि नामन्तु, गहेत्वा सहधम्मिनं ॥१६३६॥

---

१. मङ्गुलस्स—म०; मङ्गुणस्स—सी०।
२. अकत्वा—म०; अदत्वा—सी०।
३. पन—म०; पुन—सी०।

"इमाहं चीवरं तिस्स-भिक्खुनो तिस्सथेरिया ।
विकप्पेमी"ति वत्तब्बं, वत्तब्बं पुन तेन पि ॥१६३७॥

"तिस्सस्स भिक्खुनो वा त्वं, तस्सा तिस्साय थेरिया ।
सन्तकं परिभुञ्जाहि, विस्सज्जेही"ति वा तथा ॥१६३८॥

ततोप्पभुति सब्बम्पि, परिभोगादि वट्टति ।
एवं परम्मुखाया पि, वत्तब्बं एकसन्तिके ॥१६३९॥

R. 115 "इमाहं चीवरं तुय्हं, विकप्पत्थाय दम्मि"ति ।
पुन तेन पि वत्तब्बं, "को ते मित्तो"ति भिक्खुना ॥१६४०॥

इतरेन पि वत्तब्बं, "तिस्सो तिस्सा" ति वा पुन ।
वत्तब्बं भिक्खुना तेन, "इदं तिस्सस्स सन्तकं ॥१६४१॥

तिस्साय थेरिया वा त्वं, सन्तकं परिभुञ्ज वा ।
विस्सज्जेही" ति वा वुत्ते, होति पच्चुद्धटं पुन ॥१६४२॥

इच्चेतासु पन द्वीसु, याय कायचि चीवरं ।
विकप्पेत्वा सधम्मेसु, यस्स कस्सचि पञ्चसु ॥१६४३॥

अपच्चुद्धारकं वा पि, अविस्सासेन तस्स वा ।
येन तं विनयं कम्मं, कतं पनिध भिक्खुना ॥१६४४॥

B. 152 चीवरं परिभुञ्जेय्य, होति पाचित्ति भिक्खुनो ।
तञ्चेवाधिट्ठन्तस्स, विस्सज्जेन्तस्स[1] दुक्कटं ॥१६४५॥

पच्चुद्धारकवत्थेसु, अपच्चुद्धारसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६४६॥

S. 106 पच्चुद्धारकसञ्ञिस्स[2], विस्सासं[3] परिभुञ्जतो ।
अनापत्ति समुट्ठानं, कठिनेनादिना समं ॥१६४७॥

---

१. विस्सज्जन्तस्स—म०; विस्सज्जेन्तस्स—सी० ।
२. पच्चुधारण—म०; पच्चुधारक—सी० ।
३. विस्सासा—म०; विस्सासं—सी० ।

१०. चीवरापनिधानकथा

अधिट्ठानूपगं पत्तं, चीवरं वा पि तादिसं ।
तथा सूचिघरं काय-बन्धनं वा निसीदनं ॥१६४८॥

अपनेत्वा निधेन्तस्स, हस्सापेक्खस्स केवलं ।
होति पाचित्तियं अञ्ञं, आणापेन्तस्स दुक्कटं ॥१६४९॥

तेनापनिहिते तस्स, पाचित्ति परिदीपये ।
वुत्तं अनुपसम्पन्न-सन्तके तिकदुक्कटं ॥१६५०॥

विना वुत्तप्पकारानि, पत्तादीनि ततो पन ।
अञ्ञं अपनिधेन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६५१॥

सब्बेस्वनुपसम्पन्न-सन्तकेसु पि दुक्कटं ।
दुन्निक्खित्तमनापत्ति, पटिसामयतो पन ॥१६५२॥

तथा "धम्मकथं कत्वा, दस्सामी" ति निधेति चे ।
अविहेसितुकामस्स, अकीळस्सादिकम्मिनो ॥१६५३॥

समुट्ठानादयो तुल्या, दुतियन्तिमवत्थुना ।
इदं अकुसलेनेव, सचित्तञ्च तिवेदनं ॥१६५४॥

सुरापानवग्गो निट्ठितो ।

(७) सप्पाणकवग्गो

१. सञ्चिच्चपाणकथा

तिरच्छानगतं पाणं, महन्तं खुद्दकम्पि वा । B. 153
होति पाचित्तियापत्ति, मारेन्तस्सस्स भिक्खुनो ॥१६५५॥ R. 116

अप्पाणे पाणसञ्ञिस्स, विमतिस्सुभयत्थ च ।
दुक्कटं तु अनापत्ति, असञ्चिच्च अजानतो ॥१६५६॥

न च मारेतुकामस्स, तथा उम्मत्तकादिनो ।
समुट्ठानादयो तुल्या, ततियन्तिमवत्थुना ॥१६५७॥

२. सप्पाणककथा

सप्पाणकं जलं जानं, पाचित्ति परिभुञ्जतो ।
पयोगबहुतायस्स, पाचित्तिबहुता सिया ॥१६५८॥
एकेनेव पयोगेन, अविच्छिज्ज सचे पन ।
पिवतो पत्तपूरम्पि, एकं पाचित्तियं सिया ॥१६५९॥
तादिसेनुदकेनस्स, आविञ्जित्वान[1] सामिसं ।
धोवतो पन पत्तं वा, निब्बापेन्तस्स यागुयो ॥१६६०॥
S. 107 हत्थेन तं उलुङ्केन, गहेत्वा न्हायतो पि वा ।
पयोगे च पयोगे च, पाचित्ति परिदीपिता ॥१६६१॥
अप्पाणके पि सप्पाण-सञ्ञिस्स उभयत्थ पि ।
विमतिस्सापि भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६६२॥
सप्पाणे पि च अप्पाणे, अप्पाणमिति सञ्ञिनो ।
न दोसो परिभोगेन, न मरन्तीति जानतो ॥१६६३॥
पतनं सलभादीनं, ञत्वा सुद्धेन चेतसा ।
पदीपुज्जलनञ्चेत्थ, ञत्वा सप्पाणभावतं ॥१६६४॥
भुञ्जतो जलसञ्ञाय, ञेय्या पण्णत्तिवज्जता[2] ।
सिञ्चने सिञ्चनं वुत्तं, परिभोगे इदं पन ॥१६६५॥
अयमेव विसेसो हि[3], तस्स चेव पनस्स च ।
B. 154 अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१६६६॥

३. उक्कोटनकथा

निहतन्तु यथाधम्मं, किच्चाधिकरणं पुन ।
हनितब्बन्ति[4] पाचित्ति, उक्कोटेन्तस्स भिक्खुनो ॥१६६७॥

---

१. आविञ्छित्वान—म०; आविज्झित्वान—सी० ।
२. पण्णत्तिवज्जता—म०, सी०; पण्णत्तवज्जता—रो० ।
३. ति—म०; हि—सी० ।
४. निहतिब्बन्ति—म०; हनितब्बन्ति—सी० ।

"अकतं दुक्कटं कम्मं, कातब्बं पुनदेवि"ति । R. 117
वदता पन तं कम्मं, उच्चालेतुं न वट्टति ॥१६६८॥

सचे विप्पकते कम्मे, पटिक्कोसति तं पुन ।
सञ्ञापेत्वा व कातब्बं, न कातब्बं पनञ्ञथा ॥१६६९॥

अधम्मे पन कम्मस्मिं, धम्मकम्मन्ति सञ्ञिनो ।
विमतिस्सुभयत्थापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६७०॥

अधम्मेन च वग्गेन, न च कम्मारहस्स वा ।
कतन्ति जानतो नत्थि, दोसो उक्कोटने पन ॥१६७१॥

तथा उम्मत्तकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
ओमसवादतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१६७२॥

४. दुट्ठुल्लकथा

सङ्घादिसेसं दुट्ठुल्लं, आपत्तिं भिक्खुनो पन ।
ञत्वा छादयतो तस्स, पाचित्ति परियापुता ॥१६७३॥

निक्खिपित्वा धुरं तस्स, पटिच्छादनहेतुकं ।
आरोचेति सचञ्ञस्स, सो पि अञ्ञस्स वा ति हि ॥१६७४॥

एवं सतम्पि भिक्खूनं, सहस्सम्पि च ताव तं ।
आपज्जतेव आपत्तिं, याव कोटि न छिज्जति ॥१६७५॥

मूलेनारोचितस्सेव, दुतियस्स पकासिते । B. 155
ततियेन निवत्तित्वा, कोटि छिन्ना ति वुच्चति ॥१६७६॥

दुट्ठुल्लाय च दुट्ठुल्ल-सञ्ञि पाचित्तियं फुसे । S. 108
इतरेसु पन द्वीसु, दुक्कटं परिदीपितं ॥१६७७॥

अदुट्ठुल्लाय सब्बत्थ, निद्दिट्ठं तिकदुक्कटं ।
सब्बत्थानुपसम्पन्न-वारेसु पि च दुक्कटं ॥१६७८॥

सङ्घस्स भेदनादीनि, भविस्सन्तीति वा पन ।
न च छादेतुकामो वा, सभागं वा न पस्सति ॥१६७९॥

"पञ्ञायिस्सति कम्मेन, सकेनायन्ति कक्खळो" ।
अनारोचेति चे दोसो, नत्थि उम्मत्तकादिनो ॥१६८०॥

धुरनिक्खेपतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ।
कायकम्मं वचीकम्मं, अक्रियं दुक्खवेदनं ॥१६८१॥

५. ऊनवीसतिकथा

ऊनवीसतिवस्सं यो, करेय्य उपसम्पदं ।
तस्स पाचित्तियं होति, सेसानं होति दुक्कटं ॥१६८२॥

R. 118 उपसम्पादितो चे यो[1], जानता वा अजानता ।
होतेवानुपसम्पन्नो, कातब्बो पुन येव[2] सो ॥१६८३॥

दसवस्सच्चयेनस्स, उपज्झायस्स चे सतो ।
उपसम्पादने दोसो, अञ्ञेसं नत्थि कोचि पि ॥१६८४॥

मुञ्चित्वा पन तं भिक्खुं, गणो चे परिपूरति ।
होन्ति ते सूपसम्पन्ना, न दोसो कोचि विज्जति ॥१६८५॥

उपज्झायो सचे हुत्वा, गणं आचरियम्पि वा ।
परियेसति पत्तं वा, सम्मन्नति च मालकं ॥१६८६॥

B. 156 "उपसम्पादयिस्सामि", इति सब्बेसु तस्स हि ।
ञत्तिया पि तथा द्वीसु, कम्मवाचासु दुक्कटं ॥१६८७॥

कम्मवाचाय ओसाने, पाचित्ति परिदीपिता ।
ऊनवीसतिसञ्ञिस्स, परिपुण्णे पि पुग्गले ॥१६८८॥

विमतिस्सुभयत्थापि, होति आपत्ति दुक्कटं ।
परिपुण्णो ति सञ्ञिस्स, उभयत्थ न दोसता ॥१६८९॥

तथा उम्मत्तकस्सापि, आदिकम्मिकभिक्खुनो ।
आदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१६९०॥

---

१. सो—म०, यो—सी० ।
२. पुनरेव—म०, पुन येव—सी० ।

६. थेय्यसत्थकथा

थेय्यसत्थेन जानन्तो, संविधाय सचे पन।
मग्गं गच्छति सद्धिं यो, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१६९१॥

गमने संविधाने च, वत्तब्बो यो विनिच्छयो।
सो च भिक्खुनिवग्गस्मिं, वुत्तत्ता न च उद्धटो ॥१६९२॥

मग्गाटवि-विसङ्केते, यथावत्थुकमेव तु। S. 109
तेस्वसंविदहन्ते पि[१], सयं विदहतो पि च ॥१६९३॥

तथेवाथेय्यसत्थे पि, थेय्यसत्थन्ति सञ्ञिनो।
विमतिस्सुभयत्थापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१६९४॥

अथेय्यसत्थसञ्ञिस्स, असंविदहतो पि च।
आपदासु अनापत्ति, विसङ्केते च कालिके ॥१६९५॥

थेय्यसत्थसमुट्ठानं, कथितं कायचित्ततो।
कायवाचाचित्ततो च, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥१६९६॥

७. संविधानकथा

होति भिक्खुनिया सद्धिं, संविधानेन सत्तमं। B. 157
समुट्ठानादिना तुल्यं, विसेसो नत्थि कोचि पि ॥१६९७॥

८. अरिट्ठकथा

कम्मं किलेसो पाको च, उपवादो अतिक्कमो। R. 119
अन्तरायकरा एते, पञ्च धम्मा पकासिता ॥१६९८॥

"अनन्तरायिका एते, यथा होन्ति तथा अहं।
देसितं मुनिना धम्म-माजानामी" ति यो वदे ॥१६९९॥

तिक्खत्तुं तेहि वत्तब्बो, ये पस्सन्ति सुणन्ति च।
"मा हेवं अवचायस्मा", इति भिक्खूहि सो पन ॥१७००॥

दुक्कटं अवदन्तस्स, तं अनिस्सजतो पि च।
ञत्तिया च तथा द्वीहि, कम्मवाचाहि दुक्कटं ॥१७०१॥

---

१. तेस्वसंविदहन्तेसु—म०; तेस्वसंविदहन्ते पि—सी०।

कम्मवाचाय ओसने, पाचित्ति परिदीपिता ।
तिकपाचित्तियं वुत्तं, अधम्मे तिकदुक्कटं ॥१७०२॥
नापत्ताकतकम्मस्स, पटिनिस्सजतो पि च ।
समुट्ठानादयो सब्बे, वुत्ता सम्मनुभासने ॥१७०३॥

९. उक्खित्तककथा[1]

ञत्वाकतानुधम्मेन, तथावादिकभिक्खुना ।
संवसेय्य च भुञ्जेय्य, पाचित्ति सह सेय्य वा ॥१७०४॥
उपोसथादिकं कम्मं, करोतो सह तेन हि ।
कम्मस्स परियोसाने, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१७०५॥
एकेनेव पयोगेन, गण्हतो आमिसं बहुं ।
ददतो पि तथा एकं, बहूनि च बहुस्वपि ॥१७०६॥
B. 158 उक्खित्तके निपन्नस्मिं, इतरो सेति चे पन ।
इतरस्मिं निपन्ने वा, परो सेति उभो पि वा ॥१७०७॥
S. 110 निपज्जनपयोगानं, वसेनापत्तियो सियं[2] ।
एकनानूपचारेसु, एकच्छन्ने विनिच्छयो ॥१७०८॥
अनुक्खित्ते पि उक्खित्त-सञ्ञिनो पन भिक्खुनो ।
विमतिस्सुभयत्थापि, दुक्कटं परिदीपितं ॥१७०९॥
अनापत्तुभयत्थापि, अनुक्खित्तकसञ्ञिनो ।
निस्सट्ठो ति च तं दिट्ठिं, सञ्ञिस्सोसारितो ति च ॥१७१०॥
तथा उम्मत्तकादीनं, इदं पण्णत्तिवज्जकं ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१७११॥

१०. कण्टककथा

तथा विनासितं जानं, उपलापेय्य तेन वा ।
उपट्ठापेय्य पाचित्ति, संभुञ्जेय्य वसेय्य वा ॥१७१२॥

---

१. उक्खित्तकथा—म०; उक्खित्तककथा—सी० ।
२. सियुं—म०; सियं—सी० ।

संवासेन च लिङ्गेन, दण्डकम्मेन नासना । R. 120
तिस्सो एत्थ अधिप्पेता, दण्डकम्मेन नासना ॥१७१३॥

सम्भोगो[1] सहसेय्या च, अनन्तरसमा मता ।
तत्थ वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥१७१४॥

समुट्ठानादयो सब्बे, अरिट्ठेन समा मता ।
न हेत्थ किञ्चि वत्तब्बं, सब्बं उत्तानमेविदं ॥१७१५॥

सप्पाणकवग्गो निट्ठितो ।

(८) सहधम्मिकवग्गो

१. सहधम्मिककथा

वुच्चमानो हि भिक्खूहि, भिक्खु सिक्खापदेन यो । B. 159
"सिक्खापदे पनेतस्मिं, न सिक्खिस्सामि तावहं ॥१७१६॥

याव नञ्ञं वियत्तञ्च, पकतञ्ञुं बहुस्सुतं ।
पुच्छामी" ति भणन्तस्स, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१७१७॥

सत्थुनानुपसम्पन्ने, दीपितं तिकदुक्कटं ।
न सल्लेखायिदं होति, वुच्चमानस्सुभोहि पि ॥१७१८॥

अपञ्ञत्तेन तस्सेवं, वदतो होति दुक्कटं ।
न दोसुम्मत्तकादीनं, "सिक्खिस्सामी" ति भासतो ॥१७१९॥

२. विलेखनकथा

उद्दिट्ठेहि किमेतेहि, कुक्कुच्चादिनिदानतो ।
होति पाचित्तियापत्ति, सिक्खापदविवण्णने ॥१७२०॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, तथेव तिकदुक्कटं ।
विवण्णेनुपसम्पन्न[2]-सन्तिके तं सचे पन ॥१७२१॥

दुक्कटं पनुभिन्नम्पि, अञ्ञधम्मविवण्णने । S. 111
न विवण्णेतुकामस्स, "सुत्तन्तं परियापुण ॥१७२२॥

१. सम्भोगा—म०; सम्भोगो—सी० ।
२. विवण्णेनुपसम्पन्न—म०, सी०; विवण्णेतनुपसम्पन्न—रो० ।

विनयं पन पच्छा पि, हन्द परियापुणिस्ससि'' ।
इच्चेवन्तु वदन्तस्स, तथा उम्मत्तकादिनो ॥१७२३॥
अनापत्तीति ञातब्बं, समुट्ठानादयो नया ।
अनन्तरस्सिमस्सापि, ओमसवादसादिसा ॥१७२४॥

३. मोहनकथा

R. 121 अञ्ञाणेन पनापत्ति-मोक्खो नेवस्स विज्जति ।
कारेतब्बो तथा भिक्खु, यथा धम्मो ठितो पन ॥१७२५॥
B. 160 तस्सारोपनियो मोहो, उत्तरिम्पि हि भिक्खुनो ।
दुतियेनेव कम्मेन, निन्दित्वा तं हि पुग्गलं ॥१७२६॥
एवं आरोपिते मोहे, यदि मोहेति यो पन ।
तस्मिं मोहनके वुत्ता, पाचित्ति पन पुग्गले ॥१७२७॥
अधम्मे पन कम्मस्मिं, दीपितं तिकदुक्कटं ।
तथानारोपिते मोहे, दुक्कटं परिकित्तितं ॥१७२८॥
न च मोहेतुकामस्स, वित्थारेनासुतस्स च[1] ।
ऊनकद्वत्तिक्खत्तुं[2] वा, वित्थारेन सुतस्स च ॥१७२९॥
अनापत्तीति विञ्ञेय्यं, तथा उम्मत्तकादिनो ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अनन्तरसमा मता ॥१७३०॥

४. पहारकथा

कुद्धो देति पहारञ्चे, तस्स पाचित्तियं सिया ।
सम्पहारितुकामेन[3], पहारे भिक्खुनो पन ॥१७३१॥
दिन्ने भिज्जतु सीसं वा, पादो वा परिभिज्जतु ।
सो चे मरतु वा मा वा, पाचित्ति परिदीपिता ॥१७३२॥

---

१. पि—म०; च—सी० ।
२. ऊनके—म०; ऊनक—सी० ।
३. सम्पहरितकामेन—म०; सम्पहारितुकामेन—सी० ।

विरूपकरणापेक्खो, "इच्चायं न विरोचति" ।
कण्णं वा तस्स नासं वा, यदि छिन्दति दुक्कटं ॥१७३३॥

तथेवानुपसम्पन्ने, इत्थिया पुरिसस्स वा ।
तिरच्छानगतस्सापि, पहारं देति दुक्कटं ॥१७३४॥

सचे पहरतित्थिञ्च, भिक्खु रत्तेन चेतसा ।
गरुका तस्स आपत्ति, विनिद्दिट्ठा महेसिना ॥१७३५॥

पहारं देति मोक्खाधि-प्पायो दोसो न विज्जति ।
कायेन कायबद्धेन, तथा निस्सग्गियेन वा ॥१७३६॥

पस्सित्वा अन्तरामग्गे, चोरं पच्चत्थिकम्पि वा । B. 161
हेठेतुकाममायन्तं, "मा इधागच्छुपासक" ॥१७३७॥

इति वत्वा पनायन्तं, "गच्छरे" ति च मुग्गरं । S. 112
सत्थं वा पि गहेत्वा तं[1], पहरित्वा तु याति चे ॥१७३८॥

अनापत्ति सचे तेन, पहारेन मते पि च । R. 122
एसेव च नयो वुत्तो, धुत्त-वाळमिगेसु पि ॥१७३९॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसे च तिकदुक्कटं ।
कायचित्तसमुट्ठानं, सचित्तं दुक्खवेदनं ॥१७४०॥

५. तलसत्तिकथा

कायं वा कायसम्बद्धं[2], उच्चारेय्य सचे पन ।
होति पाचित्तियापत्ति, तस्सुग्गिरणपच्चया ॥१७४१॥

उग्गिरित्वा विरद्धो सो, पहारं देति चे पन ।
असम्पहरितुकामेन, दिन्नत्ता दुक्कटं सिया ॥१७४२॥

सचे तेन पहारेन, पहटस्स च भिक्खुनो ।
हत्थादीसु पि यं किञ्चि, अङ्गं भिज्जति दुक्कटं ॥१७४३॥

---

१. वा०--म०; तं—सी० ।
२. कायबद्धं वा—म०; कायसम्बद्धं—सी० ।

सेसो अनन्तरे वुत्त-नयेन विनयञ्ञुना ।
समुट्ठानादिना सद्धिं, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥१७४४॥

६. अमूलककथा

अमूलकेन सङ्घादि-सेसेन पन भिक्खु यो ।
चोदापेय्य पि चोदेय्य, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१७४५॥
तिकपाचित्तियं तत्थ, दिट्ठाचारविपत्तिया ।
चोदतो दुक्कटापत्ति, सेसे च तिकदुक्कटं ॥१७४६॥
B. 162 तथासञ्ञिस्सनापत्ति, तथा उम्मत्तकादिनो ।
ओमसवादतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥१७४७॥

७. सञ्चिच्चकथा

सञ्चिच्च पन कुक्कुच्चं, उप्पादेन्तस्स भिक्खुनो ।
"ऊनवीसतिवस्सो त्वं, मञ्ञे" इच्चेवमादिना ॥१७४८॥
होति वाचाय वाचाय, पाचित्ति पन भिक्खुनो ।
तथारूपे पनञ्ञस्मिं, सचे असति पच्चये ॥१७४९॥
तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसे च तिकदुक्कटं ।
न उप्पादेतुकामस्स, कुक्कुच्चं नत्थि वज्जता ॥१७५०॥
"हितेसितायहं मञ्ञे, निसिन्नं इत्थिया सह ।
विकाले च तया भुत्तं, मा एवं" ति भासतो ॥१७५१॥
तथा उम्मत्तकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अनन्तरसमा मता ॥१७५२॥

८. उपस्सुतिकथा

R. 123 सचे भण्डनजातानं, भिक्खूनं पन भिक्खु यो ।
S. 113 तिट्ठेय्युपस्सुतिं सोतुं, तस्स पाचित्तियं सिया ॥१७५३॥
"यं इमे तु भणिस्सन्ति, तं सोस्सामी" ति गच्छतो ।
चोदेतुकामतायस्स, दुक्कटं तु पदे पदे ॥१७५४॥

पुरतो गच्छतो सोतुं, ओहीयन्तस्स दुक्कटं।
गच्छतो तुरितं वा पि, अयमेव विनिच्छयो ॥१७५५॥

ठितोकासं पनागन्त्वा, यदि मन्तेन्ति अत्तनो।
उक्कासित्वा पि वा एत्थ, ञापेतब्बमहन्ति वा ॥१७५६॥

तस्सेवमकरोन्तस्स, पाचित्ति सवणे सिया। B. 163
तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसे च तिकदुक्कटं ॥१७५७॥

"इमेसं वचनं सुत्वा, ओरमिस्सन्ति" गच्छतो।
तथा उम्मत्तकादीन-मनापत्ति पकासिता ॥१७५८॥

थेय्यसत्थसमुट्ठानं, इदं होति क्रियाक्रियं।
कायकम्मं वचीकम्मं, सदोसं दुक्खवेदनं ॥१७५९॥

९. कम्मपटिबाहनकथा[1]

धम्मिकानन्तु कम्मानं, छन्दं दत्वा सचे पन।
पच्छा खीयति पाचित्ति, वाचतो वाचतो सिया ॥१७६०॥

अधम्मे पन कम्मस्मिं, धम्मकम्मन्ति सञ्ञिनो।
विमतिस्सुभयत्थापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१७६१॥

"अधम्मेन च वग्गेन, तथा कम्मारहस्स च।
इमे कम्मं करोन्ती"ति, ञत्वा खीयति तस्स च ॥१७६२॥

तथा उम्मत्तकादीन-मनापत्ति पकासिता।
अमूलकसमाना व, समुट्ठानादयो नया ॥१७६३॥

१०. छन्दं अदत्वा गमनकथा

याव आरोचितं वत्थु, अविनिच्छितमेव वा।
ठपिता ञत्ति वानिट्ठं, कम्मवाचा न गच्छति ॥१७६४॥

एतस्मिं अन्तरे कम्मं, कोपेतुं परिसाय हि।
हत्थपासं जहन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१७६५॥

---

१. कम्मपटिबाहनकथा—म०, सी०; कम्मपटिभाहनकथा—रो०।

अदत्वा जहिते छन्दं, तस्स पाचित्तियं सिया ।
धम्मकम्मे अधम्मे च, विमतिस्स च दुक्कटं ॥१७६६॥
B. 164 अधम्मे पि च कम्मस्मिं, धम्मकम्मन्ति सञ्ञिनो ।
सङ्घस्स भण्डनादीनि, भविस्सन्तीति सञ्ञिनो ॥१७६७॥
R. 124 गिलानो वा गिलानस्स, करणीये न दोसता ।
न च कोपेतुकामस्स, कम्मं पस्सावनादिना ॥१७६८॥
S. 114 पीळितस्सागमिस्सामि, इच्चेवं गच्छतो पि वा ।
समं समनुभासेन, समुट्ठानं क्रियाक्रियं ॥१७६९॥

११. दुब्बचकथा[१]

समग्गेन च सङ्घेन, सद्धिं दत्वान चीवरं ।
सम्मतस्स हि भिक्खुस्स, पच्छा खोयति यो पन ॥१७७०॥
तस्स वाचाय वाचाय, पाचित्ति परिदीपिता ।
तिकपाचित्तियं धम्म-कम्मे वुत्तं तु चीवरं ॥१७७१॥
ठपेत्वाञ्ञपरिक्खारं, दत्वा खोयति दुक्कटं ।
सङ्घेनासम्मतस्सापि, चीवरं अञ्ञमेव वा ॥१७७२॥
तथेवानुपसम्पन्ने, सब्बत्थापि च दुक्कटं ।
छन्दादीनं वसेनेव, करोन्तञ्च सभावतो ॥१७७३॥
खीयन्तस्स अनापत्ति, तथा उम्मत्तकादिनो ।
अमूलकसमा ञेय्या, समुट्ठानादयो नया ॥१७७४॥

१२. परिणामनकथा

इदं तिंसककण्डस्मिं, अन्तिमेन च सब्बथा ।
तुल्यं द्वादसमं सब्बं, अयमेव विसेसता ॥१७७५॥
B. 165 तत्थ निस्सग्गियं वुत्तं, अत्तनो परिणामना ।
इध सुद्धिकपाचित्ति, पुग्गले परिणामना ॥१७७६॥

सहधम्मिकवग्गो निट्ठितो ।

१. दुब्बलकथा—म०; दुब्बच्चकथा—सी० ।

(९) राजवग्गो

१. अन्तेपुरकथा

अनिक्खन्ते च[1] राजस्मिं, अनिक्खन्ताय देविया ।
सयनीयघरा तस्स, उम्मारं यो अतिक्कमे ॥१७७७॥

दुक्कटं पठमे पादे, पाचित्ति दुतिये सिया ।
देविया वा पि रञ्ञो वा, सचे न विदितागमो ॥१७७८॥

पटिसंविदिते नेव-पटिसंविदितसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, दुक्कटं परिदीपितं ॥१७७९॥

पटिसंविदितसञ्ञिस्स, नेव च खत्तियस्स वा । R. 145
न खत्तियाभिसेकेन, अभिसित्तस्स वा पन ॥१७८०॥

उभोसुभिन्नमञ्ञस्मिं, निक्खन्ते विसतो पि वा ।
न दोसुम्मत्तकादीनं, कठिनेन क्रियाक्रियं ॥१७८१॥

२. रतनकथा

रजतं जातरूपं वा, उग्गण्हन्तस्स अत्तनो । S. 115
तस्स निस्सग्गियापत्ति, उग्गण्हापयतो पि वा ॥१७८२॥

गण-पुग्गल-सङ्घानं, नवकम्मस्स चेतिये ।
उग्गण्हापयतो होति, दुक्कटं गण्हतो पि वा ॥१७८३॥

अवसेसञ्च मुत्तादि-रतनं अत्तनो पि वा ।
सङ्घादीनम्पि अत्थाय, उग्गण्हन्तस्स दुक्कटं ॥१७८४॥

सचे कप्पियवत्थुं वा, वत्थुं वा पि अकप्पियं । B. 166
तालपण्णम्पि वा होतु, मातु कण्णपिळन्धनं ॥१७८५॥

भण्डागारिकसीसेन, यं किञ्चि गिहिसन्तकं ।
तस्स पाचित्तियापत्ति, पटिसामयतो पन ॥१७८६॥

---

१. चे—म०; च—सी० ।

"इदं ठपेत्वा देही"ति, वुत्तेन पन केनचि ।
"न वट्टती"ति वत्वा तं, न निधेतब्बमेव तु ॥१७८७॥

"ठपेही" ति च पातेत्वा, सचे गच्छति पुग्गलो ।
पलिबोधो हि नामेसो, ठपेतुं पन वट्टति ॥१७८८॥

अनुञ्ञाते पन ठाने, उग्गहेत्वा अनादरा ।
सम्मा अनिक्खिपन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१७८९॥

अनुञ्ञाते पन ठाने, गहेत्वा रतनं पन ।
निक्खिपन्तस्स वा सम्मा, भण्डं रतनसम्मतं ॥१७९०॥

गण्हन्तस्स च विस्सासं, तावकालिकमेव वा ।
न दोसुम्मत्तकादीनं, सञ्चरित्तसमोदयं ॥१७९१॥

३. विकालगामप्पवेसनकथा

मज्झण्हसमया उद्धं, अरुणुग्गमतो पुरे ।
एतस्मिं अन्तरे कालो, 'विकालो' ति पवुच्चति ॥१७९२॥

सन्तं भिक्खुमनापुच्छा, विकाले पच्चयं विना ।
परिक्खित्तस्स गामस्स, परिक्खेपोक्कमे पन ॥१७९३॥

R.126 अपरिक्खित्तगामस्स, उपचारोक्कमे पि च[1] ।
दुक्कटं पठमे पादे, पाचित्ति दुतिये सिया ॥१७९४॥

अथ सम्बहुला गामं, विकाले पविसन्ति चे ।
आपुच्छित्वा व गन्तब्बं, अञ्ञमञ्ञं न चञ्ञथा ॥१७९५॥

B. 167 गच्छन्ति चे ततो अञ्ञं, ततो अञ्ञन्ति वट्टति ।
पुन आपुच्छने किच्चं, नत्थि गामसते पि च ॥१७९६॥

पस्सम्भेत्वान उस्साहं, विहारत्थाय निग्गता ।
पविसिस्सन्ति चे[2] अञ्ञं, पुच्छितब्बन्तु अन्तरा ॥१७९७॥

---

१. वा—म०; च—सी० ।
२. पविस्सन्ति सचे—म०; पविसिस्सन्ति चे—सी० ।

कत्वा कुलघरे भत्त-किच्चं अञ्ञत्थ वा पन । S. 116
सचे चरितुकामो यो, सप्पिभिक्खाय वा सिया ॥१७९८॥
आपुच्छित्वा व गन्तब्बं, पस्से चे भिक्खु लब्भति ।
असन्ते पन नत्थीति, गन्तब्बं तु यथासुखं ॥१७९९॥
ओतरित्वा महावीथिं, भिक्खुं यदि च पस्सति ।
नत्थि आपुच्छने किच्चं, चरितब्बं यथासुखं ॥१८००॥
गाममज्झेन मग्गेन, गच्छन्तस्सेव भिक्खुनो ।
"चरिस्सामी"ति उप्पन्ने, तेलभिक्खाय मानसे ॥१८०१॥
आपुच्छित्वा व गन्तब्बं, पस्से चे भिक्खु विज्जति ।
अनोक्कम्म चरन्तस्स, मग्गा आपुच्छनेन किं ॥१८०२॥
तिकपाचित्तियं काले, विकालोयन्ति सञ्ञिनो ।
काले वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१८०३॥
आपुच्छित्वा व सन्तं वा, अनापुच्छा असन्तकं ।
किच्चे अच्चायिके वा पि, पविसन्तस्स भिक्खुनो ॥१८०४॥
गच्छतो अन्तरारामं, भिक्खुनीनं उपस्सयं ।
तथा आसनसालं वा, तित्थियानं उपस्सयं ॥१८०५॥
सिया गामेन मग्गो चे, अनापत्तापदासु पि ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥१८०६॥
न केवलमनापुच्छा, अबन्धित्वा च बन्धनं ।
अपारुपित्वा सङ्घाटिं, गच्छतो पि न वज्जता ॥१८०७॥

४. सूचिघरकथा

अट्ठि-दन्तमयं सूचि-घरं वा पि विसाणजं । B. 168
कारापने च करणे, भिक्खुनो होति दुक्कटं ॥१८०८॥ R. 127
लाभे भेदनकं तस्स, पाचित्तियमुदीरितं ।
अञ्ञस्सत्थाय करणे, तथा कारापने पि च ॥१८०९॥

अञ्ञेन च कतं लद्धा, दुक्कटं परिभुञ्जतो ।
अनापत्तरणिके वीठे[1], गण्ठिकञ्जनिकासु पि ॥१८१०॥
दकपुञ्छनिया वासि-जटे उम्मत्तकादिनो ।
समुट्ठानादयो सब्बे[2], सञ्चरित्तसमा मता ॥१८११॥

५. मञ्चकथा

नवं मञ्चम्पि पीठं वा, कारापेन्तेन भिक्खुना ।
अट्ठङ्गुलप्पमाणेन, सुगतङ्गुलतो पन ॥१८१२॥
कारापेतब्बमेवन्तु, ठपेत्वा हेट्ठिमाटनिं ।
सच्छेदा तस्स पाचित्ति, तमतिक्कमतो सिया ॥१८१३॥
S. 117 अञ्ञस्सत्थाय करणे, तथा कारापने पि च ।
अञ्ञेन च कतं लद्धा, दुक्कटं परिभुञ्जतो ॥१८१४॥
अनापत्ति पमाणेन, करोन्तस्सप्पमाणिकं ।
लभित्वा तस्स पादेसु, छिन्दित्वा परिभुञ्जतो ॥१८१५॥
नेव छिन्दितुकामो चे, निखणित्वा पमाणतो ।
उत्तानं वा पि अट्टं वा, बन्धित्वा परिभुञ्जतो ॥१८१६॥

६. तूलोनद्धकथा

मञ्चं वा पन पीठं वा, तूलोनद्धं करेय्य यो ।
तस्सुद्दालनकं वुत्तं, पाचित्तियमनीतिना ॥१८१७॥
अनापत्ति पनायोगे, बन्धने अंसवट्टके[3] ।
B. 169 बिम्बोहने परिस्सावे, थविकादिसु भिक्खुनो ॥१८१८॥
अञ्ञेना च कतं लद्धा, उद्दालेत्वा निसेवतो ।
अनन्तरस्सिमस्सापि, अनन्तरसमा[4] नया ॥१८१९॥

---

१. विधे—म०; वीठे—सी० ।
२. नया—म०; सब्बे—सी० ।
३. अंसबद्धके—म०; अंसवट्टके—सी० ।
४. सञ्चरित्तसमा—म०; अनन्तरसमा—सी० ।

७. निसीदनकथा

निसीदनं करोन्तेन, कातब्बं तु पमाणतो ।
पमाणातिक्कमे तस्स, पयोगे दुक्कटं सिया ॥१८२०॥
पटिलाभेन सच्छेदं, पाचित्तियमुदीरितं ।
द्वीसु ठानेसु फालेत्वा, तस्स तिस्सो दसा सियुं ॥१८२१॥
अनापत्ति पमाणेन, करोन्तस्स तदूनकं । R. 128
वितानादिं करोन्तस्स, सञ्चरित्तसमोदयं[1] ॥१८२२॥

८. कण्डुपटिच्छादिकथा

रोगे कण्डुपटिच्छादी, कातब्बा हि पमाणतो ।
पमाणातिक्कमे तस्स, पयोगे दुक्कटं सिया ॥१८२३॥
पटिलाभेन सच्छेदं, पाचित्तियमुदीरये[2] ।
अनापत्तिनयो पेत्थ, अनन्तरसमो मतो ॥१८२४॥

९. वस्सिकसाटिककथा

पमाणेनेव कातब्बा, तथा वस्सिकसाटिका ।
पामाणातिक्कमे[3] तस्स, अनन्तरसमो नयो ॥१८२५॥

१०. नन्दकथा

चीवरेन सचे तुल्य-प्पमाणं सुगतस्स तु । B. 170
चीवरं भिक्खु कारेय्य, करणे दुक्कटं सिया ॥१८२६॥
पटिलाभेन सच्छेदं, पाचित्तियमुदीरितं ।
अनन्तरसमो येव, अनापत्तिनयो मतो ॥१८२७॥
दीघसो च पमाणेन, नव तस्स विदत्थियो ।
तिरियं छ विनिद्दिट्ठा, सुगतस्स विदत्थिया ॥१८२८॥
अञ्ञेन च कतं लद्धा, सेवतो दुक्कटं भवे । S. 18
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥१८२९॥

राजवग्गो निट्ठितो ।

इति विनयविनिच्छये पाचित्तिय-कथा निट्ठिता ।

---

१. सञ्चरित्तसमा नया—म०; सञ्चरित्तसमोदयं—सी० ।
२. पाचित्तियमुदीरितं—म०; पाचित्तियमुदीरये—सी० ।
३. पमाणातिक्कमे—म० सी; पामाणातिक्कमे—रो० ।

६. पाटिदेसनीय-कथा

(१) पठमपाटिदेसनीय-कथा

R. 129 यो चन्तरघरं भिक्खु, पविट्ठाय तु हत्थतो ।
अञ्ञातिकाय यं किञ्चि, तस्स भिक्खुनिया पन ॥१८३०॥
सहत्था पटिगण्हेय्य, खादनं भोजनम्पि वा ।
गहणे दुक्कटं भोगे, पाटिदेसनियं सिया ॥१८३१॥
रथिकाय पि वा ब्यूहे, सन्धि-सिङ्घाटकेसु वा ।
हत्थिसालादिके ठत्वा, गण्हतो पि अयं नयो ॥१८३२॥
रथिकाय सचे ठत्वा, देति भिक्खुनि भोजनं ।
आपत्ति अन्तरारामे, ठत्वा गण्हाति भिक्खु चे ॥१८३३॥
"एत्थन्तरघरं तस्सा, पविट्ठाया" ति[1] वाक्यतो ।
भिक्खुस्स च ठितट्ठानं, नप्पमाणन्ति वण्णितं ॥१८३४॥
B. 171 तस्मा भिक्खुनिया ठत्वा, आरामादिसु देन्तिया ।
वीथि-यादिसु चे ठत्वा, न दोसो पटिगण्हतो ॥१८३५॥
यामकालिक-सत्ताह-कालिकं यावजीविकं ।
आहारत्थाय गहणे, अज्झोहारे च दुक्कटं ॥१८३६॥
आमिसेन असम्भिन्न-रसं सन्धाय भासितं ।
पाटिदेसनियापत्ति, सम्भिन्नेकरसे सिया ॥१८३७॥
एकतो-उपसम्पन्न-हत्थतो पतिगण्हतो ।
कालिकानं चतुक्कम्पि[2], आहारत्थाय दुक्कटं ॥१८३८॥
ञातिकाय पि अञ्ञाति-सञ्ञिनो विमतिस्स वा ।
दुक्कटं ञातिसञ्ञिस्स, तथा अञ्ञातिकाय वा ॥१८३९॥

---

१. हि—म०; ति—सी० ।
२. चतुन्नम्पि—म०; चतुक्कम्पि—सी० ।

दापेन्तिया अनापत्ति, ददमानाय वा पन ।
निक्खिपित्वन्तरारामा-दीसु ठत्वा पि देन्तिया ॥१८४०॥
गामतो नीहरित्वा वा, देति चे बहिं वट्टति ।
"पच्चये सति भुञ्जा" ति, देति चे कालिकत्तयं ॥१८४१॥
हत्थतो सामणेरीनं, सिक्खमानाय वा तथा ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठाना[1] समं मतं ॥१८४२॥

पठम-पाटिदेसनीयकथा निट्ठिता ।

(२) दुतियपाटिदेसनीय-कथा

अवुत्ते "अपसक्का" ति, एकेनापि च भिक्खुना । R. 130
सचज्झोहरणत्थाय, आमिसं पटिगण्हति ॥१८४३॥
गहणे दुक्कटं भोगे, पाटिदेसनियं सिया । S. 119
एकतो उपसम्पन्नं, न वारेन्तस्स दुक्कटं ॥१८४४॥
तथेवानुपसम्पन्ना-युपसम्पन्नसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१८४५॥
अनापत्तत्तनो भत्तं, पदापेति न देति चे । B 172
तथा अञ्ञस्स भत्तं वा, न दापेति पदेति चे ॥१८४६॥
यं न दिन्नं तं दापेति, न दिन्नं यत्थ वा पि च ।
तत्थ तम्पि च सब्बेसं, समं दापेति भिक्खुनी ॥१८४७॥
वोसासन्ती ठिता सिक्ख-माना वा सामणेरिका ।
भोजनानि च पञ्चेव, विना उम्मत्तकादिनो ॥१८४८॥
कठिनेन समुट्ठानं, समानन्ति पकासितं ।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥१८४९॥

दुतिय-पाटिदेसनीयकथा निट्ठिता ।

---

१. समुट्ठानं—म०; समुट्ठाना—सी० ।

(३) ततियपाटिदेसनीय-कथा

"सेखन्ति" सम्मते भिक्खु, लद्ध-सम्मुतिके कुले ।
घरूपचारोक्कमना, पुब्बेव अनिमन्तितो ॥१८५०॥
अगिलानो गहेत्वा चे, परिभुञ्जेय्य आमिसं ।
गहणे दुक्कटं भोगे, पाटिदेसनियं सिया ॥१८५१॥
यामकालिक-सत्ताह-कालिके यावजीविके ।
गहणे परिभोगे च, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१८५२॥
असेखसम्मते सेख-सम्मतन्ति च सञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सा पि, तथेव परिदीपितं ॥१८५३॥
अनापत्ति गिलानस्स, गिलानस्सावसेसके ।
निमन्तितस्स वा भिक्खा, अञ्ञेसं तत्थ दीयति ॥१८५४॥
घरतो नीहरित्वा वा, देन्ति चे यत्थ कत्थचि ।
निच्चभत्तादिके वा पि, तथा उम्मत्तकादिनो ॥१८५५॥
अनागते हि भिक्खुम्हि, घरतो पठमं पन ।
नीहरित्वा सचे द्वारे, सम्पत्ते देन्ति वट्टति ॥१८५६॥
B. 173 भिक्खुं पन च दिस्वा व, नीहरित्वान गेहतो ।
न वट्टति सचे देन्ति, समुट्ठानेळकूपमं ॥१८५७॥

ततिय-पाटिदेसनीयकथा निट्ठिता ।

(४) चतुत्थपाटिदेसनीय-कथा

गहट्ठेनागहट्ठेन, इत्थिया पुरिसेन वा ।
R. 131 आरामं उपचारं वा, पविसित्वा सचे पन ॥१८५८॥
S. 120 "इत्थन्नामस्स ते भत्तं, यागु वा आहरीयति" ।
एवमारोचितं वुत्तं, पटिसंविदितन्ति हि ॥१८५९॥
आहरीयतु तं पच्छा, यथारोचितमेव वा ।
तस्स वा परिवारम्पि, अञ्ञं कत्वा बहुम्पन ॥१८६०॥

यागुया विदितं कत्वा, पूवं भत्तं हरन्ति चे ।
इदम्पि विदितं वुत्तं, वट्टतीति कुरुन्दियं ॥१८६१॥

कुलानि पन अञ्ञानि, देय्यधम्मम्पनत्तनो ।
हरन्ति तेन सद्धिं चे, सब्बं वट्टति तम्पि च ॥१८६२॥

अनारोचितमेवं यं, यमाराममनाभतं ।
तमसंविदितं नाम, सहधम्मिकञापितं ॥१८६३॥

यं असंविदितं कत्वा, आभतं पुन[1] तं बहि ।
आरामं पन पेसेत्वा, कारापेत्वा तं आहरे ॥१८६४॥

गन्त्वा वा अन्तरामग्गे, गहेतब्बन्तु भिक्खुना ।
सचे एवमकत्वा तं, आरामे उपचारतो ॥१८६५॥

गहेत्वज्झोहरन्तस्स, गहणे दुक्कटं सिया ।
अज्झोहारपयोगेसु, पाटिदेसनियम्मतं ॥१८६६॥

पटिसंविदिते येव, असंविदितसञ्ञिनो ।
तत्थ वेमतिकस्सापि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१८६७॥
पटिसंविदिते तस्स, गिलानस्सावसेसके । B. 174
बहारामे गहेत्वा वा, अन्तो येवस्स भुञ्जतो ॥१८६८॥
तत्थ-जातफलादीनि, अनापत्तेव खादतो ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥१८६९॥

चतुत्थ-पाटिदेसनीयकथा निट्ठिता ।

इति विनयविनिच्छये पाटिदेसनीय-कथा निट्ठिता ।

---

१. पन—म०; पुन—सी० ।

७. सेखिय-कथा

(१) पठमवग्गो

१. परिमण्डलकथा

पठमं

R. 132 यो अनादरियेनेव, पुरतो पच्छतो पि वा।
ओलम्बेत्वा निवासेय्य, तस्स चापत्ति दुक्कटं ॥१८७०॥

S. 121 हत्थिसोण्डादितुल्यं तु, निवासेन्तस्स दुक्कटं।
आपत्तिभीरुना निच्चं, वत्थब्बं परिमण्डलं ॥१८७१॥

जाणुमण्डलतो हेट्ठा, अट्ठङ्गुलपमाणकं।
ओतारेत्वा निवत्थब्बं, ततो ऊनं न वट्टति ॥१८७२॥

असञ्चिच्चासतिस्सापि, अजानन्तस्स केवलं।
अनापत्ति गिलानस्सा- पदासुम्मत्तकादिनो ॥१८७३॥

दुतियं

उभो कोणे समं कत्वा, सादरं परिमण्डलं।
कत्वा पारुपितब्बेवं, अकरोन्तस्स दुक्कटं ॥१८७४॥

अविसेसेन वुत्तन्तु, इदं सिक्खापदद्वयं।
तस्मा घरे विहारे वा, कत्तब्बं परिमण्डलं ॥१८७५॥

ततियं

B. 175 गण्ठिकं पटिमुञ्चित्वा, कत्वा कोणे उभो समं।
छादेत्वा मणिबन्धञ्च, गन्तब्बं गीवमेव च ॥१८७६॥

तथा अकत्वा भिक्खुस्स, जत्तूनि पि उरम्पि च।
विवरित्वा यथाकामं, गच्छतो होति दुक्कटं ॥१८७७॥

चतुत्थं

गलवाटकतो उद्धं, सीसञ्च मणिबन्धतो।
हत्थे पिण्डिकमंसम्हा, हेट्ठा पादे उभो पि च ॥१८७८॥

विवरित्वावसेसञ्च, छादेत्वा चे निसीदति ।
होति सो सुपटिच्छन्नो, दोसो वासूपगस्स न ॥१८७९॥

पञ्चमछट्ठानि

हत्थं वा पन पादं वा, अचालेन्तेन भिक्खुना ।
सुविनीतेन गन्तब्बं, छट्ठे नत्थि विसेसता ॥१८८०॥

सत्तमट्ठमानि

सतीमताविकारेन, युगमत्तञ्च पेक्खिना । R. 133
सुसंवुतेन गन्तब्बं, भिक्खुनोक्खित्तचक्खुना ॥१८८१॥

यत्थ कत्थचि हि ट्ठाने, एकस्मिं अन्तरे घरे ।
ठत्वा परिस्सयाभावं, ओलोकेतुम्पि वट्टति ॥१८८२॥

यो अनादरियं कत्वा, ओलोकेन्तो तहं तहं[1] ।
सचेन्तरघरे[2] याति, दुक्कटं अट्ठमं तथा ॥१८८३॥

नवमं

एकतो उभतो वा पि, हुत्वा उक्खित्तचीवरो । B. 176
इन्दखीळकतो अन्तो, गच्छतो होति दुक्कटं ॥१८८४॥ S. 122

दसमं

तथा निसिन्नकाले पि, नीहरन्तेन कुण्डिकं ।
अनुक्खिपित्वा दातब्बा, दोसो वासूपगस्स न ॥१८८५॥

पठमवग्गो निट्ठितो ।

(२) दुतियवग्गो

२. उज्जग्घिककथा

पठमदुतियानि

न वट्टति हसन्तेन, गन्तुञ्चेव निसीदितुं ।
वत्थुस्मिं हसनीयस्मिं, सितमत्तन्तु वट्टति ॥१८८६॥

---

१. तहिं तहिं—म०; तहं तहं—सी० ।
२. सचेन्तरघरे—म०; सचन्तरघरे—सी०, रो० ।

ततियचतुत्थानि

अप्पसद्देन गन्तब्बं, चतुत्थे पि अयं नयो ।
महासद्दं करोन्तस्स, उभयत्थापि दुक्कटं ॥१८८७॥

पञ्चमतो दसमं

कायप्पचालकं कत्वा, बाहु-सीसप्पचालकं ।
गच्छतो दुक्कटं होति, तथेव च निसीदतो ॥१८८८॥
कायं बाहुञ्च सीसञ्च, पग्गहेत्वा उजुम्पन ।
गन्तब्बमासितब्बञ्च, समेनिरियापथेन तु ॥१८८९॥
निसीदनेन युत्तेसु, तीसु वासूपगस्स तु ।
अनापत्तीति ञातब्बं, विञ्ञुना विनयञ्ञुना ॥१८९०॥

दुतियवग्गो निट्ठितो ।

(३) ततियवग्गो

३. खम्भकतकथा

पठमतो छट्ठं

B. 177
R. 134
खम्भं कत्वा ससीसं वा, पारुपित्वान गच्छतो ।
दुक्कटं मुनिना वुत्तं, तथा उक्कुटिकाय वा ॥१८९१॥
हत्थपल्लत्थिकायापि, दुस्सपल्लत्थिकाय वा ।
तस्सन्तरघरे होति, निसीदन्तस्स दुक्कटं ॥१८९२॥
दुतिये च चतुत्थे च, छट्ठे वासूपगस्स तु ।
अनापत्तीति सारुप्पा, छब्बोसति पकासिता ॥१८९३॥

सत्तमतो नवमं

सक्कच्चं सतियुत्तेन, भिक्खुना पत्तसञ्ञिना ।
पिण्डपातो गहेतब्बो, समसूपो व विञ्ञुना ॥१८९४॥
सूपो भत्तचतुब्भागो, "समसूपो" ति वुच्चति ।
मुग्ग-मास-कुलट्ठानं, सूपो "सूपो" ति वुच्चति ॥१८९५॥

अनापत्ति असञ्चिच्च, गिलानस्स रसे-रसे । S. 123
तथेव ञातकादीनं, अञ्ञत्थाय धनेन वा ॥१८९६॥

दसमं

अन्तो-लेखापमाणेन, पत्तस्स मुखवट्टिया ।
पूरितो व गहेतब्बो, अधिट्ठानूपगस्स तु ॥१८९७॥

तत्थ थूपिकतं कत्वा, गण्हतो यावकालिकं ।
यं किञ्चि पन भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१८९८॥

अधिट्ठानूपगे पत्ते, कालिकत्तयमेव च ।
सेसे थूपिकतं सब्बं, वट्टतेव न संसयो ॥१८९९॥

द्वीसु पत्तेसु भत्तन्तु, गहेत्वा पत्तमेककं ।
पूरेत्वा यदि पेसेति, भिक्खूनम्पन वट्टति ॥१९००॥

पत्ते पक्खिपमानं यं, उच्छुखण्ड-पलादिकं । B. 178
ओरोहति सचे हेट्ठा, न तं थूपीकतं[1] सिया ॥१९०१॥

पुप्फ-तक्कोलकादीनं, ठपेत्वा चे वटंसकं ।
दिन्नं अयावकालित्ता, न तं थूपीकतं सिया ॥१९०२॥

वटंसकन्तु पूवस्स, ठपेत्वा ओदनूपरि ।
पिण्डपातं सचे देन्ति, इदं थूपीकतं सिया ॥१९०३॥

भत्तस्सुपरि पण्णं वा, थालकं वा पि किञ्चि पि ।
ठपेत्वा परिपूरेत्वा, सचे गण्हाति वट्टति ॥१९०४॥

पटिग्गहेतुमेवस्स, तन्तु सब्बं न वट्टति ।
गहितं सुगहितं पच्छा, मुञ्जितब्बं यथासुखं ॥१९०५॥

ततियवग्गो निट्ठितो ।

---

१. थूपीकतं—म०; थूपिकतं—सी० ।

(४) चतुत्थवग्गो

४. सक्कच्चकथा

पठमतो ततियं

R. 135 पठमं[1] दुतियं[2] वुत्त-नयन्तु ततिये पन ।
उपरोधिमदस्सेत्वा, भोत्तब्बं पटिपाटिया ॥१९०६॥

अञ्ञेसं अत्तनो भत्तं, आकिरं पन भाजने ।
नत्थोमसति चे दोसो, तथा उत्तरिभङ्गकं ॥१९०७॥

चतुत्थपञ्चमानि

चतुत्थे[3] यं तु वत्तब्बं, वुत्तं पुब्बे असेसतो ।
पञ्चमे मत्थकं दोसो, मद्दित्वा परिभुञ्जतो ॥१९०८॥

S. 124 अनापत्ति गिलानस्स, परित्ते पि च सेसके ।
एकतो पन मद्दित्वा, सङ्कड्ढित्वान भुञ्जतो ॥१९०९॥

छट्ठं

B 179 यो भीय्योकम्यता-हेतु, सूपं वा ब्यञ्जनम्पि वा ।
पटिच्छादेय्य भत्तेन, तस्स आपत्ति[4] दुक्कटं ॥१९१०॥

सत्तमट्ठमानि

विञ्ञत्तियन्तु वत्तब्बं, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
अट्ठमे पन उज्झाने, गिलानो पि न मुच्चति ॥१९११॥

"दस्सामि दापेस्सामी" ति, ओलोकेन्तस्स भिक्खुनो ।
अनापत्तीति ञातब्बं, न च उज्झानसञ्ञिनो ॥१९१२॥

१-२. सक्कच्चं सतियुत्तेन, भिक्खुना पत्तसञ्ञिना ।
पिण्डपातो गहेतब्बो, समसूपो व विञ्ञुना ॥१८९४॥

३. सूपो भत्तचतुब्भागो, "समसूपो" ति वुच्चति ।
मुग्ग-मास-कुलट्ठानं, सूपो "सूपो" ति वुच्चति ॥१८९५॥
वि० वि० ।

४. चापत्ति—म०, सी० ।

नवमं

महन्तं पन मोरण्डं, कुक्कुटण्डञ्च खुद्दकं।
तेसं मज्झप्पमाणेन, कातब्बो कबळो पन ॥१९१३॥

खज्जके पन सब्बत्थ, मूलखादनियादिके।
फलाफले अनापत्ति, गिलानुम्मत्तकादिनो ॥१९१४॥

दसमं

अदीघो पन कातब्बो, आलोपो परिमण्डलो।
खज्जकुत्तरि[1] भङ्गस्मि, अनापत्ति फलाफले ॥१९१५॥

चतुत्थवग्गो निट्ठितो।

(५) पञ्चमवग्गो

५. कबलकथा

पठमं

अनाहटे मुखद्वारं, अप्पत्ते कबळे पन। R. 136
अत्तनो च मुखद्वारं, विवरन्तस्स दुक्कटं ॥१९१६॥

दुतियततियानि

मुखे च सकलं हत्थं, पक्खिपन्तस्स दुक्कटं। B. 180
मुखे च कबळं कत्वा, कथेतुं न च वट्टति ॥१९१७॥

वचनं यत्तकेनस्स, परिपुण्णं न होति हि।
मुखस्मि तत्तके सन्ते, ब्याहरन्तस्स दुक्कटं ॥१९१८॥

मुखे हरीतकादीनि, पक्खिपित्वा कथेति यो।
वचनं परिपुण्णञ्चे, कथेतुं पन वट्टति ॥१९१९॥

चतुत्थतो छट्ठं

यो पिण्डुक्खेपकं भिक्खु, कबलच्छेदकम्पि वा। S. 125
मक्कटो विय गण्डे वा, कत्वा भुञ्जेय्य दुक्कटं ॥१९२०॥

---

१. खज्जतुत्तरि—म०; खज्जकुत्तरि—सी०।

सत्तमतो दसमं

निद्धुनित्वान हत्थं वा, भत्तं सित्थावकारकं ।
जिव्हानिच्छारकं वा पि, तथा चपु चुपूति[1] वा ॥१९२१॥

अनादरवस्सेनेव, भुञ्जतो होति दुक्कटं ।
सत्तमे अट्ठमे नत्थि, दोसो कचवरुज्झने ॥१९२२॥

पञ्चमवग्गो निट्ठितो ।

(६) छट्ठवग्गो

६. सुरुसुरुकथा

पठमतो चतुत्थं

कत्वा एवं न भोत्तब्बं, सद्दं "सुरु सुरू" ति च ।
हत्थनिल्लेहकं वा पि, न च वट्टति भुञ्जितुं ॥१९२३॥

फाणितं घनयागुं वा, गहेत्वा अङ्गुलीहि तं ।
मुखे अङ्गुलियो भोत्तुं, पवेसेत्वा पि वट्टति ॥१९२४॥

B. 181 न पत्तो लेहितब्बो व, एकायङ्गुलिकाय वा ।
एक-ओट्ठो पि जिव्हाय, न च निल्लेहितब्बको ॥१९२५॥

पञ्चमं

सामिसेन तु हत्थेन, न च पानीयथालकं ।
गहेतब्बं पटिक्खित्तं, पटिक्कूलवसेन हि ॥१९२६॥

R. 137 पुग्गलस्स च सङ्घस्स, गहट्ठस्सत्तनो पि च ।
सन्तको पन सङ्खो वा, सरावं वा पि थालकं ॥१९२७॥

तस्मा न च गहेतब्बं, गण्हतो होति दुक्कटं ।
अनामिसेन हत्थेन, गहणं पन वट्टति ॥१९२८॥

छट्ठं

उद्धरित्वा पि भिन्दित्वा, गहेत्वा वा पटिग्गहे ।
नीहरित्वा अनापत्ति, छड्डेन्तस्स घरा बहि ॥१९२९॥

---

१. चुपूति—म०, चपूति—सी० ।

सत्तमं

छत्तं यं किञ्चि हत्थेन, सरीरावयवेन वा ।
सचे धारयमानस्स, धम्मं देसेति दुक्कटं ॥१९३०॥

अट्ठमं

अयमेव नयो वुत्तो, दण्डपाणिम्हि पुग्गले । S. 1?6
चतुहत्थप्पमाणो व, दण्डो मज्झिमहत्थतो ॥१९३१॥

नवमं

तथेव सत्थपाणिस्स, धम्मं देसेति दुक्कटं । B. 182
सत्थपाणी न होतासि, सन्नय्हित्वा ठितो पन ॥१९३२॥

दसमं

धनुं सरेन सद्धिं वा, धनुं वा सरमेव वा ।
सजियं निजियं वा पि, गहेत्वा धनुदण्डकं ॥१९३३॥
ठितस्स पि निसिन्नस्स, निपन्नस्स पि वा तथा ।
सचे देसेति सद्धम्मं, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१९३४॥
पटिमुक्कम्पि कण्ठम्हि, धनुं हत्थेन यावता ।
न गण्हाति नरो ताव, धम्मं देसेय्य वट्टति ॥१९३५॥

छट्ठवग्गो निट्ठितो ।

(७) सत्तमवग्गो

७. पादुककथा

पठमं

पादुकारूळ्हकस्सापि, धम्मं देसेति दुक्कटं । R. 138
अक्कमित्वा ठितस्सापि, पटिमुक्कस्स वा तथा ॥१९३६॥

दुतियतो चतुत्थं

उपाहनगतस्सापि, अयमेव विनिच्छयो ।
सब्बत्थ अगिलानस्स, याने वा सयने पि वा ॥१९३७॥

निपन्नस्सागिलानस्स, कटसारे छमाय वा ।
पीठे मञ्चे पि वा उच्चे, निसिन्नेन ठितेन वा ॥१९३८॥

न च वट्टति देसेतुं, ठत्वा वा उच्चभूमियं ।
सयनेसु गतेनापि, सयनेसु गतस्स च ॥१९३९॥

समाने वा पि उच्चे वा, निपन्नेनेव वट्टति ।
निपन्नेन ठितस्सापि, निसिन्नस्सापि[1] वट्टति ॥१९४०॥

B. 183 निसिन्नेन निसिन्नस्स, ठितस्सापि च वट्टति ।
ठितस्सेव ठितेनापि, देसेतुम्पि तथेव च ॥१९४१॥

पञ्चमतो सत्तमं

पल्लत्थिका निसिन्नस्स, अगिलानस्स देहिनो
तथा वेठितसीसस्स, धम्मं देसेति दुक्कटं ॥१९४२॥

S. 127 केसन्तं विवरापेत्वा, देसेति यदि वट्टति ।
ससीसं पारुतस्सापि, अयमेव विनिच्छयो ॥१९४३॥

अट्ठमतो दसमं

अट्ठमे[2] नवमे[3] वा पि, दसमे[4] नत्थि किञ्चि पि ।
सचे पि थेरुपट्ठानं, गन्त्वान दहरं ठितं ॥१९४४॥

पञ्हं पुच्छति चे थेरो, कथेतुं न च वट्टति ।
तस्स पस्से पनञ्ञस्स, कथेतब्बं विजानता ॥१९४५॥

सत्तमवग्गो निट्ठितो ।

---

१. निपन्नस्सापि—म०; निसिन्नस्सापि—सी० ।

२-३ निपन्नस्सागिलानस्स, कटसारे छमाय वा ।
पीठे मञ्चे पि वा उच्चे, निसिन्नेन ठितेन वा ॥१९३८॥

४. निसिन्नेन निसिन्नस्स, ठितस्सापि च वट्टति ।
ठितस्सेव ठितेनापि, देसेतुम्पि तथेव च ॥१९४१॥
वि० वि० ।

(८) अट्ठमवग्गो

८. अवसेससेखियकथा

पठमं

गच्छतो पुरतो पञ्हं, न वत्तब्बं तु पच्छतो ।
''पच्छिमस्स कथेमी'' ति, वत्तब्बं विनयञ्ञुना ॥१९४६॥

सद्धिं उग्गहितं धम्मं, सज्झायति हि वट्टति ।
सममेव युगग्गाहं, कथेतुं गच्छतो पि च ॥१९४७॥

दुतियं

एकेकस्स पि चक्कस्स, पठेनापि च गच्छतो । B. 184
उप्पथेन समं वा पि, गच्छन्तस्सेव वट्टति ॥१९४८॥ R. 139

ततियचतुत्थानि

ततिये नत्थि वत्तब्बं, चतुत्थे हरिते पन ।
उच्चारादिचतुक्कन्तु, करोतो दुक्कटं सिया ॥१९४९॥

जीवरुक्खस्स यं मूलं, दिस्समानन्तु गच्छति ।
साखा वा भूमिलग्गा त, सब्बं हरितमेव हि ॥१९५०॥

सचे अहरितं ठानं, पेक्खन्तस्सेव भिक्खुनो ।
वच्चं निक्खमतेवस्स, सहसा पन वट्टति ॥१९५१॥

पलालण्डुपके वा पि, गोमये वा पि किस्मिचि ।
कत्तब्बं हरितं पच्छा, तमोत्थरति वट्टति ॥१९५२॥

कतो अहरिते ठाने, हरितं एति वट्टति ।
सिङ्घाणिका गता एत्थ, खेळेनेव च सङ्गहं ॥१९५३॥

पञ्चमं

वच्चकुटि-समुद्दादि-उदकेसु पि भिक्खुनो ।
तेसं अपरिभोगत्ता, करोतो नत्थि दुक्कटं ॥१९५४॥

देवे पन च वस्सन्ते, उदकोघे समन्ततो । S 128
अजलं अलभन्तेन, जले कातुम्पि वट्टति ॥१९५५॥

अट्ठमवग्गो निट्ठितो ।

(९) सेखियसमोधानकथा

B. 185 समुट्ठानादयो ञेय्या, सेखियानं पनेत्थ हि ।
उज्जग्घिकादि-चत्तारि, कबलेन मुखेन च ॥१९५६॥

छमानीचासनट्ठानं[1], पच्छा उप्पथवा दस ।
समुट्ठानादयो तुल्या, वुत्ता समनुभासने ॥१९५७॥

छत्तं दण्डावुधं सत्थं, पादुकारूळ्हुपाहना ।
यानं सयन-पल्लत्थ - वेठितोगुण्ठितानि च ॥१९५८॥

धम्मदेसनतुल्या व, समुट्ठानादिना पन ।
सूपोदनेन विञ्ञत्ति, थेय्यसत्थसमं मतं ॥१९५९॥

R 140 अवसेसा तिपञ्ञास, समानि[2] पठमेन तु ।
सेखियेसु पि सब्बेसु, अनापत्तापदासु हि ॥१९६०॥

उज्झानसञ्ञिके थूपी - कते सूपपटिच्छदे ।
तीसु सिक्खापदेस्वेव, गिलानो न पनागतो ॥१९६१॥

इति विनयविनिच्छये सेखिय-कथा निट्ठिता ।

आनिसंसकथा

इमं विदित्वा विनये विनिच्छयं,
विसारदो होति विनीतमानसो ।
परेहि सो होति च दुप्पधंसियो,
ततो हि सिक्खे सततं समाहितो ॥१९६२॥

इमं परमसङ्करं सङ्करं,
अवेच्च सवणामतं नामतं ।
पटुत्तमधिके हिते के हि ते,
न यन्ति कलिसासने सासने ॥१९६३॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुविभङ्ग-कथा निट्ठिता ।

---

१. छमानीचासनट्ठान—म०; छमानीचासनट्ठानं—सी० ।
२. समाना—म०; समानि—सी० ।

भिक्खुनी-विभङ्गे

१. पाराजिक-कथा

भिक्खुनीनं हितत्थाय, विभङ्गं यं जिनोब्रवि । B. 186
तस्मिं अपि समासेन, किञ्चिमत्तं भणामहं ॥१९६४॥ R. 141 S. 129

(१) पठमपाराजिक-कथा

१. उब्भजाणुमण्डलकथा

छन्दसो मेथुनं धम्मं, पठिसेवेय्य या पन ।
होति पाराजिका नाम, समणी सा पवुच्चति ॥१९६५॥
मनुस्सपुरिसादीनं, नवन्नं यस्स कस्सचि ।
सजीवस्साप्यजीवस्स, सन्थतं वा असन्थतं ॥१९६६॥
अत्तनो तिविधे मग्गे, येभुय्यक्खयितादिकं ।
अङ्गजातं पवेसेन्ती, अल्लोकासे पराजिता ॥१९६७॥
इतो परमवत्वा व, साधारणविनिच्छयं ।
असाधारणमेवाहं, भणिस्सामि समासतो ॥१९६८॥
अधक्खकं सरीरकं, यदुब्भ-जाणुमण्डलं ।
सरीरकेन तेन चे[1], छुपेय्य[2] भिक्खुनी पन ॥१९६९॥
अवस्सुतस्सवस्सुता, मनुस्सपुग्गलस्स या ।
सरीरमस्स तेन वा, फुट्ठा पाराजिका सिया ॥१९७०॥
कप्परस्स पनुद्धम्पि, गहितं उब्भजाणुना ।
यथावुत्तप्पकारेन, कायेन पन[3] अत्तनो ॥१९७१॥
पुरिसस्स तथा काय-पटिबद्धं फुसन्तिया ।
तथा यथापरिच्छिन्न-कायबद्धेन अत्तनो ॥१९७२॥

---

१. चे तेन—म०; तेन चे—सी० ।
२. फुसेय्य—म०; छुपेय्य—सी० ।
३. कायेना नेन—म०; कायेन पन—सी० ।

अवसेसेन वा तस्स, कायं कायेन अत्तनो ।
होति थुल्लच्चयं तस्सा, पयोगे पुरिसस्स च ॥१९७३॥

B. 187 यक्ख-पेत-तिरच्छान-पण्डकानं अधक्खकं ।
उब्भजाणुं तथेवस्सा, उभतोवस्सवे सति ॥१९७४॥

एकतोवस्सवे वा पि, थुल्लच्चयमुदीरितं ।
अवसेसे च सब्बत्थ, होति आपत्ति दुक्कटं ॥१९७५॥

उब्भक्खकमधोजाणु-मण्डलम्पन यं इध ।
कप्परस्स च हेट्ठापि, गतं एत्थेव सङ्गहं ॥१९७६॥

केळायति सचे भिक्खु, सद्धिं भिक्खुनिया पन ।
उभिन्नं कायसंसग्ग-रागे सति हि भिक्खुनो ॥१९७७॥

R. 142 होति सङ्घादिसेसो व, नासो भिक्खुनिया सिया ।
कायसंसग्गरागो वा,[1] सचे भिक्खुनिया सिया ॥१९७८॥

S. 130 भिक्खुनो मेथुनो रागो, गेहपेमम्पि वा भवे ।
तस्सा थुल्लच्चयं वुत्तं, भिक्खुनो होति दुक्कटं ॥१९७९॥

उभिन्नं मेथुने रागे, गेहपेमे पि वा सति ।
अविसेसेन निद्दिट्ठं, उभिन्नं दुक्कटम्पन ॥१९८०॥

यस्स यत्थ मनो सुद्धं, तस्स तत्थ न दोसता ।
उभिन्नम्पि अनापत्ति, उभिन्नं चित्तसुद्धिया ॥१९८१॥

कायसंसग्गरागेन, भिन्दित्वा पठमम्पन ।
पच्छा दूसेति चे नेव, होति भिक्खुनिदूसको ॥१९८२॥

अथ भिक्खुनिया फुट्ठो, सादियन्तो व चेतसा ।
निच्चलो होति चे भिक्खु, न होतापत्ति भिक्खुनो ॥१९८३॥

भिक्खुनी भिक्खुना फुट्ठा, सचे होति पि निच्चला ।
अधिवासेति सम्फस्सं, तस्सा पाराजिकं सिया ॥१९८४॥

---

१. च—म०; वा—सी० ।

तथा थुल्लच्चयं खेत्ते, दुक्कटञ्च विनिद्दिसे ।
वुत्तत्ता "कायसंसग्गं, सादियेय्या" ति सत्थुना ॥१९८५॥
तस्सा क्रियसमुट्ठानं, एवं सति न दिस्सति ।
इदं तब्बहुलेनेव, नयेन परिदीपितं ॥१९८६॥
अनापत्ति असञ्चिच्च, अजानित्वामसन्तिया । B. 188
सति आमसने तस्सा, फस्सं वासादियन्तिया ॥१९८७॥
वेदनट्टाय वा खित्त-चित्तायुम्मत्तिकाय वा ।
समुट्ठानादयो तुल्या, पठममन्तिमवत्थुना ॥१९८८॥

(२) दुतियपाराजिक-कथा

२. वज्जपटिच्छादिकथा

पाराजिकत्तं जानन्ती, सलिङ्गे तु ठिताय हि ।
"न कस्सचि परस्साहं, आरोचेस्सामिदानि" ति ॥१९८९॥
धुरे निक्खित्तमत्तस्मि, सा च पाराजिका सिया ।
अयं वज्जपटिच्छादी[1], नामिका पन नामतो ॥१९९०॥
सेसं सप्पाणवग्गस्मि, दुट्ठुल्लेन समं नये ।
विसेसो तत्थ[2] पाचित्ति, इध पाराजिकं सिया ॥१९९१॥

(३) ततियपाराजिक-कथा

३. उक्खित्तानुवत्तिककथा

सङ्घेनुक्खित्तको भिक्खु, ठितो उक्खेपने पन ।
यं-दिट्ठिको च सो तस्सा, दिट्ठिया गहणेन तं ॥१९९२॥ R. 143 S. 131
अनुवत्तेय्य या भिक्खुं, भिक्खुना सा विसुम्पि च ।
सङ्घमज्झे पि अञ्ञाहि[3], वुच्चमाना तथेव च ॥१९९३॥

---

१. वज्जपटिच्छादि—म०; वज्जपटिच्छादी—सी० ।

२. तत्र—म०; तत्थ—सी० ।

३. अञ्ञाहि—म०; अञ्ञेहि—सी० ।

अच्चजन्ती व तं वत्थुं, गहेत्वा यदि तिट्ठति ।
तस्स कम्मस्स ओसाने, उक्खित्तस्सानुवत्तिका ।।१९९४।।

होति पाराजिकापन्ना, होतासक्कियधीतरा ।
पुन अप्पटिसन्धेया, द्वेधा भिन्ना सिला विय ।।१९९५।।

अधम्मे पन कम्मस्मिं, निद्दिट्ठं तिकदुक्कटं ।
समुट्ठानादयो सब्बे, वुत्ता समनुभासने ।।१९९६।।

(४) चतुत्थपाराजिक-कथा

४. अट्ठवत्थुककथा

B. 189 अपाराजिकखेत्तस्स, गहणं यस्स कस्सचि ।
अङ्गस्स पन तं हत्थ-ग्गहणन्ति[1] पवुच्चति ।।१९९७।।

पारुतस्स निवत्थस्स, गहणं यस्स कस्सचि ।
एतं सङ्घाटिया कण्ण-ग्गहणन्ति[2] पवुच्चति ।।१९९८।।

कायसंसग्गसङ्खात-असद्धम्मस्स कारणा ।
भिक्खुनी हत्थपासस्मिं, तिट्ठेय्य पुरिसस्स वा ।।१९९९।।

सल्लपेय्य तथा तत्थ, ठत्वा तु पुरिसेन वा ।
संकेतं वा पि गच्छेय्य, इच्छेय्यागमनस्स वा ।।२०००।।

तदत्थाय पटिच्छन्नं[3], ठानञ्च पविसेय्य वा ।
उपसंहरेय्य कायं वा, हत्थपासे ठिता पन ।।२००१।।

अयमस्समणी होति, विनट्ठा अट्ठवत्थुका ।
अभब्बा पुन रूळ्हाय, छिन्नो तालो व मत्थके ।।२००२।।

अनुलोमेन वा वत्थुं, पटिलोमेन वा चुता ।
अट्ठमं परिपूरेन्ती, तथेकन्तरिकाय वा ।।२००३।।

---

१. हत्थग्गहणन्ति—म०; हत्थगहणन्ति—सी० ।
२. कण्णग्गहणन्ति—म०; कण्णगहणन्ति—सी० ।
३. पटिच्छन्न—म०; पटिच्छन्नं—सी० ।

अथादितो पनेकं वा, द्वे वा तीणि पि सत्त वा।
सतक्खत्तुम्पि पूरेन्ति, नेव पाराजिका सिया ॥२००४॥

आपत्तियो पनापन्ना, देसेत्वा ताहि मुच्चति।
धुरनिक्खेपनं कत्वा, देसिता गणनूपिगा ॥२००५॥

न होतापत्तिया अङ्गं, सउस्साहाय देसिता। R. 144
देसनागणनं नेति, देसिता पि अदेसिता ॥२००६॥

अनापत्ति असञ्चिच्च, अजानित्वा करोन्तिया।
समुट्ठानादयो सब्बे, अनन्तरसमा मता ॥२००७॥

"असद्धम्मो" ति नामेत्थ, कायसंसग्गता मता[1]। S. 132
अयमुद्दिसितो अत्थो, सब्ब-अट्ठकथासु पि ॥२००८॥

"विञ्ञू पटिबलो काय-संसग्गं पटिपज्जितुं"। B. 190
कायसंसग्गभावे तु, साधकं वचनं इदं ॥२००९॥

— — —

अवस्सुता पटिच्छादी, उक्खित्ता अट्ठवत्थुका।
असाधारणपञ्ञत्ता, चतस्सो व महेसिना ॥२०१०॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्गे पाराजिक-कथा निट्ठिता।

---

१. कायसंसग्गनामको—म०, सी०।

२. सङ्घादिसेस-कथा

(१) अट्टकारी-कथा

पठमं

R. 145 या पन भिक्खुनि उस्सयवादा,
अट्टकारि[1] मुखरी विहरेय्य ।
येन केनचि नरेनिध सद्धिं,
सा गरुकं किर दोसमुपेति ॥२०११॥

सक्खि वा पि सहायं वा, परियेसति दुक्कटं ।
पदे पदे तथा अट्टं, कातुं गच्छन्तिया पि च ॥२०१२॥

आरोचेति सचे पुब्बं, भिक्खुनी अत्तनो कथं ।
दिस्वा वोहारिके[2] तस्सा, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२०१३॥

आरोचेति सचे पच्छा, इतरो अत्तनो कथं ।
होति भिक्खुनिया तस्सा, थुल्लच्चयमनन्तरं ॥२०१४॥

आरोचेतितरो पुब्बं, सचे सो अत्तनो कथं ।
पच्छा भिक्खुनि चे पुब्ब-सदिसो व विनिच्छयो ॥२०१५॥

"आरोचेही" ति वुत्ता चे, कथं तव ममापि च" ।
आरोचेतु यथाकामं, पठमे दुक्कटं सिया ॥२०१६॥

B. 191 दुतियारोचने तस्सा, थुल्लच्चयमुदीरितं ।
उपासकेन वुत्ते पि, अयमेव विनिच्छयो ॥२०१७॥

आरोचितकथं सुत्वा, उभिन्नम्पि यथातथा ।
विनिच्छये कते तेहि, अट्टे पन च निट्ठिते ॥२०१८॥

अट्टस्स परियोसाने, जये भिक्खुनिया पन ।
पराजये पि वा तस्सा, होति सङ्घादिसेसता ॥२०१९॥

---

१. अट्टकरी—म०; अट्टकारि—सी० ।
२. वोहारिकं—म०; वोहारिके—सी० ।

दूतं वा पहिणित्वा पि[1], आगन्त्वान सयम्पि वा ।
पच्चत्थिकमनुस्सेहि, आकड्ढियति या पन ॥२०२०॥
आरामे पन अञ्ञेहि, अनाचारं कतं सचे । S. 133
अनोदिस्स परं किञ्चि, रक्खं याचति तत्थ या ॥२०२१॥
याय किञ्चि अवुत्ता वा[2], धम्मट्ठा सयमेव तु ।
सुत्वा तं अञ्ञतो अट्टं, निट्ठापेन्ति सचे पन ॥२०२२॥
तस्सा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
कठिनेन समुट्ठानं, तुल्यन्तु सक्रियं इदं[3] ॥२०२३॥

(२) चोरिवुट्ठापन-कथा

दुतियं

जानन्ती भिक्खुनी चोरिं, वज्झं विदितमेव या । R. 146
सङ्घं अनपलोकेत्वा, राजानं गणमेव वा ॥२०२४॥
वुट्ठापेय्य विना कप्पं, चोरिवुट्ठापनम्पन ।
सङ्घादिसेसमापत्ति-मापन्ना नाम होति सा ॥२०२५॥
पञ्चमासग्घनं याव, हरितं परसन्तकं ।
अतिरेकग्घनं वा पि, अयं "चोरी" ति वुच्चति ॥२०२६॥
भिक्खुनीसु पनञ्ञासु, तित्थियेसु पि वा तथा ।
या पब्बजितपुब्बा सा, अयं "कप्पा" ति वुच्चति ॥२०२७॥
वुट्ठापेति च या चोरिं, ठपेत्वा कप्पमेविदं । B. 192
सचे आचरिनिं पत्तं, चीवरं परियेसति ॥२०२८॥
सम्मन्नति च सीमं वा, तस्सा आपत्ति दुक्कटं ।
ञत्तिया दुक्कटं द्वीहि, कम्मवाचाहि पि[4] द्वयं ॥२०२९॥

---

१. दूतं वा पि पहिणित्वा—म०, सी० ।
२. व—म०; वा सी० ।
३. तुल्यं सक्रियं इदं—म०; तुल्यन्तु सक्रियं—सी० ।
४. च—म०; पि—सी० ।

थुल्लच्चयस्स कम्मन्ते, गरुकं निद्दिसे बुधो ।
गणो आचरिनी चेव, न च मुच्चति दुक्कटा[1] ॥२०३०॥

अनापत्ति अजानन्ती, वुट्ठापेति तथेव च ।
कप्पं वा अपलोकेत्वा, तस्सा उम्मत्तिकाय वा ॥२०३१॥

चोरिवुट्ठापनं नाम, जायते वाचचित्ततो ।
कायवाचादितो चेव, सचित्तञ्च क्रियाक्रियं ॥२०३२॥

(३) गामन्तरगमन-कथा

ततियं

गामन्तरं नदीपारं, गच्छेय्येका व या सचे ।
ओहोयेय्य गणम्हा वा, रत्ति विप्पवसेय्य वा ॥२०३३॥

पठमापत्तिकं धम्मं, सापन्ना गरुकं सिया ।
सकगामा अनापत्ति, ञातब्बा निक्खमन्तिया ॥२०३४॥

S. 134 निक्खमित्वा ततो अञ्ञं, गामं गच्छन्तिया पन ।
दुक्कटं पदवारेन, वेदितब्बं विभाविना ॥२०३५॥

एकेन पदवारेन, गामस्स इतरस्स च ।
परिक्खेपे अतिक्कन्ते, उपचारोक्कमे पि वा ॥२०३६॥

थुल्लच्चयं अतिक्कन्ते, ओक्कन्ते दुतियेन तु ।
पादेन गरुकापत्ति, होति भिक्खुनिया पन ॥२०३७॥

निक्खमित्वा सचे पच्छा, सकं गामं विसन्तिया ।
अयमेव नयो ञेय्यो, वतिच्छिद्देन वा तथा ॥२०३८॥

B. 193 पाकारेन विहारस्स, भूमिन्तु पविसन्तिया ।
कप्पियन्तु पविट्ठत्ता, न दोसो कोचि विज्जति ॥२०३९॥

R. 147 भिक्खुनीनं विहारस्स, भूमि तासन्तु कप्पिया ।
होति भिक्खुविहारस्स, भूमि तासमकप्पिया ॥२०४०॥

---

१. दुक्कटं—म०; दुक्कटा—सी० ।

हत्थि-अस्स- रथादीहि, इद्धिया वा विसन्तिया ।
अनापत्ति सियापत्ति, पदसा गमने पन ॥२०४१॥
यं किञ्चि सकगामं वा, परगामम्पि वा तथा ।
बहिगामे पन ठत्वा, आपत्ति पविसन्तिया ॥२०४२॥
लक्खणेनुपपन्नाय, नदिया दुतियं विना ।
पारं गच्छति या तीरं, तस्सा समणिया पन ॥२०४३॥
पठमं उद्धरित्वान, पादं तीरे ठपेन्तिया ।
होति थुल्लच्चयापत्ति, दुतियातिक्कमे गरु ॥२०४४॥
अन्तरा-नदियं येव, सद्धिं दुतियिकाय हि ।
भण्डित्वा ओरिमं तीरं, तथा पच्चुत्तरन्तिया ॥२०४५॥
इद्धिया सेतुना नावा-यान-रज्जूहि वा पन ।
एवम्पि च परं तीरं, अनापत्तुत्तरन्तिया ॥२०४६॥
न्हायितुं पिवितुं वा पि, ओतिण्णा तु[1] नदिं पुन ।
पदसा वोरिमं तीरं, पच्चुत्तरति वट्टति ॥२०४७॥
पदसा ओतरित्वान, नदिं उत्तरणे पन ।
आरोहित्वा तथा सेतुं, अनापत्तुत्तरन्तिया ॥२०४८॥
सेतुना उपगन्त्वा वा, यानाकासेहि वा सचे ।
याति उत्तरणे काले, पदसा गरुकम्फुसे ॥२०४९॥
नदिया पारिमं तीरं, इतो ओरिमतीरतो । S. 135
उल्लङ्घित्वान वेगेन, अनापत्तुत्तरन्तिया ॥२०५०॥
पिट्ठियं वा निसीदित्वा, खन्धे वा उत्तरन्तिया ।
हत्थसङ्घाटने वा पि, दुस्सयाने पि वट्टति ॥२०५१॥
"पुरे पनारुणा[2] येव, पस्सं[3] दुतियिकायहं[4] । B. 194
गमिस्सामी" ति आभोगं, विना भिक्खुनिया पन ॥२०५२॥

१. थ—म०; तु—सी० ।
२. अरुणोदया—म०; रुणेदया—सी० ।
३. पासं—म०; पस्सं—सी० ।
४. दुतियिकायहि—म०; दुतियिकायहं—सी० ।

एकगब्भे पि वा हत्थ-पासं दुतियिकाय हि ।
अतिक्कम्म सियापत्ति, अरुणं उट्ठपेन्तिया ॥२०५३॥

R 148 "गमिस्सामी" ति आभोगं, कत्वा गच्छन्तिया पन ।
न दोसो दुतियापस्सं[1], उट्ठाति[2] अरुणं सचे ॥२०५४॥

इन्दखीलमतिक्कम्म, अरञ्ञं एत्थ दीपितं ।
गामतो बहि निक्खम्म, तस्सा दुतियिकाय तु ॥२०५५॥

दस्सनस्सुपचारन्तु, जानित्वा विजहन्तिया ।
होति थुल्लच्चयापत्ति, जहिते गरुकं सिया ॥२०५६॥

सानिपाकार-पाकार-तरु-अन्तरिते पन ।
सवणस्सुपचारे पि, सति आपत्ति होति हि ॥२०५७॥

अज्झोकासे तु दूरे पि, दस्सनस्सुपचारता ।
होति एत्थ कथं धम्म-सवणारोचने विय ॥२०५८॥

मग्गमूळ्हस्स सद्देन, विय कूजन्तिया पन ।
"अय्ये" ति तस्सा सद्दस्स, सवणातिक्कमे पि च ॥२०५९॥

होति भिक्खुनियापत्ति, गरुका एवरूपके ।
एत्थ भिक्खुनि एका पि, गणो[3] येवाति वुच्चति ॥२०६०॥

ओहीयित्वाथ गच्छन्ती, "पापुणिस्सामि दानहं[4]" ।
इच्चेवन्तु सउस्साहा, अनुबन्धति वट्टति ॥२०६१॥

द्विन्नं मग्गं गच्छन्तीनं,
एका गन्तुं नो सक्कोति ।
उस्साहस्स-च्छेदं कत्वा,
ओहीना चे तस्सापत्ति ॥२०६२॥

---

१. दुतियापासं—म०; दुतियापस्सं—सी० ।
२. उट्ठेति—म०; उट्ठाति—सी० ।
३. गणा—म०; गणो—सी० ।
४. दानिहं—म०; दानहं—सी० ।

इतरा पि सचे याति, "ओहीयतु अयन्ति" च ।
होति तस्सा पि आपत्ति, सउस्साहा न होति चे ॥२०६३॥

गच्छन्तीसु तथा द्वीसु, पुरिमा याति एककं । S. 136
अञ्ञं पन सचे मग्गं, पच्छिमा पि च गण्हति ॥२०६४॥

एकिस्सा पन पक्कन्त-ट्ठाने तिट्ठति चेतरा । B. 195
तस्मा तत्थ उभिन्नम्पि, अनापत्ति पकासिता ॥२०६५॥

अरुणुग्गमना पुब्बे, निक्खमित्वा सगामतो ।
अरुणुग्गमने काले, गामन्तरगताय हि ॥२०६६॥

अतिक्कमन्तिया पारं, नदिया दुतियिकं विना ।
आपत्तियो चतस्सो पि, होन्ति एकक्खणे पन ॥२०६७॥

पक्कन्ता वा[1] विब्भन्ता वा[2],
याता पेतानं वा लोकं[3] ।
पक्खं सङ्कन्ता वा नट्ठा,
सद्धिं याता सा चे होति ॥२०६८॥

गामन्तरोक्कमादीनि, चत्तारि पि करोन्तिया । R. 149
अनापत्तीति ञातब्बं, एवं उम्मत्तिकाय पि ॥२०६९॥

रत्तियं विप्पवासन्तु, हत्थपासो व रक्खति ।
अगामके अरञ्ञे तु, गणा ओहीयनम्मतं ॥२०७०॥

सकगामे यथाकामं, दिवा च विचरन्तिया ।
चत्तारो पि च सङ्घादि-सेसा तस्सा न विज्जरे ॥२०७१॥

समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ।
सचित्तं कायकम्मञ्च, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥२०७२॥

---

१. वापि—म०; वा—सी० ।

२. म० पोत्थके 'वा' सद्दो नत्थि ।

३. लोकं वा—म०; वा लोकं—सी० ।

(४) गणछन्दोसारण-कथा

चतुत्थं

सीमासम्मुतिया चेव, गणस्स परियेसने ।
ञत्तिया दुक्कटं द्वीहि, होन्ति थुल्लच्चया दुवे ॥२०७३॥

कम्मस्स परियोसाने, होति सङ्घादिसेसता ।
तिकसङ्घादिसेसन्तु, अधम्मे तिकदुक्कटं ॥२०७४॥

पुच्छित्वा कारकं सङ्घं, छन्दं ञत्वा[1] गणस्स वा ।
वत्ते वा पन वत्तन्ति, असन्ते कारके पि वा ॥२०७५॥

B. 196 भिक्खुनिम्पन उक्खित्तं, या ओसारेति भिक्खुनी ।
तस्सा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ॥२०७६॥

सङ्घभेदसमा वुत्ता, समुट्ठानादयो नया ।
क्रियाक्रियमिदं वुत्तं, अयमेव विसेसता ॥२०७७॥

(५) खादनीयग्गहण-कथा

पञ्चमं

S. 137 सयं अवस्सुता तथा, अवस्सुतस्स हत्थतो ।
मनुस्सपुग्गलस्स चे, यदेव किञ्चि गण्हति ॥२०७८॥

आमिसं गहणे तस्सा, थुल्लच्चयमुदीरितं ।
अज्झोहारेसु सङ्घादि-सेसा होन्ति पयोगतो ॥२०७९॥

एकतोवस्सुते किञ्चि, पतिगण्हाति दुक्कटं ।
अज्झोहारपयोगेसु, थुल्लच्चयचयो सिया ॥२०८०॥

यक्ख-पेत-तिरच्छान-पण्डकानञ्च हत्थतो ।
मनुस्सविग्गहानम्पि, उभतोवस्सुते तथा ॥२०८१॥

एकतोवस्सुते एत्थ, उदके दन्तकट्ठके ।
गहणे परिभोगे च, सब्बत्थापि च दुक्कटं ॥२०८२॥

---

१. दत्वा—म०; ञत्वा—सी० ।

उभयावस्सुताभावे, न दोसो यदि गण्हति ।
"अवस्सुतो न चायन्ति", ञत्वा गण्हाति या पन ॥२०८३॥
तस्सा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता । R. 150
समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ॥२०८४॥

(६) उय्योजन-कथा

छट्ठं

उय्योजने पनेतिस्सा[1], इतरिस्सा पटिग्गहे ।
दुक्कटानि च भोगेसु, थुल्लच्चयगणो सिया ॥२०८५॥
भोजनस्सावसानस्मिं, होति सङ्घादिसेसता । B. 197
यक्खादीनं चतुन्नम्पि, तथेव पुरिसस्स च ॥२०८६॥
दन्तकट्ठुदकानञ्च, गहणुय्योजने पन ।
तेसञ्च परिभोगे पि, दुक्कटं परिकित्तितं ॥२०८७॥
यक्खादीनन्तु सेसस्स, गहणुय्योजने पन ।
भोगे च दुक्कटं भुत्ते, थुल्लच्चयमुदीरितं ॥२०८८॥
"नावस्सुतो" ति ञत्वा वा, कुपिता वा न गण्हति ।
कुलानुद्दयता वा पि, उय्योजेति हि या पन ॥२०८९॥
तस्सा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥२०९०॥

(७-८) कुपितवाचन-कथा

सत्तमट्ठमानि

सत्तमं अट्ठमं सङ्घ-भेदेन सदिसम्मतं ।
समुट्ठानादिना सद्धिं, नत्थि काचि विसेसता ॥२०९१॥

---

१. पनेकिस्सा—म०; पनेतिस्वा—सी० ।

(९-१०) पग्गण्हित-कथा

नवमदसमानि

S. 138 नवमे दसमे वा पि, वत्तब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
अनन्तरसमा येव, समुट्ठानादयो नया ॥२०९२॥

— -—

दुट्ठदोसद्वयेनापि, सञ्चरित्तेन तेन छ ।
यावततियका अट्ठ, चत्तारि च इतो ततो ॥२०९३॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्गे सङ्घादिसेस-कथा निट्ठिता ।

३. निस्सग्गिय-कथा

(१) पत्तसन्निचय-कथा

पठमं

अधिट्ठानूपगं पत्तं, अनधिट्ठाय भिक्खुनी । B. 198 R. 151
विकप्पनमकत्वा वा, एकाहम्पि ठपेय्य चे ॥२०९४॥

अरुणुग्गमनेनेव, सद्धिं भिक्खुनिया सिया ।
तस्सा निस्सग्गियापत्ति, पत्तसन्निधिकारणा ॥२०९५॥

सेसो पन कथामग्गो, पत्तसिक्खापदे इध ।
सब्बो वुत्तनयेनेव, वेदितब्बो विनिच्छयो ॥२०९६॥

दसाहातिक्कमे तत्थ, एकाहातिक्कमे इध ।
तस्सिमस्स उभिन्नम्पि, अयमेव विसेसता ॥२०९७॥

(२) चीवरभाजापन-कथा

दुतियं

अकाले चीवरं दिन्नं, दिन्नं काले पि केनचि ।
आदिस्स पन "सम्पत्ता, भाजेन्तू" ति नियामितं ॥२०९८॥

अकाले चीवरं काल-चीवरन्ति सचे पन ।
भाजापेय्य च या तस्सा, पयोगे दुक्कटं सिया ॥२०९९॥

अत्तना पटिलद्धं यं, तन्तु निस्सग्गियं भवे ।
लभित्वा पन निस्सट्ठं, यथा-दाने नियोजये ॥२१००॥

कत्वा विनयकम्मन्तु, पटिलद्धम्पि तम्पुन ।
अस्स[१] चायमधिप्पायो, सेवितुं न च वट्टति ॥२१०१॥

अकालवत्थसञ्ञाय, दुक्कटं कालचीवरे ।
उभयत्थ विनिद्दिट्ठं, तथा वेमतिकाय पि ॥२१०२॥

१. तस्स—म०; अस्स—सी० ।

कालचीवरसञ्ञाय, चीवरे उभयत्थ पि ।
न दोसुम्मत्तिकादीनं, तिसमुट्ठानता मता ॥२१०३॥

(३) चीवरपरिवत्तन-कथा

ततियं

B 199 चीवरेसु पि बन्धित्वा, ठपितेसु बहुस्वपि ।
एका येव सियापत्ति, अच्छिन्दति सचे सयं ॥२१०४॥
S. 139 तथाच्छिन्दापने एका, एकायाणत्तिया भवे[1] ।
इतरेसु च वत्थूनं, पयोगस्स वसा सिया ॥२१०५॥
तिकपाचित्ति अञ्ञस्मि, परिक्खारे तु दुक्कटं ।
तिकदुक्कटमुद्दिट्ठं, इतरिस्सा तु चीवरे ॥२१०६॥
ताय वा दीयमानन्तु, तस्सा विस्सासमेव वा ।
गण्हन्तिया अनापत्ति, तिसमुट्ठानता मता ॥२१०७॥

(४) अञ्ञविञ्ञापन-कथा

चतुत्थं

R. 152 विञ्ञापेत्वा सचे अञ्ञं, तदञ्ञं विञ्ञपेति[2] या ।
विञ्ञत्तिदुक्कटं तस्सा, लाभे[3] निस्सग्गियं सिया ॥२१०८॥
तिकपाचित्तियं वुत्तं, अनञ्ञे द्विकदुक्कटं ।
अनञ्ञेनञ्ञसञ्ञाय, अप्पहोन्ते पि वा पुन ॥२१०९॥
तस्मि तञ्ञेव वा अञ्ञं, अञ्ञेनत्थे पि वा सति ।
आनिसंसञ्च दस्सेत्वा, तदञ्ञं विञ्ञपेन्तिया ॥२११०॥
अनापत्तीति ञातब्बं, तथा उम्मत्तिकाय पि ।
सञ्चरित्तसमा वुत्ता, समुट्ठानादयो नया ॥२१११॥

---

१. हटे—सी० ।
२. विञ्ञापेन्ति—म०, सी० ।
३. लाभा—म०; लाभे—सी० ।

(५) अञ्ञचेतापन-कथा

पञ्चमं

अञ्ञं चेतापेत्वा पुब्बं, पच्छा अञ्ञं चेतापेय्य ।
एवं सञ्ञायञ्ञं धञ्ञं, मय्हं आनेत्वा देती ति ॥२११२॥

चेतापनपयोगेन, मूलट्ठाय हि दुक्कटं ।
लाभे निस्सग्गियं होति, तेन चञ्ञेन वाभतं ॥२११३॥

सेसं अनन्तरेनेव, सदिसन्ति विनिद्दिसे । B 200
समुट्ठानादिना सद्धिं, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि ॥२११४॥

(६-७) सङ्घिकचेतापन-कथा

छट्ठसत्तमानि

अञ्ञदत्थाय दिन्नेन, परिक्खारेन या पन ।
चेतापेय्य सचे अञ्ञं, सङ्घिकेनिध भिक्खुनी ॥२११५॥

पयोगे दुक्कटं लाभे, तस्सा निस्सग्गियं सिया ।
अनञ्ञदत्थिके एत्थ, निद्दिट्ठं द्विकदुक्कटं ॥२११६॥

सेसकं अञ्ञदत्थाय, अनापत्तुपनेन्तिया ।
पुच्छित्वा सामिके तन्तु[1], पदासुम्मत्तिकाय वा ॥२११७॥

सञ्चरित्तसमा वुत्ता, समुट्ठानादयो नया । S. 140
सत्तमं छट्ठसदिसं, सयं याचितकं विना ॥२११८॥

(८-१०) गणिकचेतापन-कथा*

अट्ठमतो दसमं

अट्ठमे नवमे वा पि, वत्तब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
"महाजनिक-सञ्ञाचि-केना" ति पदताधिका ॥२११९॥

दसमे पि कथा सब्बा, अनन्तरसमा मता ।
समुट्ठानादिना सद्धिं, विसेसो नत्थि कोचि पि ॥२१२०॥

---

१. वाप्या—म०; तन्तु—सी० ।

* म० पोत्थके 'पठमोवग्गो' ति दिस्सति ।

(११) गरुपावुरण[1] चेतापन-कथा

एकादसमं

R. 153 अतिरेकचतुक्कंसं, गरुपापुरणम्पन[2] ।
चेतापेय्य सचे तस्सा, चतुसच्चप्पकासिना ॥२१२१॥
B. 201 पयोगे दुक्कटं वुत्तं, लाभे निस्सग्गियं मतं ।
कहापणचतुक्कन्तु, कंसो नाम पवुच्चति ॥२१२२॥

ऊनके तु चतुक्कंसे, उद्दिट्ठं दुकदुक्कटं ।
अनापत्ति चतुक्कंस-परमं गरुकम्पन ॥२१२३॥

चेतापेति तदूनं वा, ञातकानञ्च सन्तके ।
अञ्ञस्सत्थाय वा अत्त-धनेनुम्मत्तिकाय वा ॥२१२४॥

चेतापेन्तं महग्घं या, चेतापेतप्पमेव वा ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥२१२५॥

(१२) लहुपावुरणचेतापन-कथा

द्वादसमं

लहुपापुरणं[3] अड्ढ-तेय्यकंसग्घनम्पन ।
ततो चे उत्तरिं यन्तु, चेतापेति हि भिक्खुनी ॥२१२६॥
तस्सा निस्सग्गियापत्ति, पाचित्ति परियापुता ।
अनन्तरसमं सेसं, नत्थि काचि विसेसता ॥२१२७॥

साधारणानि सेसानि, तानि अट्ठारसापि च ।
इमानि द्वादसेवाति[4], समतिंसेव होन्ति हि ॥२१२८॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्गे निस्सग्गिय-कथा निट्ठिता ।

---

१. गरुपावुरणं—म०; गरुपापुरणं—सी० ।
२. गरुपावुरणं—म०; गरुपापुरणं—सी० ।
३. लहुपावुरणं—म०; लहुपापुरणं—सी०, रो० ।
४. द्वादसेवापि—म०; द्वादमेवाति—सी० ।

४. पाचित्तिय-कथा

(१) लसुणवग्गो

१. लसुणखादनकथा

पठमं

लसुणं भण्डिकं वुत्तं, न एक-द्वि ति-मिञ्जकं । R. 154
आमकं मागधं येव, 'खादिस्सामी' ति गण्हति ॥२१२९॥

गहणे दुक्कटं तस्सा, पाचित्ति यदि खादति । S. 141
अज्झोहारवसेनेव, पाचित्ति परिदीपये ॥२१३०॥

द्वे तयो भण्डिके सद्धिं, सङ्खादित्वा सचे पन । B. 202
अज्झोहरति या तस्सा, एकं पाचित्तियं सिया ॥२१३१॥

भिण्डित्वा तत्थ एकेकं, मिञ्जं खादन्तिया पन ।
मिञ्जानं गणनायस्सा, पाचित्तिगणना सिया ॥२१३२॥

पलण्डुको भञ्जनको, हरितो चावलो[1] पि च ।
लसुणा पन चत्तारो, वट्टन्तेव सभावतो ॥२१३३॥

पलण्डुको पण्डुवण्णो, भञ्जनो लोहितो पि च ।
हरितो हरितवण्णो, चावलो[2] सेतको पि च ॥२१३४॥

एका मिञ्जा पलण्डुस्स, भञ्जनस्स दुवे सियुं ।
तिस्सो हरितकस्सापि, चावलो[3] होतमिञ्जको[4] ॥२१३५॥

सूप-मंसादि-सम्पाके, साळवुत्तरिभङ्गके ।
न दोसुम्मत्तिकादीनं, समुट्ठानेळकूपमं ॥२१३६॥

---

१. चापलो—म०; चावलो—सी०

२. चापलो—म०; चावलो—सी० ।

३. चापलो—म०; चावलो—सी० ।

४. होत्यमिज्जको—म०; होतभिञ्जको—सी० ।

२. लोमसंहरापनकथा

दुतियं

सम्बाधे उपकच्छेसु, मुत्तस्स करणे पि वा ।
एकलोमम्पि पाचित्ति, संहरापेन्तिया सिया ।।२१३७।।

बहुके पि तथा लोमे, संहरापेन्तिया पन ।
पयोगगणनायस्सा, न लोमगणनाय हि ।।२१३८।।

न दोसो सति आबाधे, लोमके संहरन्तिया ।
समुट्ठानादयो मग्ग-संविधानसमा मता ।।२१३९।।

३. तलघातककथा

ततियं

R. 155 होति अन्तमसो मुत्त-करणस्स तलघातने ।
केसरेनापि रागेन, पाचित्ति पदुमस्स वा ।।२१४०।।
B, 203 गण्डं तत्थ वणं वा पि, न दोसो पहरन्तिया ।
समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ।।२१४१।।

४. जतुमट्ठककथा

चतुत्थं

या पनुप्पलपत्तम्पि, ब्यञ्जने भिक्खुनत्तनो ।
कामरागपरेता तु, पवेसेति न वट्टति ।।२१४२।।

S 142 इदं वत्थुवसेनेव, वुत्तन्तु जतुमट्ठकं ।
दण्डमेलालुकं वा पि, मुत्तस्स करणे पन ।।२१४३।।
सम्फस्सं सादियन्ती या, पवेसेति सचे पन ।
पवेसापेति वा तस्मिं, तस्सा पाचित्तियं सिया ।।२१४४।।
आबाधपच्चया दोसो, नत्थि उम्मत्तिकाय वा ।
तलघातकतुल्या व, समुट्ठानादयो मता ।।२१४५।।

५. उदकसुद्धिककथा

पञ्चमं

अङ्गुलीनं पन द्विन्नं, अग्गपब्बद्वयाधिकं ।
पाचित्तियं पवेसेत्वा, दकसुद्धिं करोन्तिया ।।२१४६।।

एकिस्सङ्गुलिया तीणि, पब्बानि पन दीघतो ।
पाचित्तियम्भवे सुद्धि, पवेसेत्वादियन्तिया ॥२१४७॥

चतुन्नं वा पि तिस्सन्नं, एकपब्बम्पि या पन ।
वित्थारतो पवेसेति, तस्सा पाचित्तियं सिया ॥२१४८॥

इति सब्बप्पकारेन, महापच्चरियम्पन[1] ।
अभिव्यत्ततरं कत्वा, अयमत्थो विभावितो ॥२१४९॥

दोसो द्वङ्गुलपब्बे वा, नत्थि आबाधकारणा ।
अधिकम्पि पवेसेत्वा, दकसुद्धिं करोन्तिया ॥२१५०॥

तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता । B. 204
समुट्ठानादयो सब्बे, तलघातसमा मता ॥२१५१॥

६. भोजनुपट्ठानकथा
छट्ठं

भुञ्जतो पन भिक्खुस्स, पानीयं वा विधूपनं ।
गहेत्वा उपतिट्ठेय्य, तस्सा पाचित्तियं सिया ॥२१५२॥

गहिता उदकेनेव, खीर-तक्कादयो रसा ।
'वीजनी' ति च या काचि, वत्थकोणादि वुच्चति ॥२१५३॥

हत्थपासे इधट्ठान-पच्चयापत्ति दीपिता । R. 156
पहारपच्चया वुत्तं, खन्धके दुक्कटं विसुं ॥२१५४॥

हत्थपासं जहित्वा वा, उपतिट्ठन्तिया पन ।
खादतो खादनं वा पि, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२१५५॥

न दोसो देति दापेति, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठाना समम्मतं ॥२१५६॥

७. आमकधञ्ञविञ्ञापनकथा
सत्तमं

विञ्ञत्वा आमकं धञ्ञं, भज्जित्वा यदि भिक्खुनी । S. 143
कोट्टेत्वा च पचित्वा च, पाचित्ति परिभुञ्जति ॥२१५७॥

---

१. महापच्चरिया—म; महापच्चरियं—सी० ।

न केवलन्तु धञ्ञानं, गहणे येव दुक्कटं।
हरणे पि च धञ्ञानं, तथा सुक्खापने पि च[1] ॥२१५८॥

भज्जनत्थाय धञ्ञानं, कपल्लुद्धन-सज्जने।
अग्गिस्स करणे दब्बि-सज्जने च कपल्लके ॥२१५९॥

धञ्ञपक्खिपने तत्थ, दब्बिया घट्ट-कोट्टने।
पप्फोटनादिके पुब्ब[2]-पयोगे दुक्कटं भवे ॥२१६०॥

B. 205 भोजनञ्चेव विञ्ञत्ति, पमाणं इदमेत्थ हि।
विञ्ञत्वा वा सयं तस्मा, भज्जनादीनि अञ्ञतो ॥२१६१॥

विञ्ञापेत्वा पनञ्ञाय, भज्जनादीनि वा सयं।
कारापेत्वा पि कत्वा वा, अज्झोहरति या पन ॥२१६२॥

अज्झोहारपयोगेसु, तस्सा पाचित्तियो सियुं।
मातरं वा पि याचित्वा, पाचित्ति परिभुञ्जति ॥२१६३॥

भज्जनादीनि कत्वा वा, कारापेत्वा पि वा पन।
अविञ्ञत्ति सयं लद्धं, दुक्कटं परिभुञ्जति ॥२१६४॥

अविञ्ञत्ति पनञ्ञाय, लद्धं ताय सयम्पि वा।
कारापेत्वा पि कत्वा वा, तथा अज्झोहरन्तिया ॥२१६५॥

सेदकम्मादि-अत्थाय, धञ्ञविञ्ञत्तिया पन।
ठपेत्वा सत्त धञ्ञानि, सेसविञ्ञत्तिया पि च ॥२१६६॥

अनापत्तीति ञातब्बं, तथा उम्मत्तिकाय च।
ञातकानम्पि धञ्ञन्तु, आमकं न च वट्टति ॥२१६७॥

विना विञ्ञत्तिया लद्धं, नवकम्मेसु वट्टति।
समुट्ठानादयो सब्बे, अद्धानसदिसा मता ॥२१६८॥

---

१. पन—म०; च—सी०।

२. सब्ब—म०; पुब्ब—सी०।

८. तिरोकुड्डछड्डनकथा

अट्ठमं

उच्चारं वा पि पस्सावं, सङ्कारं वा विघासकं । R. 157
छड्डेय्य वा तिरोकुड्डे, छड्डापेय्य परेहि वा ॥२१६९॥

होति पाचित्तियं तस्सा, पाकारे पि अयं नयो ।
छड्डेन्तिया पनेकेक-मनेकापत्ति दीपिता ॥२१७०॥

एतानि पन वत्थूनि, चत्तारि सकलानि पि ।
एकेनेव पयोगेन, एका छड्डेन्तिया सिया ॥२१७१॥

आणत्तियम्पि एसेव, नयो ञेय्यो विभाविना । B. 206 S. 144
छड्डने दन्तकट्ठस्स, पाचित्ति परिदीपिता ॥२१७२॥

सब्बत्थ पन भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ।
अवलञ्जे पि वा ठाने, ओलोकेत्वा पि वा पन ॥२१७३॥

छड्डेन्तिया अनापत्ति, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
सञ्चरित्तसमुट्ठानं, क्रियाक्रियमिदं सिया ॥२१७४॥

९. हरितुच्चारछड्डनकथा

नवमं

खेत्ते वा नाळिकेरादि-आरामे वा पि या पन ।
रोपिमे हरितट्ठाने, यत्थ कत्थचि भिक्खुनी ॥२१७५॥

तानि चत्तारि वत्थूनि, सचे छड्डेति वा सयं ।
छड्डापेति तथा वुत्त-नयो आपत्तिनिच्छयो ॥२१७६॥

भुञ्जमाना निसीदित्वा, खेत्ते तु हरिते तथा ।
उच्छु-आदीनि खादन्ती, गच्छन्ती पन तत्थ या ॥२१७७॥

छड्डेति यदि उच्चिट्ठं, उदकं चलकानि वा ।
होति पाचित्तियं तस्सा, भिक्खुनो होति दुक्कटं ॥२१७८॥

छड्डेन्तिया सियापत्ति, ठाने अन्तमसो जलं ।
पिवित्वा मत्थकच्छिन्नं, नाळिकेरम्पि तादिसे ॥२१७९॥

कसिते तु पन-ट्ठाने, बीजनिक्खेपने कते ।
न उट्ठातङ्कुरं[1] याव, सब्बेसं ताव दुक्कटं ॥२१८०॥

लायितम्पि मनुस्सानं, खेत्तं रक्खन्ति चे पुन ।
रोहनत्थाय तत्थस्सा, यथावत्थुकमेव हि ॥२१८१॥

न दोसो छड्डिते खेत्ते, सब्बं छड्डेन्तिया पन ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अट्ठमेन समा मता ॥२१८२॥

१०. नच्चगीतवादितगमनकथा

दसमं

B 207 नच्चं वा पन गीतं वा, वादितं वा पि भिक्खुनी ।
दस्सनत्थाय गच्छेय्य, तस्सा पाचित्तियं सिया ॥२१८३॥

R. 158 दस्सनत्थाय नच्चस्स, गीतस्स सवणाय च ।
गच्छन्तिया सिया तस्सा, पदवारेन दुक्कटं ॥२१८४॥

सचे एकपयोगेन, ओलोकेन्ती च पस्सति ।
सुणाति नेसं गीतम्पि, एका पाचित्ति दीपिता ॥२१८५॥

S. 145 अञ्ञस्मिम्पि दिसाभागे, नच्चं पस्सति चे पन ।
सुणाति अञ्ञतो गीतं, विसुं पाचित्तियो सियुं ॥२१८६॥

पयोगगणनायेत्थ, आपत्तिगणना सिया ।
नच्चितुं गायितुं नेव, सयं लब्भति[2] भिक्खुनी ॥२१८७॥

"अञ्ञं नच्चाति वादेहि", इति वत्तुं न वट्टति ।
"उपट्ठानं करोमा" ति, वुत्ते वा सम्पटिच्छितुं ॥२१८८॥

तस्सा पाचित्ति सब्बत्थ, भिक्खुनो होति दुक्कटं ।
"उपट्ठानं करोमा" ति, वुत्ते भिक्खुनिया पन ॥२१८९॥

---

१. उट्ठेतङ्कुरं—म० उट्ठातङ्कुरं—सी० ।
२. लब्भति—म०; लभति—सी०, रो० ।

"उपट्ठानं पसत्थन्ति", वत्तुमेवन्तु वट्टति ।
आरामे चेव[1] ठत्वा व[2], या पस्सति सुणाति वा ॥२१९०॥

अत्तनो च ठितोकासं, आगन्त्वा व पयोजितं ।
गन्त्वा पस्सन्तिया वा पि, तथारूपा हि कारणा ॥२१९१॥

पस्सन्तिया[3] तथा मग्गे[4], नच्चं पटिपथे पि च ।
तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता[5] ॥२१९२॥

इदमेळकलोमेन, समुट्ठाना[6] समं मतं ।
लोकवज्जमिदं पाप-चित्तञ्चेव तिवेदनं ॥२१९३॥

लसुणवग्गो निट्ठितो ।

(२) अन्धकारवग्गो

१. रत्तन्धकारकथा

पठमं

या च[7] रत्तन्धकारस्मिं, अप्पदीपे पनेकिका । B. 208
सन्तिट्ठति सचे सद्धिं, पुरिसेनिध[8] भिक्खुनी ॥२१९४॥

तस्सा पाचित्तियं वुत्तं, सद्धिं वा सल्लपन्तिया ।
हत्थपासं समागन्त्वा, रहस्सादवसेन तु ॥२१९५॥

हत्थपासं जहित्वा वा, पुरिसस्स सचे पन ।
अजहित्वा पि वा यक्ख-पेतादीनम्पि भिक्खुनी ॥२१९६॥

सन्तिट्ठति च या तस्सा, दुक्कटं परिदीपितं । R. 159
अनापत्ति सचे कोचि, दुतियो विञ्ञु विज्जति ॥२१९७॥

---

१. चेव—म०, सी०; वेय—रो० ।
२. वा—म०, सी० ।
३. गच्छन्तिया—सी० ।
४. मग्गं—म०; मग्गे—सी० ।
५. मनापत्तापदासुपि—म०; मनापत्ति पकासिता—सी० ।
६. समुट्ठानं—म०; समुट्ठाना—सी० ।
७. याध—म०; या च—सी० ।
८. पुरिसेन च—म०; पुरिसेनिध—सी० ।

तथा उम्मत्तिकादीन-मथञ्ञविहिताय वा ।
थेय्यसत्थसमुट्ठानं, क्रिया[1] सञ्ञाविमोक्खकं ॥२१९८॥

२. पटिच्छन्नकथा
दुतियं

दुतिये तु "पटिच्छन्ने, ओकासे" ति इदम्पन ।
अधिकं इतरं सब्बं, पठमेन समम्मतं ॥२१९९॥

३-४. अज्झोकासादिकथा
ततियचतुत्थानि

S. 146 ततिये पि चतुत्थे पि, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
समानि[2] पठमेनेव, समुट्ठानादिना सह ॥२२००॥

५. पुरेभत्तकथा
पञ्चमं

छदनन्तो निसीदित्वा, अनोवस्सप्पदेसकं ।
अज्झोकासे निसीदित्वा, उपचारम्पि वा सचे ॥२२०१॥
अतिक्कमेति या होति, दुक्कटं पठमे पदे ।
दुतिये च पदे तस्सा, पाचित्ति परियापुता ॥२२०२॥
B. 209 पल्लङ्कस्स अनोकासे, दुक्कटं समुदीरितं ।
तथा पुट्ठे अनापुट्ठ-सञ्ञाय विचिकिच्छतो ॥२२०३॥
असंहारिमेनापत्ति, गिलानायापदासु वा ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥२२०४॥

६. पच्छाभत्तकथा
छट्ठं

एकापत्ति निसीदित्वा, होति गच्छन्तिया पन ।
एका व अनिसीदित्वा, निपज्जित्वा वजन्तिया ॥२२०५॥

१. क्रियं—म०; क्रिया—सी० ।
२. समानं—म०; समाना—सी० ।

निसीदित्वा निपज्जित्वा, होन्ति गच्छन्तिया दुवे ।
सेसं अनन्तरेनेव, समुट्ठानादिना समं ॥२२०६॥

७-८. विकालकुलूपनादिकथा

सत्तमट्ठमानि

छट्ठेन सत्तमं तुल्यं, अट्ठमे नत्थि किञ्चि पि ।
वत्तब्बं तिसमुट्ठानं, सचित्तं दुक्खवेदनं ॥२२०७॥

९. अत्तानपराभिसपनकथा

नवमं

निरय-ब्रह्मचरियेहि, अत्तानम्पि[1] परम्पि वा । R. 160
अभिसपेय्य पाचित्ति, वाचतो वाचतो सिया ॥२२०८॥
ठपेत्वा निरयञ्चेव, ब्रह्मचरियञ्च या पन ।
"सुनखी सूकरी काकी, काणा कुणी" ति आदिना ॥२२०९॥

अक्कोसति च वाचाय, वाचायापत्ति दुक्कटं ।
तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसाय तिकदुक्कटं ॥२२१०॥
पुरक्खत्वा वदन्तीन-मत्थ-धम्मानुसासनिं ।
अनापत्तट्ठमेनेव, समुट्ठानादयो समा ॥२२११॥

१०. रोदनकथा

दसमं

रोदन्तिया वधित्वा वा, पाचित्ति परिदीपिता । B. 210
द्वीसु तेसु पनेकेकं, दुक्कटन्तु करोन्तिया ॥२२१२॥
सेसमुत्तानमेवेत्थ, समुट्ठानादयो पन । S. 147
धुरनिक्खेपतुल्या व, क्रियामत्तं विसेसकं ॥२२१३॥

अन्धकारवग्गो निट्ठितो ।

---

१. अत्तानं वा—म०; अत्तानम्पि—सी० ।

(३) नग्गवग्गो

१. नग्गनहानकथा

पठमं

न्हायति नग्गा या पन हुत्वा,
पुब्बपयोगे[1] दुक्कटमस्सा ।
तस्स च ओसाने जिनवुत्तं,
भिक्खुनि दोसं सा समुपेति ॥२२१४॥

अच्छिन्नचीवरा नट्ठ-चीवरा, आपदासु वा ।
न दोसेळकलोमेन, समुट्ठानादयो समा ॥२२१५॥

२. उदकसाटिककथा

दुतियं

दुतिये पन वत्तब्बं, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
समुट्ठानादयो सब्बे, सञ्चरित्तसमा मता ॥२२१६॥

३. चीवरविसिब्बनकथा

ततियं

दुस्सिब्बितं विसिब्बेत्वा, सिब्बनत्थाय चीवरं ।
अनन्तराय तं पच्छा, या न सिब्बेय्य भिक्खुनी ॥२२१७॥
R. 161 ठपेत्वा चतुपञ्चाहं, "न सिब्बिस्सामहन्ति"[2] हि ।
धुरे निक्खित्तमत्ते व, तस्सा पाचित्तियं सिया ॥२२१८॥
B. 211 पच्छा सिब्बति पाचित्ति, निक्खिपित्वा धुरं सचे ।
तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसाय तिकदुक्कटं ॥२२१९॥
वुत्तं उभिन्नमञ्ञस्मिं, परिक्खारे तु दुक्कटं ।
अनापत्ति गिलानाय, अन्तराये पि वा सति ॥२२२०॥
अतिक्कमेति पञ्चाहं, करोन्ती वा पि चीवरं ।
धुरनिक्खेपनं नाम, समुट्ठानमिदम्मतं ॥२२२१॥

---

१. सब्बपयोगे—म०; पुब्बपयोगे—सी० ।
२. सिब्बिस्साम्याहन्ति—म०; सिब्बिस्सामहन्ति—सी० ।

४. सङ्घाटिचारकथा
चतुत्थं

पञ्चाहिकन्तु सङ्घाटि-चारं यातिक्कमेय्य हि ।
होति पाचित्तियापत्ति, छट्ठे तस्सारुणुग्गमे ॥२२२२॥

एकस्मिं चीवरे एका, पञ्च पञ्चसु दीपिता ।
तिचीवरञ्च सङ्कच्चि, दकसाटी ति पञ्च तु ॥२२२३॥

तिकपाचित्ति पञ्चाहा-नतिक्कन्ते द्विदुक्कटं । S. 148
पञ्चमे दिवसे पञ्च, चीवरानि निसेवति ॥२२२४॥

ओतापेति गिलानाय, अनापत्ता[1]पदासु पि ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥२२२५॥

५ चीवरसङ्कमनीयकथा
पञ्चमं

गहेत्वा या अनापुच्छा, सङ्कमेतब्बचीवरं ।
परिभुञ्जति अञ्ञिस्सा, तस्सा पाचित्तियं सिया ॥२२२६॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसाय तिकदुक्कटं ।
अच्छिन्नचीवरा नट्ठ- चीवरायापदासु[2] वा ॥२२२७॥

तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
कठिनेन समुट्ठानं, तुल्यमेतं क्रियाक्रियं ॥२२२८॥

६. गणलाभन्तरायकथा
छट्ठं

या हि भिक्खुनि सङ्घस्स, लभितब्बन्तु चीवरं । B. 212
निवारेति सचे तस्सा, पाचित्ति परिदीपये ॥२२२९॥

गणस्सापि च एकिस्सा, लाभे आपत्ति दुक्कटं ।
तथेव अञ्ञं परिक्खारं, निवारेति सचे पन ॥२२३०॥

---

१. अनापत्ति—म०; अनापत्ता—सी० ।
२. चीवराआपदासु—म०; चीवरायापदासु वा—सी० ।

आनिसंसं निदस्सेत्वा, निवारेति न दोसता ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो मता ॥२२३१॥

७. चीवरविभङ्गकथा
सत्तमं

R. 162 चीवरानं विभङ्गं या, पटिसेधेय्य धम्मिकं ।
होति पाचित्तियं तस्सा, दुक्कटं परिदीपितं ॥२२३२॥
अधम्मे धम्मसञ्ञाय, उभो वेमतिकाय वा ।
आनिसंसं निदस्सेत्वा, पटिसेधेन्तिया पन ॥२२३३॥
तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अनन्तरसमा मता २२३४॥

८. समणचीवरदानकथा
अट्ठमं

निवासनूपगं वा पि, तथा पारुपनूपगं ।
कप्पबिन्दुकतं किञ्चि, मुञ्चित्वा सहधम्मिके ॥२२३५॥
पितरो पि पनञ्ञस्स, ददेय्य यदि चीवरं ।
यस्स कस्सचि तस्सापि, पाचित्ति परियापुता ॥२२३६॥
गणनाय वसेनेत्थ, चीवरानन्तु ता पन ।
पाचित्तियो गणेतब्बा, भिक्खुनो दुक्कटं सिया ॥२२३७॥
S. 149 तावकालिकमञ्ञेसं, अनापत्ति ददाति चे ।
सञ्चरित्तसमा वुत्ता, समुट्ठानादयो नया ॥२२३८॥

९. चीवरकालातिक्कमनकथा
नवमं

B. 213 चीवरस्स विभङ्गं या, निसेधेत्वान चीवरे ।
कालं अतिक्कमेय्यस्सा, दुब्बलासाय दोसता ॥२२३९॥
अदुब्बले तु चीवरे, सुदुब्बलन्ति चेतसा ।
उभोसु कङ्खिताय वा, अवोच दुक्कटं जिनो ॥२२४०॥

आनिसंसं निदस्सेत्वा, निवारेति न दोसता ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो मता ॥२२४१॥

१०. कठिनुद्धारकथा
दसमं

धम्मिकं कठिनुद्धारं, या निवारेय्य भिक्खुनी ।
तस्सा पाचित्तियापत्ति, मुनिन्देन पकासिता ॥२२४२॥

आनिसंसो महा होति, यस्स अत्थारमूलको ।
उब्भारमूलको अप्पो, न दातब्बो पनीदिसो ॥२२४३॥

आनिसंसो महा होति, यस्स उब्भारमूलको ।
अत्थारमूलको अप्पो, दातब्बो एवरूपको ॥२२४४॥

तथा समानिसंसो पि, सद्धापालनकारणा । R. 163
आनिसंसं निदस्सेत्वा, पटिसेधेति वट्टति ॥२२४५॥

सेसं पन असेसेन, सत्तमेन समम्मतं ।
समुट्ठानादिना सद्धिं, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि ॥२२४६॥

नग्गवग्गो निट्ठितो ।

(४) तुवट्टवग्गो

१. तुवट्टनकथा
पठमं

एकाय तु निपन्नाय, अपरा वा निपज्जतु ।
निपज्जेय्युं सहेव द्वे, द्विन्नं पाचित्तियं सिया ॥२२४७॥

आपत्तिबहुता[१] ञेय्या, पुनप्पुन निपज्जने । B. 214
एकाय च निपन्नाय, सचे एका निसीदति ॥२२४८॥

उभो वा पि निसीदन्ति, समं उम्मत्तिकाय वा ।
अनापत्ति समुट्ठान-मेळकेन समम्मतं ॥२२४९॥

---

१. आपत्तिबहुका—म०; आपत्तिबहुता—सी० ।

२. एकत्थरणपावुरणकथा

दुतियं

पावार-कटसारादिं, सन्थरित्वा पनेककं।
S. 150 संहारिमेसु तेनेव, पारुपित्वा सचे पन ॥२२५०॥

निपज्जन्ति सहेव द्वे, तासं पाचित्तियं सिया।
एकस्मिं दुक्कटं द्विन्नं, वुत्तन्तु द्विकदुक्कटं ॥२२५१॥

ववत्थानं निदस्सेत्वा, निपज्जन्ति सचे पन।
न दोसुम्मत्तिकादीनं, सेसं तुल्यम्पनादिना ॥२२५२॥

३. अफासुकरणकथा

ततियं

पुरतो च अनापुच्छा, यदि चङ्कमनादयो।
करेय्य पन पाचित्ति, अञ्ञिस्साफासुकारणा ॥२२५३॥

निवत्तनानं गणनाय तस्सा,
पाचित्तियानं गणना च ञेय्या।
पयोगतो येव भवन्ति दोसा,
निपज्जनट्ठान-निसीदनानं ॥२२५४॥

उद्देसादिसु पाचित्ति, पदानं गणनावसा।
तिकपाचित्तियं वुत्तं, सेसाय तिकदुक्कटं ॥२२५५॥

न च अफासुकामाय, आपुच्छा पुरतो पन।
तस्सा चङ्कमनादीनि, अनापत्ति करोन्तिया ॥२२५६॥

B. 215 R. 164 अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया।
क्रियाक्रियमिदं पाप-मानसं दुक्खवेदनं ॥२२५७॥

४. सहजीविनीकथा

चतुत्थं

सयं अनन्तराया या, दुक्खितं सहजीविनिं।
नुपट्ठापेय्य चञ्ञाय, नूपट्ठेय्य सयम्पि वा ॥२२५८॥

धुरे निक्खित्तमत्ते व, तस्सा पाचित्तियं सिया ।
अन्तेवासिनिया वा पि, दुक्कटं इतराय वा ॥२२५९॥

अनापत्ति गिलानाय, गवेसित्वालभन्तिया ।
आपदुम्मत्तिकादीनं, धुरनिक्खेपनोदयं ॥२२६०॥

५. निक्कड्ढनकथा
पञ्चमं

सकं पुग्गलिकं दत्वा, सकवाटं उपस्सयं ।
सयं उपस्सया तम्हा, निक्कड्ढति सचे पन ॥२२६१॥

एकेनेव पयोगेन, द्वारादिसु बहूनि पि ।
तं निक्कड्ढन्तिया तस्सा, एकं पाचित्तियं सिया ॥२२६२॥

पयोगगणनायेत्थ, पाचित्तिगणना मता । S. 151
आणत्तियम्पि एसेव, नयो वुत्तो महेसिना ॥२२६३॥

"एत्तका व इमं द्वारा, निक्कड्ढाही" ति भासति ।
एकायाणत्तिया द्वार-गणनापत्तियो सियुं ॥२२६४॥

दुक्कटं अकवाटम्हा, सेसाय तिकदुक्कटं ।
उभिन्नम्पन सब्बत्थ, परिक्खारेसु दुक्कटं ॥२२६५॥

सेसमेत्थ असेसेन, समुट्ठानादिना सह ।
सञ्झिका हि विहारस्मा, निक्कड्ढनसमम्मतं ॥२२६६॥

६. संसट्ठविहारकथा
छट्ठं

छट्ठे पनिध वत्तब्बं, अपुब्बं नत्थि किञ्चि पि । B. 216
सिक्खापदेनरिट्ठस्स, सदिसो व विनिच्छयो ॥२२६७॥

७. असत्थिकाचारिककथा
सत्तमं

सासङ्कसम्मते अन्तो-रट्ठे भिक्खुनिया पन ।
चरन्तिया सियापत्ति, विना सत्थेन चारिकं ॥२२६८॥

गामन्तरप्पवेसे च, अरञ्ञे अड्डयोजने ।
पाचित्तियनयो ञेय्यो, भिक्खुना विनयञ्ञुना ॥२२६९॥

न दोसो सह सत्थेन, खेमट्ठानापदासु वा ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ॥२२७०॥

८-९. अन्तोवस्सचारिककथा

अट्ठमनवमानि

R. 165 अट्ठमे नवमे वा पि, अनुत्तानं न विज्जति ।
सत्तमेन समानानि, समुट्ठानादिना सह ॥२२७१॥

१०. वस्सानन्तराप्पक्कमनकथा

दसमं

पाचित्ति धुरनिक्खेपे, "न गमिस्सामहन्ति" च ।
कत्वा च धुरनिक्खेपं, पच्छा गच्छन्तिया तथा ॥२२७२॥

योजनानि पवारेत्वा, पञ्च गन्तुम्पि वट्टति ।
छसु वत्तब्बमेवत्थि, किन्नु नामिध तं सिया ॥२२७३॥

तीणि गन्त्वा च तेनेव, पच्चागन्तुं न वट्टति ।
अञ्ञेन पन मग्गेन, पच्चागच्छति वट्टति ॥२२७४॥

अनापत्तन्तरायस्मिं, तस्सा दसविधे सति ।
आपदासु गिलानाय, अलाभे दुतियाय वा ॥२२७५॥

S. 152 राज-चोर-मनुस्सग्गि-तोय-वाळ-सिरिंसपा[1] ।
मनुस्स-जीवित-ब्रह्म-चरियस्सन्तरायका ॥२२७६॥

B. 217 समुट्ठानादिना तुल्यं, पठमन्तिमवत्थुना ।
अयमेव विसेसो हि, अक्रियं दुक्खवेदनं ॥२२७७॥

तुवट्टवग्गो निट्ठितो ।

---

१. सरीसपा—म०; सिरिंसपा—सी० ।

(५) चित्तागारवग्गो

१. चित्तागारदस्सनकथा

पठमं

राजागारं चित्तागारं, आरामं वा कीळुय्यानं[1] ।
कीळावापिं नानाकारं, दट्ठुं गच्छन्तीनं तानि ॥२२७८॥
निद्दिट्ठं मुनिना तासं, दुक्कटन्तु पदे पदे ।
पदं अनुद्धरित्वा व, सचे पस्सन्ति पञ्च पि ॥२२७८॥
एका येव पनापत्ति, पाचित्ति परिदीपिता ।
गन्त्वा पस्सन्ति चे तं तं, पाटेक्कापत्तियो सियुं ॥२२८०॥
पयोगबहुतायापि, पाचित्तिबहुता सिया ।
भिक्खुस्स पन सब्बत्थ, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२२८१॥
अवसेसो पनापत्ति[2]-कथामग्गविनिच्छयो ।
नच्चदस्सनतुल्यो व, समुट्ठानादिना सह ॥२२८२॥

२. आसन्दिपरिभोगकथा

दुतियं

आसन्दिं वा पल्लङ्कं वा, R. 166
माणातीतं[3] वाळूपेतं ।
सेवन्तीनं यासं तासं,
पाचित्तापत्ति सत्थाह ॥२२८३॥
निसीदनस्सापि निपज्जनस्स,
पयोगबाहुल्यवसेन होति ।
इच्चेवमच्चन्तवसेन वुत्ता,
पाचित्तियानं गणना पनेवं ॥२२८४॥

---

१. आरामं कीलुय्यानं वा—म०; आरामं वा कीळुय्यानं—सी० ।
२. अनापत्ति—म०; पनापत्ति—सी० ।
३. माणनातीतं—म०; माणातीतं—सी० ।

B. 218 पादे आसन्दिया छेत्वा, भित्वा पल्लङ्कवाळके ।
अनापत्ति समुट्ठानं, अनन्तरसमम्मतं ॥२२८५॥

३. सुत्तकन्तनकथा

ततियं

S. 153 छन्नं अञ्ञतरं सुत्तं, यदि कन्तति भिक्खुनी ।
यत्तकं अञ्छितं हत्था, तस्मिं तक्कम्हि वेठिते ॥२२८६॥

एका पाचित्ति निद्दिट्ठा, सुत्तकन्तनतो पन ।
सब्बपुब्बपयोगेसु, दुक्कटं हत्थवारतो ॥२२८७॥

न दोसो कन्तितं सुत्तं, पुन कन्तन्तिया पन ।
इदमेलकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ॥२२८८॥

४. गिहिवेय्यावच्चकथा

चतुत्थं

कोट्टनं तण्डुलादीनं[1], आदिं कत्वान दुक्कटं ।
सब्बपुब्बपयोगेसु, वेय्यावच्चं करोन्तिया ॥२२८९॥

भाजनानि गणेत्वा वा, पाचित्ति यागुआदिसु ।
खज्जकादिसु रूपानं, गणनाय हि दीपये ॥२२९०॥

सचे मातापितुन्नम्पि, आगतानं पनत्तनो ।
किञ्चि कम्मं अकारेत्वा, किञ्चि कातुन्न वट्टति ॥२२९१॥

सङ्घस्स यागुपाने वा, सङ्घभत्ते पि वा तथा ।
चेतियस्स च पूजाय, वेय्यावच्चकरस्स वा ॥२२९२॥

अत्तनो च अनापत्ति, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
समुट्ठानादयो सब्बे, ततियेन समा मता ॥२२९३॥

---

१. तण्डुलानं तु—म०; तण्डुलादीनं—सी० ।

५. अधिकरणवुपसमनकथा
पञ्चमं

पाचित्ति धुरनिक्खेपे, यथा चीवरसिब्बने । B. 219
तथा इध पनेकाहं, परिहारो न लब्भति ।।२२९४।।
सेसं वुत्तनयेनेव, तत्थ चीवरसिब्बने । R. 167
समुट्ठानादिना सद्धिं, वेदितब्बं विभाविना ।।२२९५।।

६. खादनीयदानकथा
छट्ठं

कायेन कायबद्धेन, तथा निस्सग्गियेन वा ।
गिहीनं पन यं किञ्चि, दन्तपोणोदकं विना ।।२२९६।।
अज्झोहरणियं अञ्ञं, अञ्ञेसन्तु ददाति या ।
होति पाचित्तियं तस्सा, ठपेत्वा सहधम्मिके ।।२२९७।।
दन्तकट्ठोदके वुत्तं, दुक्कटं मुनिना इध ।
या न देति च दापेति, निक्खिपित्वा[1] पि देन्तिया ।।२२९८।।
देति बाहिरलेपं वा, न दोसुम्मत्तिकाय वा ।
समुट्ठानादयो सब्बे, ततियेन समा मता ।।२२९९।।

७. आवसथचीवरकथा
सत्तमं

अदत्वा परिभुञ्जेय्य, या चावसथचीवरं । S. 154
दिवसे तु चतुत्थे तं, धोवित्वा पुन चीवरं ।।२३००।।
सामणेराय वा अन्त-मसो उतुनिया सचे ।
तस्सा पाचित्तियं वुत्तं, तिकपाचित्तियं सिया ।।२३०१।।
तस्सा निस्सज्जिते तस्मिं, वुत्तन्तु दुकदुक्कटं[2] ।
उतुनीनं अभावे तु, अञ्ञासं पुन परियये ।।२३०२।।

---

१. निक्खमित्वा—म०; निक्खिपित्वा—सी० ।
२. द्विकदुक्कटं—म०; दुकदुक्कटं—सी० ।

अच्छिन्नचीवरादीन-मनापत्तापदासु पि ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥२३०३॥

८. चारिकपक्कमनकथा
अट्ठमं

अदत्वा रक्खनत्थाय, विहारं सकवाटकं ।
B. 220 होति पाचित्तियं तस्सा, चारिकं पक्कमन्तिया ॥२३०४॥
अत्तनो गामतो अञ्ञं, गामं गच्छन्तिया पन ।
परिक्खित्तविहारस्स, परिक्खेपम्पि वा तथा ॥२३०५॥
इतरस्सुपचारं वा, पठमेन पदेन तं ।
दुक्कटं समतिक्कन्ते, पाचित्ति दुतियेन तु ॥२३०६॥
अकवाटकबद्धस्मिं[1], दुक्कटं परिदीपितं ।
अन्तराये अनापत्ति, जग्गिकं अलभन्तिया ॥२३०७॥
आपदासु गिलानाय, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥२३०८॥

९. तिरच्छानविज्जाकथा
नवमं

R. 168 हत्थि-अस्स-रथादीहि, संयुतं सिप्पमेव वा ।
परूपघातकं मन्ता-गदयोगप्पभेदकं ॥२३०९॥
परियापुणेय्य चे किञ्चि, यस्स कस्सचि सन्तिके ।
होति पाचित्तियं तस्सा, पदादीनं वसेनिध ॥२३१०॥
लेखे पन अनापत्ति, धारणाय च गुत्तिया ।
परित्तेसु च सब्बेसु, तथा उम्मत्तिकाय वा ॥२३११॥

१०. तिरच्छानविज्जावाचनकथा
दसमं

दसमे नत्थि वत्तब्बं, नवमेन समं इदं ।
समुट्ठानादयो द्विनं, पदसोधम्मसादिसा ॥२३१२॥

चित्तागारवग्गो निट्ठितो ।

---

१. अकवाटकबन्धस्मिं - म०; अकवाटकवद्धस्मिं—सी०

(६) आरामवग्गो

१. आरामपवेसनकथा

पठमं

सभिक्खुकं पनारामं, जानित्वा पविसन्तिया । B. 221 S. 155
अनापुच्छा व यं किञ्चि, पाचित्ति परियापुता ।।२३१३।।

सचे अन्तमसो रुक्ख-मूलस्स पि च भिक्खुनी ।
अनापुच्छा परिक्खेपं, अतिक्कमति[1] या पन ।।२३१४।।

उपचारोक्कमे वा पि, अपरिक्खित्तकस्स तु ।
दुक्कटं पठमे पादे, पाचित्ति दुतिये सिया ।।२३१५।।

अभिक्खुके 'सभिक्खू' ति, सञ्ञाय पनुभोसु पि ।
जातकङ्खाय वा तस्सा, होति आपत्ति दुक्कटं ।।२३१६।।

पठमं पविसन्तीनं, तासं सीसानुलोकिका ।
ता सन्निपतिता यत्थ, तासं गच्छति सन्तिकं ।।२३१७।।

सन्तं भिक्खुम्पनापुच्छा, मग्गो वाराममज्झतो ।
तेन गच्छन्तिया वा पि, आपदासु विसन्तिया ।।२३१८।।

तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ।
धुरनिक्खेपतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ।।२३१९।।

२. भिक्खुअक्कोसनकथा

दुतियं

अक्कोसेय्य च या भिक्खुं, परिभासेय्य वा पन ।
तिकपाचित्तियं तस्सा, सेसे च तिकदुक्कटं ।।२३२०।।

पुरक्खत्वा वदन्तीन-मत्थधम्मानुसासनिं ।
न दोसोमसवादेन, तुल्यो सेसनयो मतो ।।२३२१।।

---

१. अतिक्कामेति—म०; अतिक्कमति—सी०

३. गणपरिभासनकथा
ततियं

R. 169 या सङ्घं परिभासेय्य, तस्सा पाचित्तियं सिया ।
एकं सम्बहुला वा पि, तथेव इतराय वा ॥२३२२॥

B. 22 परिभासन्तिया तस्सा, दुक्कटं परिदीपितं ।
सेसं अनन्तरेनेव, समुट्ठानादिना समं ॥२३२३॥

४. निमन्तितखादनकथा
चतुत्थं

निमन्तिता वा पि[1] सचे, पवारिता पि वा पन ।
निमन्तना पवारणा, उभो पि वुत्तलक्खणा ॥२३२४॥

पुरेभत्तन्तु यागुञ्च, ठपेत्वा कालिकत्तयं ।
यावज्झोहरणत्थाय[2], यं किञ्चि पन आमिसं ॥२३२५॥

S. 156 पटिगण्हाति चे तस्सा, गहणे दुक्कटं सिया ।
अज्झोहारवसेनेत्थ, पाचित्ति परिदीपिता ॥२३२६॥

कालिकानि च तीणेव, आहारत्थाय गण्हति ।
गहणे दुक्कटं वुत्तं, तथा अज्झोहरन्तिया ॥२३२७॥

निमन्तिता या पन अप्पवारिता,
सचे पि यागुं पिवतीध वट्टति ।
तथा कथेत्वा पुन सामिकस्स वा,
सचे पि सा भुञ्जति अञ्ञभोजनं ॥२३२८॥

कालिकानि च तीणेव, पच्चये सति भुञ्जति ।
तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ॥२३२९॥

समुट्ठानमिदं तुल्यं, अद्धानेन क्रियाक्रियं ।
निमन्तिता अनापुच्छा, सामिं भुञ्जति चे पन ॥२३३०॥

---

१. निमन्तिता पि वा--म०; निमन्तिता वा पि०—सी० ।
२. याचज्झोहरणत्थाय—म०; यावज्झोहरणत्थाय—सी० ।

कप्पियम्पन कारेत्वा, अकारेत्वा पि वा यदि ।
परिभुञ्जन्तिया तस्सा, पाचित्ति क्रियतो सिया ॥२३३१॥

५. कुलमच्छेरकथा

पञ्चमं

भिक्खुनीनं अवण्णं वा, पाचित्ति कुलसन्तिके ।
कुलस्सावण्णनं वा पि, भिक्खुनीनं वदन्तिया ॥२३३२॥

सन्तं भासन्तिया दोसं, न दोसुम्मत्तिकाय वा ।
ओमसवादतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥२३३३॥

६. अभिक्खुकआवासगमनकथा

छट्ठं

अद्धयोजनतो और, भिक्खू[1] ओवाददायका ।
न वसन्ति[2] सचे मग्गो, अखेमो वा सचे सिया ॥२३३४॥

अयं अभिक्खुको नाम, आवासो पन तत्थ हि । R. 170
उपगच्छन्तिया वस्सं, आपत्ति अरुणुग्गमे ॥२३३५॥

पक्कन्तापक्खसङ्कन्ता, विब्भन्ता वा मता पि वा ।
वस्सं उपगता भिक्खू, अनापत्तापदासु पि ॥२३३६॥

सेसो ञेय्यो कथामग्गो, भिक्खुनोवादतो[3] पन ।
इदमेळकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ॥२३३७॥

७. न पवारणकथा

सत्तमं

या भिक्खुनुभतोसङ्घे, वस्सं वुत्था ततो पुन ।
"नाहं पवारेस्सामी" ति, सा निक्खिपति चे धुरं ॥२३३८॥

---

१. भिक्खु - म०; भिक्खू—सी० ।
२. वसति—म०; वसन्ति—सी० ।
३. भिक्खुनोवादको—म०; भिक्खुनोवादतो—सी० ।

S. 157 धुरे निक्खित्तमत्तस्मिं, तस्सा पाचित्तियं सिया ।
सति वा अन्तरायस्मिं, गिलानायापदासु पि ॥२३३९॥

परियेसित्वा पि वा भिक्खुं, न दोसो अलभन्तिया ।
इदन्तु धुरनिक्खेप-समुट्ठानमुदीरितं ॥२३४०॥

८. न ओवादगमनकथा

अट्ठमं

"ओवादादीनमत्थाय, न गच्छिस्सामहन्ति" हि ।
धुरे निक्खित्तमत्तस्मिं, पाचित्ति परिदीपये ॥२३४१॥

P. 224 सदिसन्तु समुट्ठानं, पठमन्तिमवत्थुना ।
अक्रियं लोकवज्जञ्च, कायिकं दुक्खवेदनं ॥२३४२॥

९. उपोसथपुच्छनकथा

नवमं

"न याचिस्सामि ओवादं, न पुच्छिस्सामुपोसथं" ।
इच्चेवम्पन निक्खित्ते, धुरे पाचित्तियं सिया ॥२३४३॥

सति वा अन्तरायस्मिं, गिलानायापदासु वा ।
न दोसो परियेसित्वा, दुतियं अलभन्तिया ॥२३४४॥

अट्ठमे पि अनापत्ति, एवमेव पकासिता ।
इदन्तु धुरनिक्खेप-समुट्ठानमुदीरितं ॥२३४५॥

१०. पसाखगण्डकथा

दसमं

पसाखे पन सञ्जातं, गण्डं रुचितमेव वा ।
अनापुच्छा व सङ्घं वा, गणं एकेन एकिका ॥२३४६॥

"भिण्ड फालेहि धोवा" ति, सब्बानेवाणपेन्तिया ।
कतेसु दुक्कटानि-च्छ, तस्सा पाचित्तियो छ च ॥२३४७॥

"यमेत्थ अत्थि कत्तब्बं, तं सब्बं त्वं करोहि" ति ।
आणापेति सचे एवं, सो च सब्बं करोति चे ॥२३४८॥

एकाय पन वाचाय, दुक्कटानि पनच्छ च ।
तस्सा पाचित्तियच्छक्कं, द्वादसापत्तियो सियुं ॥२३४९॥

भेदनादिसु एकं सा, आणापेति सचे पन ।
सो करोति च सब्बानि, एकं पाचित्तियं सिया ॥२३५०॥

आपुच्छित्वा पि वा विञ्ञुं, गहेत्वा दुतियम्पि वा ।
भेदनादीनि सब्बानि, कारापेति सचे पन ॥२३५१॥

तस्सा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता । B 225
समुट्ठानादयो सब्बे, कठिनेन समा मता ॥२३५२॥

आरामवग्गो निट्ठितो ।

(७) गब्भिनीवग्गो[1]

१. गब्भिनीवुट्ठापनकथा

पठमं

गणपरियेसनादिस्मिं, गब्भिनिं वुट्ठपेन्तिया । S. 158
ञत्तिया कम्मवाचाहि, उपज्झायाय दुक्कटं ॥२३५३॥

कम्मवाचाय ओसाने, पाचित्ति परियापुता ।
तथा गब्भिनिसञ्ञाय, न च गब्भिनिया पन ॥२३५४॥

उभो सञ्जातकङ्खाय, होति आपत्ति दुक्कटं ।
तथाचरिनिया तस्सा, गणस्सापि च दीपितं ॥२३५५॥

द्वीस्वगब्भिनिसञ्ञाय, न दोसुम्मत्तिकाय वा ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥२३५६॥

२. पायन्तीवुट्ठापनकथा

दुतियं

दुतिये नत्थि वत्तब्बं, पठमेन समम्मतं ।
समुट्ठानादिना सद्धिं, नत्थि काचि विसेसता ॥२३५७॥

---

१. गब्भिनिवग्गो—म०; गब्भिनीवग्गो—सी० ।

३. असिक्खितसिक्खाकथा

ततियं

छस्वसिक्खितसिक्खन्तु, सिक्खमानं हि भिक्खुनी ।
द्वे वस्सानि सियापत्ति, वुट्ठापेय्य सचे पन ॥२३५८॥

तिकपाचित्तियं वुत्तं, धम्मकम्मे तु सत्थुना ।
अधम्मे पन कम्मस्मिं, दीपितं तिकदुक्कटं ॥२३५९॥

छसु सिक्खितसिक्खं या, द्वे वस्सानि अखण्डतो ।
वुट्ठापेति अनापत्ति, तथा उम्मत्तिकाये वा[1] ॥२३६०॥

B. 226 इमा हि छ च सिक्खायो, सट्ठिवस्सा पि चे पन ।
R. 172 पब्बज्जाय पदातब्बा, अदत्वा न च कारये ॥२३६१॥

४. असम्मतकथा

चतुत्थं

चतुत्थे नत्थि वत्तब्बं, इध सङ्घेन सम्मतं ।
सिक्खमानमनापत्ति, होति तं वुट्ठपेन्तिया ॥२३६२॥

अदिन्ना पठमं होति, सचे वुट्ठानसम्मुति ।
तत्थापि पदातब्बा, उपसम्पदमालके ॥२३६३॥

ततियञ्च चत्तुत्थञ्च, समुट्ठानादिना पन ।
पठमेन समञ्ञेय्यं चतुत्थन्तु कियाक्रियं ॥२३६४॥

५. ऊनद्वादसवस्सकथा

पञ्चमं

S. 159 ऊनद्वादसवस्सन्तु, किञ्चि गिहिगतम्पन ।
परिपुण्णा ति सञ्ञाय, न दोसो वुट्ठपेन्तिया ॥२३६५॥

होति चानुपसम्पन्ना[2], उपसम्पादिता पि सा ।
असेसेन च सेसन्तु, पठमेन समम्मतं ॥२३६६॥

---

१. उम्मत्तिकाय वा—म०; उम्मत्तिकाये वा—सी० ।
२. वानुपसमपन्ना—म०; चानुपसम्पन्ना—सी० ।

६-७ परिपुण्णद्वादसवस्सकथा

छट्ठसत्तमानि

छट्ठन्तु[1] ततिये वुत्त-नयेनेव विभावये ।
सत्तमम्पि[2] तथा सब्बं, चतुत्थेन समम्मतं ॥२३६७॥

८. सहजीविनीकथा

अट्ठमं

यं तुवट्टकवग्गस्मिं, दुक्खितं सहजीविनिं ।
वुत्तन्तेन समञ्ञेय्यं, अट्ठमं[3] न विसेसता ॥२३६८॥

९. वुट्ठापितपवत्तिनीकथा

नवमं

द्वे वस्सानि च या काचि, वुट्ठापितपवत्तिनिं । B. 227
नानुबन्धेय्य चे तस्सा, पाचित्ति परियापुता ॥२३६९॥

"द्वे वस्सानि अहं नानु-बन्धिस्सामी" ति चे पन ।
धुरे निक्खित्तमत्तस्मिं, तस्सा पाचित्तियं सिया ॥२३७०॥

तञ्च बालमलज्जिं वा, गिलानायापदासु वा ।
नानुबन्धन्तिया तस्सा, न दोसुम्मत्तिकाय वा ॥२३७१॥

समुट्ठानादयो तुल्या, पठमन्तिमवत्थुना ।
इदम्पनाक्रियं वुत्तं, वेदना दुक्खवेदना ॥२३७२॥

---

१. छस्वसिक्खितसिक्खन्तु, सिक्खमानं हि भिक्खुनी ।
द्वे वस्सानि सियापत्ति, वुट्ठापेय्य सचे पन ॥
२३५८॥ वि० वि० ।

२. चतुत्थे नत्थि वत्तब्बं, इध सङ्घेन सम्मतं ।
सिक्खमानमनापत्ति, होति तं वुट्ठपेन्तिया ॥२३६२॥ बि० वि० ।

३. सयं अनन्तराया या, दुक्खितं सहजीविनिं ।
नुपट्ठापेय्य चञ्ञाय, नूपट्ठेय्य सयम्पि वा ॥
२२५८॥ वि० वि० ।

१०. अवूपकासकथा

दसमं

R. 173 वुट्ठापेत्वा तु या काचि, भिक्खुनी सहजीविनिं ।
तं गहेत्वा न गच्छेय्य, न चञ्ञं आणपेय्य चे ॥२३७३॥

धुरे निक्खित्तमत्तस्मिं, तस्सा पाचित्तियं सिया ।
सति वा अन्तरायस्मिं, दुतियं अलभन्तिया ॥२३७४॥

आपदासु गिलानाय, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
न दोसो धुरनिक्खेप-समुट्ठानमिदम्पन ॥२३७५॥

गब्भिनीवग्गो निट्ठितो ।

(८) कुमारीभूतवग्गो[1]

१-३. कुमारिभूतकथा

पठमतो ततियं

कुमारीभूतवग्गस्स, पठमादीनि तीणि पि ।
गिहीगतेहि तीहेव, सदिसानीति निद्दिसे ॥२३७६॥

S. 160 या महूपपदा द्वे तु, सिक्खमाना पनादितो ।
"गतवीसतिवस्सा" ति, विञ्ञातब्बा विभाविना ॥२३७७॥

B. 228 सचे गिहिगता होन्तु[2], न च वा पुरिसं गता ।
'सिक्खमाना' ति वत्तब्बा, ता हि सम्मुति-आदिसु ॥२३७८॥

न ता 'कुमारिभूता' ति, तथा 'गिहिगता' ति वा ।
वत्तब्बा पनुभो पेता, एवं वत्तुं न वट्टति ॥२३७९॥

सम्मुतिं दसवस्साय, दत्वा द्वादसवस्सिका ।
कत्तब्बा उपसम्पन्ना, सेसासु पि अयं नयो ॥२३८०॥

या अट्ठारसवस्सा तु, ततो पट्ठाय सा पन ।
वुत्ता 'कुमारिभूता' ति, तथा 'गिहिगता' ति पि ॥२३८१॥

---

१. कुमारिभूतवग्गो—म०; कुमारीभूतवग्गो—सी० ।
२. होन्ति—म०; होन्तु—सी० ।

वुत्ता 'कुमारिभूता' ति, सामणेरी हि या पन ।
"कुमारिभूता" इच्चेव, वत्तब्बा न पनञ्ञथा ॥२३८२॥

एता तु पन तिस्सो पि, सिक्खासम्मुतिदानतो ।
"सिक्खमाना" ति वुत्तम्पि, वट्टतेव न संसयो ॥२३८३॥

४. ऊनद्वादसवस्सकथा
चतुत्थं

ऊनद्वादसवस्सा व, वुट्ठापेति सचे परं ।
हुत्वा सयमुपज्झाया, सिक्खमानन्तु भिक्खुनी ॥२३८४॥

पुब्बे वुत्तनयेनेव, दुक्कटानमनन्तरं । R. 174
कम्मवाचानमोसाने, तस्सा पाचित्ति दीपिता ॥२३८५॥

५. परिपुण्णद्वादसवस्सकथा
पञ्चमं

पञ्चमे नत्थि वत्तब्बं, चतुत्थं पञ्चमम्पि च ।
उभयं तिसमुट्ठानं, पञ्चमन्तु क्रियाक्रियं ॥२३८६॥

६. खीयनधम्मकथा
छट्ठं

सङ्घेनुपपरिक्खित्वा, "अलं तावेति[1] वारिता ।
"उपसम्पादितेनेत्थ, पच्छा खीयति[2] दोसता ॥२३८७॥

उज्झायति सचे छन्द-दोसादीहि करोन्तिया । B. 229
न दोसो तिसमुट्ठानं, सचित्तं दुक्खवेदनं ॥२३८८॥

७. अवुट्ठापनकथा
सत्तमं

लद्धे च चीवरे पच्छा, असन्ते अन्तरायके । S. 161
"वुट्ठापेस्सामि नाहन्ति", धुरनिक्खेपने पन ॥२३८९॥

---

१. तावाति—म०; तावेति—सी० ।
२. खिय्यति—म०; खीयति—सी० ।

होति पाचित्तियं तस्सा, गिलानायापदासु पि ।
न दोसो परियेसित्वा, परिसं अलभन्तिया ॥२३९०॥

इदञ्हि धुरनिक्खेप-समुट्ठानं सचित्तकं ।
अक्रियं लोकवज्जञ्च, होतिदं दुक्खवेदनं ॥२३९१॥

८-९. अवुट्ठापनादिकथा
अट्ठमनवमानि

अट्ठमं सत्तमेनेव, सदिसम्पन सब्बथा ।
नवमे पि च वत्तब्बं, नत्थि उत्तानमेविदं ॥२३९२॥

नत्थजानन्तिया दोसो, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
अदिन्नादानतुल्या व, समुट्ठानादयो नया ॥२३९३॥

१०. अननुञ्ञातकथा
दसमं

मातरा पितरा वाथ, नानुञ्ञातन्तु सामिना ।
तस्सा पाचित्तियापत्ति, तं वुट्ठापेन्तिया सिया ॥२३९४॥

उपसम्पदकालस्मिं, तथा पब्बाजनक्खणे ।
द्विक्खत्तं[1] पुच्छितब्बन्तु, भिक्खुनीहि न भिक्खुना ॥२३९५॥

अनापत्ति न जानाति, मातु-आदीनमत्थितं ।
इदं चतुसमुट्ठानं, वाचतो काय-वाचतो ॥२३९६॥

B. 230 वाचा-मानसतो चेव, काय-वाचादितो पि च ।
R. 175 क्रियाक्रियमचित्तञ्च, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥२३९७॥

११. पारिवासिकछन्ददानकथा
एकादसमं

यापारिवासिकेनेत्थ, छन्ददानेन भिक्खुनी ।
वुट्ठापेति सचे सिक्ख-मानं पाचित्तियं सिया ॥२३९८॥

---

१. द्विखत्तुं—म०; द्विक्खत्तं—सी० ।

अवुट्ठितायनापत्ति, परिसायविहाय वा ।
छन्दन्तु तिसमुट्ठानं, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥२३९९॥

१२-१३. अनुवस्सादिकथा

द्वादसमतेरसमानि

द्वादसे तेरसे वा पि, वत्तब्बं नत्थि किञ्चि पि ।
समुट्ठानादयो सब्बे, अनन्तरसमा मता ॥२४००॥

कुमारीभूतवग्गो निट्ठितो ।

(९) छत्तूपाहनवग्गो[1]

१. छत्तुपाहनकथा

पठमं

समणी अगिलाना या, धारेय्य छत्तुपाहनं । S 162
तस्सा पाचित्तियापत्ति, होतीति परियापुता ॥२४०१॥

सचे एकपयोगेन, मग्गस्स गमने पन ।
दिवसम्पि च धारेति, एकं पाचित्तियं सिया ॥२४०२॥

कद्दमादीनि पस्सित्वा, ओमुञ्चित्वा उपाहना ।
छत्तमेव च धारेन्ती, यदि गच्छति दुक्कटं ॥२४०३॥

सचे उपाहनारूळ्हा, दिस्वा गच्छादिकम्पन ।
तं छत्तमपनामेत्वा, दुक्कटं होति गच्छति ॥२४०४॥

छत्तम्पि अपनामेत्वा, ओमुञ्चित्वा उपाहना ।
पुन धारेन्तिया तस्सा, होति पाचित्तियम्पन ॥२४०५॥

पयोगगणनायेव, पाचित्तिगणना सिया । B. 231
तिकपाचित्तियं वुत्तं, तथेव दुकदुक्कटं[2] ॥२४०६॥

---

१. छत्तुपाहनवग्गो—म०; छत्तूपाहनवग्गो—सी० ।
२. द्विकदुक्कटं—म०; दुकदुक्कटं—सी० ।

आरामे उपचारे वा, दोसो नत्थापदासु पि ।
इदमेलकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ॥२४०७॥

२. यानगमनकथा
दुतियं

होति भिक्खुनिया याना, ओरोहित्वा पुनप्पुनं ।
R. 176 अभिरूहन्तियापत्ति, पयोगगणनावसा ॥२४०८॥

आपदासु अनापत्ति, तथा उम्मत्तिकाय वा ।
सेसं अनन्तरेनेव, समुट्ठानादिना समं ॥२४०९॥

३. सङ्घाणीकथा
ततियं

या च धारेय्य सङ्घाणिं, यं किञ्चि पि कटूपियं ।
तस्सा पाचित्तियापत्ति, होतीति परियापुता ॥२४१०॥

धारेन्तिया पनेत्था पि, ओमुञ्चित्वा पुनप्पुनं ।
पयोगगणनायेव, तस्सा पाचित्तियो सियुं ॥२४११॥

आबाधपच्चया या तु, धारेति कटिसुत्तकं ।
तथा उम्मत्तिकादीन-मनापत्ति पकासिता ॥२४१२॥

सेसन्तु पठमेनेव, सदिसन्ति पकासितं ।
इध चाकुसलं चित्तं, लोकवज्जं विसेसता ॥२४१३॥

४. अलङ्कारधारणकथा
चतुत्थं

धारेति पन यं किञ्चि, सचे सीसूपगादिसु ।
S. 163 तस्सा तस्स च वत्थुस्स, गणनापत्तियो सियुं ॥२४१४॥

B. 232 आबाधपच्चया दोसो, किञ्चि धारेन्तिया न च ।
सेसं अनन्तरेनेव, सदिसं परिदीपितं ॥२४१५॥

५-६. गन्धवण्णकधारणकथा

पञ्चमछट्ठानि

येन केनचि गन्धेन, सवण्णावण्णकेन च ।
न्हायन्तिया पनापत्ति, न्हानोसाने पकासिता ॥२४१६॥
गन्धयोजनतो सब्ब-पयोगे दुक्कटं सिया ।
आबाधपच्चया दोसो, नत्थि उम्मत्तिकाय वा ॥२४१७॥
सेसन्तु ततियेनेव, सदिसं सब्बथा मतं ।
छट्ठम्पि ततियेनेव, सदिसन्ति पकासितं ॥२४१८॥

७-१०. वासितकपिञ्ञकादिकथा

सत्तमतो दसमं

उब्बट्टापेय्य वञ्ञाय[1], सम्बाहापेय्य वा तथा ।
होति भिक्खुनियापत्ति, सचे भिक्खुनि या पन ॥२४१९॥
एत्थ हत्थममोचेत्वा, एका उब्बट्टने सिया । R. 177
मोचेत्वा पन मोचेत्वा, पयोगगणना सिया ॥२४२०॥
सम्बाहने पि एसेव, नयो ञेय्यो विभाविना ।
आपदासु गिलानाय, अनापत्ति पकासिता ॥२४२१॥
सेसन्तु ततियेनेव, समुट्ठानादिना समं ।
सत्तमेन समाना व, अट्ठमादीनि तीणि पि ॥२४२२॥

११. निसीदनकथा

एकादसमं

या अन्तो-उपचारस्मिं, भिक्खुस्स पुरतो पन ।
अनापुच्छा निसीदेय्य, छमाय पि न वट्टति ॥२४२३॥
तिकपाचित्तियं वुत्तं, पुच्छिते दुक्कटद्वयं । B. 233
आपदासु गिलानाय, न दोसुम्मत्तिकाय वा ॥२४२४॥

---

१. चञ्ञाय—म०; वञ्ञाय—सी० ।

इदम्पन समुट्ठाना[1], कठिनेन सममतं ।
क्रियाक्रियमचित्तञ्च, तिचित्तञ्च तिवेदनं ॥२४२५॥

१२. अनोकासकतपञ्हकथा

द्वादसमं

अनोकासकतं भिक्खुं, पञ्हं पुच्छेय्य दोसता ।
विनये च कतोकासं, सुत्तं पुच्छन्तिया पि च ॥२४२६॥

कारेत्वा पन ओकासं, अनोदिस्सापि पुच्छति ।
न दोसो पदसोधम्म-समुट्ठानमिदम्पन ॥२४२७॥

१३. असङ्कच्चिकागामपविसनकथा

तेरसमं

सङ्कच्चिकं विना गामं, पदसा पविसन्तिया ।
परिक्खित्तस्स गामस्स, परिक्खेपोक्कमे पन ॥२४२८॥

दुक्कटं पठमे पादे, पाचित्ति दुतिये सिया ।
उपचारोक्कमे पेत्थ, एसेव च नयो मतो ॥२४२९॥

यस्सा सङ्कच्चिकं नट्ठं, अच्छिन्नं वा पि केनचि ।
अनापत्ति सिया तस्सा, गिलानायापदासु पि ॥२४३०॥

इदमेळकलोमेन, समुट्ठानादिना समं ।
सेसं वुत्तनयेनेव, विञ्ञातब्बं विभाविना ॥२४३१॥

छत्तुपाहनवग्गो निट्ठितो ।

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्गे पाचित्तिय-कथा निट्ठिता ।

---

१. समुट्ठानं—म०; समुट्ठाना—सी० ।

५. पाटिदेसनीय-कथा

(१) सप्पिविञ्ञापन-कथा

पठमं

अगिलाना सचे सप्पिं, लद्धं विञ्ञत्तिया सयं । B. 234
"भुञ्जिस्सामी" ति गहणे, दुक्कटं परिदीपितं ॥२४३२॥ R. 178

अज्झोहारवसेनेव, पाटिदेसनियं सिया ।
तिपाटिदेसनीयन्तु, गिलानाय द्विदुक्कटं ॥२४३३॥

गिलाना विञ्ञपेत्वान, पच्छा सेवन्तिया पि च ।
गिलानायावसेसं वा, विञ्ञत्तं ञातकादितो ॥२४३४॥

अञ्ञस्सत्थाय वा अत्त-धनेनुम्मत्तिकाय वा ।
अनापत्ति समुट्ठानं, अद्धानसदिसम्मतं ॥२४३५॥

२-८. तेलादिविञ्ञापनकथा

दुतियतो अट्ठमं

अयमेव च सेसेसु, दुतियादिसु निच्छयो ।
समुट्ठानादिना सद्धिं, नत्थि काचि विसेसता ॥२४३६॥

अनागतेसु सब्बेसु, सप्पिआदिसु पाळियं ।
भुञ्जन्तिया तु विञ्ञत्वा, अट्ठसू पि च दुक्कटं ॥२४३७॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्गे पाटिदेसनीय-कथा निट्ठिता ।

६. सिक्खाकरणीय-कथा

सेखिया पन ये धम्मा, उद्दिट्ठा पञ्चसत्तति ।
तेसं महाविभङ्गे तु, वुत्तो अत्थविनिच्छयो ॥२४३८॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्गे सिक्खाकरणीय-कथा निट्ठिता ।

निगमनकथा

उभतो-पातिमोक्खानं, सविभङ्गानमेव यो । B. 235
अत्थो अट्ठकथासारो, सो च वुत्तो विसेसतो ॥२४३९॥

तञ्च सब्बं समादाय, विनयस्स विनिच्छयो।
भिक्खूनं भिक्खुनीनञ्च, हितत्थाय कतो मया ॥२४४०॥

आनिसंसकथा

इमं पटिभजन्तु[1] नो जन्तुनो,
सुणन्ति विनये हिते ये हि ते।
जनस्स सुमतायने तायने,
भवन्ति पकतञ्ञुनो तञ्ञुनो ॥२४४१॥

R 179 बहुसारनये विनये परमे,
अभिपत्थयता हि विसारदतं।
परमा पन बुद्धिमता महती,
करणीयतमा यतिनादरता ॥२४४२॥

अवगच्छति यो पन भिक्खु इमं,
विनयस्स विनिच्छयमत्थयुतं।
अमरं अजरं अरजं अरुजं,
अधिगच्छति सन्तिपदम्पन सो ॥२४४३॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीविभङ्ग-कथा निट्ठिता।
विभङ्गकथा निट्ठिता।

---

१. पटिभानजन्तु—म०; पटिभजन्तु—सी०।

महावग्गे

१. महाखन्धक-कथा

(१) पब्बज्जा-कथा

सीलक्खन्धादियुत्तेन, सुभक्खन्धेन देसिते । B. 236 R. 180
खन्धके पि पवक्खामि, समासेन विनिच्छयं ॥२४४४॥

मातरा अननुञ्ञातं, पितरा वा पि भिक्खुनो ।
भण्डुकम्ममपुच्छित्वा, पब्बाजेन्तस्स दुक्कटं ॥२४४५॥

उद्देसे परिपुच्छाय, सयञ्चे व्यावटो सिया ।
दहरो आणपेतब्बो, "पब्बाजेत्वानया" ति च ॥२४४६॥

उपज्झायमथुद्दिस्स, अवुत्तो दहरो पन ।
पब्बाजेति सचे तं सो, सयमेवापि वट्टति ॥२४४७॥

सामणेरो पि वत्तब्बो, दहरो नत्थि तत्थ चे ।
"खण्डसीममिमं नेत्वा, पब्बाजेत्वानया" ति च ॥२४४८॥

सरणानि पनेतस्स, दातब्बानेव अत्तना ।
एवम्पि भिक्खुना येव, होति पब्बाजितो नरो ॥२४४९॥

पुरिसं भिक्खुतो अञ्ञो, पब्बाजेति न वट्टति ।
इत्थिं भिक्खुनितो अञ्ञो, पब्बाजेति न वट्टति ॥२४५०॥

सामणेरो पि वा दातुं, सामणेरी पि वा तथा ।
आणत्तिया उभिन्नम्पि, कासायानि लभन्ति ते ॥२४५१॥

सयमेव च यं किञ्चि, पब्बाजेन्तेन भिक्खुना ।
केसापनयनं कत्वा, पठमं उदके पुन ॥२४५२॥

B. 237 न्हापेतब्बो सिया सुट्ठु, घंसित्वा गोमयादिना ।
सरीरे पिळका वा पि, कच्छु वा तस्स होन्ति चे ॥२४५३॥

माता यथा नियं पुत्तं, न जिगुच्छति सब्बसो ।
न्हापेतब्बो व यतिना, तथेव अजिगुच्छता ॥२४५४॥

कस्मा पनेत्तकेनापि, उपकारेन सासने ।
सो सदा बलवस्नेहो, होतुपज्झायकादिसु ॥२४५५॥

विनोदेत्वा पनुप्पन्नं, उक्कण्ठं कुलपुत्तका ।
सिक्खायो परिपूरेत्वा, निब्बाणं पापुणन्ति हि ॥२४५६॥

. 181 गन्धचुण्णेन वा पच्छा, चुण्णेन पि हळिद्दिया ।
सरीरं तस्स सीसञ्च, उब्बट्टेत्वा पुनप्पुनं ॥२४५७॥

गिहीगन्धं विनोदेत्वा, कासायानि पनेकतो ।
द्वत्तिक्खत्तुं सकिं वा पि, दातब्बानस्स[1] भिक्खुना ॥२४५८॥

अथ हत्थे पि वा तस्स, अदत्वा सयमेव तं ।
अच्छादेति उपज्झायो, वट्टताचरियो पि वा ॥२४५९॥

निवासेति अनाणत्तो, सो पारुपति वा सयं ।
अपनेत्वा ततो सब्बं, पुन दातब्बमेव तं ॥२४६०॥

भिक्खुना तु सहत्थेन, तथा आणत्तिया पि वा ।
दिन्नं वट्टति कासावं, नादिन्नम्पन वट्टति ॥२४६१॥

तस्सेव सन्तकं वा पि, का कथा अत्तसन्तके ।
वन्दापेत्वा तत्थ भिक्खू, कारापेत्वान उक्कुटिं ॥२४६२॥

अञ्जलिम्पग्गहापेत्वा, दातब्बं सरणत्तयं ।
पटिपाटिवसेनेव, न च उप्पटिपाटिया ॥२४६३॥

सचे एकपदं वा पि, देति एकक्खरम्पि वा ।
पटिपाटिं विरज्झित्वा, गहितञ्चे न वट्टति ॥२४६४॥

---

१. दातब्बानिस्स—म०; दातब्बानस्स—सी० ।

तिक्खत्तुं यदि वा देति, बुद्धं-सरणमेव वा।
तथा सेसेसु चेवम्पि, न दिन्नानेव होन्ति हि ॥२४६५॥

कत्वानुनासिकन्तानि, एकाबद्धानि वा पन। B. 238
विच्छिन्दित्वाथ मन्तानि, दातब्बानि विजानता ॥२४६६॥

उपसम्पदकम्मन्तु, एकतो सुद्धिया सिया।
न होतेव[1] च पब्बज्जा, उभतो सुद्धिया विना ॥२४६७॥

तस्मा आचरियेनापि, तथन्तेवासिकेन पि।
बुद्ध-कारादयो वण्णा, ठानकरणसम्पदं ॥२४६८॥

अहापेन्तेन वत्तब्बा, पब्बज्जागुणमिच्छता।
एकवण्णविनासेन, पब्बज्जा हि न रूहति ॥२४६९॥

यदि सिद्धा पि पब्बज्जा, सरणागमनतो व हि।
दातब्बानस्स[2] सीलानि, पूरणत्थाय भिक्खुना ॥२४७०॥

(२) उपज्झायाचरियवत्त-कथा

उपज्झायमथाचरियं, निस्साय वसता सता[3]।
कत्तब्बानेव वत्तानि, पियसीलेन भिक्खुना ॥२४७१॥

आसनं पञ्ञपेतब्बं, दन्तकट्ठ-मुखोदकं। R. 182
दातब्बं तस्स कालेन, सचे यागु भविस्सति ॥२४७२॥

यागु तस्सुपनेतब्बा, सङ्घतो कुलतो पि वा।
पत्ते वत्तञ्च कातब्बं, वत्तं गामप्पवेसने ॥२४७३॥

चीवरे यानि वत्तानि, वुत्तानि हि महेसिना।
सेनासने तथा पाद-पीठ-कठलिकादिसु ॥२४७४॥

एवमादीनि वत्तानि, सब्बानि पन रोगतो।
वुट्ठानगमनन्तानि, सत्ततिंस सतं सियुं ॥२४७५॥

१. होति पन पब्बज्जा—म०; न होतेव च पब्बज्जा—सी०।
२. दातब्बादस्स—म०; दातब्बानस्स—सी०।
३. पन—म०; सता—सी०।

वत्तभेदेन सब्बत्थ, दुक्कटन्तु पकासितं ।
अनादरवसेनेव, अकरोन्तस्स भिक्खुनो ॥२४७६॥

(३) सद्धिविहारिकन्तेवासिकवत्त-कथा

B. 39 उपज्झायस्स वत्तानि, तथा सद्धिविहारिके ।
सतं तेरस होन्तेव, तथन्तेवासिके पि च ॥२४७७॥

(४) निस्सयपटिप्पस्सम्भन-कथा

पक्कन्ते वा पि विब्भन्ते, पक्खसङ्कन्तके मते ।
आणत्तिया उपज्झाया, पस्सम्भति च निस्सयो ॥२४७८॥

होति आचरियम्हा पि, छधा निस्सयभेदनं ।
पक्कन्ते वा पि विब्भन्ते, पक्खसङ्कन्तके मते ॥२४७९॥

आणत्तिया उभिन्नम्पि, धुरनिक्खेपने पि च ।
एकेकस्स उभिन्नं वा, नालये सति भिज्जति ॥२४८०॥

उपज्झायसमोधान-गतस्सापि च भिज्जति ।
दस्सनं सवणञ्चाति, समोधानं द्विधा मतं ॥२४८१॥

अद्धिकस्स गिलानस्स, गिलानूपट्ठकस्स च ।
याचितस्स न दोसो व, वसितुं निस्सयं विना ॥२४८२॥

जानता अत्तनो चेव, वने फासुविहारतं ।
सभागे दायकेसन्ते, वसितुम्पि च वट्टति ॥२४८३॥

(५) परिसदूसक-कथा

कुट्ठिं गण्डि किलासिञ्च, सोसिञ्च अपमारिकं ।
तथा राजभटं चोरं, लिखितं कारभेदकं ॥२४८४॥

R 183 कसाहतं नरञ्चेव, पुरिसं लक्खणाहतं ।
इणायिकञ्च दासञ्च, पब्बाजेन्तस्स दुक्कटं ॥२४८५॥

हत्थच्छिन्नमलच्छिन्नं, पादच्छिन्नञ्च पुग्गलं ।
कण्ण-नासङ्गुलिच्छिन्नं, कण्डरच्छिन्नमेव च ॥२४८६॥

काणं कुणिञ्च खुज्जञ्च, वामणं फणहत्थकं ।
खञ्जं पक्खहतञ्चेव, सिपदिं पापरोगिनं ॥२४८७॥
जराय दुब्बलं अन्धं, बधिरञ्चेव मम्मनं । B. 240
पीठसप्पि तथा मूगं, पब्बाजेन्तस्स दुक्कटं ॥२४८८॥
अतिदीघोतिरस्सो वा, अतिकाळो पि वा तथा ।
अच्चोदातो पि वा मट्ठ-तम्बलोहनिदस्सनो ॥२४८९॥
अतिथूलोकिसो[1] वा ति-महासीसो पि वा तथा ।
अतिखुद्दकसीसेना- सहितेन युतो पि वा ॥२४९०॥
कुट-कूटकसीसो वा, तथा सिखरसीसको ।
वेळुनाळिसमानेन, सीसेन च युतो नरो ॥२४९१॥
कप्पसीसो पि पब्भार-सीसो वा वणसीसको ।
तथा कण्णिककेसो वा, थूलकेसो पि वा तथा ॥२४९२॥
पूति-निल्लोमसीसो वा, जातिपण्डरकेसको ।
जातिया तम्बकेसो वा, तथेवावट्टसीसको ॥२४९३॥
सीसलोमेकबद्धेहि, भमुकेहि युतो पि वा ।
सम्बद्धभमुको वा पि, निल्लोमभमुको पि वा ॥२४९४॥
महन्त-खुद्द-नेत्तो वा, तथा विसमलोचनो ।
केकारो वा पि गम्भीर-नेत्तो विसमचक्कलो ॥२४९५॥
जतु-मूसिक-कण्णो वा, हत्थिकण्णो पि वा पन ।
छिद्दमत्तककण्णो वा, तथेवाविद्धकण्णको ॥२४९६॥
तथा वङ्कितकण्णो[2] वा, पूतिकण्णो पि वा पन ।
योनकादिप्पभेदो पि, नायं परिसदूसको ॥२४९७॥
अतिपिङ्गलनेत्तो वा, तथा निप्पखुमक्खि वा ।
अस्सुपग्घरनेत्तो वा, पक्कपुप्फितलोचनो ॥२४९८॥

१. अतिकिसो—म०; किसो—सी० ।
२. टङ्कितकण्णो—म०; वङ्कितकण्णो—सी० ।

तथेव च महानासो, अतिखुद्दकनासिको ।
तथा चिपिटनासो वा, नरो कुटिलनासिको ॥२४९९॥

B. 241 निच्चविस्सवनासो वा, यो वा पन महामुक्खो ।
R. 184 वङ्क-भिन्नमुखो वा पि, महाओट्ठो पि वा पन ॥२५००॥

तथा तनुक-ओट्ठो वा, विपुलुत्तर-ओट्ठको ।
ओट्ठच्छिन्नो पि उप्पक्क-मुखो एळमुखो पि वा ॥२५०१॥

सङ्खतुण्डो पि दुग्गन्ध-मुखो वा पन पुग्गलो ।
महादन्तो पि अच्चन्तं, तथा असुरदन्तको ॥२५०२॥

हेट्ठा उपरितो वा पि, बहि निक्खन्तदन्तको ।
अदन्तो पूतिदन्तो वा, अतिखुद्दकदन्तको ॥२५०३॥

यस्स दन्तन्तरे दन्तो, कालकदन्तसन्निभो ।
सुखुमो व ठितो तञ्चे, पब्बाजेतुम्पि वट्टति ॥२५०४॥

S. 170 यो महाहनुको पोसो, दीघेन हनुना युतो ।
चिप्पीतहनुको वा पि, रस्सेन हनुना युतो ॥२५०५॥

निम्मस्सु-दाठिको वा पि, अतिदीघगलो पि वा ।
अतिरस्सगलो वा पि[1], भिन्न-गण्ड-गलो पि वा ॥२५०६॥

तथा भट्ठंसकूटो वा, भिन्न-पिट्ठि उरो पि वा ।
सुदीघ-रस्स-हत्थो वा, कन्डु-कच्छु[2]-समायुतो ॥२५०७॥

महानिसदमंसो वा, उद्धनग्गुपमायुतो ।
वाटण्डिको महाऊरू, सङ्घट्टनकजाणुको ॥२५०८॥

भिन्नजाणु महाजाणु, दीघजङ्घो विजङ्घको ।
विकटो वा पि पण्डो[3] वा, तथा उब्बधपिण्डिको ॥२५०९॥

---

१. पि वा—म; वा पि—सी० ।
२. कच्छु—कण्डु—म०; कण्डु—कच्छु—सी० ।
३. पण्हो—म०; पण्डो—सी० ।

यट्ठिजङ्घो महाजङ्घो, महापादो पि यो नरो ।
तथा सिद्धकपादो[1] वा, महापण्ही पि वा पन ॥२५१०॥

वण्कपादो नरो यो वा, गण्ठिकङ्गुलिको पि वा । B. 212
यो पनन्धनखो वा पि, काळ-पूति-नखो पि वा[2] ॥२५११॥

इच्चेवमादिकं किञ्चि, नरं परिसदूसकं ।
पब्बाजेन्तस्स भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२५१२॥

(६) **निवारण-कथा**

"सामणेरञ्ञ मा खाद, मा भुञ्ज च पिवा" ति च ।
निवारेन्तस्स आहारं, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२५१३॥

"निवारेस्सामि आहार"-मिति वा पत्तचीवरं । R. 185
अन्तो निक्खिपतो सब्ब-पयोगेसु पि दुक्कटं ॥२५१४॥

दुब्बचसामणेरस्स, अनाचारस्स केवलं ।
दण्डकम्मं हवे कत्वा, हितकामेन भिक्खुना ॥२५१५॥

यागुं वा पन भत्तं वा, दस्सेत्वा किर भासितुं ।
"आहटे दण्डकम्मे त्वं, लच्छसीदन्ति" वट्टति ॥२५१६॥

अपराधानुरूपेन, दण्डकम्मन्तु कारये ।
वालिका-सलिलादीन-माहरापनमेव तं ॥२५१७॥

सीसे वा निक्खिपापेतुं, पासाणादीनि कानिचि ।
निपज्जापेतुमुण्हे वा, पासाणे भूमिया पि वा ॥२५१८॥

उदकं वा पवेसेतुं, न च वट्टति भिक्खुनो । S. 171
इधावरणमत्तन्तु, दण्डकम्मं पकासितं ॥२५१९॥

(७) **पण्डक-कथा**

पक्खोपक्कमिकासित्ता, चतुत्थो पनुसूयको ।
नपुंसकेन पञ्चेते, पण्डका परिदीपिता ॥२५२०॥

---

१. पिट्ठिकपादो—म०; सिद्धकपादो—सी० ।
२. च—म०; पि वा—सी० ।

तेसु आसित्तुसूयानं, पब्बज्जा न निवारिता ।
इतरेसन्तु तिण्णम्पि, पण्डकानं निवारिता ॥२५२१॥
B. 243 वारिता यस्स पब्बज्जा, नासेतब्बोति सो मतो ।
तिविधे पन ते ञत्वा, पब्बाजेन्तस्स दुक्कटं ॥२५२२॥

(८) थेय्यसंवासक-कथा

लिङ्गत्थेनो च संवास-त्थेनो तदुभयस्स च ।
थेय्यसंवासको नाम, तिविधो पि पवुच्चति ॥२५२३॥
सयमेव च यो तत्थ, पब्बजित्वा न गण्हति ।
भिक्खुवस्सानि वा नेव, यथाबुड्ढम्पि वन्दनं ॥२५२४॥
लिङ्गत्थेनो अयं लिङ्ग-मत्तस्स थेनतो सिया ।
यो च पब्बजितो हुत्वा, भिक्खुवस्सानि गण्हति ॥२५२५॥
संवासं सादियन्तो व, संवासत्थेनको मतो ।
उभयत्थेनको वुत-नयो येव यथाह च ॥२५२६॥
"राज-दुब्भिक्ख-कन्तार-रोग-वेरिभयेहि वा ।
चीवराहरणत्थं वा, लिङ्गमादियतीध यो ॥२५२७॥
संवासं नाधिवासेति, याव सो सुद्धमानसो ।
थेय्यसंवासको नाम, ताव एस न वुच्चति" ॥२५२८॥

(९) तित्थियपक्कन्त-कथा

R. 186 "तित्थियोहं भविस्सन्ति, उपसम्पन्नभिक्खु चे ।
सलिङ्गेनेव यो याति, तित्थियानमुपस्सयं ॥२५२९॥
गच्छतो पदवारेन, होति आपत्ति दुक्कटं ।
होति तित्थियपक्कन्तो, लिङ्गे तेसन्तु निस्सिते ॥२५३०॥
"तित्थियोहं भविस्सन्ति", कुसचीरादिकम्पन ।
सयमेव निवासेति, सो पि पक्कन्तको सिया ॥२५३१॥
B. 244 नग्गो आजीवकादीनं, गन्त्वा तेसमुपस्सयं ।
लुञ्चापेति सचे केसे, वतानादियतीध वा ॥२५३२॥

मोरपिञ्जादिकं तेसं, लिङ्गं गण्हाति वा सचे । S. 172
सारतो वेति[1] वा तेसं, पब्बज्जं लद्धिमेव च[2] ॥२५३३॥
होति तित्थियपक्कन्तो, न पनेस विमुच्चति ।
नग्गस्स गच्छतो वुत्तं, पदवारेन दुक्कटं ॥२५३४॥
वुत्तो अनुपसम्पन्न-वसेन थेय्यवासको ।
तथा तित्थियपक्कन्तो, उपसम्पन्नभिक्खुना ॥२५३५॥

(१०) तिरच्छानगत-कथा[3]

नागो वा पि सुपण्णो वा, यक्खो सक्को पि वा इध ।
तिरच्छानगतो वुत्तो, पब्बाजेतुं न वट्टति ॥२५३६॥

(११) अभब्बपुग्गल-कथा

पञ्चानन्तरिके पोसे, पब्बाजेन्तस्स दुक्कटं ।
उभतोब्यञ्जनञ्चेव, तथा भिक्खुनिदूसकं ॥२५३७॥
एकतो उपसम्पन्नं, भिक्खुनीनन्तु सन्तिके ।
दूसेत्वा पन सोनेव, भिक्खुनीदूसको सिया ॥२५३८॥
सचे अनुपसम्पन्न-दूसको उपसम्पदं ।
लभतेव च पब्बज्जं, सा च नेव पराजिता ॥२५३९॥

(१२) उपसम्पदा-कथा

नुपसम्पादनीयो व, अनुपज्झायको नरो ।
करोतो दुक्कटं होति, न कुप्पति सचे कतं ॥२५४०॥
"कुप्पतीति वदन्तेके, न गहेतब्बमेव तं । B. 245
सेसेसु पि अयं ञेय्यो, नयो सब्बत्थ विञ्ञुना ॥२५४१॥

---

१. चेवा—म; चेति—सी० ।
२. वा—म०; च—सी० ।
३. तिरच्छानकथा—म०; तिरच्छानगतकथा—सी० ।

R. 187 उपसम्दकम्मस्स, अभब्बा पञ्चवीसति ।
अजानित्वा कतो वा[1] पि, ओसारो नासनारहो ॥२५४२॥

हत्थच्छिन्नादि-द्वत्तिंस[2], कुट्ठि-आदि च तेरस ।
अप्पत्तो तेसमोसारो, कतो चे पन रूहति ॥२५४३॥

एकुपज्झायको होति, होन्ति आचरिया तयो ।
उपसम्पदपेक्खा च, होन्ति द्वे वा तयो पि वा ॥२५४४॥

तीहि आचरियेहेव, एकतो अनुसावनं ।
ओसारेत्वा कतं कम्मं, न च कुप्पति कप्पति ॥२५४५॥

एकुपज्झायको होति, आचरियो तथेकको[3] ।
उपसम्पदापेक्खा च, होन्ति द्वे वा तयो पि वा ॥२५४६॥

अनुपुब्बेन सावेत्वा, तेसं नामन्तु तेन च ।
एकतो अनुसावेत्वा, कतम्पि न च[4] कुप्पति ॥२५४७॥

नानुपज्झायकेनापि, नानाचरियकेन च ।
अञ्ञमञ्ञानुसावेत्वा, कतं कम्मञ्च वट्टति ॥२५४८॥

सुमनो तिस्सथेरस्स, अनुसावेति सिस्सकं ।
तिस्सो सुमनथेरस्स, अनुसावेति सिस्सकं ॥२५४९॥

नानुपज्झायकेनेव, एकेनाचरियेनिध[5] ।
उपसम्पदा पटिक्खित्ता, बुद्धेनादिच्चबन्धुना ॥२५५०॥

इति विनयविनिच्छये महाखन्धक-कथा निट्ठिता ।

---

१. चापि—म०; वा पि—सी० ।
२. वात्तिंस—म०; द्वात्तिंस—सी० ।
३. पि तथेकतो—म०; तथेकको—सी० ।
४. च न—म०; न च—सी० ।
५. एकायरियकेनिध—ग०; एकेनायरियेनिध—सी० ।

२. उपोसथक्खन्धक-कथा

(१) सीमा-कथा

बद्धाबद्धवसेनेव, सीमा नाम द्विधा मता । B. 46
निमित्तेन निमित्तन्तु, घटेत्वा पन सम्मता ॥२५५१॥

अयं सीमाविपत्तीहि, एकादसहि वज्जिता ।
बद्धा नाम सिया सीमा, सा तिसम्पत्तिसंयुता ॥२५५२॥

खण्ड-समानसंवासा-विप्पवासादिभेदतो ।
इति बद्धा तिधा वुत्ता, अबद्धा पि तिधा मता ॥२५५३॥

गामतो उदकुक्खेपा, सत्तब्भन्तरतो पि च ।
तत्थ गामपरिच्छेदो, "गामसीमा" ति वुच्चति ॥२५५४॥

जातस्सरे समुद्दे वा, नदिया वा समन्ततो ।
मज्झिमस्सुदकुक्खेपो, 'उदकुक्खेप'-सञ्ञितो ॥२५५५॥

अगामके अरञ्ञे तु, सत्तेवब्भन्तरा पन । R. 188
समन्ततो अयं सीमा, सत्तब्भन्तरनामका[१] ॥२५५६॥

एकं अब्भन्तरं वुत्तं, अट्ठवीसतिहत्थकं ।
गुळुक्खेपनयेनेव, उदकुक्खेपका मता ॥२५५७॥

इमा द्वे पन सीमायो, वड्ढन्ति परिसावसा ।
अब्भन्तरूदकुक्खेपा, ठितोकासा परं सियुं ॥२५५८॥

ठितो अन्तो-परिच्छेदे, हत्थपासं विहाय वा ।
तत्तकं अनतिक्कम्म, परिच्छेदम्पि वा परं ॥२५५९॥

ठितो कम्मं विकोपेति, इति अट्ठकथानयो ।
तस्मा सो हत्थपासे वा, कातब्बो बहि वा पन ॥२५६०॥

---

१. सत्तब्भन्तरनामिका—म०; सत्तब्भन्तरनामका—सी० ।

बद्धसोमाय सण्ठानं, निमित्तं दिसकित्तनं ।
ञत्वा पमाणं सोधेत्वा, सीमं बन्धेय्य पण्डितो ॥२५६१॥

B. 247 तिकोणं चतुरस्सञ्च, वट्टं च पणवूपमं ।
वितान-धनुकाकारं, मुदिङ्ग-सकटूपमं ॥२५६२॥

पब्बतं वन-पासाणं, रुक्खं मग्गञ्च वम्मिकं ।
उदकञ्च नदिञ्चाति, निमित्तानट्ठ दीपये ॥२५६३॥

तेसु तीनि निमित्तानि, आदिं कत्वा समन्ततो ।
निमित्तानं सतेनापि, बन्धितुम्पन वट्टति ॥२५६४॥

तियोजनपरा सीमा, उक्कट्ठा ति पकासिता ।
एकवीसति-भिक्खूनं, गण्हन्ती हेट्ठिमा मता ॥२५६५॥

उक्कट्ठाय पि उक्कट्ठा, हेट्ठिमाय पि हेट्ठिमा ।
एता द्वे पि असीमा ति, वुत्ता आदिच्चबन्धुना ॥२५६६॥

निमित्तम्पन कित्तेत्वा, सब्बमेव समन्ततो ।
पच्छा ञत्तिदुतीयेन, सीमं बन्धितुमरहति ॥२५६७॥

बन्धित्वानन्तरं पच्छा, चीवराविप्पवासकं ।
सम्मन्नित्वान बद्धा सा-विप्पवासाति वुच्चति ॥२५६८॥

नदी-सर-समुद्देसु, सीमं बन्धति चे पन ।
न चोत्थरति[1] तेनेव, असीमा ति जिनोब्रवि ॥२५६९॥

(२) उपोसथकम्मादि-कथा

दिन-कारक-कत्तब्बा-कारानञ्च वसा पन ।
नवेवुपोसथा वुत्ता, बुद्धेनादिच्चबन्धुना ॥२५७०॥

चातुद्दसो पण्णरसो, सामग्गि च उपोसथो ।
दिवसेनेव निद्दिट्ठा, तयो पेते उपोसथा ॥२५७१॥

---

१. वोत्थरति—म०; चोत्थरति—सी० ।

सङ्घे उपोसथो चेव, गणे पुग्गलुपोसथो । R. 189
कारकानं वसेनेव, तयो वुत्ता उपोसथा ॥२५७२॥

सुत्तुद्देसाभिधानो च, पारिसुद्धिउपोसथो । B. 248
अधिट्ठानो[1] ति निद्दिट्ठा, तयो कम्मेनुपोसथा ॥२५७३॥

सङ्घस्स पातिमोक्खो व[2], पारिसुद्धि गणस्स च ।
अधिट्ठानमथेकस्स, निद्दिट्ठम्पन सत्थुना ॥२५७४॥

पातिमोक्खस्स उद्देसा, पञ्च वुत्ता महेसिना ।
निदानं उद्दिसित्वान, सावेतब्बन्तु सेसकं ॥२५७५॥

अयमेव नयो ञेय्यो, सेसेसु पि च विञ्ञुना ।
चत्तारो भिक्खुनीनञ्च, उद्देसा नविमे पन ॥२५७६॥

पातिमोक्खस्स उद्देसो, कातब्बो व उपोसथे ।
अन्तरायं विना चेव, अनुद्देसो निवारितो ॥२५७७॥

थेरो व[3] इस्सरो तस्स, "थेराधेय्यन्ति" पाठतो ।
अवत्तन्तेन अज्झिट्ठो, यस्स सो पन वत्तति ॥२५७८॥

उद्दिसन्ते समप्पा वा, आगच्छन्ति सचे पन ।
उद्दिट्ठं तं सु-उद्दिट्ठं, सावेतब्बन्तु सेसकं ॥२५७९॥

उद्दिट्ठमत्ते भिक्खूनं, परिसायुट्ठिताय वा ।
पारिसुद्धि तु कातब्बा, मूले तेसं सचे बहू ॥२५८०॥

सम्मज्जितुं पदीपेतुं, पञ्ञापेतुम्पनासनं[4] ।
विनिद्दिट्ठस्स थेरेन, अकरोन्तस्स दुक्कटं ॥२५८१॥

कत्वा सम्मज्जनं दीपं, ठपेत्वा उदकासनं ।
गणञत्ति ठपेत्वा व, कत्तब्बो तीहुपोसथो ॥२५८२॥

---

१. अधिट्ठानं—म०; अधिट्ठानो—सी० ।
२. च—म०; व—सी० ।
३. च—म०; व—सी० ।
४. ढकासने—म०; पकासनं—सी० ।

पुब्बकिच्चं समापेत्वा, अधिट्ठेय्य पनेकको ।
नो चे अधिट्ठहेय्यस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ।।२५८३।।
B. 249 अधम्मेन च वग्गेन, समग्गेन अधम्मतो ।
तथा धम्मेन वग्गेन, समग्गेन च धम्मतो ।।२५८४।।
उपोसथस्स एतानि, कम्मानीति जिनोब्रवि ।
चतुस्वपि पनेतेसु, चतुत्थं धम्मिकं मतं ।।२५८५।।
अधम्मेनिध वग्गो हि, कतमो चेत्थुपोसथो ?
वसन्ति एकसीमायं, चत्तारो यत्थ भिक्खुनो ।।२५८६।।
R. 190 एकस्स पारिसुद्धिं ते, आनयित्वा तयो जना ।
करोन्ति पारिसुद्धिञ्चे, अधम्मो वग्गुपोसथो ।।२५८७।।
अधम्मेन समग्गो हि, चत्तारो भिक्खुनेकतो ।
करोन्ति पारिसुद्धिञ्चे, समग्गो होतधम्मतो[1] ।।२५८८।।
धम्मेन पन वग्गो हि, कतमो सो उपोसथो ?
वसन्ति एकसीमायं, चत्तारो यत्थ भिक्खुनो ।।२५८९।।
एकस्स पारिसुद्धिं ते, आनयित्वा तयो जना ।
पातिमोक्खुद्दिसन्ति[2] चे, वग्गो धम्मेनुपोसथो ।।२५९०।।
धम्मतो हि समग्गो सो, चत्तारो भिक्खुनेकतो ।
पातिमोक्खुद्दिसन्तीध, समग्गो धम्मतो मतो ।।२५९१।।
वग्गे समग्गे वग्गो ति, सञ्ञिनो विमतिस्स वा ।
उपोसथं करोन्तस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ।।२५९२।।
भेदाधिप्पायतो तस्स, होति थुल्लच्चयम्पन ।
वग्गे समग्गे नापत्ति, समग्गो ति च सञ्ञिनो ।।२५९३।।
उक्खित्तेन गहट्ठेन, सेसेहि सहधम्मिहि ।
चुत-निक्खित्तसिक्खेहि, एकादसहि वा सह ।।२५९४।।

---

१. होत्यधम्मिको—म०; होतधम्मतो—सी० ।
२. पातिमोक्खुद्दिसन्ते—म०; पातिमोक्खुद्दिसन्ति—सी० ।

उपोसथो न कातब्बो, सभागापत्तिकेन वा ।
छन्देन पारिवुत्थेन, करोतो होति दुक्कटं ।।२५९५।।
अदेसेत्वा पनापत्तं[1], नावीकत्वान वेमतिं । B. 250
उपोसथो न कातब्बो, दिने वा अनुपोसथे ।।२५९६।।
उपोसथे पनावासा, सभिक्खुम्हा च भिक्खुना ।
आवासो वा अनावासो, न गन्तब्बो कुदाचनं ।।२५९७।।
यस्मिं उपोसथे किच्चं, आवासे पन वत्तति ।
सो चे सभिक्खुको नाम, आवासो ति पकासितो ।।२५९८।।
उपोसथो किमत्थाय, किमत्थाय पवारणा ?
उपोसथो समग्गत्थो, विसुद्धत्था पवारणा ।।२५९९।।
कोपेतुं धम्मिकं कम्मं, पटिक्कोसेय्य दुक्कटं ।
छन्दं वा कायसामग्गिं, अदेन्तस्स पि दुक्कटं ।।२६००।।
होति पञ्चविधो सङ्घो, चतुवग्गादिभेदतो ।
सो च कत्तब्बकम्मस्स, वसेन परिदीपितो ।।२६०१।।
पवारणं तथाब्भानं, कम्मञ्च उपसम्पदं ।
ठपेत्वा चतुवग्गेन, अकत्तब्बं न विज्जति ।।२६०२।।
पञ्चवग्गेन अब्भानं, मज्झदेसूपसम्पदं । R. 191
दसवग्गेन अब्भानं, विना सब्बन्तु वट्टति ।।२६०३।।
कम्मं वीसतिवग्गेन, न कत्तब्बं न किञ्चि पि ।
ऊने दोसो ति ञापेतुं, नाधिके अतिरेकता ।।२६०४।।
चत्तारो पकतत्ता व, कम्मप्पत्ता ति दीपिता ।
चतुवग्गेन कत्तब्बे, सेसेसु पि[2] अयं नयो ।।२६०५।।
चतुवग्गादिकत्तब्बं, कत्वासंवासपुग्गलं ।
गणपूरं करोन्तस्स, कतं कुप्पति दुक्कटं ।।२६०६।।

१. पनापत्ति—म०; पनापत्तं—सी० ।
२. च—म०; पि—सी० ।

B 251 परिवासादिकम्मे पि, तत्रट्टं गणपूरकं।
कत्वा पन करोन्तानं, तथा सेसन्तु वट्टति ॥२६०७॥

इति विनयविनिच्छये उपोसथक्खन्धक-कथा निट्ठिता।

३. वस्सूपनायिकक्खन्धक-कथा

पुरिमा पच्छिमा वा[1] पि, दुवे वस्सूपनायिका।
आलयो वा वचीभेदो, कत्तब्बो उपगच्छता ॥२६०८॥

वस्सूपगमनं वा पि, जानं अनुपगच्छतो।
तेमासमवसित्वा वा, चरन्तस्स पि दुक्कटं ॥२६०९॥

रुक्खस्स सुसिरे छत्ते, चाटि-छवकुटीसु[2] वा।
अज्झोकासे पि वा वस्सं, उपगन्तुं न वट्टति ॥२६१०॥

वस्सच्छेदे अनापत्ति, अन्तरायो सचे सिया।
छिन्नवस्सस्स भिक्खुस्स, वारिता व पवारणा ॥२६११॥

मातापितुन्नम्पन दस्सनत्थं,
पञ्चन्नमत्थे सहधम्मिकानं।
दट्ठुं गिलानं तदुपट्ठकानं,
भत्तादि नेसं परियेसनत्थं ॥२६१२॥

तथानभिरतिं गन्त्वा, वूपकासेस्समुट्ठितं।
दिट्ठिं वा तस्स कुक्कुच्चं, विनोदेस्सामहन्ति वा ॥२६१३॥

एवं सत्ताहकिच्चेन, भिक्खुना विनयञ्ञुना।
अपेसिते पि गन्तब्बं, पगेव पहिते पन ॥२६१४॥

वस्सं उपगतेनेत्थ, अनिमन्तितभिक्खुना।
धम्मस्स सवणत्थाय, गन्तुम्पन न वट्टति ॥२६१५॥

---

१. चाति—म०; वा पि—सी०।
२. चाटि—म०; चाटी—सी०।

"असुकं नाम दिवसं, सन्निपातो भविस्सति" । B. 252
इच्चेवं कतिका पुब्बं, कता चे पन वट्टति ॥२६१६॥

"धोविस्सामि रजिस्सामि, भण्डकन्ति" न वट्टति । R. 192
सचाचरियुपज्झाया, पहिणन्ति च वट्टति ॥२६१७॥

उद्देसादीनमत्थाय, गन्तुं नेव च वट्टति ।
गरूनं दस्सनत्थाय, गन्तुं लभति पुग्गलो ॥२६१८॥

सचे आचरियो "अज्ज, मा गच्छाही" ति भासति ।
रत्तिच्छेदे अनापत्ति, होतीति परिदीपिता ॥२६१९॥

यस्स कस्सचि ञातिस्स, उपट्ठाककुलस्स वा ।
गच्छतो दस्सनत्थाय, रत्तिच्छेदो[1] च दुक्कटं ॥२६२०॥

"आगमिस्सामि अज्जेव, गन्त्वाहं गामकन्ति" च ।
सचे पापुणितुं गच्छं, न सक्कोतेव वट्टति ॥२६२१॥

वजे सत्थे पि नावायं, तीसु ठानेसु भिक्खुनो ।
वस्सच्छेदे अनापत्ति, पवारेतुञ्च वट्टति ॥२६२२॥

सति पच्चयवेकल्ले, सरीराफासुताय वा ।
एसेव अन्तारयो ति, वस्सं छेत्वा पि पक्कमे ॥२६२३॥

येन केनन्तरायेन, वस्सं नोपगतो हि यो ।
दुतिया उपगन्तब्बा, छिन्नवस्सेन वा पन ॥२६२४॥

वस्सं अनुपगन्त्वा वा, तदहेव च गच्छति ।
बहिद्धा एव सत्ताहं, उपगन्त्वा पि वा पन ॥२६२५॥

वीतिनामेति चे तस्स, पुरिमा पि न विज्जति ।
पटिस्सवे च भिक्खुस्स, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२६२६॥

वस्सं पनुपगन्त्वा च, नुट्ठापेत्वा पनारुणं[2] ।
गच्छतो पन सत्ताह-करणीयेन[3] भिक्खुनो ॥२६२७॥

---

१. रत्तिच्छेदे—म०; रत्तिच्छेदो—सी० ।
२. उट्ठापेत्वा न चारुणं—म०; नुट्ठापेत्वा पनारुणं—सी० ।
३. करणेनेव—म०, करणीयेन—सी० ।

अन्तो येव च सत्ताहं, निवत्तन्तस्स तस्स तु ।
अनापत्ति हि[1] को वादो, वसित्वा बहि गच्छतो ॥२६२८॥

B.253 "वसिस्सामिध वस्सन्ति", आलयो यदि विज्जति ।
नोपेतसतिया वस्सं, तेन सेनासनम्पन ॥२६२९॥

गहितं सुगहितं होति, छिन्नवस्सो न होति सो ।
लभतेव पवारेतुं, न दोसो कोचि विज्जति ॥२६३०॥

"इमस्मि विहारे तेमासं, इमं वस्सं उपेमि" ति ।
निच्छारिते च तिक्खत्तुं, वस्सं उपगतो सिया ॥२६३१॥

आदिन्तु नवमिं कत्वा, गन्तुं वट्टति भिक्खुनो ।
आगच्छतु च पच्छा सो, मा वा दोसो न विज्जति ॥२६३२॥

इति विनयविनिच्छये वस्सूपनायिकक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

४. पवारणक्खन्धक-कथा

R.193 चातुद्दसी पञ्चदसी, सामग्गी च पवारणा ।
तेवाची द्वेकवाची च, सङ्घे च गण-पुग्गले ॥२६३३॥

एता पन मुनिन्देन, वुत्ता नव पवारणा ।
तीणि कम्मानि मुञ्चित्वा, अन्तेनेव पवारये ॥२६३४॥

पुब्बकिच्चं समापेत्वा, पत्तकल्ले समानिते ।
ञत्ति ठपेत्वा सङ्घेन, कत्तब्बा हि पवारणा ॥२६३५॥

पवारेन्तेसु थेरेसु, निसीदेय्य नवो पन ।
सयं याव पवारेय्य, ताव उक्कुटिकं हि सो ॥३६३६॥

ञत्ति वत्वा पवारेय्युं, चत्तारो वा तयो पि वा ।
पुब्बकिच्चं समापेत्वा, एकावासे वसन्ति चे ॥२६३७॥

---

१. ति—म०; हि—सी० ।

अञ्ञमञ्ञं पवारेय्युं, विना ञत्तिं दुवे जना ।
अधिट्ठेय्य पनेको पि, सेसा सङ्घपवारणा ॥२६३८॥

पवारिते च सङ्घस्मिं, करेय्यनागतो पन । B. 254
अवुत्तो[1] छिन्नवस्सो वा, पारिसुद्धिउपोसथं ॥२६३९॥

पञ्च यस्मिं पनावासे, चत्तारो वा तयो पि वा ।
एकेकस्स हरित्वान, समणा ते पवारणं ॥२६४०॥

अञ्ञमञ्ञं पवारेन्ति, सचे आपत्ति दुक्कटं ।
सेसं उपोसथे वुत्त-नयेनिध नये बुधो ॥२६४१॥

पारिसुद्धिप्पदानेन, सम्पादेतत्तनो सुचिं ।
छन्ददानेन सङ्घस्स, सब्बं साधेति नत्तनो ॥२६४२॥

तस्मा पन उभिन्नम्पि, किच्चसिद्धत्थमेविध ।
पारिसुद्धि पि दातब्बा, छन्दं देन्तेन भिक्खुना ॥२६४३॥

छन्देकेन बहुन्नम्पि[2], हातब्बो पारिसुद्धि पि ।
परम्पराहटो छन्दो, न गच्छति विसुद्धिया ॥२६४४॥

छन्दं वा पारिसुद्धिं वा, गहेत्वा वा पवारणं ।
सामणेरादिभावं वा, पटिजानेय्य हारको ॥२६४५॥

सचे सो सङ्घमप्पत्वा, विब्भमेय्य मरेय्य वा ।
नाहटञ्चेव तं सब्बं, पत्वा चेवं सिया हटं ॥२६४६॥

सङ्घम्पत्वा पमत्तो वा, सुत्तो वा खित्तचित्तको ।
नारोचेति अनापत्ति, होति सञ्चिच्च दुक्कटं ॥२६४७॥

ये ते विपस्सनायुत्ता, रत्तिन्दिवमतन्दिता ।
पुब्बरत्तापररत्तं, विपस्सनपरायणा ॥२६४८॥

---

१. अवुट्ठो—म०; अवुतो—सी० ।

२. बहूनम्पि—म०; बहुन्नम्पि—सी० ।

R 194 लद्धफासुविहारानं, सिया न परिहानि ति ।
पवारणाय सङ्गाहो, वुत्तो कत्तिकमासके ॥२६४९॥

इति विनयविनिच्छये पवारणक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

५. चम्मक्खन्धक-कथा

B. 255 एळकाज-मिगानन्तु, चम्मं वट्टति भिक्खुनो ।
रोहितेनि-कुरुङ्गानं[1], पसदं-मिगमातुया ॥२६५०॥

ठपेत्वा चम्ममेतेसं, अञ्ञं दुक्कटवत्थुकं ।
थविकोपाहने सब्बं, चम्मं वट्टतमानुसं[2] ॥२६५१॥

वट्टन्ति मज्झिमे देसे, न गणङ्गणुपाहना[3] ।
वट्टन्ति अन्तो-आरामे, सब्बत्थापि च रोगिनो ॥२६५२॥

पुट-खल्लकबद्धा च, तथेव पालिगुण्ठिमा ।
तूलपुण्णा न वट्टन्ति, सब्बनीलादयो पि च ॥२६५३॥

चित्रा उपाहना मेन्ड-विसाणूपमवट्टिका ।
न च वट्टन्ति मोरस्स, पिञ्जेन[4] परिसिब्बिता ॥२६५४॥

मज्जार-काळकोळूक-सीह-व्यग्घुद्द-दीपिनं ।
अजिनस्स च चम्मेन, न वट्टन्ति[5] परिक्खटा ॥२६५५॥

पुटादिमपनेत्वा[6] वा, छिन्दित्वा वा पि सब्बसो ।
वण्णभेदं तथा कत्वा, धारेतब्बा उपाहना ॥२६५६॥

सब्बापि पन धारेतुं, न च वट्टन्ति पादुका ।
ठपेत्वा तत्थ पस्साव-वच्चाचमन-पादुका ॥२६५७॥

---

१. कुरङ्गानं—म०; कुरुङ्गानं—सी० ।
२. वट्टतयमानुसं—म०; वट्टतमानुसं—सी० ।
३. गुणङ्गणपाहना—म०; गणङ्गणुपाहना—सी० ।
४. पिञ्छेन—म०; पिञ्जेन—सी० ।
५. वट्टति—म०; वट्टन्ति—सी० ।
६. पुटादि अपनेत्वा—म०; पुटादिमपनेत्वा—सी० ।

आसन्दिञ्चेव पल्लङ्कं, उच्चासयनसञ्ञितं ।
अतिक्कन्तप्पमाणन्तु, सेवामानस्स दुक्कटं ॥२६५८॥

गोणकं कुत्तकं चित्तं, पटिकं पटलिकम्पि च ।
एकन्तलोमिं विकतिं, तूलिकं उद्दलोमिकं ॥२६५९॥

कट्ठिस्सम्पन कोसेय्यं, हत्थि-अस्स-रथत्थरं ।
कदलिमिगपवर-पच्चत्थरणकम्पि च ॥२६६०॥

हेट्ठा रत्तवितानस्स, द्विधा रत्तूपधानकं । B. 256
अकप्पियमिदं सब्बं, दुक्कटं परिभुञ्जतो ॥२६६१॥

हेट्ठा अकप्पिये पच्च-त्थरे सति न वट्टति ।
उद्धं सेतवितानम्पि, तस्मिं असति वट्टति ॥२६६२॥

आसन्दिं पन पल्लङ्कं, ठपेत्वा तूलिकम्पि च । R. 195
सेसं पन च सब्बम्पि, लभते गिहिसन्तकं ॥२६६३॥

धम्मासने अनापत्ति, भत्तग्गे पि निसीदितुं ।
भुम्मत्थरणके तत्थ, सयितुम्पि च वट्टति ॥२६६४॥

इति विनयविनिच्छये चम्मक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

६. भेसज्जक्खन्धक-कथा

वुत्ता गहपतिस्सापि, सम्मतुस्सावनन्तिका[1] ।
गोनिसादी ति कप्पा[2] हि, चतस्सो होन्ति भूमियो ॥२६६५॥

सङ्घस्स सन्तकं गेहं, सन्तकं भिक्खुनो पि वा ।
कप्पियम्पन कातब्बं[3], सहसेय्यप्पहोनकं ॥२६६६॥

ठपेत्वा भिक्खुमञ्ञेहि, दिन्नं कप्पियभूमिया ।
अत्थाय सन्तकं तेसं, गेहं गहपतेविदं ॥२६६७॥

---

१. सम्मुतुस्सावनन्तिका—म०, सी० ।
२. कप्पिया—म०; कप्पा—सी० ।
३. कत्तब्बं—म०; कातब्बं—सी० ।

सा हि सम्मुतिका नाम, या हि सङ्घेन सम्मता ।
कम्मवाचमवत्वा वा, वट्टतेवापलोकनं ।।२६६८।।

पठमिट्ठक-पासाण-थम्भादिठपने पन ।
"कप्पियकुटिं करोमा" ति, वदन्तेहि समन्ततो ।।२६६९।।

उक्खिपित्वा ठपेन्तेसु, आमसित्वा परेसु वा ।
सयमेवुक्खिपित्वा वा, ठपेय्युस्सावनन्तिका ।।२६७०।।

B. 257 इट्ठकादिपतिट्ठानं, भिक्खूनं वदतम्पन ।
वाचाय परियोसानं, समकालन्तु वट्टति ।।२६७१।।

आरामो अपरिक्खित्तो, सकलो भुय्यतो पि वा ।
दुविधो पि हि[1] विञ्ञूहि, गोनिसादी ति वुच्चति ।।२६७२।।

एता पन चतस्सो पि, होन्ति कप्पियभूमियो ।
एत्थ पक्कञ्च वुत्थञ्च, सब्बं वट्टति आमिसं ।।२६७३।।

उस्सावनन्तिका या सा, थम्भादिसु पतिट्ठिता ।
थम्भादिस्वपनीतेसु, तदञ्ञेसु पि तिट्ठति ।।२६७४।।

अपनीतेसु सब्बेसु, सिया जहितवत्थुका ।
गोनिसादी परिक्खित्ता, सेसा छदननासतो ।।२६७५।।

भिक्खुं ठपेत्वा अञ्ञेसं, हत्थतो च पटिग्गहो ।
तेसञ्च सन्निधि[2] अन्तो-वुत्थं भिक्खुस्स वट्टति ।।२६७६।।

भिक्खुस्स भिक्खुनीया वा, सन्तकं सङ्घिकम्पि वा ।
अन्तो-वुत्थञ्च पक्कञ्च, उभिन्नं न च वट्टति ।।२६७७।।

R. 196 अकप्पकुटिया वुत्थ[1]-सप्पिआदिविमिस्सितं ।
"अन्तो-वुत्थन्ति" निद्दिट्ठं, पठमं कालिकद्वयं ।।२६७८।।

---

१. च—म०; हि—सी० ।
२. सन्निधि—म०, सी०; सन्निधी—रो० ।
१. वुत्थं—म०; वुत्थ—सी० ।

तेहेव सप्पिआदीहि, भिक्खुना यावजीविकं।
पक्कं तम्पन सत्ताहं, वट्टतेव निरामिसं ॥२६७९॥
सचे आमिससंसट्ठं, पक्कं तं परिभुञ्जति।
अन्तो-वुत्थञ्च भीयो[1] पि, सामपाकञ्च[2] भुञ्जति ॥२६८०॥
यावकालिकमाहारो, पानकं यामकालिकं।
सत्ताहकालिकं नाम, सप्पिआदिकपञ्चकं ॥२६८१॥
सेसम्पन हळिद्दादि- भेसज्जं यावजीविकं।
चतुधा कालिका वुत्ता, उदकं होतकालिकं[3] ॥२६८२॥
पटिग्गहवसेनेव, कालातीता तिकालिका।
होन्ति दोसकरा भुत्ता, अभुत्तं ततियम्पि च ॥२६८३॥
अम्बं जम्बु च चोचञ्च, मोचञ्च मधु मुद्दिका। B 258
सालु फारुसकञ्चाति, पानकं अट्ठधा मतं ॥२६८४॥
पानकत्थमनुञ्ञातं, फलं पक्कञ्च आमकं। S. 182
पानहेतु पटिक्खित्तो, सवत्थुकपटिग्गहो ॥२६८५॥
अम्बपक्कं सुकोट्टेत्वा, मद्दित्वा उदके पन।
पच्छा परिस्सवं कत्वा, पातुं वट्टति पानकं ॥२६८६॥
वट्टतादिच्चपाकन्तु, अग्गिपक्कं न वट्टति।
एसेव च नयो सेस- पानकेसु पि दीपितो ॥२६८७॥
पुप्फ-पत्त-फलुच्छूनं, चत्तारो पनिमे रसा।
अनुञ्ञाता इमानट्ठ-पानानि अनुजानता ॥२६८८॥
सब्बो पुप्फरसो वुत्तो, मधुकस्स रसं विना।
सब्बो पत्तरसो वुत्तो, पक्कडाकरसं विना ॥२६८९॥
सत्तन्नं सानुलोमानं, धञ्ञानं फलजं रसं।
ठपेत्वानुमतो सब्बो, विकाले फलजो रसो ॥२६९०॥

१. भिय्यो—म०; भीयो पि—सी०।
२. सामपक्कञ्च—म०; सामयाकञ्च—सी०।
३. होत्यकालिकं—म०; होतकालिकं—सी०।

यावकालिकपत्तान-मपि सीतूदके कतो ।
मद्दित्वादिच्चपक्को[1] पि, विकाले पन वट्टति ॥२६९१॥

तालञ्च नाळिकेरञ्च, पनसं लबुजम्पि च ।
तिपुसालाबुकुम्भण्ड[2], तथा पुस्सफलम्पि च ॥२६९२॥

एवमेळालुकञ्चाति, नवेतानि फलानि हि ।
अपरण्णञ्च सब्बम्पि, सत्तधञ्ञानुलोमिकं ॥२६९३॥

R 197 बदरं तिम्बरू सेल्लु, कोसम्बं करमद्दकं ।
मातुलुङ्ग-कपित्थञ्च, वेत्त-चिञ्चाफलम्पि च ॥२६९४॥

फलानं एवमादीनं, खुद्दकानं रसो पन ।
अट्ठपानानुलोमत्ता, निद्दिट्ठो अनुलोमिके ॥२६९५॥

B. 259 सानुलोमस्स धञ्ञस्स, ठपेत्वा फलजं रसं ।
अञ्ञो फलरसो नत्थि, अयामकालिको इध ॥२६९६॥

इति विनयविनिच्छये भेसज्जक्खन्धक-कथा निट्ठिता

७. कठिनक्खन्धक-कथा

भिक्खूनं वुत्थवस्सानं, कठिनत्थारमब्रवि ।
पञ्चन्नं आनिसंसानं, कारणा मुनिपुङ्गवो ॥२६९७॥

न-उल्लिखितमत्तादि-चतुवीसति-वज्जितं ।
चीवरं भिक्खुनादाय, उद्धरित्वा पुराणकं ॥२६९८॥

S. 183 नवं अधिट्ठहित्वा व, वत्तब्बं वचसा पुन ।
"इमिनान्तरवासेन, कठिनं अत्थरामि" ति ॥२६९९॥

वुत्ते तिक्खत्तुमिच्चेवं, कठिनं होति अत्थतं ।
सङ्घं पनुपसङ्कम्म, आदाय कठिनं इति ॥२७००॥

---

१. मद्दित ादिच्चपाको—म०; मद्दित्वादिच्चपक्को पि—सी० ।
२. कुम्भण्डं—म०; कुम्भण्डि—सी० ।

"अत्थतं कठिनं भन्ते, सङ्घस्स अनुमोदथ ।
धम्मिको कठिनत्थारो", वत्तब्बं तेन भिक्खुना ॥२७०१॥

सु-अत्थतं तया भन्ते, सङ्घस्स कठिनम्पुन ।
"धम्मिको कठिनत्थारो, अनुमोदामि" तीरये ॥२७०२॥

कठिनस्स च किं मूलं, किं वत्थु का च भूमियो ?
कतिधम्मविदो भिक्खु, कठिनत्थारमरहति ॥२७०३॥

मूलमेकं सिया वत्थु, तिविधं भूमियो छ च ।
अट्ठधम्मविदो भिक्खु, कठिनत्थारमरहति ॥२७०४॥

सङ्घो मूलन्ति निद्दिट्ठं, वत्थु होति तिचीवरं ।
खोमादीनि छ वुत्तानि, चीवरानि छ-भूमियो ॥२७०५॥

पुब्ब-पच्चुद्धराधिट्ठा-नत्थारो मातिकापि च । B. 260
पलिबोधो च उद्धारो, आनिसंसेन[1] अट्ठिमे ॥२७०६॥

धोवनञ्च विचारो च, छेदनं बन्धनम्पि च । R. 198
सिब्बनं रजनं कप्पं, 'पुब्बकिच्चन्ति' वुच्चति ॥२७०७॥

सङ्घाटि उत्तरासङ्गो, अथो अन्तरवासको ।
पच्चुद्धारो अधिट्ठानं, अत्थारोपेसमेव तु ॥२७०८॥

पक्कमनञ्च निट्ठानं, सन्निट्ठानञ्च नासनं ।
सवणासा च सीमा च, सहुब्भारो ति अट्ठिमा ॥२७०९॥

कतचीवरमादाय, आवासे निरपेक्खको ।
अतिक्कन्ताय सीमाय, होति पक्कमनन्तिका ॥२७१०॥

आनिसंसमथादाय, विहारे अनपेक्खको ।
गन्त्वा पन विहारं सो, अञ्ञं सुखविहारिकं ॥२७११॥

तत्थ तं विहरन्तो व, करोति यदि चीवरं ।
निट्ठिते चीवरे तस्मिं, निट्ठानन्ता ति वुच्चति ॥२७१२॥

---

१. आनिसंसा पन—म०; आनिसंसेन—सी० ।

"चीवरं न करिस्सामि, न गच्छिस्सं[1] तमस्समं।
एवन्तु धुरनिक्खेपे, सन्निट्ठानन्तिका मता ॥२७१३॥

कठिनच्छादनं लद्धा, "न पच्चेस्सन्ति" चे गतो।
करोन्तस्सेव नट्ठं वा, दड्ढं वा नासनन्तिका ॥२७१४॥

S. 184 लद्धानिसंसो सापेक्खो, बहिसीमं गतो पन।
सुणाति चन्तरुब्भारं, सा होति सवणन्तिका ॥२७१५॥

चीवरासाय पक्कन्तो, बहिसीमं गतो पन।
"दस्सामि चीवरं तुय्हं", वुत्तो वसति[2] केनचि ॥२७१६॥

पुन वुत्ते "न सक्कोमि, दातुन्ति तव चीवरं"।
आसाय छिन्नमत्ताय, आसावच्छेदिका मता ॥२७१७॥

B. 261 वस्सं वुत्थविहारम्हा, विहाराञ्ञं गतो सिया।
आगच्छं अन्तरामग्गे[1], कठिनुद्धारमतिक्कमे[2] ॥२७१८॥

तस्स सो कठिनुद्धारो, सीमातिक्कन्तिको मतो।
कठिनानिसंसमादाय, सापेक्खो व सचे गतो ॥२७१९॥

सम्भुणाति पुनागन्त्वा, कठिनुद्धारमेव चे।
तस्स सो कठिनुद्धारो, सहुब्भारो ति वुच्चति ॥२७२०॥

पक्कमनञ्च निट्ठानं, सन्निट्ठानञ्च सोमतो।
चत्तारो पुग्गलाधीना, सङ्घाधीनन्तरुब्भरो ॥२७२१॥

नासनं सवणञ्चेव, आसावच्छेदिका पि च।
तयो पि कठिनुद्धारा, न तु सङ्घा न भिक्खुतो ॥२७२२॥

R. 199 आवासपलिबोधो च, पलिबोधो च चीवरे।
पलिबोधा दुवे वुत्ता, युत्तामुत्तत्थवादिना ॥२७२३॥

---

१. पच्चेस्सं—म०; गच्छिस्सं—सी०।
२. सवति—म०; वसति—सी०।
३. अन्तरामग्गो—म०; अन्तरामग्गे—सी०, रो०।
४. तदुद्धारमतिक्कमे—म०; कठिनुद्धारमतिक्कमे—सी०।

अट्ठन्नं मातिकानं वा, अन्तरुब्भारतो पि वा ।
उब्भारा पि दुवे वुत्ता, कठिनस्स महेसिना ॥२७२४॥
अनामन्तासमादानं, गणतो यावदत्थिकं ।
तत्थ यो चीवरुप्पादो, आनिसंसा च पञ्चिमे ॥२७२५॥

इति विनयविनिच्छये कठिनक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

८. चीवरक्खन्धक-कथा

चीवरस्स पनुप्पादा, अट्ठ चीवरमातिका ।
सीमाय देति कतिका, भिक्खापञ्ञत्तिया तथा ॥२७२६॥
सङ्घस्स उभतोसङ्घे, वस्सं वुत्थस्स देति च ।
आदिस्स पुग्गलस्साति, अट्ठिमा पन मातिका ॥२७२७॥
तत्थ "सीमाय देती" ति, अन्तो-सीमङ्गतेहि तु । B. 262
भिक्खूहि भाजेतब्बन्ति, वण्णितं वरवण्णिना ॥२७२८॥
कतिकाय च दिन्नं ये, विहारा एकलाभका ।
एत्थ दिन्नञ्च सब्बेहि, भाजेतब्बं पवुच्चति[1] ॥२७२९॥
सङ्घस्स धुवकारा हि, यत्थ करियन्ति तत्थ च । S. 185
भिक्खापञ्ञत्तिया दिन्नं, दिन्नं वुत्तं महेसिना ॥२७३०॥
सङ्घस्स पन यं दिन्नं, उजुभूतेन चेतसा ।
तं हि सम्मुखिभूतेन, भाजेतब्बन्ति वुच्चति ॥२७३१॥
उभतो-सङ्घमुद्दिस्स, देति सद्धाय चीवरं ।
थोका वा बहु वा भिक्खू, समभागो व वट्टति ॥२७३२॥
वस्सं वुत्थस्स सङ्घस्स, चीवरं देति यम्पन ।
तं तस्मिं वुत्थवस्सेन, भाजेतब्बन्ति वण्णितं ॥२७३३॥
यागुया पन भत्ते वा, देति आदिस्स चे पन ।
चीवरं तत्थ तत्थेव, योजेतब्बं विभाविना[2] ॥२७३४॥

---

१. भाजेतब्बन्ति वुच्चति—म०; भाजेतब्बं पवुच्चति—सी० ।
२. विजानता—म०; विभाविना—सी० ।

पुग्गलम्पन उद्दिस्स, चीवरं यं तु दीयति ।
पुग्गलोदिस्सकं नाम, दानं तन्तु पवुच्चति ॥२७३५॥

सहधम्मिकेसु यो कोचि, पञ्चस्वपि "ममच्चये ।
अयं मय्हं परिक्खारो, मातुया पितुनो पि वा ॥२७३६॥

उपज्झायस्स वा होतु", वदतिच्चेवमेव चे ।
न होति पन तं तेसं, सङ्घस्सेव च सन्तकं ॥२७३७॥

R. 200 पञ्चन्नं अच्चये दानं, न च रूहति किञ्चि पि ।
सङ्घस्सेव च तं होति, गिहीनम्पन रूहति ॥२७३८॥

भिक्खु वा सामणेरो वा, कालं भिक्खुनुपस्सये ।
करोतस्स[1] परिक्खारा, भिक्खूनं येव सन्तका ॥२७३९॥

B. 263 भिक्खुनी सामणेरी वा, विहारस्मिं सचे मता ।
होन्ति तस्सा परिक्खारा, भिक्खुनीनन्तु सन्तका ॥२७४०॥

"देहि नेत्वासुकस्सा" ति, दिन्नं तं पुरिमस्स तु ।
"इदं दम्मी" ति दिन्नं तं, पच्छिमस्सेव सन्तकं ॥२७४१॥

एवं दिन्नविधिञ्ञत्वा, मतस्स वामतस्स वा ।
विस्सासं वा पि गण्हेय्य, गण्हेय्य मतचीवरं ॥२७४२॥

मूल-पत्त-फलक्खन्ध-तच-पुप्फप्पभेदतो ।
छब्बिधं रजनं वुत्तं, वन्तदोसेन तादिना ॥२७४३॥

मूले हलिद्दिं खन्धेसु, मञ्जेट्ठी[2] तुङ्गहारकं ।
पत्तेसु अल्लिया पत्तं, तथा पत्तञ्च निल्लिया ॥२७४४॥

कुसुम्भं किंसुकं पुप्फे, तचे लोद्दञ्च कण्डुलं ।
ठपेत्वा रजनं सब्बं, फलं सब्बम्पि वट्टति ॥२७४५॥

---

१. करोत्यस्स—म०; करोतस्स—सी० ।
२. मञ्जेट्ठं—म०; मञ्जेट्ठी—सी० ।

किलिट्ठं साटकं वा पि, दुब्बण्णं वा पि चीवरं । S. 186
अल्लिया पन पत्तेन, धोवितुम्पन वट्टति ॥२७४६॥
चीवरानं कथा सेसा, पठमे कठिने पन ।
तत्थ वुत्तनयेनेव, वेदितब्बा विभाविना ॥२७४७॥

इति विनयविनिच्छये चीवरक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

इति विनयविनिच्छये महावग्गो निट्ठितो ।

चुल्लवग्गे

१ पारिवासिकक्खन्धक-कथा

तज्जनीयं नियस्सञ्च, पब्बाजं पटिसारणं ।
B. 264 तिविधुक्खेपनञ्चाति, सत्त कम्मानि दीपये ॥२७४८॥

तेचत्ताळीस वत्तानि[1], खन्धके कम्मसञ्ञिते ।
नवाधिकानि तिंसेव, खन्धके तदनन्तरे ॥२७४९॥

एवं सब्बानि वत्तानि, द्वासीतेव महेसिना ।
R 201 होन्ति खन्धकवत्तानि, गहितागहणेन तु ॥२७५०॥

परिवासञ्च वत्तञ्च, समादिन्नस्स भिक्खुनो ।
रत्तिच्छेदो कथं वुत्तो, वत्तभेदो कथम्भवे ? ॥२७५१॥

सहवासो विनावासो, अनारोचनमेव च ।
पारिवासिकभिक्खुस्स, रत्तिच्छेदो च दुक्कटं ॥२७५२॥

एकच्छन्ने पनावासे, पकतत्तेन भिक्खुना ।
निवासो दकपातेन, उक्खित्तस्स निवारितो ॥२७५३॥

पारिवासिकभिक्खुस्स, अन्तो येव न लब्भति ।
इच्चेवम्पन निद्दिट्ठं, महापच्चरियम्पन ॥२७५४॥

अविसेसेन निद्दिट्ठं, महाअट्ठकथादिसु ।
"उभिन्नं दकपातेन, निवासो वारितो" ति हि ॥२७५५॥

अभिक्खुके पनावासे, अनावासे पि कत्थचि ।
विप्पवासं वसन्तस्स, रत्तिच्छेदो च दुक्कटं ॥२७५६॥

पारिवासिकभिक्खुस्स, भिक्खुं दिस्वान तङ्खणे ।
नारोचेन्तस्स चेतस्स, रत्तिच्छेदो च दुक्कटं ॥२७५७॥

पञ्चेव च यथाबुड्ढं, लभते पारिवासिको ।
कातुं तत्थेव च ठत्वा, उपोसथ-पवारणं ॥२७५८॥
B. 265

---

१. वत्तानि—म०, सी०; वुतानि—रो० ।

वस्ससाटिं यथावुड्ढं, देन्ति चे सङ्घदायका ।
ओनोजनं तथा भत्तं, लभते पच्छिमे पन ॥२७५९॥

इति विनयविनिच्छये पारिवासिकक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

२ समथक्खन्धक-कथा

विवादाधारता चानु-वादाधिकरणम्पि च । S 187
आपत्ताधारता[1] चेव, किच्चाधिकरणम्पि च ॥२७६०॥
एतानि पन चत्तारि, वुत्तानि च महेसिना ।
भेदकारकवत्थूनि, विवादो तत्थ निस्सितो ॥२७६१॥
विपत्तियो चतस्सो व, अनुवादो उपागतो ।
आपत्ताधारता नाम, सत्त आपत्तियो मता ॥२७६२॥
सङ्घकिच्चानि निस्साय, किच्चाधिकरणं सिया ।
एतेसन्तु चतुन्नम्पि, समत्ता[2] समथा मता ॥२७६३॥
सम्मुखा सति चामूळ्हो, पटिञ्ञाविनयो पि च ।
तस्स-पापीयसी चेव, तथा येभुय्यसी पि च ॥२७६४॥
तिणवत्थारको चेव, सत्तमो विनयो मतो । R. 202
सत्तिमे समथा वुत्ता, बुद्धेनादिच्चबन्धुना ॥२७६५॥
विवादो सम्मति द्वीहि, अनुवादो चतूहि च ।
आपत्ति पन तीहेव, किच्चमेकेन सम्मति ॥२७६६॥
छद्धेन पठमेनापि, विवादो एत्थ सम्मति ।
सम्मुखाविनयादीहि, अनुपुब्बेन तीहि पि ॥२७६७॥
तथेव पञ्चमेनापि, अनुवादो हि सम्मति । B. 266
सम्मुखेन पटिञ्ञाय, तिणवत्थारकेन च ॥२७६८॥
आपत्तुपसमं याति, तीहेव समथेहि सा ।
सम्मुखाविनयेनेव, किच्चमेकेन सम्मति ॥२७६९॥

१. आपत्ताधारता—म०, सी०; आपत्तादारता—रो० ।
२. समत्ता—म०; समता—सी०; समना—रो० ।

येभुय्यसिककम्मे तु, सलाकं गाहये बुधो ।
गूळ्हेन विवटेनापि, कण्णजप्पेन वा पन ॥२७७०॥

अलज्जुस्सदे गूळ्हेन, विवटेनेव लज्जिसु ।
बालेसु कण्णजप्पेन, सलाकं गाहये बुधो ॥२७७१॥

लज्जी अलज्जी बालोति, केन सक्का विजानितुं ?
सकेन कम्मुना येव, तेन सक्का विजानितुं ॥२७७२॥

आपज्जति च सञ्चिच्च, आपत्तिं परिगूहति ।
छन्दादि-अगतिं याति, अलज्जी एदिसो सिया ॥२७७३॥

नापज्जति च सञ्चिच्च, आपत्तिं न च गूहति ।
न [1]गच्छतगतिञ्चापि[2], एदिसो लज्जिपुग्गलो ॥२७७४॥

दुच्चिन्तितो च दुब्भासी, तथा दुक्कटकारिको ।
एदिसो पन बालो ति, लक्खणेनेव ञायति ॥२७७५॥

S. 188 तिधा सलाकगाहेन, बहुका धम्मवादिनो ।
येभुय्यसिककम्मेन, कातब्बन्ति जिनोब्रवि ॥२७७६॥

अलज्जी सानुवादो च, असुची कम्मतो च यो ।
तस्स-पापीयसीकम्म-योग्गो[3] सो होति पुग्गलो ॥२७७७॥

भण्डने कलहे जाते, विवादस्मिं अनप्पके ।
बहु-अस्सामणो[4] चिण्णे[5], अनग्गे पि च भस्सके ॥२७७८॥

मूलामूलं गवेसन्तं, होति वाळञ्च कक्खळं ।
तिणवत्थारकेनेव, कातब्बन्ति पकासितं ॥२७७९॥

B. 267 यथा च तिणपण्णेन, छन्नं गूथञ्च मुत्तकं ।
न च वायति दुग्गन्धं, वुपसम्मति तङ्खणे ॥२७८०॥

---

१. गच्छति—म०; गच्छत—सी० ।
२. वापि—म०; चापि—सी० ।
३. युत्तो—म०; योग्गो—सी० ।
४. अस्सामणे—म०; अस्सामणो—सी० ।
५. चिण्णे—म०; चिन्ने—सी० ।

ठपेत्वा थुल्लवज्जञ्च, गिहीहि पटिसंयुतं।
दिट्ठाविकम्मिकञ्चेव, यो च तत्थ न होति तं॥२७८१॥
सेसायापत्तिया याव, उपसम्पदमालतो। R. 203
सुद्धो होति निरापत्ती, तिणवत्थारके तथा॥२७८२॥

इति विनयविनिच्छये समथक्खन्धक-कथा निट्ठिता।

३. खुद्दकवत्थुक्खन्धक-कथा

रुक्खे वा पन कुड्डे[1] वा, अट्टाने थम्भकेसु वा।
न्हायमानो सकं कायं, उग्घंसेय्यस्स दुक्कटं॥२७८३॥
कायं गन्धब्बहत्थेन, कुरुविन्दकसुत्तिया।
मल्लकेन न घंसेय्य, नाञ्ञमञ्ञञ्च कायतो॥२७८४॥
अकतं मल्लकं नाम, गिलानस्सेव वट्टति।
कतं तं मल्लकं नाम, सब्बेसम्पि न वट्टति॥२७८५॥
कपालिट्ठकखण्डानि, सब्बस्स पुथुपाणिकं।
गिलानस्सागिलानस्स, वत्थवट्टि च वट्टति॥२७८६॥
वुत्ता फेणक-पासाण-कठला पादघंसने।
वट्टं वा चतुरस्सं वा, कतकं न च वट्टति॥२७८७॥
यं किञ्चि पि अलङ्कारं, धारेन्तस्स पि दुक्कटं।
होति अन्तमसो ताल-पण्णमत्तम्पि भिक्खुनो॥२७८८॥
ओसण्हेय्य सके केसे, यो हत्थफणकेन वा।
फणकेन पि कोच्छेन, दुक्कटं तस्स निद्दिसे॥२७८९॥
सित्थतेलोदतेलेहि, मण्डनत्थं न वट्टति। B. 268
अनुलोमनिपातत्थं, उद्धं लोमेन भिक्खुना॥२७९०॥
हत्थं तेलेन तेमेत्वा, पुञ्छितब्बा सिरोरुहा। S. 189
वट्टतुण्हाभितत्तस्स, अल्लहत्थेन पुञ्छितुं॥२७९१॥

---

१. कुट्टे—म०; कुड्डे—सी०।

आदासे उदपत्ते वा, यत्थ कत्थचि अत्तनो ।
मुखबिम्बं विना हेतुं, ओलोकेन्तस्स दुक्कटं ॥२७९२॥

"सच्छविन्नु[1] मुखं नो" ति, दट्ठुमाबाधपच्चया ।
"जिण्णो नो" तायुसङ्खार- जाननत्थञ्च वट्टति ॥२७९३॥

नच्चं वा पन गीतं वा, वादितं वा पि भिक्खुनो ।
दट्ठुं वा पन सोतुं वा, गच्छतो होति दुक्कटं ॥२७९४॥

दट्ठुमन्तमसो मोर- नच्चम्पि च न वट्टति ।
सोतुमन्तमसो दन्त-गीतम्पि च न वट्टति ॥२७९५॥

R. 204 नच्चन्तस्स सयं वा पि, नच्चापेन्तस्स दुक्कटं ।
अनापत्तन्तरारामे, ठत्वा सुणति पस्सति ॥२७९६॥

"पस्सिस्सामी" ति नच्चं वा, गीतं वा पन वादितं ।
विहारतो विहारं वा, गच्छतो होति दुक्कटं ॥२७९७॥

आपत्तन्तोविहारे पि, उट्ठहित्वान गच्छतो ।
ठत्वा गीवं पसारेत्वा, पस्सतो पि च वीथियं ॥२७९८॥

केसा दीघा न धारेय्या, यो धारेय्यस्स दुक्कटं ।
द्वङ्गुलं वा दुमासं वा, ततो उद्धं न वट्टति ॥२७९९॥

नखे नासिकलोमानि, दीघानि न तु धारये ।
न च वीसतिमट्ठं वा, कातुं वट्टति भिक्खुनो ॥२८००॥

कप्पापेय्य विसुं मस्सुं, दाठिकं वा ठपेय्य यो ।
2 संहरापेय्य वा लोमं, सम्बाधे तस्स दुक्कटं ॥२८०१॥

B 269 छिन्दतो दुक्कटं वुत्तं, केसे कत्तरिकाय वा ।
अगिलानस्स अञ्ञेन, छिन्दापेन्तस्स वा तथा ॥२८०२॥

छिन्दतो अत्तनो अङ्ग-जातं थुल्लच्चयं सिया ।
सेसङ्गच्छेदने अत्त-वधे आपत्ति दुक्कटं ॥२८०३॥

---

१. सञ्छवितु—म०; सच्छविं नु—सी० ।

अहि-कीटादिदट्ठस्स, तादिसाबाधपच्चया ।
न दोसो छिन्दतो अङ्गं, मोचेन्तस्स च लोहितं ॥२८०४॥

अपरिस्सावनो मग्गं, सचे गच्छति दुक्कटं ।
याचमानस्स वा मग्गे, तथेवाददतो पि तं ॥२८०५॥

न भुञ्जे न पिवे नग्गो, न खादे न च सायये ।
न ददे न च गण्हेय्य, न गच्छेय्य पि अञ्जसं ॥२८०६॥

वन्दितब्बं न नग्गेन, वन्दापेतब्बमेव वा । S 190
परिकम्मं न कातब्बं, नग्गेन न च कारये ॥२८०७॥

परिकम्मे पटिच्छादी, तिस्सो जन्ताघरादिका ।
वुत्ता वत्थपटिच्छादी, सब्बत्थ पन वट्टति ॥२८०८॥

यत्थ कत्थचि पेलायं, भुञ्जितुं न च वट्टति ।
एकतो भुञ्जतो होति, दुक्कटं एकभाजने ॥२८०९॥

एकपापुरणा एक-त्थरणा वा निपज्जरे ।
एकमञ्चे पि वा तेसं, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२८१०॥

न निसीदेय्य सङ्घाटि-पल्लत्थिकमुपागतो ।
किञ्चि कीळं न कीळेय्य, पलितं न च गाहये ॥२८११॥

भमुकाय नलाटे वा, दाठिकाय पि उग्गतं ।
तादिसं पलितं चञ्ञं, गाहापेतुम्पि वट्टति ॥२८१२॥

अगिलानो सचे भिक्खु, छत्तं धारेय्य दुक्कटं ।
अत्तनो चीवरादीनं, गुत्तत्थम्पन वट्टति ॥२८१३॥

हत्थिसोण्डं चतुक्कण्णं, वसनं मच्छवालकं । B. 270 R. 205
वेल्लियं तालवण्टञ्च, निवासेन्तस्स दुक्कटं ॥२८१४॥

गिहीपारुपनं[1] वा पि, पारुपन्तस्स दुक्कटं ।
निवासने पारुपने, परिमण्डलता मता ॥२८१५॥

---

१. गहिपारुपनं—म०; गिहीपापुरणं—सी० ।

लोकायतं न वाचेय्य, न च तं परियापुणे ।
न तिरच्छानविज्जा वा, वाचेतब्बा व भिक्खुना ॥२८१६॥

न च वट्टति धारेतुं, सब्बा चामर[1]बीजनी ।
न चालिम्पेय्य दायं वा, न च लञ्छे[2] मुखम्पि च ॥२८१७॥

न वहे उभतोकाजं, वट्टतन्तरकाजकं ।
सीसक्खन्ध-कटोलम्ब- भारे दोसो न विज्जति ॥२८१८॥

अट्ठङ्गुलाधिकं भिक्खु, पच्छिमं चतुरङ्गुला ।
खादतो दन्तकट्ठञ्च, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२८१९॥

रुक्खं नेवाभिरूहेय्य, किच्चे सति पि पोरिसं ।
आपदासु यथाकामं, वट्टतेवाभिरूहितुं ॥२८२०॥

लसुणं न च खादेय्य, सचे नाकल्लको सिया ।
नारोपेतब्बकं बुद्ध-वचनं अञ्ञथा पन ॥२८२१॥

खिपिते न च वत्तब्बं, "जीवा" ति गिहिना पन[3] ।
"जीवथा" ति च वुत्तेन, "चिरं जीवा"ति वट्टति ॥२८२२॥

S. 191 सामणेरं गहट्ठं वा, आकोटेन्तस्स दुक्कटं ।
सयने पुप्फसङ्किण्णे, न वट्टति निपज्जितुं ॥२८२३॥

खुरभण्डं न गण्हेय्य, सचे न्हापितपुब्बको ।
न च धारणिया उण्णी[4], सब्बा बाहिरलोमिका ॥२८२४॥

अङ्गरागं करोन्तस्स, दुक्कटं समुदीरितं ।
अकायबन्धनस्सापि, गामं पविसतो पि च ॥२८२५॥

---

१. चामरि—म०; चामर—सी० ।
२. लञ्जे—म०; लञ्छे—सी० ।
३. पुन—म०; पन—सी० ।
४. उण्ही—म०; उण्णी—सी० ।

लोहजं दारुजं सब्बं, कप्पियं मत्तिकामयं । B. 271
विना सत्थञ्च पत्तञ्च, कतकं कुम्भकारिकं ॥२८२६॥

इति विनयविनिच्छये खुद्दकवत्थुक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

४. सेनासनक्खन्धक-कथा

आसन्दिको अतिक्कन्त-पमाणो पि च वट्टति ।
तथा पञ्चङ्गपीठम्पि, सत्तङ्गम्पि च वट्टति ॥२८२७॥
तूलोनद्धा घरे येव, मञ्च-पीठा निसीदितुं । R. 206
सीसपादूपधानञ्च, अगिलानस्स वट्टति ॥२८२८॥
सन्थरित्वा गिलानस्स, उपधानानि तत्थ च ।
पच्चत्थरणकं दत्वा, निपज्जन्तस्स वट्टति ॥२८२९॥
तिरियं मुट्ठिरतनं, होति बिम्बोहनं मितं ।
दीघतो च दियड्ढं वा, द्विहत्थन्ति कुरुन्दियं ॥२८३०॥
पूरिता चोळ-पण्णुण्ण-तिण-वाकेहि पञ्चहि ।
भिसियो भासिता पञ्च, तूलानं गणनावसा ॥२८३१॥
भिसितूलानि पञ्चेव, तथा तूलानि तीणि पि ।
लोमानि मिगपक्खीनं, गब्भा बिम्बोहनस्सिमे ॥२८३२॥
मनुस्सलोमं लोमेसु, पुप्फेसु वकुलादिकं ।
सुद्धं तमालपत्तञ्च, पण्णेसु न च वट्टति ॥२८३३॥
उण्णादिकं पञ्चविधञ्च तूलं,
महेसिना यं भिसियं पवुत्तं ।
मसूरके तम्पन वट्टतीति,
कुरुन्दियं अट्ठकथाय वुत्तं ॥२८३४॥
यदेतं तिविधं तूलं, भिसियं तं अकप्पियं । B. 272
मिस्सं तमालपत्तन्तु, सब्बत्थ पन वट्टति ॥२८३५॥
रूपन्तु पुरिसित्थीनं, तिरच्छानगतस्स वा । S. 192
कारेन्तस्स करोतो वा, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२८३६॥

जातकम्पन वत्थुं वा, कारापेतुं परेहि वा ।
मालाकम्मं लताकम्मं, सयं कातुम्पि वट्टति ॥२८३७॥

समानासनिको नाम, द्वीहि वस्सेहि यो पन ।
बुड्ढो वा दहरो वा पि, वस्सेनेकेन वा पन ॥२८३८॥

समानवस्से वत्तब्बं, किञ्च नामिध विज्जति ?
सत्तवस्स-तिवस्सेहि, पञ्चवस्सो निसीदति ॥२८३९॥

हेट्ठा दीघासनं तिण्णं, यं पहोति निसीदितुं ।
एकमञ्चे पि वा पीठे[1], द्वे निसीदन्ति वट्टति ॥२८४०॥

उभतोब्यञ्जनं इत्थिं, ठपेत्वा पण्डकम्पन ।
दीघासने अनुञ्ञातं, सब्बेहि पि निसीदितुं ॥२८४१॥

पुरिमिको पच्छिमिको, तथेवन्तरमुत्तको ।
तयो सेनासनग्गाहा, सम्बुद्धेन पकासिता ॥२८४२॥

R. 207 पुब्बारुणा पाटिपदस्स याव,
पुनारुणो भिज्जति नेव ताव ।
इदं हि सेनासनगाहकस्स,
खेत्तन्ति वस्सूपगमे वदन्ति ॥२८४३॥

पातो व गाहिते अञ्ञो, भिक्खु सेनासने पन ।
सचे याचति आगन्त्वा, वत्तब्बो 'गाहितन्ति' सो ॥२८४४॥

सङ्घिकं अपलोकेत्वा, गहितं वस्सवासिकं ।
B. 273 अन्तोवस्से पि विब्भन्तो, लभते तत्रजं सचे ॥२८४५॥

वुट्ठवस्सो सचे भिक्खु, किञ्चि आवासिहत्थतो ।
गहेत्वा कप्पियं भण्डं, दत्वा तस्सत्तनो पन ॥२८४६॥

"असुकस्मिं कुले मय्हं, वस्सावासिकचीवरं ।
गाहितं गण्ह" इच्चेवं, वत्वा गच्छति सो दिसं ॥२८४७॥

उप्पब्बजति चे तत्थ, गतट्ठाने न लब्भति ।
गहेतुं तस्स सम्पत्तं, सङ्घिकं येव तं सिया ॥२८४८॥

१. पीठे वा—म०; पीठे—सी० ।

मनुस्से सम्मुखा तत्थ, पटिच्छापेति चे पन ।
सब्बं लभति सम्पत्तं, वस्सावासिकचीवरं ॥२८४९॥

आरामो च विहारो च, वत्थूनि दुविधस्स पि ।
भिसि बिम्बोहनं मञ्च-पीठन्ति ततियं इदं[1] ॥२८५०॥

लोहकुम्भि कटाहञ्च, भाणको लोहवारको । S. 193
वासि फरसु कुद्दालो, कुठारी च निखादनं ॥२८५१॥

वल्लि वेळु तिणं पण्णं, मुञ्ज-पब्बजमेव[2] च ।
मत्तिका दारुभण्डञ्च, पञ्चमन्तु यथाह च ॥२८५२॥

"द्वीहि सङ्गहितानि द्वे, ततियं चतुसङ्गहं ।
चतुत्थं नवकोट्ठासं, पञ्चमं अट्ठधा मतं ॥२८५३॥

इति पञ्चहि रासीहि, पञ्चनिम्मललोचनो ।
पञ्चवीसविधं नाथो, गरुभण्डं पकासयी" ॥२८५४॥

इदञ्हि पन सङ्घस्स, सन्तकं गरुभण्डकं ।
विस्सज्जेन्तो विभाजेन्तो, भिक्खु थुल्लच्चयं फुसे ॥२८५५॥

भिक्खुना गरुभण्डन्तु, सङ्घेन हि गणेन वा ।
विस्सज्जितमविस्सट्ठं, विभत्तमविभाजितं ॥२८५६॥

पुरिमेसु हि तीस्वेत्थ, न चत्थागरुभण्डकं । R. 208
लोहकुम्भि कटाहो च, लोहभाणकमेव च ॥२८५७॥

तिविधं खुद्दकं वा पि, गरुभण्डकमेविदं । B. 274
पादगण्हनको लोह-वारको भाजियो मतो ॥२८५८॥

उद्धम्पन ततो लोह-वारको गरुभण्डकं ।
भिङ्कारादीनि सब्बानि, गरुभण्डानि होन्ति हि ॥२८५९॥

भाजेतब्बो अयोपत्तो, तम्बायोथालका पि च ।
धूमनेतादिकं नेव, भाजेतब्बन्ति दीपितं ॥२८६०॥

१. पन—म०; इदं—सी० ।
२. पब्बजमेव—म०; बब्बजमेव—सी०, रो० ।

अत्तना पटिलद्धं तं, लोहभण्डन्तु किञ्चि पि ।
न पुग्गलिकभोगेन, भुञ्जितब्बं हि भिक्खुना ।।२८६१।।
कंसवट्टकलोहानं, भाजनानि पि सब्बसो ।
न पुग्गलिकभोगेन, वट्टन्ति परिभुञ्जितुं ।।२८६२।।
तिपुभण्डे पि एसेव, नयो ञेय्यो विभाविना ।
न दोसो सङ्घिके अत्थि, गिहीनं सन्तकेसु वा ।।२८६३।।
खीरपासाणसम्भूतं, गरुकं तट्टकादिकं ।
पादगण्हनतो उद्धं, घटको गरुभण्डकं[1] ।।२८६४।।
सिङ्गि सज्झुमयं हार-कूटजं फलिकुब्भवं ।
भाजनानि न वट्टन्ति, गिहीनं सन्तकानि पि ।।२८६५।।
वासि भाजनिया खुद्दा, गरुभण्डं महत्तरी ।
तथा फरसु वेज्जानं, सिरावेधनकम्पि च ।।२८६६।।
S. 194 कुठारी चापि[2] कुद्दालो, गरुभण्डं निखादनं ।
सिखरम्पि च तेनेव, गहितन्ति पकासितं ।।२८६७।।
चतुरस्समुखं दोणि-मुखं वङ्कम्पि तत्थ च ।
सदण्डं खुद्दकं सब्बं, गरुभण्डं निखादनं ।।२८६८।।
B. 275 मुद्दिकमधिकरणी वा, सण्डासो वा तुलादिकं ।
किञ्चि सङ्घस्स दिन्नञ्चे, तं सब्बं गरुभण्डकं ।।२८६९।।
नहापितस्स सण्डासो, कत्तरी च महत्तरी ।
महापिप्फलकं तुन्न-कारानं गरुभण्डकं ।।२८७०।।
वल्लि सङ्घस्स दिन्ना वा, तत्थजाता पि रक्खिता ।
अड्ढबाहुप्पमाणा पि, गरु वेत्तलतादिका ।।२८७१।।
सुत्त-वाकादि-निब्बत्ता, रज्जुका योत्तकानि वा ।
सङ्घस्स दिन्नकाले तु, गच्छन्ति गरुभण्डतं ।।२८७२।।

१. गरुभण्डको—म०; गरुभण्डकं—सी० ।
२. वासि—म०; चापि—सी० ।

नाळिकेरस्स हीरे वा, वाके वा पन केचि[1] पि । R. 209
वट्टेत्वा हि कता एक-वट्टा पि गरुभण्डकं ॥२८७३॥

वेळु सङ्घस्स दिन्नो वा, रक्खितो तत्थजातको ।
अट्ठङ्गुलायतो सूचि-दण्डमत्तो गरुं सिया ॥२८७४॥

छत्तदण्ड-सलाकायो, दण्डो कत्तरयट्ठि पि ।
पादगण्हनका तेल-नाळि भाजनिया इमे ॥२८७५॥

मुञ्जादिसु पि यं किञ्चि, मुट्ठिमत्तं गरुं सिया ।
तालपण्णादिमेकम्पि, दिन्नं वा तत्थ-जातकं ॥२८७६॥

अट्ठङ्गुलप्पमाणो पि, गरुकं रित्तपोत्थको ।
मत्तिका पकती[2] चापि[3], पञ्चवण्णा सुधा पि वा ॥२८७७॥

सिलेसादिसु वा किञ्चि, दिन्नं वा तत्थ-जातकं ।
तालपक्कप्पमाणन्तु, गरुभण्डन्ति दीपितं ॥२८७८॥

वल्लि-वेलादिकं किञ्चि, अरक्खितमगोपितं ।
गरुभण्डं न होतेव, गहेतब्बं यथासुखं ॥२८७९॥

रक्खितं गोपितं वा पि, गहेतब्बन्तु गण्हता ।
समकं अतिरेकं वा, दत्वा फाटिकमेव वा ॥२८८०॥

अञ्जनं हरितालञ्च, तथा हिङ्गु मनोसिला । B. 276
भाजेतब्बन्ति विञ्ञेय्यं विञ्ञुना विनयञ्ञुना ॥२८८१॥

दारुभण्डे पि यो कोचि, सूचिदण्डप्पमाणको ।
अट्ठङ्गुलायतो दारु दण्डको[4] गरुभण्डकं ॥२८८२॥

महाअट्ठकथायन्तु, विभजित्वा व दस्सितं । S. 195
आसन्दिको पि सत्तङ्गो, भद्दपीठञ्च पीठिका ॥२८८३॥

---

१. केनचि—म०; केचिपि—सी० ।
२. पाकती—म०; पकती—सी० ।
३. वापि—म०; चापि—सी० ।
४. भण्डको—म०; दण्डको—सी०, रो० ।

पीठमेळकपादञ्च, तथामळकवट्टिकं[१] ।
कोच्छं पलालपीठञ्च, धोवने फलकम्पि च ॥२८८४॥
गण्ठिका[२] मुग्गरोचेव, वत्थघट्टनमुग्गरो ।
अम्मणम्पि च मन्जूसा, नावा रजनदोणिका ॥२८८५॥
उळुङ्को पि समुग्गो पि, करण्डम्पि कटच्छु पि ।
एवमादि तु सब्बम्पि, सङ्घिकं गरुभण्डकं ॥२८८६॥
सब्बं दारुमयं गेह-सम्भारं गरुकं मतं ।
भाजियं कप्पियं चम्मं-अकप्पियमभाजियं ॥२८८७॥
एलचम्मं गरु वुत्तं, तथेवोदुक्खलादिकं ।
पेसकारादिभण्डञ्च, कसिभण्डञ्च सङ्घिकं ॥२८८८॥
R. 210 तथेवाधारको पत्त-पिधानं तालवण्टकं ।
वीजनि पच्छि चङ्कोटं, सब्बा सम्मुञ्जनी गरु ॥२८८९॥
यं किञ्चि भुम्मत्थरनं, यो कोचि कटसारको ।
चक्कयुत्तकयानञ्च, सब्बम्पि गरु भण्डकं ॥२८९०॥
छत्तञ्च मुट्ठिपण्णञ्च, विसाणं तुम्बभाजनं ।
उपाहनारणी-धम्म-करकादि[३] लहु इदं ॥२८९१॥
हत्थिदन्तो विसाणञ्च, यथाभतमतच्छितं[४] ।
मञ्चपादादि यं किञ्चि, भाजनीयमनिट्ठितं ॥२८९२॥
B. 277 निट्ठितो तच्छितो वा पि, वीठो[५] हिङ्गुकरण्डको ।
अञ्जनी च सलाकायो, भाजनीयुदपुञ्छनी ॥२८९३॥
सब्बं कुलालभण्डम्पि, परिभोगारहम्पन ।
पत्तङ्गारकटाहञ्च, धूमदानकपल्लिका ॥२८९४॥

---

१. तथामण्डकवट्टकं—म०; तथामळकवट्टिकं—सी० ।
२. भण्डिका—म०; गण्ठिका—सी० ।
३. करणादि —म०; करकादि—सी० ।
४. यथागतमतच्छितं—म० ; यथाभतमतच्छितं—सी० ।
५. विधो—म०; वीठो—सी० ।

थूपिका दीपरुक्खो च, चयनच्छदनिट्ठिका ।
सङ्घिकम्पन सब्बम्पि, गरुभण्डन्ति दीपितं ॥२८९५॥
पत्तो कञ्चनको चेव, थालकं कुण्डिका पि च ।
घटको लोहभण्डे पि, कुण्डिका पि च भाजिया ॥२८९६॥
गरुना गरुभण्डञ्च, थावरेन च थावरं ।
सङ्घस्स परिवत्तेत्वा, गण्हितुम्पन वट्टति ॥२८९७॥
अधोतेन च पादेन, नाक्कमे सयनासनं ।
अल्लपादेन वा भिक्खु, तथेव स-उपाहनो ॥२८९८॥
भूमिया निट्ठुभन्तस्स, परिकम्मकताय वा । S. 185
परिकम्मकतं भित्तिं, अपस्सेन्तस्स दुक्कटं ॥२८९९॥
परिकम्मकतं भूमिं, सङ्घिकं मञ्चपीठकं ।
अत्तनो सन्तकेनेव, पत्थरित्वान केनचि ॥२९००॥
निपज्जितब्बं सहसा, तस्स निद्दायतो यदि ।
सरीरावयवो कोचि, मञ्चं फुसति दुक्कटं २९०१॥
लोमेसु पन लोमानं, गणनायेव दुक्कटं ।
तलेन हत्थपादानं, वट्टतक्कमितुम्पन ॥२९०२॥
सहस्सग्घनको कोचि, पिण्डपातो सचीवरो ।
पत्तो अवस्सिकं भिक्खुं, लिखित्वा ठपितो पि च ॥२९०३॥
तादिसो पिण्डपातो व, सट्ठिवस्सानमच्चये ।
उप्पन्नो सट्ठिवस्सस्स, ठितिकाय ददे बुधो ॥२९०४॥
उद्देसभत्तं भुञ्जित्वा, जातो चे सामणेरको । B. 278 R. 211
गहेतुं लभति तं पच्छा, सामणेरस्स पाळिया ॥२९०५॥
सम्पुण्णवीसवस्सो यो, स्वे उद्देसं लभिस्सति ।
अज्ज सो उपसम्पन्नो, अतीता ठितिका सिया ॥२९०६॥
सचे पन सलाका तु, लद्धा भत्तं न तद्दिने ।
लद्धं पुन दिने तस्स, गाहेतब्बं न संसयो ॥२९०७॥

उत्तरुत्तरिभङ्गस्स, भत्तस्सेकचरस्स हि ।
विसुं हि ठितिका कत्वा, दातब्बा तु सलाकिका ॥२९०८॥

भत्तमेव सचे लद्धं, न पनुत्तरिभङ्गकं ।
लद्धमुत्तरिभङ्गं वा, न लद्धं भत्तमेव वा ॥२९०९॥

येन येन हि यं यन्तु, न लद्धं तस्स तस्स च ।
तं तं पुन दिने[1] वा पि[2], गाहेतब्बन्ति दीपितं ॥२९१०॥

सङ्घुद्देसादिकं भत्तं, इदं सत्तविधम्पि च ।
आगन्तुकादिभत्तञ्च, चतुब्बिधमुदीरितं ॥२९११॥

विहारं वारभत्तञ्च, निच्चञ्च कुटिभत्तकं ।
पण्णरसविधं भत्तं, उद्दिट्ठं सब्बमेविध ॥२९१२॥

पाळिमट्ठकथञ्चेव, ओलोकेत्वा पुनप्पुनं ।
सङ्घिके पच्चये सम्मा, विभजेय्य विचक्खनो ॥२९१३॥

इति विनयविनिच्छये सेनासनक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

(५) वत्तक्खन्धक-कथा

S. 197 आगन्तुकावासिक-पिण्डचारी-
सेनासनारञ्ञनुमोदनासु ।
वत्तानि भत्ते गमिकस्स जन्ता-
घरे तथा वच्चकुटिप्पवेसे ॥२९१४॥

B. 279 आचरियुपज्झायक-सिस्स-सद्धि- ,
विहारिवत्तानि पि सब्बसो व ।
वत्तानि वुत्तानि चतुद्दसेव,
विसुद्धचित्तेन विनायकेन ॥२९१५॥

---

१. तंदिने—म०; पुनदिने —सी० ।
२. चापि—म०; वापि—सी० ।

आगन्तुकेन आरामं, पविसन्तेन भिक्खुना।
छत्तं पनापनेतब्बं, मुञ्चितब्बा उपाहना ॥२९१६॥

ओगुण्ठनं न कातब्बं, सीसे चीवरमेव वा।
न हि तेन च धोतब्बा, पादा पानीयवारिना ॥२९१७॥

वन्दितब्बा व पुच्छित्वा, विहारे बुड्ढभिक्खुनो। R.212
काले सेनासनं तेन, पुच्छितब्बञ्च भिक्खुना ॥२९१८॥

वच्चट्ठानञ्च पस्साव-ट्ठानं पानीयमेव च।
परिभोजनियं सङ्घ-कतिकं गोचरादिकं ॥२९१९॥

बुड्ढमागन्तुकं दिस्वा, भिक्खुनावासिकेन पि।
पत्तं पटिग्गहेतब्बं, पच्चुग्गन्त्वान चीवरं ॥२९२०॥

आसनं पञ्ञपेतब्बं, तस्स पादोदकम्पि च।
उपनिक्खिपितब्बञ्च, पुच्छितब्बञ्च वारिना ॥२९२१॥

वन्देय्यो पञ्ञपेतब्बं, तस्स सेनासनम्पि च।
अज्झावुत्थमवुत्थं वा, गोचरागोचरम्पि च ॥२९२२॥

वच्चट्ठानञ्च पस्साव-ट्ठानं सेखकुलानि च।
पवेसे निक्खमे कालो, वत्तब्बो पानियादिकं ॥२९२३॥

सचे सो नवको होति, आगतागन्तुको यथा।
निसिन्नेनेव तेनस्स, सब्बमावासिभिक्खुना ॥२९२४॥

"अत्र पत्तं ठपेहीति[1], निसीदाहिदमासनं। B.280
इच्चेवम्पन वत्तब्बं, देय्यं सेनासनम्पि च ॥२९२५॥

दारु-मत्तिकभण्डानि, गन्तुकामेन भिक्खुना।
गन्तब्बं पटिसामेत्वा, थकेत्वावसथम्पि च ॥२९२६॥

आपुच्छित्वा पि गन्तब्बं, भिक्खुना सयनासनं।
पुच्छितब्बे असन्ते पि, गोपेत्वा वा पि साधुकं ॥२९२७॥

---

१. ठपेहीति—म०; ठपेही ति—सी०; ठपेथी ति—रो०;।

S. 198 सहसा पविसे नापि, सहसा न च निक्खमे ।
नातिदूरे नाच्चासन्ने, ठातब्बं पिण्डचारिना ।।२९२८।।

वामहत्थेन सङ्घाटिं, उच्चारेत्वाथ भाजनं ।
दक्खिणेन पणामेत्वा, भिक्खं गण्हेय्य पण्डितो ।।२९२९।।

सूपं वा दातुकामा ति, सल्लक्खेय्य मुहुत्तकं ।
ओलोकेय्यन्तरा भिक्खु, न भिक्खादायिकामुखं ।।२९३०।।

पानीयादि पनानेय्यं, भिक्खुनारञ्ञकेन पि ।
नक्खत्तं तेन योगो च, जानितब्बा दिसा पि च ।।२९३१।।

वच्च-पस्सावतित्थानि, भवन्ति पटिपाटिया ।
करोन्तस्स यथाबुड्ढं, होति आपत्ति दुक्कटं ।।२९३२।।

सहसा उब्भुजित्वा[1] वा, न च वच्चकुटिं विसे ।
उक्कासित्वा बहि ठत्वा, पविसे सनिकम्पन ।।२९३३।।

R. 213 वच्चं न नित्थुनन्तेन, कातब्बं पन भिक्खुना ।
खादतो दन्तकट्ठं वा, करोतो होति दुक्कटं ।।२९३४।।

वच्चम्पन न कातब्बं, बहिद्धा वच्चदोणिया ।
पस्सावो पि न कातब्बो, बहि पस्सावदोणिया ।।२९३५।।

खरेन नावलेखेय्य, न कट्ठं वच्चकूपके ।
छड्डेय्य न च पातेय्य, खेलं पस्सावदोणिया ।।२९३६।।

B. 271 पादुकासु ठितो येव, उब्भुजेय्य[2] विचक्खणो ।
पटिच्छादेय्य तत्थेव, ठत्वा निक्खमने पन ।।२९३७।।

नाचमेय्य सचे वच्चं, कत्वा यो सलिले सति ।
तस्स दुक्कटमुद्दिट्ठं, मुनिना मोहनासिना ।।२९३८।।

ससद्दं नाचमेतब्बं, कत्वा चपुचपू ति च ।
आचमित्वा सरावे पि, सेसेतब्बं न तूदकं ।।२९३९।।

---

१. उब्भजित्वा—म०; उब्भुजित्वा—सी० ।

२. उब्भजेय्य—म०; उब्भुजेय्य—सी० ।

ऊहतम्पि[1] अधोवित्वा, निक्खमन्तस्स दुक्कटं ।
उक्लापा पि सचे होन्ति, सोधेतब्बा असेसतो ।।२९४०।।
अवलेखनकट्ठेन, पूरो चे पिठरो पन ।
छड्डेय्य कुम्भि रित्ता चे, कुम्भि पूरेय्य वारिना ।।२९४१।।
अनज्झिट्ठो हि बुड्ढेन, पातिमोक्खं न उद्दिसे ।
धम्मं न च भणे पञ्हं, न पुच्छेय्य न विस्सजे ।।२९४२।।
आपुच्छित्वा कथेन्तस्स, बुड्ढं बुड्ढतरागमे ।
पुन आपुच्छने किच्चं, नत्थीति परिदीपितं ।।२९४३।।
बुड्ढेनेकविहारस्मिं, सद्धिं विहरता पन । S. 199
अनापुच्छा हि सज्झायो, न कातब्बो कदाचि पि ।।२९४४।।
उद्देसो पि न कातब्बो, परिपुच्छाय का कथा ?
न च धम्मो कथेतब्बो, भिक्खुना धम्मचक्खुना ।।२९४५।।
न दीपो विज्झापेतब्बो, कातब्बो वा न चेव सो ।
वातपान-कवाटानि, थकेय्य विवरेय्य नो ।।२९४६।।
चङ्कमे चङ्कमन्तो वा[2], बुड्ढतो परिवत्तये ।
तम्पि चीवरकण्णेन, कायेन न च घट्टये ।।२९४७।।
पुरतो नेव थेरानं, नहायेय्य पनूपरि ।
उत्तरं ओतरन्तानं, ददे मग्गं न घट्टये ।।२९४८।।
वत्तं अपरिपूरेन्तो, न सीलं परिपूरति । B 282 R. 14
असुद्धसीलो दुप्पञ्ञो, चित्तेकग्गं न विन्दति ।।२९४९।।
विक्खित्तचित्तो नेकग्गो, सद्धम्मं न च पस्सति ।
अपस्समानो सद्धम्मं, दुक्खा न परिमुच्चति ।।२९५०।।
तस्मा हि वत्तं पूरेय्य, जिनपुत्तो विचक्खणो ।
ओवादं बुद्धसेट्ठस्स, कत्वा निब्बानमेहिति ।।२९५१।।

इति विनयविनिच्छये वत्तक्खन्धक-कथा निट्ठिता ।

१. ऊहतम्पि—म०; अततम्पि—सी० ।
२. च—म०; वा—सी० ।

६. भिक्खुनीखन्धक-कथा

कायमूरुं थनं वा पि, विवरित्वाथ[1] भिक्खुनी ।
अत्तनो अङ्गजातं वा, भिक्खुस्स न च दस्सये ॥२९५२॥

भिक्खुना सह यं किञ्चि, सम्पयोजेन्तिया पि च ।
तथोभासन्तिया[2] भिक्खुं, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२९५३॥

न च भिक्खुनिया दीघं, धारेय्यं[3] कायबन्धनं ।
तेन वा कायबन्धेन, थनपट्टेन वा पन ॥२९५४॥

विलीवेन च पट्टेन, चम्मपट्टेन वा तथा ।
दुस्सपट्टेन वा दुस्स-वेणिया दुस्सवट्टिया ॥२९५५॥

न फासुका नमेतब्बा, दुक्कटं तु नमेन्तिया ।
न घंसापेय्य समणी, जघनं अट्ठिलादिना[4] ॥२९५६॥

हत्थं वा हत्थकोच्छं वा, पादं वा मुखमूरुकं ।
कोट्टापेति सचे तस्सा, होति आपत्ति दुक्कटं ॥२९५७॥

न मुखं लिम्पितब्बन्तु, न चुण्णेतब्बमेव च ।
मनोसिलाय वापत्ति, मुखं लञ्छन्तिया[5] सिया ॥२९५८॥

B. 283 S 200 अङ्गरागो न कातब्बो, मुखरागो पि वा तथा ।
अवङ्गं न च कातब्बं, न कातब्बं विसेसकं ॥२९५९॥

ओलोकनकतो रागा, ओलोकेतुं न वट्टति ।
ठातब्बं न च सालोके, सनच्चं न च कारये ॥२९६०॥

दुक्कटं मुनिना वुत्तं, गणिकं वुट्ठपेन्तिया ।
सुरं वा पन मंसं वा, पण्णं वा विक्किणन्तिया ॥२९६१॥

---

१. न—म०; थ—सी० ।
२. ततो—म०; तथो—सी० ।
३. धारेय्य—म०; धारेय्यं—सी० ।
४. अट्ठिकादिना—म०; अट्ठिलादिना—सी० ।
५. लञ्झन्तिया—म०; लञ्छन्तिया—सी० ।

वड्ढिं वा पि वणिज्जं वा, पयोजेतुं न वट्टति ।
तिरीटं कञ्चुकं वा पि, यदि धारेति दुक्कटं ॥२९६२॥

दासो वा पन दासी वा, तथा कम्मकरो पि वा ।
न चेवुपट्ठपेतब्बो, तिरच्छानगतो पि वा ॥२९६३॥

न च भिक्खुनिया सब्ब-नीलादि पन चीवरं । R. 215
धारेतब्बं न धारेय्य, सब्बं नमतकम्पि च ॥२९६४॥

पटिच्छन्नापटिच्छन्नं, छिन्नं वाच्छिन्नमेव वा ।
पुरिसब्यञ्जनं सब्बं, ओलोकेतुं न वट्टति ॥२९६५॥

दूरतो व च पस्सित्वा, भिक्खुं भिक्खुनिया पन ।
मग्गो तस्स पदातब्बो, ओक्कमित्वान दूरतो ॥२९६६॥

भिक्खुम्पन च पस्सित्वा, पत्तं भिक्खं चरन्तिया ।
नीहरित्वा तमुक्कुज्ज, दस्सेतब्बं तु भिक्खुनो ॥२९६७॥

संवेल्लिकञ्च कातुं वा, धारेतुं कटिसुत्तकं ।
उतुकाले अनुञ्ञातं, उतुनीनं महेसिना ॥२९६८॥

इत्थि-पोसयुतं यानं, हत्थवट्टकमेव वा ।
पाटङ्की च गिलानाय, वट्टतेवाभिरूहितुं ॥२९६९॥

गरुधम्मे ठितायापि, मानत्तं तु चरन्तिया ।
सम्मन्नित्वा पदातब्बा, दुतिया पन भिक्खुनी ॥२९७०॥

यस्सा पब्बज्जकाले तु, गब्भो वुट्ठाति इत्थिया ।
पुत्तो यदि च तस्सापि, दातब्बा दुतिया तथा ॥२९७१॥

माता लभति पायेतुं, भोजेतुं पुत्तमत्तनो । B. 284
मण्डेतुम्पि उरे कत्वा, सेतुं लभति सा पन ॥२९७२॥

ठपेत्वा सहसेय्यन्तु, तस्मिं दुतियिकाय हि ।
पुरिसेसु यथाञ्ञेसु, वत्तितब्बं तथेव च ॥२९७३॥

विब्भमेनेव सा होति, यस्मा इध अभिक्खुनी ।
तस्मा भिक्खुनिया सिक्खा-पच्चक्खानं न विज्जति ॥२९७४॥

S. 201 विब्भन्ताय यथा तस्सा, पुन नत्थूपसम्पदा ।
गताय तित्थायतनं, तथा नत्थूपसम्पदा ॥२९७५॥

छेदनं नख-केसानं, पुरिसेहि च वन्दनं ।
वणस्स परिकम्मम्पि, सादितुम्पन वट्टति ॥२९७६॥

न वच्चकुटिया वच्चो, कातब्बो याय कायचि ।
हेट्ठा पि विवटे उद्धं, पटिच्छन्ने पि वट्टति ॥२९७७॥

न च वट्टति सब्बत्थ, पल्लङ्केन निसीदितुं ।
गिलानायड्ढपल्लङ्कं, वट्टतीति पकासितं ॥२९७८॥

न च भिक्खुनियारञ्ञे, वत्थब्बं तु कथञ्चन ।
अतित्थे नरतित्थे वा, न्हायितुं न च वट्टति ॥२९७९॥

समणी गन्धचुण्णेन, या च वासितमत्तिया ।
न्हायेय्य पटिसोते वा, तस्सा आपत्ति दुक्कटं ॥२९८०॥

R. 216 "त्वं येव परिभुञ्जा" ति, परिभोगत्थमत्तनो ।
दिन्नं अभुत्वा अञ्ञस्स, देन्तिया पन दुक्कटं ॥२९८१॥

सब्बं पटिग्गहापेत्वा, भिक्खूहि परिभुञ्जितुं ।
असन्तेनुपसम्पन्ने, भिक्खुनीनं तु वट्टति ॥२९८२॥

इति विनयविनिच्छये भिक्खुनीखन्धक-कथा निट्ठिता ।
इति विनयविनिच्छये चुल्लवग्गो निट्ठितो ।
खन्धककथा निट्ठिता ।

१. चतुब्बिधकम्म-कथा

B. 285 चत्तारिमानि कम्मानि, अपलोकनसञ्ञितं ।
ञत्ति ञत्तिदुतीयञ्च, कम्मं ञत्तिचतुत्थकं ॥२९८३॥

अपलोकनकम्मं तु, पञ्च ठानानि गच्छति ।
ञत्तिकम्मं नवट्ठानं, दुतियं सत्त गच्छति ॥२९८४॥

तथा ञत्तिचतुत्थम्पि, सत्त ठानानि गच्छति ।
निस्सारणञ्च ओसारो, भण्डुकं ब्रह्मदण्डको ॥२९८५॥

अपलोकनकम्मं हि, कम्मलक्खणपञ्चमं ।
निस्सारणञ्च ओसारो, समणुद्देसतो वदे ॥२९८६॥

भण्डुकं पब्बजन्तेन, छन्नेन ब्रह्मदण्डकं ।
अञ्ञस्स पि च कातब्बो, तथारूपस्स भिक्खुनो ॥२९८७॥

सब्बो सन्निपतित्वान, आपुच्छित्वान सब्बसो ।
चीवरादिपरिक्खारं, सङ्घो यं देति तस्स हि ॥२९८८॥

तिक्खत्तुं अपलोकेत्वा, भिक्खूनं रुचिया पन । S 202
एवं सङ्घस्स दानन्तु, होति तं कम्मलक्खणं ॥२९८९॥

निस्सारणमथोसारो, उपोसथ-पवारणा ।
सम्मुति चेव दानञ्च, पटिग्गाहो च सत्तमो ॥२९९०॥

पच्चुक्कड्ढनता चेव, अट्ठमी परिकित्तिता ।
कम्मस्स लक्खणञ्चाति, नव ठानानि ञत्तिया ॥२९९१॥

विनिच्छये असम्पत्ते, थेरस्साविनयञ्ञुनो ।
तस्स निस्सारणा वुत्ता, या सा निस्सारणा ति हि ॥२९९२॥

उपसम्पदपेक्खस्स[1], आगच्छोसारणा ति सा ।
उपोसथवसेनापि, पवारणवसेन पि ॥२९९३॥

ञत्तिया ठपितत्ता हि, ञत्तिकम्मानिमे दुवे ।
"उपसम्पदपेक्खञ्हि, अनुसासेय्यहं ति" च ॥२९९४॥ B. 86

"इत्थन्नाममहं भिक्खुं, पुच्छेय्यं विनयन्ति च । R. 217
एवमादिपवत्ता हि, एदिसा ञत्ति सम्मुति ॥२९९५॥

निस्सट्ठचीवरादीनं, दानं दानन्ति वुच्चति ।
आपत्तीनं पटिग्गाहो, पटिग्गाहो ति वुच्चति ॥२९९६॥

---

१. उपसम्पदपेक्खस्स—म०, सी०; उपसम्पदपेखस्स—रो० ।

पच्चुक्कड्ढनता नाम, पवारुक्कड्ढना मता।
"इमं उपोसथं कत्वा, काळे पवारयामि"ति ॥२९९७॥

तिणवत्थारके सब्ब-पठमा ञत्ति चेतरा।
कम्मलक्खणमेतन्ति, नव ठानानि ञत्तिया ॥२९९८॥

ञत्तिदुतियकम्मम्पि, सत्त ठानानि गच्छति।
निस्सारणमथोसारं, सम्मुतिं दानमेव च ॥२९९९॥

उद्धारं देसनं कम्म-लक्खणम्पन सत्तमं।
पत्तनिक्कुज्जनादी तु, निस्सारोसारणा मता ॥३०००॥

सम्मुती[1] नाम सीमादि, सा पञ्चदसधा मता।
दानं कठिनवत्थस्स, दानं मतकवाससो ॥३००१॥

कठिनस्सन्तरुब्भारो, उद्धारो ति पवुच्चति।
देसना कुटिवत्थुस्स, विहारस्स च वत्थुनो ॥३००२॥

तिणवत्थारकम्मे च, मोहारोपनतादिसु।
कम्मवाचावसेनेत्थ, कम्मलक्खणता मता ॥३००३॥

इति ञत्तिदुतीयस्स, इमे सत्त पकासिता।
तथा ञत्तिचतुत्थम्पि, सत्त ठानानि गच्छति ॥३००४॥

S. 203 निस्सारणमथोसारं सन्मुतिं दान-निग्गहं।
समनुभासनञ्चेव, सत्तमं कम्मलक्खणं ॥३००५॥

सत्तन्नं तज्जनादीनं, कम्मानं करणम्पन।
निस्सारणाथ पस्सद्धि, तेसं ओसारणा मता ॥३००६॥

B 287 ओवादो भिक्खुनीनं तु, सम्मुतीति पकासिता।
मानत्त-परिवासानं, दानं 'दानन्ति' वुच्चति ॥३००७॥

पुन मूला पटिक्कस्सो, 'निग्गहो' ति पवुच्चति।
उक्खित्तस्सानुवत्तेका[2], अट्ठयावततीयका ॥३००८॥

१. सम्मुति—म०; सम्मुती—सी०।
२. उक्खित्तस्सानुवत्तिका—म०; उक्खित्तस्सानुवत्तेका—सी०।

अरिट्ठो चण्डकाळी च, एकादस भवन्तिमे ।
इमेसन्तु वसा ञेय्या, दसेका समनुभासना ॥३००९॥
उपसम्पदकम्मञ्च, कम्मं अब्भाणसञ्ञितं । S.218
इदं ञत्तिचतुत्थे तु, सत्तमं कम्मलक्खणं ॥३०१०॥
अपलोकनकम्मञ्चा[1]-पलोकेत्वा व कारये ।
ञत्तिया दुतियेनापि, चतुत्थेन न कारये ॥३०११
ञत्तिदुतियकम्मानि, लहुकानि पि[2] कानिचि ।
कातब्बानपलोकेत्वा, सब्बा सम्मुतियो सियुं ॥३०१२॥
सेसानि अपलोकेत्वा, कातुम्पन न वट्टति ।
यथावुत्तनयेनेव, तेन तेनेव कारये ॥३०१३॥

इति विनयविनिच्छये चतुब्बिधकम्म-कथा निट्ठिता ।

२. कम्मविपत्ति-कथा

वत्थुतो ञत्तितो चेव, अनुसावनसीमतो ।
परिसतो ति पञ्चेव, कम्मदोसा पकासिता ॥३०१४॥
सम्मुखाकरणीयं यं, तं करोति असम्मुखा ।
कम्मं वत्थुविपन्नं तं, अधम्मन्ति पवुच्चति ॥३०१५॥
असम्मुखा करणीयानि, अट्ठेव च भवन्ति हि ।
पत्तनिक्कुज्जनञ्चेव, पत्तस्सुक्कुज्जनम्पि च ॥३०१६॥
पकासनियकम्मञ्च, सेख-उम्मत्तसम्मुति । B 288
अवन्देय्यो तथा ब्रह्म-दण्डो दूतूपसम्पदा ॥३०१७॥
इमानट्ठ ठपेत्वान, सेसानि पन सब्बसो ।
सम्मुखा करणीयानि, कम्मानि सुगतोब्रवि ॥३०१८॥
ञत्तितो पन पञ्चेव, विपज्जननया मता ।
न परामसति वत्थुञ्च, सङ्घं पुग्गलमेव वा ॥३०१९॥
न परामसति ञत्तिं वा, पच्छा ञत्तिं ठपेति वा । R.204
पञ्चहेतेहि कम्मानि, ञत्तितो व विपज्जरे ॥३०२०॥

१. लहुकानत्थि—म०; लहुकानि पि—सी० ।
२. अपलोकनकम्मञ्चा—म०, सी; अपलोकनकम्मञ्च—रो० ।

अनुसावनतो[1] पञ्च, कम्मदोसा पकासिता।
न परामसति वत्थुं वा, सङ्घं पुग्गलमेव वा ॥३०२१॥
हापेति सावणं वा पि, सावेतसमये पि वा।
एवम्पन विपज्जन्ति, अनुसावनतो पि च ॥३०२२॥
एकादसहि सीमाहि, सीमतो कम्मदोसता।
वुत्ता उपोसथे ताव, खन्धके सब्बसो मया ॥३०२३॥
R. 219 चतुवग्गेन कातब्बे, कम्मप्पत्ता अनागता।
छन्दो च न पनानीतो, पटिक्कोसन्ति सम्मुखा ॥३०२४॥
एवं तिवङ्गिको दोसो, परिसाय वसा सिया।
आगता कम्मपत्ता च, छन्दो न पन आगतो[2] ॥३०२५॥
सम्मुखा पटिसेधेन्ति, दुतिये चतुवग्गिके।
आगता कम्मपत्ता च, छन्दो पि च समाहटो ॥३०२६॥
पटिक्कोसो व एत्थत्थि, ततिये चतुवग्गिके।
एवं पञ्चादिवग्गेसु, सङ्घेसु तिविधेसु पि ॥३०२७॥
B. 289 चतुत्थिका[3] सियुं दोसा, दस द्वे परिसावसा।
एवं द्वादसधा एत्थ, कम्मानि हि विपज्जरे ॥३०२८॥

इति विनयविनिच्छये कम्मविपत्ति-कथा निट्ठिता।

---

१. अनुसावनतो--म०; अनुसावणतो—रो०, सी०।
२. छन्दो च न पनागतो—म०; छन्दो न पन आगतो—सी०।
३. चतुत्थिका—म०; चतुत्तिका—रो०, सी०।

एत्थ म० पोत्थके 'सेदमोचनकथा' ति अधिको पाठो दिस्सति। इमा सत्तरस गाथायो म० पोत्थके कम्मविपत्ति-कथाय चेव पकिण्णक-कथाय च अन्तरे दिस्सन्ति। पवेणि आगतवसेन पन इध ठपिता ति।

सेदमोचनकथा

क— सोलस परिवारस्स, परिवारस्स सादरा।
सुणाथ निपुणे पञ्हे, गूलहन्थे भणतो मम॥

ख— दिवापज्जति नो रत्तिं, रत्तिं चेव च नो दिवा।
कथञ्च पटिग्गण्हन्तो, न गण्हन्तो कथं पन॥

३. पकिण्णकविनिच्छय-कथा[1]

छत्तं पण्णमयं किञ्चि, बहि अन्तो च सब्बसो ।
पञ्चवण्णेन सुत्तेन, सिब्बितुं न च वट्टति ॥३०२९॥

छिन्दितुं अद्धचन्दं वा, पण्णे मकरदन्तकं । B. 291
घटकं वाळरूपं वा, लेखा दण्डे न वट्टति ॥३०३०॥

सिब्बितुं एकवण्णेन, छत्तं सुत्तेन वट्टति ।
थिरत्थं पञ्चवण्णानं, पञ्जरं वा विनन्धितुं ॥३०३१॥

घटकं वाळरूपं वा, लेखा वा पन केवला ।
छिन्दित्वा[2] वा पि घंसित्वा, धारेतुम्पन वट्टति ॥३०३२॥

---

१. पकिण्णकविनिच्छयकथा—म०; पकिण्णकनय- सी०, रो० ।

२. भिन्दित्वा—म०; छिन्दित्वा—सी० ।

ग— छिन्दन्तस्स सियापत्ति, तथेवाछिन्दतो पि च ।
छादेन्तस्स तथापत्ति-न छादेन्तस्स भिक्खुनो ॥

घ— का चापत्ति समापत्ति-लाभिनो येव भिक्खुनो ।
असमापत्ति लभिस्स, का च नामस्स सा भवे ॥

ङ— गरुकं भणतो सब्बं, अलिकं भणतो सियुं ।
लहुं सच्चं भणन्तस्स, मुसा च भणतो गरुं ॥

च— पविसन्तो च आरामं, आपज्जति न निक्खमं ।
निक्खन्तो व आपत्ति, न चेव पविसं पन ॥

छ— समादियन्तो असमादियन्तो,
अनादियन्तो पि च आदियन्तो ।
देन्तो अदेन्तो पि सिया सदोसो,
तथा करोन्तो पि च न करोन्तो ॥

ज— आपज्जति च धारेन्तो, अधारेन्तो तथेव च ।
छिन्नं मातापिता सा व, कथं होति भणाहि मे ॥

झ— उभतो ब्यञ्जना इत्थी, गब्भं गण्हाति अत्तना ।
गण्हापेति परं गब्भं, तस्मा मातापिता च सा ॥

अहिच्छत्तकसण्ठानं, दण्डबुन्दम्हि वट्टति ।
उक्किरित्वा कता लेखा, बन्धनत्थाय वट्टति ॥३०३३॥
नानावण्णेहि सुत्तेहि, मण्डनत्थाय चीवरं ।
S. 205 समं सतपदादीनं, सिब्बितुं न च वट्टति ॥३०३४॥
पत्तस्स परियन्ते वा, तथा पत्तमुखे पि वा ।
वेणिं सङ्खलिकं वा पि, करोतो होति दुक्कटं ॥३०३५॥
R. 220 वट्टम्पि गण्ठिपासानं, अट्ठकोणादिकं विधिं ।
तत्थग्घिय-गदा-रूपं, मुग्गरादिं करोन्ति च ॥३०३६॥

ञ— गामे वा यदि वारञ्ञे, यं परेसं ममायितुं ।
न हरन्तोव तं थेय्या, कथं पाराजिको भवे ॥

ट— थेय्य संवासको एसो, लिङ्गसंवासथेनको ।
परभण्डं अगण्हन्तो, तेन होति पराजितो ॥

ठ— नारिं रूपवतिं भिक्खु, रत्तचित्तो असञ्ञतो ।
मेथुनं ताय कत्वापि, न सो पाराजितो कथं ॥

ड— अच्छरासदिसं नारिं, सुपिनन्तेन पस्सति ।
ताय मेथुन संयोगे, कतेपि न भविस्सति ॥

ढ— बहिद्धा गेहतो भिक्खु, इत्थी गब्भन्तरं गता ।
छिद्दं गेहस्स नेवत्थि, कथं मेथुनतो चुतो ॥

ण— अन्तो दुस्सकुटिट्ठेन, मातुगामेन मेथुनं ।
सन्थतादि वसेनेव, कत्वा होति पराजितो ॥

त— सुत्ते च विनये चेव, खन्धके सानुलोमिके ।
सब्बत्थ निपुणा धीरा, इमे पञ्हे भणन्ति ते ॥

थ— खन्धके परिवारे च, विनये सानुलोमिके ।
आदरो करणीयोव, पटुभावं पनिच्छिता ॥

सेदमोचन-कथा निट्ठिता ।

तत्थ कक्कटकक्खीनि, उट्ठापेन्ति न वट्टति ।
सुत्ता च पिळका तत्थ, दुविञ्ञेय्या व दीपिता ॥३०३७॥

चतुकोणा व वट्टन्ति, गण्ठिपासकपट्टका ।
कण्ण-कोणेसु सुत्तानि, रत्ते छिन्देय्य चीवरे ॥३०३८॥

सूचिकम्मविकारं वा, अञ्ञं वा पन किञ्चि पि ।
चीवरे भिक्खुना कातुं, कारापेतुं न वट्टति ॥३०३९॥

यो च पक्खिपति भिक्खु चीवरं,
कञ्जि-पिट्ठ-खलि-अल्लिकादिसु ।
वण्णमट्ठमभिपत्थयं परं,
तस्स नत्थि पन मुत्ति दुक्कटा ॥३०४०॥

सूचि-हत्थमलादीनं, करणे चीवरस्स च । B. 292
तथा किलिट्ठकाले च, धोवनत्थं तु वट्टति ॥३०४१॥

रजने पन गन्धं वा, तेलं वा लेखमेव वा ।
किञ्चि पक्खिपितुं तत्थ, भिक्खुनो न च वट्टति ॥३०४२॥

सङ्खेन मणिना वा पि, अञ्ञेन पि च केनचि ।
चीवरं न च घट्टेय्य, घंसितब्बं न दोणिया ॥३०४३॥

चीवरं दोणियं कत्वा, नापि घट्टेय्य मुट्ठिना ।
रत्तं पहरितुं किञ्चि, हत्थेहेव च वट्टति ॥३०४४॥

गण्ठिके पन लेखा वा, पिळका वा न वट्टति ।
कप्पबिन्दुविकारो वा, पाळिकण्णिकभेदतो ॥३०४५॥

थालकस्स च पत्तस्स, बहि अन्तो पि वा पन ।
आरग्गेन कता लेखा, न च वट्टति काचि पि ॥३०४६॥

आरोपेत्वा भमं पत्तं, मज्जित्वा चे पचन्ति च ।
"मणिवण्णं करिस्साम", इति कातुं न वट्टति ॥३०४७॥

पत्तमण्डलके किञ्चि, भित्तिकम्मं न वट्टति ।
न दोसो कोचि तत्रस्स[1], कातुं मकरदन्तकं ।।३०४८।।
S. 206 न धम्मकरकच्छत्ते,[2] लेखा काचि पि वट्टति ।
कुच्छियं वा ठपेत्वा तं, लेखं तु मुखवट्टियं ।।३०४९।।
सुत्तं तु[3] दिगुणं कत्वा, कोट्टेन्ति च तहिं तहिं ।
कायबन्धनसोभत्थं तं, न वट्टति भिक्खुनो ।।३०५०।।
R. 221 दसामुखे दळ्हत्थाय, द्वीसु अन्तेसु वट्टति ।
मालाकम्म-लताकम्म-चित्तकम्पि[4] न वट्टति ।।५०५१।।
अक्खीनि तत्थ दस्सेत्वा, कोट्टिते पन का कथा ।
कक्कटक्खीनि वा तत्थ, उट्ठापेतुं न वट्टति ।।३०५२।।
B. 293 घटं देड्डुभसीसं वा, मकरस्स मुखम्पि वा ।
विकाररूपं यं किञ्चि, न वट्टति दसामुखे ।।३०५३।।
उजुकं मच्छकण्ठं[5] वा, मट्ठं वा पन पट्टिकं ।
खज्जूरिपत्तकाकारं, कत्वा वट्टति कोट्टितं ।।३०५४।।
पट्टिका सूकरन्तं ति, दुविधं कायबन्धनं ।
रज्जुका दुस्सपट्टादि, सब्बं तस्सानुलोमिकं ।।३०५५।।
मुरजं मद्दवीणञ्च, देड्डुभञ्च कलाबुकं ।
रज्जुयो न च वट्टन्ति, पुरिमा द्वे-दसा सियुं ।।३०५६।।
दसा पामङ्गसण्ठाना, निद्दिट्ठा कायबन्धने ।
एका द्वेति[6]-चतस्सो वा, वट्टन्ति न ततो परं ।।३०५७।।

---

१. तत्थस्स—म०; तत्रस्स—सी० ।
२. धम्मकरणच्छत्ते—म०; धम्मकरकच्छत्ते—सी० ।
३. वा—म०; तु—सी० ।
४. चित्तिकम्पि—म०; चित्तकम्पि—सी० ।
५. मच्छकण्टं—म०; मच्छकण्ठं—सी० ।
६. द्वित्ति—म०; द्वेति—सी० ।

एकरज्जुमयं वुत्तं, मुनिना कायबन्धनं।
तञ्च पामङ्गसण्ठानं, एकम्पि च न वट्टति ॥३०५८॥

रज्जुके एकतो कत्वा, बहू एकाय रज्जुया।
निरन्तरं हि वेठेत्वा, कतं वट्टति बन्धितुं ॥३०५९॥

दन्त-कट्ठ-विसाणट्ठि-लोह-वेळु-नळुब्भवा[1] ।
जतु-सङ्खमया सुत्त-फलजा वीठका[2] मता ॥३०६०॥

कायबन्धनवीठे[3] पि, विकारो न च वट्टति।
तत्थ तत्थ परिच्छेद-लेखामत्तन्तु वट्टति ॥३०६१॥

मालाकम्म-लताकम्म-नानारूपविचित्तिता ।
न च वट्टति भिक्खूनं, अञ्जनी जनरञ्जनी ॥३०६२॥

तादिसम्पन घंसित्वा, वेठेत्वा सुत्तकेन वा।
वलञ्जन्तस्स भिक्खुस्स, न दोसो कोचि विज्जति ॥३०६३॥

वट्टा वा चतुरस्सा वा, अट्ठंसा वा पि अञ्जनी।
वट्टतेवाति निद्दिट्ठा, वण्णमट्ठा न वट्टति ॥३०६४॥

तथाञ्जनिसलाका पि, अञ्जनीथविका च। B. 294 S. 207
नानावण्णेन[4] सुत्तेन[5], चित्तकम्मं न वट्टति ॥३०६५॥

एकवण्णेन सुत्तेन, सिपाटिं येन केनचि। R. 222
यं किञ्चि पन सिब्बेत्वा, वलञ्जन्तस्स वट्टति ॥३०६६॥

मणिकं पिळकं वा पि, पिप्फले आरकण्टके।
ठपेतुम्पन यं किञ्चि, न च वट्टति भिक्खुनो ॥३०६७॥

---

१. नलब्भवा— म०; तथब्भवा—सी०।

२. विधका—म०; वीठका—सी०।

३. कायबन्धनविधे— म०; कायबन्धनवोठे—सी०।

४. नानावण्णेहि—म०; नानावण्णेन --सी०।

५. सुत्तेहि—म०; सुत्तेन—सी०।

दण्डके पि परिच्छेद-लेखामत्तन्तु वट्टति ।
वलित्वा व[1] नखच्छेदं, करोन्तीति हि वट्टति ॥३०६८॥
उत्तरारणियं वा पि, धनुके पेल्लदण्डके ।
मालाकम्मादि यं किञ्चि, वण्णमट्ठं न वट्टति ॥३०६९॥
सण्डासे दन्तकट्ठानं, तथा छेदनवासिया ।
द्वीसु पस्सेसु लोहेन, बन्धितुम्पन वट्टति ॥३०७०॥
तथा कत्तरदण्डे पि, चित्तकम्मं न वट्टति ।
वट्टलेखा व वट्टन्ति, एका वा द्वे पि हेट्ठतो ॥३०७१॥
विसाणे नाळियं वा पि, तथेवामण्डसारके ।
तेलभाजनके सब्बं, वण्णमट्ठन्तु वट्टति ॥३०७२॥
पानीयस्स उळुङ्के पि, दोणियं रजनस्स पि ।
घटे फलकपीठे पि, वलयाधारकादिके ॥३०७३॥
तथा पत्तपिधाने च, तालवण्टे च बीजने ।
पादपुञ्छनियं वा पि, सम्मुञ्जनियमेव च ॥३०७४॥
मञ्चे भुम्मत्थरे[2] पीठे, भिसि-बिम्बोहनेसु च ।
मालाकम्मादिकं चित्तं, सब्बमेव च वट्टति ॥३०७५॥
नानामणिमयत्थम्भ-कवाट-द्वार-भित्तिकं ।
सेनासनमनुञ्ञातं, का कथा वण्णमट्ठके ॥३०७६॥
B. 295 सोवण्णिय द्वार-कवाटबद्धं,
सुवण्ण-नानामणि-भित्ति-भूमिं ।
न किञ्चि एकम्पि निसेधनीयं,
सेनासनं वट्टति सब्बमेव ॥३०७७॥
बुद्धं धम्मञ्च सङ्घञ्च, न उद्दिस्स दवं करे ।
मूगब्बतादिकं नेव, गण्हेय्य तित्थियब्बतं ॥३०७८॥

१. च—म०; व—सी० ।
२. भूमत्थरे—म०; भुम्मत्थरे—सी० ।

कायं वा अङ्गजातं वा, ऊरुं वा न तु दस्सये ।
भिक्खुनीनं तु ता वा पि, न सिञ्चे उदकादिना ॥३०७९॥

वस्समञ्ञत्थ वुत्थो चे, भागमञ्ञत्थ गण्हति । S. 208 R. 23
दुक्कटं पुन दातब्बं, गीवा नट्ठेपि जज्जरे ॥३०८०॥

चोदितो सो सचे तेहि, भिक्खूहि न ददेय्य तं ।
धुरनिक्खेपने तेसं, भण्डग्घेनेव कारये ॥३०८१॥

अकप्पियसमादानं, करोतो होति दुक्कटं ।
दवा सिलं पविज्झन्तो, दुक्कटा न च मुच्चति ॥३०८२॥

गिहीगोपकदानस्मिं, न दोसो कोचि गण्हतो ।
परिच्छेदनयो वुत्तो, सङ्घ-चेतियसन्तके ॥३०८३॥

यानं पुरिससंयुत्तं, हत्थवट्टकमेव वा ।
पाटङ्किञ्च गिलानस्स, वट्टतेवाभिरूहितुं ॥३०८४॥

न च भिक्खुनिया सद्धिं, सम्पयोजेय्य किञ्चि पि ।
दुक्कटं भिक्खुनिं रागा, ओभासन्तस्स भिक्खुनो ॥३०८५॥

भिक्खुनीनं हवे भिक्खु, पातिमोक्खं न उद्दिसे ।
आपत्तिं वा सचे तासं, पटिगण्हेय्य दुक्कटं ॥३०८६॥

अत्तनो परिभोगत्थं, दिन्नमञ्ञस्स कस्सचि ।
परिभोगमकत्वा व, ददतो पन दुक्कटं ॥३०८७॥

असप्पायं सचे सब्बं, अपनेतुम्पि वट्टति । B 296
अग्गं गहेत्वा दातुं वा, पत्तादिसु पयं[1] नयो ॥३०८८॥

पञ्चवग्गूपसम्पदा, गणङ्गणउपाहना[2] ।
चम्मत्थरो धुवन्हानं, मज्झदेसे न वट्टति ॥३०८९॥

सम्बाधस्स च सामन्ता, सत्थकम्मं दुवङ्गुला ।
वारितं वत्थिकम्मम्पि, सम्बाधे येव सत्थुना ॥३०९०॥

---

१. व्ययं—म०; पयं—सी०।
२. गुणङ्गुणउपाहना—म०; गणङ्गणउपाहना—सी०।

पण्णानि अज्झकादीनं[1], लोणं वा उण्हयागुया ।
पक्खिपित्वान पाकत्थं, चालेतुं न च वट्टति ॥३०९१॥

सचे परिसमञ्ञस्स, उपलालेति दुक्कटं ।
तत्थ आदीनवं तस्स, वत्तुम्पन च वट्टति ॥३०९२॥

"मक्खनं गूथ-मुत्तेहि, गतेन न्हायितुं विय ।
कतं निस्साय दुस्सीलं, तया विहारता" ति च ॥३०९३॥

भत्तग्गे यागुपाने च, अन्तोगामे च वीथियं ।
अन्धकारे अनावज्जो, एकावत्तो च ब्यावटो ॥३०९४॥

सुत्तो खादञ्च भुञ्जन्तो, वच्चं मुत्तम्पि वा करं ।
वन्दना तेरसन्नं तु, अयुत्तत्थेन वारिता ॥३०९५॥

S.209 R.224 नग्गो अनुपसम्पन्नो, नानासंवासको पि च ।
यो पच्छा उपसम्पन्नो, उक्खित्तो मातुगामको ॥३०९६॥

एकादस अभब्बा च, गरुकट्ठा च पच्छिमे ।
वन्दतो दुक्कटं वुत्तं, बावीसति च पुग्गले ॥३०९७॥

यो पुरे उपसम्पन्नो, नानासंवासवुड्ढको ।
धम्मवादी च सम्बुद्धो, वन्दनीया तयो इमे ॥३०९८॥

तज्जनादिकते एत्थ, चतुरो पन पुग्गले ।
वन्दतो पि अनापत्ति, तेहि कम्मञ्च कुब्बतो ॥३०९९॥

B.297 अधिट्ठानं पनेकस्स, द्विन्नं वा तिण्णमेव वा ।
दिट्ठाविकम्ममुद्दिट्ठं, ततो उद्धं निवारणं ॥३१००॥

सन्दिट्ठो होति सम्भत्तो, जीवतालपितो पि च ।
गहितत्तमनो होति, विस्सासो पञ्चधा सिया ॥३१०१॥

सील-दिट्ठि-विपत्ती च, आचाराजीवसम्भवा ।
विपत्तियो चतस्सो व, वुत्ता आदिच्चबन्धुना ॥३१०२॥

---

१. अज्जुकादीनं—म०; अज्जकादीनं—सी० ।

तत्थ अप्पटिकम्मा च, या च वुट्ठानगामिनी ।
आपत्तियो दुवे सील-विपत्ती ति पकासिता ॥३१०३॥

अन्तग्गाहिकदिट्ठी च, या दिट्ठि दसवत्थुका ।
अयं दिट्ठिविपत्ती ति, दुविधा दिट्ठि दीपिता ॥३१०४॥

देसनागामिका[1] या च, पञ्च थुल्लच्चयादिका ।
वुत्ताचारविपत्ती ति, आचारकुसलेन सा ॥३१०५॥

कुहनादिपवत्तो हि, मिच्छाजीवो ति दीपितो ।
आजीवपच्चयापत्ति, छब्बिधा ति पकासिता ॥३१०६॥

कम्मुना लद्धि-सीमाहि, नानासंवासका तयो ।
उक्खित्तो तिविधो कम्म-नानासंवासको मतो ॥३१०७॥

अधम्मवादिपक्खस्मिं, निसिन्नो व विचिन्तयं ।
"धम्मवादी पनेते" ति, उप्पन्ने पन मानसे ॥३१०८॥

नानासंवासको नाम, लद्धियायं पकासितो ।
तत्रट्ठो पन सो द्विन्नं, कम्मं कोपेति सङ्घिकं ॥३१०९॥

बहिसीमगतो सीमा-नानासंवासको मतो ।
नानासंवासका एवं, तयो वुत्ता महेसिना ॥३११०॥

चुतो अनुपसम्पन्नो, नानासंवासका तयो ।
भिक्खूनेकादसाभब्बा[2], असंवासा इमे सियुं ॥३१११॥

असंवासस्स सब्बस्स, तथा कम्मारहस्स च । B. 218 S. 210
सङ्घे उम्मत्तकादीनं, पटिक्खेपो न रूहति ॥३११२॥

ससंवासेकसीमट्ठ-पकतत्तस्स भिक्खुनो । R. 225
वचनेन पटिक्खेपो, रूहतानन्तरस्स पि ॥३११३॥

भिक्खु आपज्जतापत्तिं, आकारेहि पनच्छहि ।
वुत्ता समणकप्पा च, पञ्च पञ्च विसुद्धियो ॥३११४॥

---

१. देसनागामनिका—म०; देसनागामिका—सी० ।
२. भिक्खूनेकादसाभब्बो—म०; भिक्खुनेकादसाभब्बा—सी० ।

निदानं पुग्गलं वत्थुं, विधिं पञ्ञत्तिया पन ।
विपत्तापत्तनापत्ति, समुट्ठाननयम्पि च ॥३११५॥
वज्ज-कम्म-क्रिया-सञ्ञा, चित्ताणत्तिविधिम्पन ।
तथेवङ्गविधानञ्च, वेदना कुसलत्तिकं ॥३११६॥
सत्तरसविधं एतं, दस्सेत्वा लक्खणं बुधो ।
सिक्खापदेसु योजेय्य, तत्थ तत्थ यथारहं ॥३११७॥
निदानं तत्थ वेसाली, तथा राजगहं पुरं ।
सावत्थाळवि कोसम्बी, सक्क-भग्गा पकासिता ॥३११८॥
दस वेसालिया वुत्ता, एकवीस गिरिब्बजे ।
सतानि हि छ-ऊनानि, तीणि सावत्थियं[१] सियुं ॥३११९॥
छ पनाळवियं वुत्ता, अट्ठ कोसम्बियं कता ।
अट्ठ सक्केसु पञ्ञत्ता, तयो भग्गे पकासिता ॥३१२०॥
तेवीसतिविधा वुत्ता, सुदिन्न-धनियादयो ।
भिक्खूनं पातिमोक्खस्मिं, आदिकम्मिकपुग्गला ॥३१२१॥
भिक्खुनीनं तथा पाति-मोक्खस्मिं आदिकम्मिका ।
थुल्लनन्दादयो सत्त, सब्बे तिंस भवन्ति ते ॥३१२२॥
B. 299 तरुं तिमूलं नवपत्तमेनं,
द्वयङ्कुरं सत्तफलं छपुप्फं ।
जानाति यो द्विप्पभवं द्विसाखं,
जानाति पञ्ञत्तिमसेसतो सो ॥३१२३॥
इति परममिमं विनिच्छयं,
मधुरपदत्थमनाकुलन्तु यो ।
पठति सुणति पुच्छते च सो,
भवति उपालिसमो[२] विनिच्छये ॥३१२४॥

इति विनयविनिच्छये पकिण्णकविनिच्छय-कथा निट्ठिता ।

---

१. सावत्थिया—म०; सावत्थियं—सी० ।
२. भवतुपालिसमो—म०; भवति उपालिसमो—सी० ।

४. कम्मट्ठानभावनाविधान-कथा

पामोक्खे पातिमोक्खस्मिं, मुखे मोक्खप्पवेसने । S 211 R. 226
सब्बदुक्खक्खये वुत्ते, वुत्तमेवितरत्तयं ॥३१२५॥

इदं चतुब्बिधं सीलं, ञत्वा तत्थ पतिट्ठितो ।
समाधिम्पुन भावेत्वा, पञ्ञाय परिमुच्चति ॥३१२६॥

दसानुस्सतियो वुत्ता, कसिणा च दसासुभा ।
चतस्सो अप्पमञ्ञायो, तथारुप्पापरद्वयं ॥३१२७॥

इच्चेवम्पन सब्बम्पि, चत्ताळिसविधं सिया ।
कम्मट्ठानं समुद्दिट्ठं, मग्गट्ठानं मनोभुनो ॥३१२८॥

उपचारप्पणातो च, झानभेदा अतिक्कमा ।
वड्ढनावड्ढना चापि, तथारम्मण-भूमितो ॥३१२९॥

गहणा पच्चया भीयो, तथा चरियानुकूलतो ।
विसेसो अयमेतेसु, विञ्ञातब्बो विभाविना ॥३१३०॥

अट्ठानुस्सतियो सञ्ञा-ववत्थानञ्च तत्थिमे । B. 300
उपचारावहा सेसा, तिंस झानावहा मता ॥३१३१॥

पठमज्झानिका तत्थ, असुभा कायगतासति ।
आनापानञ्च कसिणा[1], चतुक्कज्झानिका इमे ॥३१३२॥

तिकज्झाना हि[2] तिस्सो व, अप्पमञ्ञाथ पच्छिमा ।
चत्तारो पि च आरुप्पा, चतुत्थज्झानिका मता ॥३१३३॥

अतिक्कमो द्विधा वुत्तो, अङ्गारम्मणतो पन[3] ।
चतुक्क-तिक-झानेसु, अङ्गातिक्कमता मता ॥३१३४॥

चतुत्थी[4] अप्पमञ्ञा पि, अङ्गातिक्कमतो सिया ।
आरम्मणमतिक्कम्म, आरुप्पा पन जायरे ॥३१३५॥

---

१. आणापाणञ्च—सी० रो०; आनापानञ्च—म० ।
२. नि—म०; हि—सी० ।
३. पि च—म०; पन—सी० ।
४. चतुत्था—म०, चतुत्थी—सी० ।

कसिणानि दसेवेत्थ, वड्ढेतब्बानि योगिना ।
सेसम्पन च सब्बम्पि, न वड्ढेतब्बमेव तं ॥३१३६॥

निमित्तारम्मणा तत्थ, कसिणा च दसासुभा ।
काये सतानापानञ्च[1], बावीसति भवन्तिमे ॥३१३७॥

सेसानुस्सतियो अट्ठ, सञ्ञा धातुववत्थनं ।
विञ्ञाणं नेवसञ्ञा च, दस द्वे भावगोचरा ॥३१३८॥

चतस्सो अप्पमञ्ञायो, द्वे च आरुप्पमानसा ।
इमे धम्मा विनिद्दिट्ठा, छ नवत्तब्बगोचरा ॥३१३९॥

R. 227 दसासुभा पटिक्कूल-सञ्ञा कायगतासति ।
देवेसु नप्पवत्तन्ति, द्वादसेवाति भूमितो ॥३१४०॥

तानि द्वादस भीयो च, आनापानसती[2] पि च ।
सब्बसो तेरसा वा पि, ब्रह्मलोके न जायरे ॥३१४१॥

S. 212 ठपेत्वा चतुरारुप्पे, अरूपावचरे किर ।
अञ्ञे पन न जायन्ति, सब्बे जायन्ति मानुसे ॥३१४२॥

चतुत्थं कसिणं हित्वा, कसिणा च दसासुभा ।
दिट्ठेनेव गहेतब्बा, पुब्बभागे भवन्ति ते ॥३१४३॥

B. 301 आनापानञ्च[3] फुट्ठेन, दिट्ठेन तचपञ्चकं ।
मालुतो दिट्ठ-फुट्ठेन, सुतेनेवेत्थ[4] सेसकं ॥३१४४॥

आकासकसिणञ्चेत्थ, ठपेत्वा कसिणा नव ।
पठमारुप्पचित्तस्स, पच्चया पन जायरे ॥३१४५॥

भवन्ति हि अभिञ्ञानं, कसिणानि दसापि च ।
तिस्सो पि अप्पमञ्ञायो, चतुत्थस्स तु पच्चया ॥३१४६॥

---

१. सतानापानञ्च—म०; सताणापाणञ्च—सी० रो० ।
२. आनापानसती पि—म०; आणापाणसती पि—सी० रो० ।
३. आनापानञ्च—म०; आणापाणञ्च—सी० रो० ।
४. सुतेन चेत्थ—म०; सुतेनेवेत्थ—सी० ।

हेट्ठिम-हेट्ठिमारुप्पं, परस्स च परस्स च ।
नेवसञ्ञा निरोधस्स, पच्चयो ति पकासिता ।।३१४७।।

सब्बे सुखविहारस्स, भवनिस्सरणस्स च ।
तथा भवसुखानञ्च, पच्चया ति च दीपिता ।।३१४८।।

असुभा दस विञ्ञेय्या, तथा कायगतासति ।
अनुकूला इमे राग-चरितस्स विसेसतो ।।३१४९।।

चतस्सो अप्पमञ्ञायो, सवण्णकसिणा तथा ।
अनुकूला इमे दोस-चरितस्स पकासिता ।।३१५०।।

वितक्कचरितस्सापि, मोहप्पकतिनो पि च ।
आनापानसतेका[1] व, सप्पाया ति विभाविता ।।३१५१।।

सञ्ञा चेव ववत्थानं, मरणूपसमे सति ।
पञ्ञापकतिनो एते, अनुकूला ति दीपिता ।।३१५२।।

आदि-अनुस्सतिच्छक्कं, सद्धाचरितवण्णितं ।
आरुप्पा कसिणा सेसा, दस सब्बानुरूपका ।।३१५३।।

एवं पभेदतो ञत्वा, कम्मट्ठानानि पण्डितो ।
चरियायानुकूलन्तु, तेसु यं अत्तनो पन ।।३१५४।।

तं गहेत्वान मेधावी, दळ्हं कल्याणमित्ततो[2] ।
उच्छेदं पलिबोधानं, कत्वा पठममेव च ।।३१५५।।

अनुरूपे वसन्तेन, विहारे दोसवज्जिते ।
भावेत्वा पठमादीनि, झानानि पन सब्बसो ।।३१५६।।

ततो वुट्ठाय सप्पञ्ञो, झानम्हा पठमादितो । B 302 S. 213
नामरूपववत्थानं, कत्वा कङ्खं वितीरिय ।।३१५७।। R. 228

उपक्लेसे 'अमग्गो' ति, दसोभासादयो पन ।
'मग्गो' विपस्सनाञाणं, इति जानाति पण्डितो ।।३१५८।।

---

१. आनापानसतेका—म०; आणापाणसतेका—सी०; रो० ।
२. कल्याणमित्तको—म०; कल्याणमित्ततो—सी० ।

तिण्णं तेसं ववत्थाने, कते एत्तावता पन ।
तिण्णम्पन च सच्चानं, ववत्थानं कतं सिया ।।३१५९।।

उदयब्बय-भङ्गा च, भयादीनव-निब्बिदा ।
मुञ्चितुकम्यताञाणं, पटिसङ्खानुपस्सना ।।३१६०।।

सङ्खारुपेक्खाञाणञ्च, नवमं सच्चानुलोमिकं ।
अयं "पटिपादाञाण-दस्सनन्ति" पकासिता ।।३१६१।।

ततो गोत्रभुचित्तस्स, समनन्तरमेव च ।
सन्तिमारम्मणं कत्वा, जायते ञाणदस्सनं ।।३१६२।।

"ञाणदस्सनसुद्धी" ति, इदं ञाणं पकासितं ।
पच्चवेक्खनपरियन्तं, फलं तस्सानुजायते ।।३१६३।।

तेनेव च उपायेन, भावेन्तो सो पुनप्पुनं ।
पापुणाति यथा भिक्खु, सेसमग्ग-फलानि च ।।३१६४।।

इच्चेवमच्चन्तमवेच्च धम्मं,
विद्धंसयित्वाकुसलं असेसं ।
विसोसयित्वान तयो भवे सो,
उपेति सन्तिं निरुपादिसेसं ।।३१६५।।

विञ्ञासक्कमतो वा पि, पुब्बापरवसेन वा ।
यदि अक्खरबन्धे वा, अयुत्तं विय दिस्सति ।।३१६६।।

तं तथा न गहेतब्बं, गहेतब्बमदोसतो ।
मया उपपरिक्खित्वा, कतत्ता पन सब्बसो ।।३१६७।।

B. 303 सेट्ठस्स चोळरट्ठस्स, नाभिभूते निराकुले ।
सब्बस्स पन लोकस्स, गामे सम्पिण्डिते विय ।।३१६८।।

कदली-साल-तालुच्छु-नाळिकेरवनाकुले ।
कमलुप्पलसञ्छन्न-सलिलासयसोभिते ।।३१६९।।

कावेरिजलसम्पात-परिपूतमहीतले[1] ।
इद्धे सब्बङ्गसम्पन्ने, मङ्गले भूतमङ्गले ॥३१७०॥

पवराकार-पाकार-परिखापरिवारिते ।
विहारे वेण्हुदासस्स, दस्सनीये मनोरमे ॥३१७१॥

तीरन्तरुहवानी-तरुराजि[2]-विराजिते । S. 214 R. 229
नानादिजगणारामे, नानाराम-मनोरमे ॥३१७२॥

चारुपङ्कजसङ्किण्ण-तळाक-समलङ्कते ।
सुरसोदकसम्पुण्ण-वरकूपोपसोभिते ॥३१७३॥

विचित्र-विपुलच्चुग्ग-वरमण्डप-मण्डिते ।
आवासेहि च नेकेहि, अच्चन्तमुपसोभिते ॥३१७४॥

उग्गतेन च थूपेन, भेत्वा व धरणीतलं ।
जित्वा वावहसन्तेन, केलाससिखरं खरं ॥३१७५॥

सरदम्बुदसङ्कासे, दस्सनीये समुस्सिते ।
पसादजनने रम्मे, पासादे वसता मया ॥३१७६॥

वुत्तस्स बुद्धसीहेन, विनयस्स विनिच्छयो ।
बुद्धसीहं समुद्दिस्स, मम सद्धिविहारिकं ॥३१७७॥

कतोयम्पन भिक्खूनं, हितत्थाय समासतो ।
विनयस्सावबोधत्थं, सुखेनेवाचिरेन च ॥३१७८॥

अच्चुतच्चुतविक्कन्ते, कलम्बकुलनन्दने ।
महिं समनुसासन्ते, आरद्धो च समापितो ॥३१७९॥

यथा सिद्धिमयं पत्तो, अन्तरायं विना तथा ।
सब्बे सिज्झन्तु सङ्कप्पा, सत्तानं धम्मसंयुता ॥३१८०॥

याव तिट्ठति लोकस्मिं, मन्दारो चारुकन्दरो । B. 304
ताव तिट्ठतु बुद्धस्स, सासनं कलिसासनं ॥३१८१॥

---

१. परिभूतमहीतले—म०; परिपूतमहीतले—सी० ।
२. वातिरतरुराज—म०; वानीरतरुराजि—सी० ।

काले सम्मा पवस्सन्तु, वस्सं वस्सवलाहका ।
पालयन्तु महीपाला, धम्मतो सकलं महिं ॥३१८२॥

इमं सारभूतं हितं अत्थयुत्तं,
करोन्तेन पत्तं मया यन्तु पुञ्ञं ।
अयं तेन लोको मुनिन्दप्पयातं,
सिवं वीतसोकं पुरं पापुणातु ॥३१८३॥

R.230 इति विनयविनिच्छये कम्मट्ठानभावनाविधान-कथा निट्ठिता ।

विनयविनिच्छयो समत्तो ।

इति तम्बपण्णियेन परमवेय्याकरणेन तिपिटकनयविधिकुसलेन परमकविजन-हदयपदुमवनविकसनकरेन कविवर-वसभेन परमरतिकरवर-मधुरवचनुग्गा-रेन उरगपुरेन बुद्धदत्तेन रचि-तोयं विनयविनिच्छयो ॥

अनुक्कमणिका

(१) गाथा-पठम-पाद-अनुक्कमणिका

———

(२) विसेस-सद्दानुक्कमणिका

म

य

